

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı

VEKALET SÖZLEŞMESİNDE VEKİLİN ŞAHSEN İFA BORCU

Serhat TAY

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2017

VEKALET SÖZLEŞMESİNDE VEKİLİN ŞAHSEN İFA BORCU

Serhat TAY

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2017

KABUL VE ONAY

Serhat TAY tarafından hazırlanan “Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Şahsen İfa Borcu” başlıklı bu çalışma, 30.05.2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Erkan KÜÇÜKGÜNGÖR (Başkan)

Yrd. Doç. Dr. Burcu Gülseren ÖZCAN BÜYÜKTANIR
(Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Şafak PARLAK BÖRÜ

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Sibel BOZBEYOĞLU

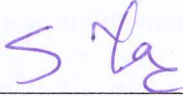
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

30.05.2016

Serhat TAY

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.

(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etmeniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)

Tezimin/Raporumuntarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.

(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)

Tezimin/Raporumun.....tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.

Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi

06/06/2017

Serhat TAY

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Yrd. Doç. Dr. Burcu Gülseren ÖZCAN BÜYÜKTANIR danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Arş. Gör. Serhat TAY

TEŞEKKÜR

İlk olarak, Yüksek Lisans eğitimim boyunca bilgi ve tecrübeleri ile yoluma ışık tutan, edindiğim bilgi ve becerilerde payı olan, deneyimleri ve bilgileri ile bana her konuda destek olan danışmanım kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Burcu Gülseren ÖZCAN BÜYÜKTANIR' a tez çalışmama sağladıkları katkılarından ve sabırla sundukları desteklerinden dolayı teşekkür ederim. Tez jürime katılmayı kabul ettikleri ve çok değerli görüş ve önerileri ile katkıda buldukları için değerli hocalarım Prof. Dr. Erkan KÜÇÜKGÜNGÖR ve Yrd. Doç. Dr. Şafak PARLAK BÖRÜ' ye teşekkür ederim.

Eğitim hayatıma başladığım günden bu güne her türlü yardım ve fedakarlığı sağlayan, her zaman yanımda bana destek olan evlatları olmaktan onur ve gurur duyduğum sevgili annem Sevil TAY ve babam Hüseyin TAY' a, son olarak da bu süreçte her zaman desteğini hissettiğim varlığıyla ışığıyla hayatımı güzelleştiren mutluluk kaynağım çok sevdiğim eşim Merve' ye sonsuz teşekkür ederim.

ÖZET

TAY, Serhat, *Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Şahsen İfa Borcu*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2017

Vekil ile vekalet veren arasında düzenlenen ve vekilin, vekalet verenin menfaatine ve iradesine uygun bir sonuca yönelik bir iş görmeyi veya hizmeti ifa etmeyi sonuç elde etmeyi garanti etmeksizin kural olarak ücretsiz üstlendiği sözleşmeye vekalet sözleşmesi denir. Vekilin vekalet sözleşmesinden doğan borçlarından birisi de şahsen ifa borcudur. Kanun koyucu borçlunun borcunu şahsen yerine getirmesini istisna olarak düzenlemiş, yani borcun bizzat ifasında alacaklının menfaati bulunması durumunda şahsen ifayı öngörmüştür. Vekalet sözleşmesi taraflar arasında güven ilişkisinin yoğun olduğu bir sözleşme olduğu için kanun koyucu Türk Borçlar Kanunu m. 506/1 hükmü ile Türk Borçlar Kanunu m. 83 de düzenlenen ilkeye istisna getirerek vekilin şahsen ifa borcunu düzenlemiştir. Dolayısıyla vekil borcunu şahsen ifa etmekle yükümlüdür. İstisnai olarak, edimin ifasında; vekile yetki verildiği veya durumun zorunlu ya da teamülün mümkün kıldığı hâllerde vekil, işi başkasına yaptırabilir. Vekilin şahsen ifa borcu bulunmadığı durumlarda vekil vekalet sözleşmesi ile üstlendiği iş görme borcunu başkasına gördürebilir. Vekil bu durumlarda işlerin ifası için ikame vekil atayabilir ya da işleri alt vekile tevdi edebilir. Ancak vekil şahsen ifa borcu olsun ya da olmasın her durumda yardımcı kişiden yararlanabilir. Vekilin yardımcı kişi kullanması şahsen ifa borcuna aykırılık teşkil etmeyecektir.

Anahtar Sözcükler

Vekil, Vekalet Sözleşmesi, İfa, Şahsen İfa, Alt Vekalet, İkame Vekalet, İfa Yardımcısı

ABSTRACT

TAY, Serhat, *Obligation of Personal Performance of The Agent in Agency Contract*, Master' s Thesis, Ankara, 2017

Agency contract is a contract between the agent and the client in which the agent gratuitously –as a rule- undertakes a transaction or service for the advantage of the client and in accordance with the will of the client, without any guarantee to get a result. One of the obligations arising from the agency contract is the obligation of personal performance. The lawmaker regulates the obligation of personal performance as an exception, in cases where the obligee has advantage if the obligation is performed personally. Since the agency contract is an intense trust relationship between the parties, in article 506 of Turkish Code of Obligations, the lawmaker regulates the obligation of personal performance of agency as an exception to the principle in article 83 of Turkish Code of Obligations. Therefore the agent is under the obligation of personal performance. Exceptionally when the agent is given the authority or in obligatory circumstances or when practises allow, the agent can assign someone else to perform the obligation. In cases where there is no obligation of personal performance, the agent can get someone to perform the obligations which arise from the agency contract. In such cases, the agent can appoint a substitutional agent or a subagent for the performance. However, the agent can assign a performance assistant in all cases whether the obligation of personal performance is in question or not. The assignment of a performance assistant by the agent will not constitute a contradiction to the obligation of personal performance.

Key Words

Agent, Agency Contract, Performance, Personal Performance, Sub-authorization, **Substitution**, Performance Assistant.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iii
ETİK BEYAN	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

GENEL OLARAK VEKALET SÖZLEŞMESİ

1.1. GENEL OLARAK	3
1.2. VEKALET SÖZLEŞMESİNİN TANIMI VE UNSURLARI	3
1.2.1. Vekalet Sözleşmesinin Tanımı	3
1.2.2. Vekalet Sözleşmesinin Unsurları	5
1.2.2.1. Bir İşin Görülmesi veya Bir Hizmetin İfası.....	5
1.2.2.2. İşin Vekalet Veren Yararına Yapılması.....	7
1.2.2.3. Bir İşin Vekil Tarafından Edim Sonucundan Sorumlu Olmaksızın ve Bağımsız Olarak Görülmesi	8
1.2.2.4. İş görmede Zaman Kaydına Bağlı Olunmaması.....	9
1.2.2.5. Her Zaman Tarafların Tek Taraflı Beyanı İle Sona Erdirilebilmesi.....	10
1.2.2.6. Tarafların Anlaşması.....	12
1.2.2.7. Ücret.....	14

1.3. VEKALET SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ VE ÖZELLİKLERİ.....	16
1.4. VEKALET SÖZLEŞMESİNİN KAPSAMI.....	20
1.5. VEKALET SÖZLEŞMESİNİN BENZER SÖZLEŞMELERDEN FARKI.....	24
1.5.1. Hizmet Sözleşmesinden Farkı.....	24
1.5.2. Eser Sözleşmesinden Farkı	25
1.5.3. Yayımlar Sözleşmesinden Farkı	26
1.5.4. Temsilden Farkı	27
1.6. UYGULAMADAKİ VEKALET SÖZLEŞMESİ ÖRNEKLERİ ..	27
1.6.1. Genel Olarak	27
1.6.2. Uygulamadaki En Yaygın Vekalet Sözleşmesi Örnekleri.....	28
1.6.2.1. Avukatlık Sözleşmesi	28
1.6.2.2. Hekimlik Sözleşmesi	29
1.6.2.3. Mimarlık Sözleşmesi	34

II. BÖLÜM

VEKALET SÖZLEŞMESİNDE VEKİLİN ŞAHSEN İFA BORCU

2.1. ŞAHSEN İFA BORCU	38
2.1.1. Şahsen İfa Kavramı	38
2.1.2. Şahsen İfa Bakımından Türk Borçlar Kanunu Genel Hükümlerin Öngördüğü Sistem	39
2.1.3. İfada Bulunacak Kişi.....	40
2.1.3.1. Borcun Borçlu Tarafından İfası	40
2.1.3.2. Yardımcı Kişiden Yararlanılması	42
2.1.3.3. Borcun Üçüncü Kişi Tarafından İfası.....	43
2.1.3.3.1. Borçlunun Bilgisi Ve İradesi Dışında Üçüncü Kişi Tarafından Yapılan İfa	44
2.1.3.3.2. Borçlunun Bilgisi Ve İradesiyle Üçüncü Kişi Tarafından Yapılan İfa.....	45
2.1.3.3.3. Üçüncü Kişinin İfasının Sonuçları.....	47
2.1.4. Sözleşme Tipleri Açısından Şahsen İfa	48
2.1.4.1. Devir Borcu Doğuran Sözleşmeler Bakımından	48

2.1.4.2.	Kullandırma borcu doğuran Sözleşmeler Bakımından.....	49
2.1.4.3.	İş Görme Borcu Doğuran Sözleşmeler Bakımından	50
2.1.4.3.1.	Hizmet Sözleşmesinde Şahsen İfa	50
2.1.4.3.2.	Eser Sözleşmesinde Şahsen İfa.....	52
2.2.	VEKİLİN ŞAHSEN İFA BORCU	57
2.2.1.	Genel Olarak	57
2.2.2.	Vekilin Şahsen İfa Borcunun Kaynağı	58
2.2.3.	Vekilin Şahsen İfa Borcunun Hukuki Niteliği.....	60
2.2.4.	Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Diğer Borçlarının Şahsen İfa Borcu İle İlişkilendirilmesi	62
2.2.4.1.	Vekilin Diğer Borçları	62
2.2.4.1.1.	Vekilin Sözleşmeye Uygun İş Görme Borcu.....	62
2.2.4.1.2.	Vekilin Sadakat (Bağlılık) Borcu	62
2.2.4.1.3.	Vekilin Özen Borcu	65
2.2.4.1.4.	Vekilin Vekalet Verenine Talimatlarına Uyma Borcu... ..	70
2.2.4.1.5.	Vekilin Hesap Verme Borcu.....	73
2.2.4.1.6.	Vekilin Aldıklarını Verme Borcu	75
2.2.4.1.7.	Birlikte Vekalet Nedeniyle Birden Fazla Kişinin Vekil Olması.....	77
2.2.4.2.	Vekilin Diğer Borçlarının Şahsen İfa Borcu İle İlişkisi	80
2.3.	VEKİLİN ŞAHSEN İFA BORCUNA AYKIRI DAVRANIŞININ HÜKÜM VE SONUÇLARI	81
2.3.1.	Genel Olarak	81
2.3.2.	Caiz Olmayan İkame Vekalet	82
2.3.3.	Caiz Olmayan Alt Vekalet	84

III. BÖLÜM

VEKALET SÖZLEŞMESİNDE VEKİLİN ŞAHSEN İFA BORCUNUN İSTİSNALARI

3.1.	GENEL OLARAK	86
3.2.	VEKİLİN ŞAHSEN İFA BORCUNUN İSTİSNALARI	87
3.2.1.	Vekalet Verenine İşin Başkasına Gördürülmesi Konusunda Rıza Göstermesi.....	88

3.2.2.	Vekilin İşin Başkasına Gördürülmesi Konusunda Örf (Teamül) Gereğince Yetkili Olması.....	90
3.2.3.	Vekilin İş Başkasına Gördürmeye Durumun Gereklerine Göre Mecbur Olması.....	92

3.3. VEKİLİN ŞAHSEN İFA BORCUNUN İSTİSNALARININ SOMUT GÖRÜNÜMLERİ..... 92

3.3.1.	Vekilin Borcun İfasında Alt Vekil Kullanması	92
3.3.1.1.	Alt Vekalet Sözleşmesinin Tanımı Ve Tarafları	93
3.3.1.2.	Alt Vekalet Sözleşmesinin Unsurları.....	94
3.3.1.3.	Alt Vekalet Sözleşmesinin Hukuki Niteliği	96
3.3.1.4.	Alt Vekalet Sözleşmesinin Şekli	97
3.3.1.5.	Alt Vekalet Sözleşmesinin Hükümleri	98
3.3.1.5.1.	Genel Olarak	98
3.3.1.5.2.	Alt Vekil İle Asıl Vekil Arasındaki İlişkiler	98
3.3.1.5.2.1.	Alt Vekilin Borçları	98
3.3.1.5.2.2.	Asıl Vekilin Borçları.....	100
3.3.1.5.3.	Alt Vekalet Sözleşmesi Nedeniyle Asıl Vekil İle Vekalet Veren Arasındaki İlişkiler	104
3.3.1.5.3.1.	Genel Olarak	104
3.3.1.5.3.2.	Caiz Olan Alt Vekalette Vekilin Vekalet Verene Karşı Sorumluluğu	105
3.3.1.5.3.3.	Caiz Olmayan Alt Vekalette Vekilin Vekalet Verene Karşı Sorumluluğu	106
3.3.1.5.4.	Alt Vekalet Sözleşmesi Nedeniyle Alt Vekil İle Vekalet Veren Arasındaki İlişkiler	106
3.3.1.5.4.1.	Vekalet Verenin Alt Vekile karşı Sahip Olduğu Doğrudan Talep Hakkı.....	107
3.3.1.5.4.2.	Alt Vekilin Vekalet Verene Karşı Sorumluluğu Ve Hakları.....	109
3.3.1.6.	Alt Vekalet Sözleşmesinin Sona Ermesi	111
3.3.2.	Vekilin Borcun İfasında İkame Vekil Kullanması	112
3.3.2.1.	İkame Vekalet Kavramı	112
3.3.2.2.	İkame Vekalet Sözleşmesinin Kurulması	113
3.3.2.3.	İkame Vekalet-Alt Vekalet Karşılaştırılması	115
3.3.2.4.	İkame Vekalet Sözleşmesinin Hükümleri	117

3.3.2.4.1. Vekilin Yetkisi Dahilinde İkame Vekil Ataması.....	118
3.3.2.4.2. Vekilin Yetkisi Olmadan İkame Vekil Ataması.....	119
3.3.3. Vekilin Borcun İfasında Yardımcı Kişiden Yararlanması....	119
3.3.3.1. Genel Olarak Yardımcı Kişi Kavramı	120
3.3.3.2. Vekilin Yardımcı Kişilerden Dolayı Sorumluluğunun Koşulları	121
3.3.3.2.1. Vekil İle Zarar Gören Alacaklı (Vekalet Veren) Arasında Bir Borç İlişkisi Bulunmalı	122
3.3.3.2.2. Vekil, Borç İlişkisinden Doğan Borcun İfasını Veya Bir Hakkın Kullanılmasını Yardımcı Kişiye Bırakmış Olmalı	123
3.3.3.2.3. Vekilin Borcun İfasında Yardımcı Kişi Kullanması Mümkün Olmalı	125
3.3.3.2.4. Yardımcı Kişi Borcu İfa Ederken Vekalet Verene Zarar Vermiş Olmalı	126
3.3.3.2.5. Borç Şahsen Vekil Tarafından İfa Edilmiş Olsaydı Ortaya Çıkan Zarardan Kusurlu Sayılabilmeli	127
3.3.3.2.6. Uygun İlliyet Bağı Bulunmalı	130
3.3.3.3. Vekilin Yardımcı Kişinin Fiilinden Dolayı Sorumluluğunun Hüküm Ve Sonuçları.....	131
3.3.3.3.1. Genel Olarak	131
3.3.3.3.2. Vekilin Yardımcı Kişiye Rücu Hakkı.....	132
3.3.3.3.3. Yardımcı Kişinin Fiilinden Dolayı Vekilin Sorumluluğunun Kaldırılması Veya Sınırlandırılması	133
3.3.3.3.3.1. Yardımcı Kişinin Fiilinden Dolayı Vekilin Sorumluluğuna İlliyet Bağını Kesen Sebeplerin Etkisi	133
3.3.3.3.3.2. Yardımcı Kişinin Fiilinden Dolayı Vekilin Sorumluluğuna Gidilebilmesine Sorumsuzluk Anlaşmalarının Etkisi.....	135
SONUÇ.....	138
KAYNAKÇA	145
EK 1: ETİK KURUL İZİNİ MUAFİYET FORMU	159
EK 2: ORJİNALLİK RAPORU	160

KISALTMALAR DİZİNİ

AÜHFD.	:Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AvK.	:Avukatlık Kanunu
b.	:bent
B.	:Baskı
BATİDER.	:Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BGK.	:Büyük Genel Kurulu
Bkz.	:Bakınız
BK.	:Borçlar Kanunu
c.	:Cümle
C.	:Cilt
CD.	:Ceza Dairesi
Çev.	:Çeviri
Dan.	:Danıştay
D.	:Daire
E.	:Esas
f.	:Fıkra

HD.	:Hukuk Dairesi
HGK.	:Hukuk Genel Kurulu,
HMK.	:Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İ.İ.B.F.	:İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İÜHF.M.	:İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	:Karar
KİSK.	:Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu
m.	:Madde
s.	:Sayfa
S.	:Sayı
say.	:Sayılı
T.	:Tarih
TBB.	:Türkiye Barolar Birliği
TKHK.	:Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TBK.	:Türk Borçlar Kanunu
TMK.	:Türk Medeni Kanun
TK.	:Ticaret Kanunu

vd. :Ve devamı

Y. :Yıl

Yarg. :Yargıtay

GİRİŞ

Günümüz dünyasında teknolojik, ekonomik, bilimsel gelişmeler dikkate alındığında kişilerin kendi işlerini bir vekil aracılığıyla başkalarına gördürmesi yadsınamaz bir gerçekliktir. Hatta ve hatta hukuk, tıp gibi uzmanlık gerektiren alanlarda bu işi meslek edinmiş hekim ya da avukattan yardım almaları bir zorunluluk arz etmektedir. İşte bu şekilde kişilerin işlerini gördürmek için bir başkasını vekil tayin ettiği durumlarda vekalet ilişkisi gündeme gelecektir. Vekalet ilişkisi vekil ile vekalet veren arasındaki ilişkidir. Bu ilişki dolayısıyla da taraflar arasında vekalet sözleşmesi kurulmuş olur. Vekalet sözleşmesi ile taraflar yani vekil ile vekalet veren bir takım hak ve yükümlülük altına girmektedir.

Roma Hukukundan günümüze vekalet sözleşmesi, güvene dayalı bir sözleşme olarak kabul görmüştür. Bu anlayıştan hareketle de işin şahsen kendisine verilen vekil tarafından ifa edilmesi gerekmektedir. İşte vekilin güven ilişkisine dayalı vekalet sözleşmesinden kaynaklanan borçlarından birisi de bizim tezimizin konusunu oluşturan şahsen ifa borcudur.

Türk Borçlar Kanunu genel hükümler dikkate alındığında borçlunun borcunu şahsen ifa etmesinin bir yükümlülük olmadığı ancak alacaklının borçlunun borcunu şahsen ifa etmesinde özel bir yararının, menfaatinin bulunduğu durumlarda borçlunun şahsen ifa borcunun varlığından söz edilebileceği görülecektir. Ancak vekalet sözleşmesinde, kanun koyucu genel hükümlerin aksine bir düzenlemede bulunmuş ve vekilin borcunu şahsen ifa etmesini kural olarak düzenleyip istisnai durumlarda vekilin şahsen ifa yükümlülüğünün bulunmadığını belirtmiştir. Tezimizde de vekilin vekalet sözleşmesinden kaynaklanan borçlarından biri olan şahsen ifa borcunun kaynağı, niteliği ve genel hükümlerde düzenlenmiş olan gayri şahsi ifa kuralı ile arasındaki ilişkinin ne olduğunun tespit edilmesi ayrıca da vekilin şahsen ifa yükümlülüğünün bulunmadığı istisnai durumların açıklanması amaçlanmıştır. Tezimiz üç bölümden oluşmaktadır.

Tezimizin birinci bölümünde, ilk olarak vekalet sözleşmesinin tanımı yapıp, unsurlarının neler olduğu açıklanacaktır. Bu açıklamaların devamında vekalet sözleşmesinin hukuki niteliği ve özellikleri üzerinde durulup vekalet sözleşmesinin

kapsamından bahsedilecektir. Ayrıca da vekalet sözleşmesinin diğer iş görme sözleşmelerinden olan, eser, hizmet ve yayım sözleşmesinden farklarına değinilecektir. Birinci bölümün son kısmında da uygulamadaki en yaygın vekalet sözleşmesi örneklerinden olan, avukatlık sözleşmesi, hekimlik sözleşmesi ve mimarlık sözleşmesi açıklanacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ilk olarak genel anlamda şahsen ifa borcu, şahsen ifa kavramı, şahsen ifa bakımından Türk Borçlar Kanunu genel hükümlerin ön gördüğü sistemin nasıl olduğu açıklanmaya çalışılacaktır. İkinci bölümün devamında devir borcu doğuran, kullandırma borcu doğuran sözleşme tipleri açısından şahsen ifa ve diğer iş görme sözleşmelerinden olan hizmet ve eser sözleşmesinde şahsen ifa üzerinde durulacaktır. İkinci bölümün son kısmında da vekilin şahsen ifa borcu genel olarak açıklanıp, vekilin şahsen ifa borcunun kaynağı, hukuki niteliği, vekilin diğer borçlarının şahsen ifa borcu ile ilişkisi açıklanmaya çalışılacaktır. Ayrıca son olarak da vekilin şahsen ifa borcuna aykırı davranışın hüküm ve sonuçları üzerinde durulacaktır. Son başlık konu bütünlüğünü sağlamak için burada açıklanacaktır, ilk bakışta konu bütünlüğünü bozduğu izlenimi yaratsa da vekilin şahsen ifa borcuna aykırı davranışının hüküm ve sonuçları yeni bir bölüm oluşturacak kadar genişletilememektedir ayrıca başka bir yerde açıklanması konu bütünlüğünü daha da bozacağı düşüncesi nedeniyle ikinci bölümün son kısmında açıklanması daha uygun olacaktır.

Tezimizin üçüncü bölümünde, vekilin şahsen ifa yükümlülüğünden kurtulduğu istisnai durumlardan olan, vekalet verenin işin başkasına gördürülmesi konusunda rıza gösterdiği, vekilin işin başkasına gördürülmesi konusunda teamül gereğince yetkili olduğu ve vekilin işi başkasına gördürmeye durumun gereklerine göre mecbur olduğu durumlar üzerinde durulacak ve vekilin şahsen ifa borcunun istisnalarının somut görünümleri olan; vekilin borcun ifasında alt vekil, ikame vekil kullanması ve yardımcı kişiden yararlanması hususları ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Tez, tespit ve değerlendirmemizi içeren sonuç kısmı ile tamamlanacaktır.

I. BÖLÜM

GENEL OLARAK VEKALET SÖZLEŞMESİ

1.1. GENEL OLARAK

Bir iş görme borcu doğuran vekalet sözleşmesi Türk Borçlar Kanunu'nun Özel Borç İlişkilerini düzenleyen ikinci kısmında "Vekalet İlişkileri" başlığı altında düzenlenmiştir. Türk Borçlar Kanunu 502-514 maddeleri arasında hükme bağlanan vekalet sözleşmesinin 502. maddede tanımı yapıldıktan sonra adı geçen maddelerde kurulması, hükümleri ve sona ermesi bölümlerinde incelenmiştir¹.

Vekalet Sözleşmesi genel olarak vekalet sözleşmesinin tanımı ve unsurları, vekalet sözleşmesinin hukuki niteliği, özellikleri, kapsamı, vekalet sözleşmesinde tarafların borçları ve son olarak da vekalet sözleşmesinin sona ermesi sebepleri, hüküm ve sonuçları başlıkları altında incelenecektir.

1.2. VEKALET SÖZLEŞMESİNİN TANIMI VE UNSURLARI

1.2.1. Vekalet Sözleşmesinin Tanımı

Vekalet Sözleşmesi TBK m. 502/1 hükmü "*Vekâlet sözleşmesi, vekilin vekâlet verenin bir işini görmeyi veya işlemini yapmayı üstlendiği sözleşmedir*". şeklindedir. Kanuna göre vekalet sözleşmesi, vekilin sözleşmeyle belirlenen işi görmeyi yahut işlemi yapmayı borçlandığı sözleşme şeklinde tanımlanmaktadır². Vekalet sözleşmesini diğer iş görme

¹ Türk Borçlar Kanunu yanında vekalet sözleşmesine ilişkin; Hukuk Muhakemeleri Kanunu(m. 72-83), Avukatlık Kanunu, Noterlik Kanunu, Kamulaştırma Kanunu ve Kadastro Kanununda hükümler bulunmaktadır. Konumuza uygun düştüğü ölçüde yeri geldiğinde diğer kanunlardaki düzenlemelere de değinilecektir.

² **Tandoğan**, Haluk: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt II, 5. Baskı, İstanbul, 2010, s. 355; **Gümüş**, Mustafa Alper: Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Cilt II, 3. Baskı, İstanbul, 2014 s. 122; **Yavuz**, Cevdet/**Acar**, Faruk/**Özen**, Burak: Borçlar Hukuku Dersleri(Özel Hükümler), 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na göre Güncellenmiş ve Yenilenmiş 13. baskı, İstanbul, 2014, s. 631; **Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2014, s. 698; **Sarı**, Suat: Vekalet Sözleşmesinin Tek Taraflı Olarak Sona Erdirilmesi, İstanbul, 2004, s. 5; **Zevkliler**,

sözleşmeleri olan hizmet ve eser sözleşmelerinden farkının ortaya koyulabilmesi için, yasada yapılan tanıma vekalet sözleşmesinin unsurlarını da ekleyerek tanımlama yapılacak olursa, vekalet sözleşmesi; vekilin, vekalet veren ile arasındaki güven ilişkisine dayalı olarak, vekalet verenin menfaatine ve iradesine uygun bir sonuca yönelik bir iş görmeyi veya hizmeti ifa etmeyi belli bir zaman kaydına bağlı kalmaksızın ve nispeten bağımsız olarak yapma borcunu, sonuç elde etmeyi garanti etmeksizin, kural olarak ücretsiz şekilde borçlandığı, sözleşmedir³.

TBK m. 502/2 hükmü “*Vekâlete ilişkin hükümler, niteliklerine uygun düştükleri ölçüde, bu Kanunda düzenlenmemiş olan iş görme sözleşmelerine de uygulanır*”. şeklinde düzenlenmiştir. Hükümden de anlaşılacağı üzere, vekalet sözleşmesine ilişkin hükümler Türk Borçlar Kanunumuzda düzenlenmemiş olan iş görme sözleşmelerine de uygulanacaktır⁴. Örnek verilecek olursa; hekimlik sözleşmeleri, mimarlık-mühendislik sözleşmeleri⁵, hukuk danışmanlığı sözleşmeleri nitelikleri gereği iş görme borcu doğuran sözleşmelerdir. Ayrıca anılan sözleşmeler Türk Borçlar Kanununda düzenlenmemiştir, dolayısıyla TBK m. 502/2 hükmü gereğince vekalet sözleşmesi kapsamında sayılır ve bu sözleşmeler için uygun düştüğü ölçüde vekalet sözleşmelerine ilişkin hükümler uygulama alanı bulur⁶.

Aydın/**Gökyayla**, K. Emre: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 15. Baskı, Ankara, 2015, s. 625; **Aral**, Fahrettin/**Ayrancı**, Hasan: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 10. Baskı, Ankara 2014, s. 408; **Akipek**, Şebnem: Alt Vekalet, Ankara, 2004, s. 31; **Başpınar**, Veysel: Vekilin (Avukatın, Hekimin, Mimarın, Bankanın) Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu, 2. Baskı, Ankara, 2004, s. 70; **Bilge**, Necip; Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri, Ankara, 1971, s. 286-287; **Tanrıver**, Süha: Noterlik Açısından Vekalet (Temsil), 2. Baskı, Ankara, 2001, s. 4

³ **Tandoğan**, s. 355; **Gümüş**, s. 122; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 631; **Eren**, s. 698; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 625; **Aral/Ayrancı**, s. 408; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 31; **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 70.

⁴ **Yalçınduran**, Türker: Vekalet Sözleşmesinde Ücret, 2. Baskı, Ankara, 2007, s. 33; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 634; **Tunçomağ**, Kenan: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt 2, İstanbul, 4. Baskı, 1974, s. 506; **Bilge**, Özel Borç Münasebetleri: s. 286-287; **Akıncı**, Şahin: Vekalet Sözleşmesinin Sona Ermesi, Konya, 2004, s. 11.

⁵ Mesleki faaliyette bulunan mimarın, eser yahut hizmet sözleşmesi kapsamına girmeyen iş görmelerine de vekalet sözleşmesi hükümleri uygulanır, ayrıntılı bilgi için Bkz. **Kaplan**, İbrahim: Türk – İsviçre Hukukunda Mimarlık Sözleşmesi ve Mimarın Sorumluluğu, Ankara, 1983, s. 41-46.

⁶ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 625; **Eren**, s. 698.

Ayrıca belirtilmelidir ki, kredi mektubu, kredi emri, simsarlık sözleşmesi gibi sözleşmeler de vekalet sözleşmesi olmakla birlikte yasada özel olarak düzenlenmiştir. Anılan sözleşmelere de gerektiğinde, yasada hüküm bulunmadığı hallerde vekalet sözleşmesine ilişkin hükümler uygulanır.

1.2.2. Vekalet Sözleşmesinin Unsurları

Vekalet sözleşmesinin tanımından da anlaşılacağı üzere unsurları; bir işin görülmesi veya hizmetin ifası, işin vekalet veren yararına yapılması, işin vekil tarafından edim sonucundan sorumlu olmaksızın ve bağımsız olarak görülmesi, zaman kaydına bağlı olunmaması, tarafların her zaman vekaleti tek taraflı olarak sona erdirebilmesi, tarafların anlaşması ve ücrettir.

1.2.2.1. Bir İşin Görülmesi veya Bir Hizmetin İfası

TBK m. 502/1 hükmü “*Vekâlet sözleşmesi, vekilin vekâlet verenin bir işini görmeyi veya işlemini yapmayı üstlendiği sözleşmedir*”. şeklinde düzenlenmiştir. Hükümden de anlaşılacağı üzere vekil, vekalet sözleşmesiyle iş görme borcu altına girmektedir⁷. Vekalet sözleşmesinde ki iş görme ediminin borçlusu vekil, alacaklısı da vekalet verendir. Vekilin, vekalet sözleşmesinden doğan iş görme borcunu; maddi fiiller, hukuki işlemler ve hukuki işlem benzeri fiiller oluşturur⁸.

Konusunu maddi fiillerin oluşturduğu vekalet sözleşmesinde “*maddi fiillere ilişkin vekalet*” gündeme gelir⁹. Bu durumda da TBK 502/2 hükmü gereği kanunda düzenlenmiş iş görme sözleşmelerinin konusunu oluşturmayan her türlü maddi fiiller, vekalet sözleşmesinin konusunu oluşturabilecektir¹⁰. Örnek verilecek olursa; serbest çalışan bir hekimin hastayı tedavi etmesi, avukatın bir davayı üstlenmesi, mimarın bir yapıyı kontrol etmesi, öğretmenın özel ders vermesi gibi iş görmeler, kanunda düzenlenmiş eser, hizmet

⁷ **Erkan**, Vehbi Umut: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Vekalet Sözleşmesinde Vekalet Verenın Ücret Ödeme Borcu Dışındaki Diğer Borçları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt 2, Sayı 62, Yıl, 2013, s. 443.

⁸ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 633; **Tandoğan**, s. 356.

⁹ **Tandoğan**, s. 356; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 633.

¹⁰ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 633; **Tandoğan**, s. 360.

gibi başka bir iş görme sözleşmesinin kapsamına girmediği durumlarda, maddi fiillere ilişkin vekalet sözleşmesinin konusunu oluşturabilir¹¹.

Başkası adına hukuki işlemin yahut hukuki işlem benzeri fiillerin yapılmasının da vekalet sözleşmesinin konusunu oluşturabildiğini söylemiştik. Dolayısıyla vekalet veren adına satım, kira sözleşmesi yapma, alacağın devri gibi işlemler hukuki işleme ilişkin vekalet sözleşmesinin konusunu oluştururken, ihtar yahut mehil tayini gibi işlemler de hukuki işlem benzeri fiillere ilişkin vekaletin konusunu oluşturabilir¹².

Hukuki işlem yahut hukuki işlem benzeri fiillere ilişkin vekalette, vekil vekalet veren adına ve hesabına yani doğrudan temsilci¹³ olarak hareket edebileceği gibi, vekilin kendi adına vekalet veren hesabına dolaylı temsilci şeklinde hareket edebilmesi de mümkündür¹⁴. Bu durumlarda vekalet, temsil yetkisinin dayandığı temel ilişkiyi oluşturur¹⁵.

Vekalet sözleşmesinin konusunu oluşturamayacak iş görmelere gelinecek olursa, vekalet sözleşmesinin konusu bir işin görülmesi yahut bir hizmetin ifası olduğu için, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılması veya yükümlülüklerin ifası yani, evlenme, nişanlanma, evlat edinme gibi aile hukuku kurumları vekalet sözleşmesinin konusunu oluşturamaz¹⁶. Bu tür işlemleri hak sahibi başkasına gördüremez dolayısıyla hak sahibinin bizzat kendisinin yapması gereklidir.

¹¹ **Tandoğan**, s. 360; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 633; **Eren**, s. 702; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 631; **Gümüş**, s. 125.

¹² **İnan**, Ali Naim/**Yücel**, Özge: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Ankara, 2014, s. 131; **Aral/Ayrancı**, s. 412; **Tandoğan**, s. 356; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 635.

¹³ Ayrıntılı bilgi için Bkz. **İnceoğlu**, Murat: Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil, İstanbul, 2009, s. 7 vd.

¹⁴ **Tandoğan**, s. 357; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 635; **Eren**, s. 703.

¹⁵ **Esener**, Turhan: Borçlar Hukuku Akitlerin Kuruluşu ve Geçerliliği, Cilt 1, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1969, s. 227 vd.; **Tandoğan**, s. 357; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 635

¹⁶ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 33; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 631; **Eren**, s. 703.

Ayrıca, bir yapmama edimi, bir eylemden kaçınma fiili iş görme sayılmayacaktır. Haksız fiil konusu oluşturan hukuka aykırı eylemler de vekalet sözleşmesinin konusunu oluşturamaz¹⁷.

1.2.2.2. İşin Vekalet Veren Yararına Yapılması

Vekalet sözleşmesi başkası yararına iş görme sözleşmesi¹⁸ olduğu için vekil işi başkası yani vekalet veren yararına yapmalıdır. Vekalet veren yararına iş yahut hizmet ifa etme, vekilin vekalet verenin vekalet vermekle amaçladığı sonuçları gerçekleştirmeye ve korumaya yönelik faaliyette bulunmasını ifade etmektedir¹⁹.

Bir kimsenin sadece kendisine ait bir işi yapması ya da yapmaması sözleşme borcu konusu oluşturmaz²⁰. Dolayısıyla sadece vekilin menfaatine yapılan bir iş görme de vekalet sözleşmesinin konusunu oluşturmayacaktır²¹. Ancak vekaletin konusu olan iş ya da hizmetin ifasının hem vekalet verenin hem de vekilin menfaatine gerçekleşmesi mümkündür²². Örnek verilecek olursa, ücret vekalet sözleşmesinin zorunlu unsuru olmasa da, ücretli vekalet sözleşmesinde hem vekilin hem de vekalet verenin menfaatinin olduğundan söz edilir. Serbest çalışan hekim, avukat gibi kimselerin, yaptıkları iş görmeler dolayısıyla kazandıkları ücret alacaklarında hem vekilin hem de vekalet verenin menfaati söz konusudur²³.

Ayrıca vekalet sözleşmesinin üçüncü kişi lehine yapılabilmesi de mümkündür. Sözleşmenin tarafı olmayan bir kişiye, onun yararına bir edim kararlaştırılmasına üçüncü

¹⁷ **Oğuz**, Arzu, “Roma ve Türk Hukukunda İnançlı İşlem ve Vekâlet Sözleşmelerinin Karşılaştırılması”, AÜHFD 1989-1990, Cilt 41, Sayı 1-4, s. 266; **Tandoğan**, s. 356; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 631; **Eren**, s. 701; **Gümüş**, s. 125; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 633; **Karahasan**, Mustafa Reşit: Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Öğreti Yargıtay Kararları İlgili Mevzuat, 2. Cilt, Ankara, 2002, s. 966; **Sarı**, Vekalet Sözleşmesi: s. 16; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 37.

¹⁸ **Eren**, s. 704.

¹⁹ **Aral/Ayrancı**, s. 409; **Gümüş**, s. 126.

²⁰ **Tandoğan**, s. 360; **Oğuz**, Roma ve Türk Hukukunda Vekalet, s. 267; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 635; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 34; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 5.

²¹ **Aral/Ayrancı**, s. 409; **Gümüş**, s. 126; **Tandoğan**, s. 361.

²² **Eren**, s. 704; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 635; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 34; **Gümüş**, s. 126.

²³ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 637; **Tandoğan**, s. 361.

kişi yararına sözleşme denilir²⁴. O halde iş görmenin vekalet verenden başka birinin menfaatine yapılması durumunda “üçüncü kişi lehine vekalet” söz konusu olur²⁵. Örneğin; vekalet verenin bir yakınıni tedavi ettirmek için özel muayenehanesi olan bir hekimle yaptığı tedavi sözleşmesi bir üçüncü kişi yararına vekalet sözleşmesidir.

1.2.2.3. Bir İşin Vekil Tarafından Edim Sonucundan Sorumlu Olmaksızın ve Bağımsız Olarak Görülmesi

Vekil vekalet sözleşmesi ile üstlendiği iş görme ediminin sonucundan sorumlu değildir. Vekalet sözleşmesini diğer bir iş görme sözleşmesi olan eser sözleşmesinden ayıran en temel özellik vekilin sonucu üstlenmemesidir²⁶. Bu sebeple de vekalet sözleşmesinde, sonucun elde edilememesi riski vekalet verene aittir.

Vekil, vekalet sözleşmesi ile işi belirli bir sonucu elde etmek için üstlenmekle birlikte yaptığı fiilin sonucundan sorumlu olmayacak, vekilin üstlendiği iş görme borcunu özenle ifa etmesi iş görme borcundan kurtulması için yeterli olacaktır²⁷. Vekalet sözleşmesinde vekil üstlendiği iş ya da hizmeti ifa ederken gerekli özeni göstermekle yükümlüdür, yani vekilin sözleşmeye uygun davrandığı ve gerekli özeni gösterdiği takdirde ortaya çıkan sonuçtan sorumluluğu bulunmayacaktır²⁸. Örnek verilecek olursa, bir davayı takip eden avukat hukuken yapılabilecek her şeyi yapmışsa, davanın kaybedilmesi sonucundan sorumlu değildir, serbest çalışan bir hekim hastasını iyileştirmek için her türlü tıbbi müdahale de bulursa buna rağmen hastanın durumu kötüleşse hekim de aynı şekilde sonuçtan sorumlu tutulamayacaktır²⁹.

²⁴ **Akyol**, Şener: Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme, İstanbul 2008, s. 11.

²⁵ **Sarı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 19; **Eren**, s. 704; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 636; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 34; **Gümüş**, s. 127; **Tandoğan**, s. 363.

²⁶ Ayrıntılı bilgi için Bkz. **Kürşat**, Zekeriya, “Eser Ve Vekâlet Sözleşmelerinin Nitelendirilmesi Sorunu Ve Nitelendirmenin Hükümü”, İÜHFİM, Cilt: 67, Sayı: 1-2, Yıl: 2009, s. 143-165.

²⁷ **Akipek**, Şebnem/**Küçükgüngör**, Erkan: Sözleşmeler Rehberi, 2. Baskı, Ankara 2002, s. 956; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 637; **Tandoğan**, s. 364; **Eren**, s. 703; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 36; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 6; **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 72; **Sarı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 275.

²⁸ **Gümüş**, s. 131; **Tandoğan**, s. 364.

²⁹ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 627.

Vekalet sözleşmesinin diğer bir unsuru da, vekilin vekalet verenden bağımsız olarak hareket etmesidir. Vekilin vekalet verenden bağımsız olarak iş görüyor olması vekalet sözleşmesini diğer bir iş görme sözleşmesi olan hizmet sözleşmesinden ayıran en temel özelliktir. Vekalet sözleşmesinde vekil, hizmet sözleşmesindeki işçinin olduğu gibi vekalet verenin iş organizasyonunun bir parçası değildir³⁰. Dolayısıyla vekil, zaman, yer ve iş görme gibi maddi şartlardan bağımsız olarak işi görebilir. Yalnız dikkat edilmesi gerekir ki burada nisbi bağımsızlık söz konusudur³¹. Çünkü vekalet sözleşmesinde vekilin bağımsızlığı mutlak olmayıp vekalet verenin yararı ve vekalet verenin sahip olduğu talimat verme hakkıyla sınırlıdır³². Vekilin nisbi olan bağımsızlığının sınırını, vekalet verenin talimat verme hakkını kullanması dolayısıyla vekil ile vekalet veren arasında bir emir-itaat ilişkisinin kurulup kurulmaması oluşturur³³. Vekil ile vekalet veren arasında emir-itaat ilişkisi kurulmuşsa burada vekilin bağımsızlığı mutlak olarak kaybolur. Vekilin bağımsızlığının mutlak olarak kaybolduğu böyle durumlarda da vekalet değil hizmet sözleşmesine ilişkin hükümler uygulama alanı bulacaktır.

1.2.2.4. İş görmede Zaman Kaydına Bağlı Olunmaması

Vekalet sözleşmesiyle kararlaştırılan iş kural olarak herhangi bir zaman kaydına bağlı olmadan yapılır. TBK m. 502/1 hükmünde öngörülmemiş olmasına rağmen TBK m. 502/2 de düzenlenen “*Vekâlete ilişkin hükümler, niteliklerine uygun düştükleri ölçüde, bu Kanunda düzenlenmemiş olan iş görme sözleşmelerine de uygulanır*”. hükmünün karşıt kavramından vekalet sözleşmesinde zaman kaydına bağlı olunmayacağı unsuru çıkarılabilecektir. Çünkü zamana bağlı olarak iş görme unsuru, TBK m. 393 vd. maddelerinde düzenlenen diğer bir iş görme sözleşmesi olan hizmet sözleşmesine ilişkin bir unsurdur³⁴.

³⁰ Akipek, Alt Vekalet, s. 36

³¹ Yavuz/Acar/Özen, s. 641; Tandoğan, s. 374.

³² Tandoğan, s. 374; Akipek, Alt Vekalet, s. 35.

³³ Gümüş, s. 126.

³⁴ Yavuz/Acar/Özen, s. 636; Tandoğan, s. 363; Akipek, Alt Vekalet, s. 35.

1.2.2.5. Her Zaman Tarafların Tek Taraflı Beyanı İle Sona Erdirilebilmesi

TBK m. 512 hükmü “*Vekâlet veren ve vekil, her zaman sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirebilir*”. şeklinde düzenlenmiştir. Hükümden de anlaşılacağı üzere vekalet sözleşmesi bir nedene dayandırılması gerekmeden tek taraflı varması gerekli bir beyanla her zaman sona erdirilebilir³⁵. Diğer iş görme sözleşmelerinde, taraflar arasındaki ilişkinin bu kadar kolay sona erdirilmesine olanak tanıyan herhangi bir düzenleme³⁶ bulunmamaktadır³⁷. Diğer iş görme sözleşmelerinde taraflar diledikleri zaman sözleşmeyi sona erdiremez; sadece önemli haklı sebeplerin varlığı halinde süresi dolmadan sözleşmeyi sona erdirebilirler. Ancak vekalet sözleşmesinde TBK m. 512 hükmünden dolayı taraflar diledikleri takdirde herhangi bir sebep göstermeden sözleşmeyi sona erdirebileceklerdir. TBK m. 512 hükmü vekalet sözleşmeleri için istisnai olarak getirilmiştir. Çünkü vekalet sözleşmesinde taraflar arasında yoğun bir güven ilişkisi bulunmaktadır ve vekalet sözleşmesi tarafların birbirlerine olan bu güveni üzerine bina edilmiştir, belirtmek gerekir ki kimse güvenmediği birini vekil olarak atayıp iş gördürmek istemeyecek ya da aynı şekilde kimse güvenmediği birinin menfaatine iş görmek istemeyecektir. Dolayısıyla vekalet sözleşmesinin dayandığı güven unsurunun zarar görmesi sözleşmenin sona erdirilebilmesi için başlı başına yeterli olacak başka herhangi bir sebebin varlığı sözleşmenin sona erdirilebilmesi için aranmayacaktır. Diğer iş görme sözleşmelerinde bulunmayan tarafların vekalet sözleşmesini her zaman tek taraflı olarak sona erdirebilme unsurunu düzenleyen TBK m. 512 hükmünün, vekalet sözleşmesinin tarafları arasında yoğun bir güven ilişkisinin bulunmasının bir sonucu olarak getirildiği söylenebilir³⁸.

³⁵ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 674; Bu konuda ayrıntılı bilgi için Bkz. **Seçer**, Öz: Vekalet Sözleşmesinin Vekalet Özgü Sebeplerle Sona Ermesi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı, Cilt 2, Yıl 2015, s. 879 vd.

³⁶ Eser sözleşmesindeki iş sahibinin tek taraflı feshini düzenleyen TBK m. 484 “*İş sahibi, eserin tamamlanmasından önce yapılmış olan kısmın karşılığını ödemek ve yüklenicinin bütün zararlarını gidermek koşuluyla sözleşmeyi feshedebilir.*” hükmü istisna olmak üzere, **Büyükkay**, Yusuf: Eser Sözleşmesi, 2. Baskı, Ankara 2014, s. 31.

³⁷ **Seçer**, Vekalet Sözleşmesinin Sona Ermesi, s. 879.

³⁸ **Zevkliler/Gökayla**, s. 661; **Seçer**, Vekalet Sözleşmesinin Sona Ermesi, s. 879; **Gümüş**, s. 197.

Vekaleti her zaman geri alabilme hakkı vekalet verene, sözleşmeyi feshetme hakkı ise vekile ait bir haktır, bu hak hukuki niteliği itibariyle de “bozucu yenilik doğuran bir hak”³⁹. Vekilin tek yanlı olarak vekalet sözleşmesini sona erdirmesine “istifa”, vekalet verenin tek taraflı olarak sona erdirmesine de “azil” denir.

Taraflara vekalet sözleşmesinin her zaman tek taraflı olarak sona erdirme hakkı veren TBK m. 512 hükmünün niteliği doktrin ve uygulama da tartışmalıdır. Doktrinde bizimde katıldığımız ağırlıklı görüşe göre TBK m 512 hükmü mutlak emredici değildir. Vekalet sözleşmesi tipik ve atipik vekalet sözleşmesi şeklinde ikili ayrıma tabi tutularak emredicilik hükmü değerlendirilmelidir. Tipik yani genel anlamda vekalet sözleşmesinde taraflar arasında yoğun güven ilişkisi hakim olduğu için TBK 512 hükmünün bu tür vekalet sözleşmeleri için emredici olduğu şüphesizdir, fakat atipik vekalet sözleşmesinde yani vekalet unsuru içeren karma sözleşmelerde taraflar arasında ki güven ilişkisinin yoğunluğu herhangi bir sözleşmedeki güven ilişkisiyle aynı olduğu için TBK 512 hükmünün bu tür vekalet sözleşmeleri için emredici olduğunu söylemek mümkün olmayacaktır⁴⁰. Örneğin; roman yazma, inşaat projesi hazırlama, reklam kampanyası düzenleme gibi iş görmelerin nitelendirilmesi çoğu zaman kolaylıkla yapılamayıp sözleşmenin vekalet yahut diğer bir iş göme sözleşmesi mi olduğu açıkça tespit edilememektedir. İşte böyle durumlarda yani sözleşmenin hizmet, eser ya da vekalet sözleşmesi olduğunun açıkça belli olmadığı ancak sözleşmenin hizmet yahut eser sözleşmesinin kapsamında değil vekalet sözleşmesi kapsamında değerlendirildiği durumlarda sözleşmenin TBK 512 hükmüne göre değil önemli sebeplerin varlığı halinde feshedilebilmesi uygun olacaktır⁴¹. Doktrin ve uygulamada⁴² hakim olan diğer bir görüşe

³⁹ **Eren**, s. 708; **Gümüş**, s. 128; Bozucu yenilik doğuran haklar ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. **Buz**, Vedat: Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar, Ankara, 2005, s. 193 vd; **Kayıhan**, Şaban/**Ünlütepe**, Mustafa: Vekâlet Sözleşmesinin Kendine Özgü Sona Erme Sebepleri, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, Sayı 3, Yıl 2014, s. 183 vd.

⁴⁰ **Eren**, s. 709; **Seçer**, Vekalet Sözleşmesinin Sona Ermesi, s. 881; **Tandoğan**, s. 375.

⁴¹ **Tandoğan**, s. 375; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 636.

⁴² “... Davacı avukat ile davalı arasında 7.11.1996 tarihinde yapılan sözleşme ile sözleşmenin 20.10.1996 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere üç yıl süreli olduğu avukatın belli bir mesaiye bağlı olmaksızın davalı şirketin hukuk müşavirliği ve sürekli avukatlık hizmetlerini yürüteceği, 8.maddesi ile de avukatın haklı bir sebep olmaksızın görevinden çekilmeyeceği, şirketinde haklı bir sebep olmaksızın azil etmeyeceği, haksız azil ve sözleşmenin feshi halinde, sözleşme süresinin kalan kısmı üzerinden avukata bu sözleşmeden doğan hak ve alacakları- nın toplamının, hizmet

göre ise; taraflara her zaman tek taraflı fesih hakkı tanıyan TBK m. 512 hükmü vekalet sözleşmesinin ayırıcı bir unsurudur. Bu hüküm hem olağan vekalet sözleşmesi hem de vekalet unsuru içeren karma sözleşmeler yönünden emredici nitelik taşımaktadır ve dolayısıyla mutlak emredici nitelikte olup, bunu sınırlayan yahut ortadan kaldıran anlaşmalar kesin hükümsüzdür yani geçersizdir⁴³.

1.2.2.6. Tarafların Anlaşması

Vekalet sözleşmesinin kurulabilmesi için tarafların (vekalet veren ile vekilin) birbirine uygun karşılıklı irade beyanlarına ihtiyaç vardır. TBK m. 502/1 hükmünde “vekalet sözleşmesi, vekilin vekâlet verenin bir işini görmeyi veya işlemi yapmayı üstlendiği sözleşmedir” şeklinde tanımlanmıştır. Dolayısıyla her sözleşme gibi vekalet de karşılıklı anlaşma ile kurulur⁴⁴, ve bir sözleşmenin kurulması için gerekli şartlardan biri olan tarafların anlaşması unsurunu içermesi gerekmektedir⁴⁵.

Vekalet sözleşmesinde tarafların irade beyanları açık ya da örtülü olabilir. Çünkü, TBK m. 503 hükmü bu konuyu “Kendisine bir işin görülmesi önerilen kişi, bu işi görme konusunda resmî sifata sahipse veya işin yapılması mesleğinin gereği ise ya da bu gibi

tazminatı olarak ödeneceği hükümleri kararlaştırılmıştır. Sözleşmenin 11.3.1997 tarihinden geçerli olmak üzere davalı tarafından feshedildiği, feshin ve vekaletten azlin haksız olduğu sabit olup, esasen bu hususlar taraflar arasında da ihtilafsızdır. Vekalet sözleşmesi karşılıklı güvene dayalı bir sözleşme olup, güven sözleşmenin önemli bir özelliğini teşkil eder. Bu nedenle taraflardan her biri, sözleşmeyi her zaman feshedebilir. Yani vekaletten istifa ve azil BK. 396/1.maddesi gereği her zaman caizdir. O halde, istifa ve azil hakkından önceden feragati öngören veya zorlaştıran kararlaştırmalar geçersizdir. Bu nedenle, taraflar arasında düzenlenmiş bulunan sözleşmenin 8. maddesinin, az yukarıda açıklanan ilkelere aykırı hükmü de geçersizdir. Ne var ki buna rağmen, azil haksız olduğu için davacı ücretin tamamına hak kazanır. Ancak, BK. 390 ve 325. maddeleri uyarınca davacının işi yapmadığından dolayı tasarruf ettiği, yahut diğer bir iş ile kazandığı ve kazanmaktan kasten feragat eylediği şeylerin ücretinden indirilmesi gerekir...”

Yarg 13. HD, T. 7.11.1997, E. 1997/7395, K. 1997/8923, , Kazancı İçtihat Bankası; Aynı doğrultuda kararlar için Bkz. **Yarg. 13. HD**, T. 29.12.1997 E. 1997/11339, K. 1997/12497; **Yarg. 13. HD**, T. 7. 11.1997 E.7395 K.8923, **Kayıhan/Ünlütepe**, Vekalet Sözleşmesi, s. 189; **Günay**, Cevdet İlhan: Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Ankara 2012, s. 1521.

⁴³ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 75; **Gümüş**, s. 129; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 66; **Bilge**, Özel Borç Münasebetleri, s. 301; **Sarı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 93; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 674; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 661; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 51.

⁴⁴ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 637; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 9; **Eren**, s. 705.

⁴⁵ **Reisoğlu**, Safa, Türk Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 25. Baskı, İstanbul, 2014, s. 68; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 37; **Eren**, s. 704

işleri kabul edeceğini duyurmuşsa, bu öneri onun tarafından hemen reddedilmedikçe, vekâlet sözleşmesi kurulmuş sayılır.” şeklinde düzenlenmektedir. TBK 503 hükmünün getirdiği bu özel düzenlemeyle vekalet verenin önerisi, resmi sığata sahip veya iş görmeyi mesleği gereği yapan vekil tarafından hemen reddedilmedikçe örtülü olarak kabul edildiği farz edilir ve vekalet sözleşmesi kurulmuş olur. Örnek verilecek olursa hakim tarafından resmen bilirkişisi atandığı durumlarda, adli yardım⁴⁶ sebebiyle atanan avukatlar, resmi sığata sahip olacaktır ve iş görmeyi hemen reddetmediği durumda örtülü olarak kabul etmiş sayılır ve vekalet sözleşmesi kurulmuş olur. Aynı şekilde serbest çalışan avukat, mimar yahut özel muayenehanesi olan hekim açısından iş görme mesleğinin bir gereği olduğu için kendisine başvuran bir müvekkilin yahut hastanın başvurusunu makul bir sürede reddetmediği takdirde vekalet sözleşmesinin kurulduğunu söylemek TBK m. 503 hükmü gereğince mümkün olacaktır⁴⁷. TBK m. 503 hükmünde düzenlenen hemen lafzı somut olaya göre makul bir süre olarak⁴⁸ anlaşılmalıdır⁴⁹.

Vekalet veren yönünden de zımni kabul söz konusu olabilir. Örnek verilecek olursa, kendi çıkarına bir iş görölmesine sessiz kalan yahut işin görölmesinden sonra vekilin ücretini ödeyen veya görölün işin sonuçlarından faydalanan vekalet veren ile vekil arasında da bir vekalet sözleşmesi kurulmuştur denilebilir⁵⁰.

Ancak belirtmek gerekir ki vekaletin anlaşma unsuru dolayısıyla, borçlanma iradesi gütmeksizin başkası yararına bir iş görme, hatır için ve bir hukuki ilişki kurma niyeti

⁴⁶ HMK 334-340 maddelerinde düzenlenen adli yardım, AvK m. 176’ da “*Avukatlık ücretlerini ve diğer yargılama giderlerini karşılama olanağı bulunmayanlara bu kanunda yazılı avukatlık hizmetlerinin sağlanmasıdır*”. şeklinde tanımlanmıştır, **Güner**, Semih: Avukatlık Hukuk, 4. Baskı, Ankara, 2009, s. 274 vd.

⁴⁷ **Erzurumluoğlu**, Erzan: Sözleşmeler Hukuku(Özel Borç İlişkileri), 2. Baskı, Ankara 2012, s. 175; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 635; **Aral/Ayrancı**, s. 415; **Eren**, s. 705.

⁴⁸ **Aral/Ayrancı**, s. 414; **Eren**, s. 705; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 635.

⁴⁹ Ayrıntılı bilgi için Bkz. **Von Tuhr**, Andreas, Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, Cilt 1-2, Ankara, 1983,(Çev. Cevat EDEGE), s. 156; **Seçer**, Öz: Alım Satım Komisyonculuğu Sözleşmesi, İstanbul, 2013, s. 43 vd.; **Tekinay**, Selahattin Sulhi/**Akman**, Sermet/**Burcuoğlu**, Haluk/**Altop**, Atilla: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul, 1993, s. 88; **Kılıçoğlu**, Ahmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 19. Baskı, Ankara, 2015, s. 42; **Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 19. Baskı, Ankara, 2015, s. 136; **Antalya**, O. Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, İstanbul, 2015, s. 95.

⁵⁰ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 636.

olmaksızın yapılan işlemlerde vekalet sözleşmesinin kurulmuş olduğundan söz edilemeyecektir⁵¹.

TBK m. 12 hükmü de sözleşmelerin düzenlenme şekli ile ilgili genel kural koyarak, ”Sözleşmelerin geçerliliği, kanunda aksi öngörülmedikçe, hiçbir şekle bağlı değildir.” şeklinde düzenlenmiştir. Vekalet sözleşmesi için de kanunda herhangi bir şekil şartı öngörülmediği için taraflar istedikleri şekilde sözleşme düzenleyebilirler, yani vekalet sözleşmesinde kural olarak “şekil serbestisi ilkesi” geçerlidir⁵². Ancak, Türk hukuk uygulamasında taşınmaz satımına ve tescil talebine ilişkin vekalet sözleşmesinin⁵³ ve Avukatlık Kanunu m. 163/5’ de düzenlendiği üzere avukatlık ücret sözleşmesinin geçerli olması için yazılı şekilde yapılması gereklidir. Ayrıca taşınmazlara ilişkin *simsarlık sözleşmesinin*(TBK m. 520/3), *kredi mektubunun*(TBK m. 515) ve *kredi emrinin*(TBK m. 516/c) yazılı şekilde yapılması gerektiği açıkça belirtilmiştir⁵⁴.

1.2.2.7. Ücret

Bir iş ücret⁵⁵ karşılığı yapılıyorsa burada hizmet ya da eser sözleşmesinin varlığından söz edilir. Vekalet sözleşmesinde ücretin zorunlu bir unsur olmaması, temelini Roma Hukukundan alan bir kuraldır; çünkü Roma’da vekalette yani başkasına ait bir işin yapılmasında ücret alınmaz, bu iş bir saygınlık ve onur meselesi olarak görülürdü⁵⁶.

⁵¹ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 637.

⁵² “İrade serbestisi ilkesi; hukuk düzeninin, kişilere ilişkilerini kendi özgür iradelerine uygun olarak düzenleyebilme yetkisi vermesini ifade eder”, **Antalya**, Genel, s. 73; **Tandoğan**, s. 390; **Nomer**, Haluk, Nami: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 14. Baskı, İstanbul, 2015, s. 99; **Bilge**, Özel Borç Münasebetleri, s. 291; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 647; **Aral/Ayrancı**, s. 415; **Eren**, s. 706.

⁵³ İçtihatları Birleştirme BGK 1987/2 E, 1988/2 K. <http://kararara.com/yargitay/ibk/k4833>.

⁵⁴ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 637; **Tandoğan**, s. 392.

⁵⁵ Vekalet ücreti kural olarak paradır, ancak taraflar isterse para karşılığı olan aynı bir malı da ücret olarak kararlaştırabilir, **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 82.

⁵⁶ **Tandoğan**, s. 365; **Eren**, s. 710; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 633; **Gümüş**, s. 130; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 40; Ayrıntılı bilgi için Bkz. **Tahiroğlu**, Bülent: Roma Borçlar Hukuku, 11.07.2012’ de yürürlüğe giren Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Düzenlenmiş Yeni Baskı İstanbul, 2013, s. 195; **Emiroğlu**, Haluk, Roma Hukukunda Vekâlet Sözleşmesi ve Hukuki İşlemlerde Temsil, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2003, Cilt 52, Sayı 1, s. 105 vd.; **Korkmaz Sayın**, Bengi Sermet: Roma Hukukunda Vekalet Sözleşmesi (Mandatum), Ankara, 2014, 60.

Modern hukuk sistemlerinde de, Roma Hukukunda kabul edilen bu düşüncenin etkisiyle vekalet sözleşmesinin kural olarak ücretsiz olduğu hüküm altına alınmıştır⁵⁷.

TBK m. 502/3 hükmüne göre “*Sözleşme veya teamül varsa vekil, ücrete hak kazanır*”. Yani vekalet sözleşmesinde vekil ancak sözleşmeyle ücret verileceği kararlaştırılmışsa yahut ücret verileceğine yönelik bir gelenek varsa ücret isteyebilir. Dolayısıyla ücret vekalet sözleşmesinin zorunlu unsurlarından biri değildir⁵⁸.

Vekaletin ücrete tabi olmamasına ilişkin kuralın günümüzde her zaman geçerli olmadığı söylenebilir, çünkü ücret alınmaksızın başkasının çıkarına iş görülmesi bugün istisnadır ve hatta vekaletin kaine olarak ücretli sayıldığı söylenebilir⁵⁹. Özellikle hekimlik, avukatlık, mimarlık gibi serbest mesleklerin icrası karşılığında ücret ödenmesi teamül gereğidir⁶⁰. Hatta serbest avukatlık mesleğinin icrasında ücret alınması zorunlu olup Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı tarafından her yıl avukatlık asgari ücret tarifesi belirlenir⁶¹.

Taraflar sözleşmeyle ücret verilip verilmeyeceğini ya da ücretin miktarını kararlaştırabilirler. Sözleşmede böyle bir kayıt yoksa fakat vekaletin konusu olan iş görme karşılığı ücret verilmesini iş hayatı gelenekleri yani teamül gerekli kılıyorsa ücret verilmesi gereklidir. Örnek verilecek olursa, avukatın davayı yürütmesi, hekimin hastayı tedavi etmesi gibi durumlarda sözleşmede kararlaştırılmamış olsa dahi teamül gereği ücret verilmelidir.

Vekilin ücret isteme hakkı bazı özel kanunlarla da düzenlenmiş olabilir. Örneğin; TMK m. 550/c’ ye göre vasiyeti yerine getirme görevlisi⁶², hizmeti karşılığında uygun bir ücret

⁵⁷ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 633.

⁵⁸ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 40; **Kürşat**, Eser ve Vekalet Sözleşmeleri, s. 154; **Gümüş**, s. 129; **Aral/Ayrancı**, s. 411; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 633.

⁵⁹ **Gümüş**, s. 130; **Eren**, s. 700; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 634.

⁶⁰ **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 83; **Gümüş**, s. 130; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 634.

⁶¹ Ayrıntılı bilgi için Bkz. 02.01.2017 tarih ve 29936 sayılı Resmi Gazete Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi, www.resmigazete.gov.tr, Erişim Tarihi: 15.01.2017

⁶² TMK 550-556 madde aralığında düzenlenmiş olan vasiyeti yerine getirme görevlisi, mirasın kanun veya miras bırakan iradesine uygun olarak tasfiye edilebilmesi için atanan kimse, bu konuda ayrıntılı bilgi için Bkz, **İnan**, Ali Naim/Ertaş, Şeref/Albaş, Hakan: Miras Hukuku, 8. Baskı, İzmir, 2012, s. 244 vd..

isteyebilir⁶³, TK m. 20' ye göre bir tacir, ticari işletmesiyle ilgili olarak diğer bir tacirin işini görmüşse ücrete hak kazanır, Avukatlık Kanunu m. 163/2, m. 164 hükümlerine göre avukatlar, yüklendikleri vekalet nedeniyle ücret isteme hakkına sahiptir⁶⁴. Aynı şekilde hekimlik sözleşmesi⁶⁵ (Türk Tabipler Birliği Kanunu m. 28/2), muhasebecilik ve mali müşavirlik sözleşmesi(Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu m. 46) de kural olarak ücretlidir.

1.3. VEKALET SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ VE ÖZELLİKLERİ

Vekalet sözleşmesi bir özel hukuk sözleşmesidir ve özel hukuk sözleşmelerinin doğası gereği taraflar eşit konumdadır. Dolayısıyla da vekalet sözleşmesi tarafların eşit olduğu durumlarda uygulama alanı bulur. Bu sebeple serbest çalışan avukat ile müvekkil, özel muayenehanesi olan hekim ile hasta arasındaki ilişkinin vekalet ilişkisi olduğunu söylemek mümkün olacaktır.

Sözleşmenin taraflarının eşit olmadığı bir tarafın kamu gücünü elinde bulundurduğu sözleşmeler özel hukuk sözleşmelerinin doğasına aykırı olacağı için bu tür sözleşmeleri de vekalet sözleşmesinin kapsamına almak mümkün değildir. Örnek verilecek olursa üniversite hastanesine⁶⁶ başvuran hasta ile üniversite hastanesi ve burada çalışan hekim

⁶³ **Öztañ**, Bilge: Miras Hukuku, 5. Baskı, Ankara, 2012, s. 308; **İnan /Ertaş/Ablaş**, s. 247; **İmre, Zahit/Erman**, Hasan: Miras Hukuku, 9. Baskı, İstanbul, 2013, s. 172.

⁶⁴ **Güner**, Avukatlık Hukuk: s. 220 vd.; **Özkan Sungurtekin**, Meral: Avukatlık Hukuku, 1. Baskı, İzmir, 2006, s. 71; **Tandoğan**, s. 368; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 639; **Aral/Ayrancı**, s. 412; Ayrıntılı bilgi için Bkz. **Burcuoğlu**, Haluk: Avukatlık Sözleşmesi ve Avukatlık Ücreti İle İlgili Bazı Sorunlar, TBB Dergisi, sayı 49, 2003, s. 64 vd.

⁶⁵ Hekimlik sözleşmesi; Hasta ile hekim arasında akdedilen, hekimin tıbbi müdahalede bulunduğu hastanın da karşılığında ücret ödemeyi kabul ettiği sözleşmedir şeklinde tanımlanabilir, ayrıntılı bilgi için Bkz, **Yavuz İpekyüz**, Filiz: Türk Hukukunda Hekimlik Sözleşmesi, İstanbul, 2006, s. 16 vd; **Ayan**, Mehmet: Tıbbi Müdahalelerden Doğan Hukuki Sorumluluk, Ankara, 1991, s. 49 vd; **Hakeri**, Hakan: Tıp Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, 2012, s. 495 vd; **Şatır**, Nejet: Emsal Kararlar Işığında Kamu ve Özel Hastanelerde Çalışan Hekimlerin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu Yargıtay-Danıştay İçtihatları, Ankara 2015, 20 vd.; **Gümüş**, s. 130; **Tandoğan**, s. 365.

⁶⁶ Üniversite hastanelerin de uygulanan tedavi sonucu zarar meydana geldiğinde idarenin hizmet kusuruna gidilebileceğine ilişkin kararlar için Bkz. **Dan. 15. D. T.** 29.09.2016 **E.** 2016/2388, **K.** 2016/4714, “Dava; davacılar tarafından, murisleri olan T. B.’in 18/06/2010 tarihinde geçirmiş olduğu trafik kazası sonrası kaldırıldığı Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde yapılan tedavisinde idarenin hizmet kusuru sonucunda ölümüne sebep verildiği ileri sürülerek maddi ve manevi

arasındaki ilişkide taraflardan biri idare olduğu için kamu hukukuna ilişkin hükümler uygulanacaktır⁶⁷.

Vekalet sözleşmesi de tüm özel hukuk sözleşmelerinde olduğu gibi rızai bir sözleşmedir. Rızai bir sözleşme olması dolayısıyla da taraflar arasında anlaşma unsuru gereklidir⁶⁸. Vekalet sözleşmesi kural olarak şekle bağlı olmayan yani “şekil serbestisi ilkesi” nin geçerli olduğu bir sözleşmedir⁶⁹.

Vekalet sözleşmesi, vekilin iş görme borcu dolayısıyla bir iş görme sözleşmesidir⁷⁰. Vekilin faaliyeti başkasının(vekalet verenin) menfaatini korumaya yöneliktir. Bu sebeple vekilin sadece kendi işini görmesi durumlarında vekalet sözleşmesinin varlığından söz edilemeyecektir⁷¹.

zararlarının tazmini istemiyle açılmıştır... İdarelerin kamu hizmetinin gereği gibi işleyebilmesini sağlayacak organizasyonları yaparak, yeterli araç ve gereçle donatılmış bina ve tesislerde, hizmetin özelliğine uygun olarak seçilen ve yetişmiş personelle hizmeti yürütmek yükümlülüğünün bulunduğu hususunun tartışmasız olduğu göz önünde bulundurulduğunda, sağlık hizmetini yürüten personelden olan Genel Cerrah konsültan hekimlerinin 08/07/2010 tarihinde çekilen batın BT deki mevcut serbest havaya rağmen takip önerip acil cerrahi girişim düşünmemelerinin tıp kurallarına uygun olmadığı anlaşılmaktadır.”; **Dan. 15. D, T.** 08.06.2016 **E.** 2016/1858, **K.** 2016/4151, “Dava, davalı idareye bağlı Tıp Fakültesi Hastanesinde tedavisi yapılan davacıya yanlış teşhis konarak eksik ve yanlış tedavi uygulandığı, bu sebeple bir böbreğini aldırarak zorunda kaldığı gerekçesiyle hizmet kusuru nedeniyle oluştuğu ileri sürülen 150.000,00 TL maddi 50.000,00 TL manevi zararın davalı idarece tazminine karar verilmesi istemiyle açılmıştır.”, <http://emsal.danistay.gov.tr>, Erişim Tarihi: 30.01.2017; Noterler için de aynı durum söz konusudur, Noterle ilgili kişi arasındaki ilişkinin hukuki niteliği ile ilgili ayrıntılı görüş için Bkz. **Kurt**, Leyla Müjde: Noterlerin Hukuki Sorumluluğu, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVIII, Y. 2014, S. 2, s. 88 vd.

⁶⁷ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 42; **Gümüş**, s. 122

⁶⁸ **Yüksel**, Sera Reyhani: Vekalet Sözleşmesinde Vekalet Veren Borçları, Hukuk Ekonomi ve Siyaset Aylık İnternet Dergisi, Sayı 134, Aralık 2013, s. 6.

Yavuz/Acar/Özen, s. 644; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 54. **Akipek**, Alt Vekalet, s. 43.

⁶⁹ **Akipek/Küçükgüngör**, Sözleşmeler, s. 957; **Yüksel**, Vekalet Sözleşmesi, s. 6; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 643.

⁷⁰ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 643; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 42; **Eren**, s. 699; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 625; **Gümüş**, s. 122; **Aral/Ayrancı**, s. 408; **Tandoğan**, s. 356.

⁷¹ **Tandoğan**, s. 360; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 625; **Gümüş**, s. 122; **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 73.

Vekalet sözleşmesinde ücret zorunlu unsur olmadığı için vekalet sözleşmesi eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir⁷². Yalnız vekalet veren iş yahut edimin ifası için vekile ücret ödemeyi borçlanmışsa bu halde tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme⁷³ niteliği kazanır⁷⁴.

Vekalet sözleşmesi vekilin iş görme edimine bağlı olarak ani edimli yahut sürekli borç doğuran bir sözleşme olabilir⁷⁵. Burada dikkat edilmesi gerekli husus vekalet sözleşmesinde her bir somut vekalet olayında vekilin üstlendiği edimdir⁷⁶. Vekil sadece bir işi, bir defaya özgü olmak üzere görmeyi üstlendiyse ani edimli vekalet sözleşmesinden⁷⁷, belirli bir iş görme borcu haricindeki iş görmelerde de sürekli borç doğuran vekalet sözleşmesinden bahsedilebilir⁷⁸. Örneğin; vekil bir taşınmazın satışını üstlendiğinde, bir alacağın tahsiline yönelik bir vekalet sözleşmesiye ani edimli, bir malvarlığı yönetim sözleşmesinde, bir avukata verilen vekalette sürekli borç doğuran vekalet sözleşmesi söz konusu olur⁷⁹.

Vekalet sözleşmeleri 6502 say. TKHK ilgili hükümleri gereğince tüketici işlemi de olabilir. Vekalet sözleşmesinde taraflar tüketici sıfatına sahipse tüketici işlemi niteliğinde

⁷² Taraflardan biri edimini diğer tarafın edimi karşılığı borçlanmadığı durumlarda eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmenin varlığından söz edilir, **Eren**, Genel, s. 211-212; **Havutçu**, Ayşe: Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde temerrüt ve müspet zararın tazmini. İzmir, 1995, s. 3 vd.

⁷³ Her iki tarafında birbirine karşı asli bir edim yüklediği sözleşmelere tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler denir, **Eren**, Genel, s. 211.

⁷⁴ **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 79; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 43; **Eren**, s. 699; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 642; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 45.

⁷⁵ **Aral/Ayrancı**, s. 408; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 64; **Seliçi**, Özer: Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İstanbul, 1977, s. 27; **İşgüzar**, Hasan: Tek Satıcılık Sözleşmesi, Ankara, 1989, s. 50; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 44; Gümüş'e göre: vekalet sözleşmesi bir işin görülmesine yönelik faaliyette bulunmak olarak tanımlandığı için ve faaliyette her zaman için az da olsa sürekliliği gerektirdiği düşüncesiyle vekalet sözleşmesi her zaman sürekli borç ilişkisi niteliği taşımaktadır, ayrıntılı bilgi için Bkz, **Gümüş**, s. 123.

⁷⁶ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 628; **Erkan**, s. 442-443.

⁷⁷ **Eren**, s. 700.

⁷⁸ **Akipek**, Alt Vekalet: s. 44; **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 67; "Borçlunun borcunu zaman içinde devamlı ve aralıksız yani sürekli bir davranışla ifa edebildiği hallerde sürekli edim söz konusudur. Bir borç ilişkisinde asli borçlardan en az biri sürekli edimi gerektiriyorsa o borç ilişkisine sürekli borç ilişkisi adı verilir. Bu tarz ilişkilerin tipik örneği olarak kira sözleşmesi ve hizmet sözleşmesi verilebilir", **Oğuzman**, M. Kemal/Öz, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, İstanbul 2012, s. 12.

⁷⁹ **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 68; **Eren**, s. 700; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 65; **Seliçi**. Sürekli Borç İlişkileri, s. 27; **İşgüzar**, Tek Satıcılık Sözleşmesi, s. 50.

sayılıp 6502 say. TKHK hükümlerine tabi olacaktır⁸⁰. Yani vekalet sözleşmesinde taraflardan birinin tüketici olduğu durumlarda aradaki ilişkinin tüketici işlemi⁸¹ olduğu

⁸⁰ **Zevkliler**, Aydın/**Özel**, Çağlar: Tüketicinin Korunması Hukuku, Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Ankara, 2016, s. 80; **Aydoğdu**, Murat: Tüketici Hukuku Dersleri, 28.11.2013 Tarih ve 6502 Sayılı(Yeni) Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun İle İlgili Açıklamalar Mevzuat ve Tablolar, Ankara, 2015, s. 68; **Gümüş**, Mustafa Alper: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Cilt: 1(Madde: 1-46), İstanbul, 2014, s. 9; Yargıtay'ın da aynı doğrultuda kararları mevcuttur, "...Dava, vekalet sözleşmesinden kaynaklanan alacağın tahsili için başlatılan icra takibine yapılan itirazın iptali istemine ilişkindir...6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Amaç başlıklı 1. maddesinde yasanın amacı açıklandıktan sonra kapsam başlıklı 2. maddesinde "Bu Kanun, her türlü tüketici işlemi ile tüketiciye yönelik uygulamaları kapsar." hükmüne yer verilmiştir. Satıcı; Kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla tüketiciye mal sunan ya da mal sunanın adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi kapsar. Tüketici ise Ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi ifade eder şeklinde tanımlanmıştır. Aynı Kanunun 3. maddesinde de "Tüketici işlemi: Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi" ifade eder şeklinde tanımlanmıştır. Bir hukuki işlemin 6502 sayılı yasa kapsamında kaldığının kabul edilmesi için yasanın amacı içerisinde yukarıda tanımları verilen taraflar arasında mal ve hizmet satışına ilişkin bir hukuki işlemin olması gerekir. Dosya kapsamından, taraflar arasında düzenlenen vekalet sözleşmesi uyarınca ödenmeyen avukatlık ücretinin tahsili için başlatılan icra takibine itirazın iptali talep edilmektedir. Davanın yukarıda belirtilen niteliği ve tarafların yargılama sırasındaki iddia ve savunmaları değerlendirildiğinde, Davacının 6502 sayılı Kanunda belirtilen "Tüketici" tanımına girdiği anlaşılmalıdır, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında bulunan uyuşmazlığın Tüketici Mahkemesinde görülüp, sonuçlandırılması gerekmektedir." **Yarg. 17. HD. T.** 25.12.2014, **E.** 2014/24250, **K.** 2014/19620, www.kazanci.com.tr, (Erişim Tarihi: 15.02.2017); Yargıtay aynı yönde diğer bir kararında da "Davacı vekili: avukat olan müvekkilinin davalı ile avukatlık sözleşmesi imzaladığını...avukatlık ücreti alacağının davalıdan tahsilini talep etmiştir...6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Amaç Başlıklı 1. maddesinde Kanunun amacı açıklandıktan sonra kapsam başlıklı 2. Maddesinde "Bu Kanun, her türlü tüketici işlemi ile tüketiciye yönelik uygulamaları kapsar." hükmüne yer verilmiştir. Satıcı; "Kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla tüketiciye mal sunan ya da mal sunanın adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi"; tüketici ise "Ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi" ifade etmektedir. Aynı Kanunun 3. maddesinde de "Tüketici işlemi"..."tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukukî işlemi" ifade eder şeklinde tanımlanmıştır. Bir işlemin 6502 sayılı Kanun kapsamında kaldığının kabul edilmesi için yasanın amacı içerisinde yukarıda tanımları verilen taraflar arasında mal ve hizmet satışına ilişkin bir hukukî işlemin olması gerekir. Davanın yukarıda belirtilen niteliği ve tarafların yargılama sırasındaki iddia ve savunmaları değerlendirildiğinde, davalının 6502 sayılı Kanunda belirtilen "Tüketici" tanımına girdiği anlaşılmalıdır, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında bulunan uyuşmazlığın tüketici mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir..." **Yarg. 20. HD. T.** 22.12.2016, **E.** 2016/13914, **K.** 2016/12532; Aynı yönde

ve uyumsuzluklara ilişkin davalarda görevli mahkemelerin Tüketici Mahkemeleri olduğu 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda açıkça belirtilmiştir⁸². Örnek verilecek olursa avukatla akdedilen avukatlık sözleşmesi yahut hekimle akdedilen hekimlik sözleşmesi, tarafları tüketici sıfatına sahipse adı geçen sözleşmeler tüketici işlemi kabul edilir⁸³. TKHK m. 3/1 “*Tüketici işlemi: Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu hüküm mal ve hizmet piyasalarında tüketiciler ile kurulan vekalet sözleşmelerini de tüketici işlemi kapsamına aldığı için, 6502 say. Kanunun ilgili hükümlerinin vekalet sözleşmesine de uygulanabilmesi söz konusu olacaktır⁸⁴. Dolayısıyla vekil TKHK m 6’ de düzenlendiği üzere “(2)Hizmet sağlamaktan haklı bir sebep olmaksızın kaçınamaz. (3) ...hizmet verilmesini belli bir süre şartına ya da belirli bir mal veya hizmetin de birlikte alınması koşuluna bağlı tutamaz”⁸⁵.

1.4. VEKALET SÖZLEŞMESİNİN KAPSAMI

Vekalet sözleşmesinin kapsamı ile ilgili hüküm TBK m. 504’de düzenlenmiştir. Buna göre; (f1) “*Vekâletin kapsamı, sözleşmede açıkça gösterilmemişse, görülecek işin niteliğine göre belirlenir*”. Söz konusu hükme göre vekalet sözleşmesinin kapsamını

kararlar için Bkz. **Yarg. 20. HD. T.** 20.12.2016, **E.** 2016/13575, **K.** 2016/12400; **Yarg. 20. HD. T.** 12.12.2016, **E.** 2016/12062, **K.** 2016/11980; **Yarg. 20. HD. T.** 28.11.2016, **E.** 2016/11641, **K.** 2016/11375, <https://emsal.yargitay.gov.tr>, (Erişim Tarihi:15.02.2017).

⁸¹ TKHK m. 3/1-1 hükmünde tüketici işlemi “*Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi ifade eder*” şeklinde tanımlanmıştır.

⁸²TKHK m. 73/1 “*Tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyumsuzluklara ilişkin davalarda tüketici mahkemeleri görevlidir.*”

⁸³ **Gümüş**, Tüketici, 10.

⁸⁴ Mal ve hizmet piyasalarındaki sözleşmelerin tüketici sözleşmesi sayılacağına dair ayrıntılı bilgi için Bkz. **Özel**, Çağlar: Tüketicinin Korunması Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 2014, s. 43 vd; **Zevkliler**, Aydın/Aydoğdu, Murat: Tüketicinin Korunması Hukuku, Ankara, 2004, s. 73 vd.

⁸⁵ **Özel**, Tüketici, s. 64; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 637; **Aydoğdu**, Tüketici Hukuku, s. 105; **Zevkliler/Özel**, Tüketicinin Korunması Hukuku, s. 134.

öncelikle sözleşme belirler. Kapsamın sözleşmede belirlenmiş olması sözleşmenin gereği gibi ifa edilip edilmediğinin tespitinde önem kazanır⁸⁶. Taraflar sözleşmede belirlenen kapsama uygun olarak davranmak zorundadır. Vekil sözleşmede belirlenen kapsama aykırı davrandığında aykırılığın ölçüsüne göre farklı yaptırımlar uygulanır, bu hususa aşağıda değinilecektir.

Ancak uygulamada çoğu zaman vekalet sözleşmesinin kapsamı kesin ve tam olarak belirlenememekte, hatta bazı vekalet sözleşmelerinde kapsamdan hiç bahsedilmemektedir. Çünkü bir işin yahut hizmetin görülmesi için vekile başvuran (vekalet veren) çoğu zaman amaçladığı menfaatinin gerçekleşmesi veya güvence altına alınması için yapılması gerekli olan şeylerin farkında değildir ve bu nedenle vekilin yardımını talep eder, vekilin de daha sözleşmenin başında kesin olarak kapsam belirleyebilmesine imkan yoktur. Tüm bu nedenlerden ötürü vekaletin kapsamı belirlenirken TBK m. 504/1’ de düzenlenen “işin niteliği” kavramı önem kazanmaktadır⁸⁷. Ancak işin niteliğinin belirlenmesi, sınırlarının çizilmesi zor olduğu için her somut olaya göre ayrı ayrı belirlenmesi gerekir. Uzman kişi konumunda olan vekil işin niteliğini; iş görme ile ulaşılmak istenen amacı, olayın özelliklerini, teamülleri göz önünde bulundurarak, sadakat ve özen yükümlülüklerine uygun olarak belirler. Örneğin; bir hasta hekime tedavi için başvurduğunda, hekim hasta için gerekli muayeneyi yapma, tahlilleri alma ve hastanın durumuna(işin niteliğine) uygun tedaviyi yapmak zorundadır. Dolayısıyla vekil vekalet verenin beklediği amaca ulaşabilmesi için vekalet veren adına ve hesabına gerekli her şeyi yapmakla yükümlüdür⁸⁸.

Hukuki işlemlere ilişkin vekaletin kapsamı ise TBK m. 504/2 hükmü “*Vekâlet, özellikle vekilin üstlendiği işin görülmesi için gerekli hukuki işlemlerin yapılması yetkisini de kapsar*”. şeklinde düzenlenmiştir. Bu hükümden de anlaşılacağı üzere burada vekilin vekalet verenden yetki almadan vekaleti ifa için gerekli her türlü hukuki işlemi yapma

⁸⁶ Zevkliler/Gökyayla, s. 64; Tandoğan, s. 393.

⁸⁷ Aral/Ayrancı, s. 417; Eren, s. 714; Gümüş, s. 140; Bilge, Özel Borç Münasebetleri, s. 290; Yavuz/Acar/Özen, s. 646; Akipek, Alt Vekalet, s. 45; Tandoğan, s. 393; Zevkliler/Gökyayla, s. 642.

⁸⁸ Eren, s. 714; Aral/Ayrancı, s. 417 Gümüş, s. 140; Akipek, Alt Vekalet: s. 45; Tandoğan, s. 393; Zevkliler/Gökyayla, s. 642; Yavuz/Acar/Özen, s. 646.

hususunda genel temsil yetkisine sahip olduğuna ilişkin kanuni bir karine vardır, yalnız buradaki karine hukuki fiillere yönelik olup maddi fiillere ilişkin vekalette yoktur⁸⁹.

Vekalet, herhangi bir sınırlama yapılmadan hukuk düzeninin elverdiği her türlü hukuki işlemi herkesle yapmak üzere verilmişse, genel vekalet⁹⁰; belirli bir yahut birkaç hukuki işlemi gerçekleştirmek için verilmişse, özel vekalet⁹¹ söz konusu olur. Vekalet yalnızca bir konuda verilmekle birlikte, kapsam geniş tutulmuşsa yine genel vekalet söz konusu olacaktır⁹².

TBK m. 504/3 “Vekil, özel olarak yetkili kılınmadıkça dava açamaz, sulh olamaz, hakeme başvuramaz, iflas, iflasın ertelenmesi ve konkordato talep edemez, kambiyo taahhüdünde bulunamaz, bağışlama yapamaz, kefil olamaz, taşınmazı devredemez ve bir hak ile sınırlandıramaz”. şeklinde genel vekaletin istisnaları düzenlenmiştir. Hükümden de anlaşılacağı üzere genel vekaletin verilmiş olduğu hallerde bile, vekil bazı işlemleri özel surette yetkilendirilmedikçe yapamaz⁹³. Bu işlemler; dava açamaz, sulh olamaz, hakeme başvuramaz, iflas, iflasın ertelenmesi, konkordato talep edemez, kambiyo taahhüdünde bulunamaz, bağışlama yapamaz, kefil olamaz, taşınmazı devredemez, bir hak ile sınırlandıramaz⁹⁴.

Genel vekaletin diğer bir istisnası da HMK m. 74/1’ de “*Açıkça yetki verilmemiş ise vekil; sulh olamaz, hâkimi reddedemez, davanın tamamını islah edemez, yemin teklif*

⁸⁹ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 647; **Eren**, s. 714; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 46.

⁹⁰ Bir kimse(vekalet veren), vekile örneğin; aleyhime açılmış ve açılacak dava ve takiplerden dolayı her yol ve sıfatla beni temsile hak ve menfaatlerimi korumaya yetkilidir şeklinde bir vekaletname düzenlemişse genel vekaletten söz edilecektir.

⁹¹ Vekalet veren, vekiline adıma kayıtlı Çankırı ili, Eldivan ilçesi, tapuda 2330 ada, 13 pafta ve 2 parselde bulunan taşınmazımı satmaya yetkilidir şeklinde bir vekaletname vermişse özel vekaletin varlığından bahsedilecektir. Aynı şekilde vekalet verenin vekille; Fransa’nın Paris kentine giderek, kozmetik ürün üreten X fabrikasından 400 şişe parfüm, 500 adet saç bakım ürünü ve 300 adet makyaj malzemesi alınmasına yönelik yaptığı vekalet sözleşmesinde de özel vekaletin varlığından söz edilir.

⁹² Bu konuda ayrıntılı bilgi için Bkz. **Tanrıver**, Süha: Genel Vekalet(Temsil) Özel Vekalet(Temsil Ayırımı), Gazi üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 1-2, Haziran-Aralık 1998 s. 1 vd; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 641; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 647; **Ruhi**, Cemal Ahmet: Örnek Sözleşme Metinler, 4. Baskı, Ankara 2013, s. 1318.

⁹³ **Tanrıver**, Genel-Özel Vekalet, s. 2; **Aral/Ayrancı**, s. 417; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 648; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 642; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 48; **Eren**, s. 715; **Aral/Ayrancı**, s. 416; **Tandoğan**, s. 395.

⁹⁴ **Aral/Ayrancı**, s. 418; **Tandoğan**, s. 397; **Eren**, s. 715.

edemez, yemini kabul, iade veya reddedemez, başkasını tevkil edemez, haczi kaldıramaz, müvekkilinin iflasını isteyemez, tahkim ve hakem sözleşmesi yapamaz, konkordato veya sermaye şirketleri ve kooperatiflerin uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırılması teklifinde bulunamaz ve bunlara muvafakat veremez, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına başvuramaz, davadan veya kanun yollarından feragat edemez, karşı tarafı ibra ve davasını kabul edemez, yargılamanın iadesi yoluna gidemez, hâkimlerin fiilleri sebebiyle Devlet aleyhine tazminat davası açamaz, hangileri hakkında yetki verildiği açıklanmadıkça kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davaları açamaz ve takip edemez”. şeklinde düzenlenmiştir.

Özel yetki verilmesini gerektiren işlemler dikkate alındığında, bunların geneli itibarıyla, vekâlet verenin mal varlığını azaltan ya da önemli ölçüde risk altına sokan işlemler olduğu görülür dolayısıyla yasada özel yetki verilmesini gerektiren işlemlere ilişkin olarak yapılmış bulunan saymanın, sınırlı değil; örnekleyici olduğuna dikkat edilmesi gerekir⁹⁵.

Vekaletin kapsamı aşılmış ve kapsam dışına çıkmışsa vekilin yaptığı maddi eylem veya sözleşme hakkında ne gibi hüküm uygulanacağı, aşma derecesine veya eylemin niteliğine göre değişiklik gösterir. Buradaki aşma, sözleşmenin önemi büyük olmayan ihlali şeklinde yahut sözleşmeyle hiç ilgisi olmayan vekaletsiz iş görme⁹⁶ şeklinde ortaya çıkabilir⁹⁷. Vekâlet sınırlarının aşılması fazla önem taşıyorsa, vekil vekâlet sınırları içinde kalmakla birlikte bazı önemsiz konularda vekâletin kapsamı dışına çıkmışsa böyle durumlarda TBK m. 475/1/b2 hükmünün⁹⁸ kıyasen uygulanabileceği doktrinde savunulmaktadır⁹⁹. Yani sınırın aşılmasının önemsiz olduğu durumlarda eser sözleşmesinde olduğu gibi, vekilin ücret ve giderlerinde bir indirim gidilmesi mümkün olacaktır. Vekaletin sınırlarının aşılmasının önemli ölçülere vardığı ve iş görmenin sözleşme ile ilgisini kaldırdığı durumlarda vekil artık vekaletsiz iş gören durumuna düşer.

⁹⁵ **Tanrıver**, Genel-Özel Vekalet, s. 2.

⁹⁶ TBK 526-531 madde aralığında düzenlenmiş olan vekaletsiz iş görme; “bir kimsenin hukuken yetkili ve yükümlü olmaksızın bir başkası yahut kendi yararına başkasının işini görmesinden doğan hukuki ilişkidir” şeklinde tanımlanabilir, **Eren**, s. 738.

⁹⁷ **Tandoğan**, s. 393; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 641; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 650.

⁹⁸ TBK m. 475 “(1)Eserdeki ayıp sebebiyle yüklenicinin sorumlu olduğu hâllerde işsahibi, aşağıdaki seçimli haklardan birini kullanabilir... 2. Eseri alıkoyup ayıp oranında bedelden indirim isteme...”

⁹⁹ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 650; **Tandoğan**, s. 393.

Dolayısıyla ücret ve giderlerine ilişkin taleplerini TBK m. 526 vd. maddelerinde düzenlenen vekaletsiz iş görmeye ilişkin hükümlere dayandırabilir. Vekil TBK m. 527/2' ye göre kazaen ortaya çıkan zararlardan da sorumludur. Bir hekimin yanlış iğne yapması yahut bir avukatın vekalet verenin taleplerine uygun olmayan tamamen yanlış bir mütalaa vermesi gibi durumlarda vekaletin sınırlarının aşıldığı ve iş görmenin sözleşme ile ilgisini kaldırdığı durumlara örnek verilebilir.

TBK m. 531' e göre “*İş sahibi yapılan işi uygun bulmuşsa, vekâlet hükümleri uygulanır*”. Dolayısıyla iş sahibinin yapılan işi uygun bulduğu durumlarda vekaletle ilişkin hükümler uygulanabilecektir.

1.5. VEKALET SÖZLEŞMESİNİN BENZER SÖZLEŞMELERDEN FARKI

İş görme sözleşmelerinden biri olan vekalet sözleşmesinin tespit edilebilmesi, sözleşmenin doğurduğu sonuçlar bakımından oldukça önemli bir husustur. Vekalet sözleşmesinin tanımı, unsurları ve hukuki niteliğine bakılacak olursa vekilin ve müvekkilin birbirlerine karşı belirli yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu yükümlülüklerin ve sözleşmenin doğurduğu sonuçların sıhhatli bir şekilde belirlenebilmesi için o sözleşmenin vekalet sözleşmesi mi yoksa hizmet, eser gibi başka bir iş görme sözleşmesi mi olduğunun açıkça tespit edilmesi gerekmektedir.

1.5.1. Hizmet Sözleşmesinden Farkı

Hizmet sözleşmesi de vekalet sözleşmesi gibi bir iş görme sözleşmesidir, ancak hizmet sözleşmesinde sözleşmenin zorunlu unsurlarından biri ücrettir. Dolayısıyla hizmet sözleşmelerinde mutlaka ücret ödenmesi gerekir. Buna karşılık vekalet sözleşmesinde ücret zorunlu unsur olmayıp TBK m. 502/3' de düzenlendiği gibi vekil ancak sözleşmeyle kararlaştırıldığında yahut teamül gereği ücrete hak kazanabilir.

Hizmet sözleşmesinde işçinin belirli ya da belirsiz süreli çalışması¹⁰⁰ söz konusu iken vekalette süre unsuru yoktur, yalnızca vekilin bir işi görmesi bir sonuca ulaşmak için yoğun çaba harcaması, özenle ifa etmesi söz konusudur¹⁰¹.

Hizmet sözleşmesinde işçi işverene bağlı olarak iş gördüğü halde¹⁰², vekâlette vekil vekalet verene bağımlı değildir. Vekil vekalet verenin iş organizasyonundan bağımsız olarak iş görür.

1.5.2. Eser Sözleşmesinden Farkı

Vekalet sözleşmesinde vekil edim sonucundan sorumlu olmaksızın yani işin gerçekleşmeme rizikosunu taşımaksızın iş görme borcu altına girer. Fakat eser sözleşmesinde yüklenici bir sonucu meydana getirmeyi borçlanır¹⁰³. Eser sözleşmesinin en tipik unsuru eseri meydana getirme unsurudur¹⁰⁴. Dolayısıyla yüklenici bir eseri bir sonucu meydana getirmeyi borçlanırken, vekil bir eylemde, bir faaliyette bulunmayı üstlenir¹⁰⁵.

Vekalet ve eser sözleşmesi arasındaki en önemli farklardan birisi de sözleşmeye aykırılık durumunda ortaya çıkmaktadır. Çünkü eser sözleşmesinde yüklenicinin kötü ifası söz konusu iken, vekalet sözleşmesinde vekilin özen yükümlülüğüne aykırılık nedeniyle sözleşmenin gereği gibi ifa edilmemesinden sorumluluğu söz konusu olur¹⁰⁶. Yukarıda

¹⁰⁰ **Yürekli**, Sabahattin: Türk Borçlar Kanununa Göre Hizmet Sözleşmesinin Sona Ermesi, 2. Baskı, Ankara 2014, s. 44.

¹⁰¹ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 639; **Eren**, s. 711; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 636; **Tandoğan**, s. 363; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 35.

¹⁰² **Soyer**, Polat/**Urcan**, Gülümnden: Genel Hizmet Sözleşmelerine İlişkin Yeni Borçlar Kanunu Hükümlerinin İş Hukuku Bakımından Önemi, İstanbul Barosu İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku 2011 Yılı Toplantıları, İstanbul 2012, s. 167; **Yürekli**, Hizmet Sözleşmesi, s. 44.

¹⁰³ **Arıkan**, Mustafa: Eser Sözleşmesinde İfa İmkansızlığı ve Sonuçları, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 16, s. 272; **Eren**, s. 712.

¹⁰⁴ **Karadaş**, İzzet: Eser (İnşaat Yapım) Sözleşmeleri, 3. Baskı, Ankara 2013, s. 35.

¹⁰⁵ **Eren**, s. 712; **Büyükay**, Yusuf: Eser Sözleşmesi, 2. Baskı, Ankara 2014, s. 31; **Tandoğan**, s. 363.

¹⁰⁶ **Kürşat**, Eser ve Vekalet Sözleşmeleri: s. 156; Vekilin genel olarak dürüstlikle hareket etmesi gerektiği ile ilgili açıklamalar için Bkz. **Donay**, Süheyl: Vekilin Talimata Uyuma Ve Dürüstlikle Hareket Etme Borcu, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 1970, Cilt: V, Sayı: 4, Yıl: 1970, s. 728-749; Belirtmek gerekir ki burada anlatılanlardan eser sözleşmesinde yüklenicinin özen borcunun olmadığı sonucu çıkarılmamalıdır, anlatılmak istenen işin özenle ifa unsurunun eser

da belirttiğimiz gibi eser sözleşmesiyle yüklenicinin bir sonuç meydana getirme borcu yüklenmesi, sonucun sözleşmeye aykırılık çerçevesinde değerlendirilebilme olanağı sağlarken, vekalet sözleşmesinde, vekilin sonucu garanti etmemesi, sözleşmeye aykırılığın değerlendirilebileceği bir sonucun ortaya çıkmamasına, edimin sadece özen yükümlülüğüne aykırılık bakımından değerlendirilebilmesine olanak sağlar¹⁰⁷.

Vekalette her zaman için sözleşmeyi tek taraflı sona erdirebilme olanağı bulunduğu halde, eser sözleşmesinde bu, bazı sıkı koşullara¹⁰⁸ bağlanmıştır.

Eser sözleşmesinde yüklenici işi başkasına yaptırabildiği halde, vekalet sözleşmesinde vekil kural olarak işi şahsen ifa etmekle yükümlüdür¹⁰⁹.

Vekalet sözleşmesinde işin görülmesi dolayısıyla doğan giderler vekalet verene aittir, oysa eser sözleşmesinde giderler yükleniciye aittir¹¹⁰.

1.5.3. Yayım Sözleşmesinden Farkı

Yayım sözleşmesi de bir iş görme sözleşmesidir, sözleşmenin bir tarafını yayımlatan, diğer tarafını da yayımcı oluşturur. Vekalet sözleşmesinden farklı yanı ise; Vekalet sözleşmesinde, işin görülmesi dolayısıyla doğan olumsuz sonuçlar vekalet verene aitken, yayım sözleşmesinde, çoğaltma ve yaymadan doğacak hasar yayımcıya aittir¹¹¹.

sözleşmesinin karakteristik unsurlarından biri olmadığıdır, Eser sözleşmesinde yüklenicinin özen borcu ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. **Gökyayla**, K. Emre: Eser Sözleşmesinde Müteahhidin Sadakat ve Özen Borcu, Prof. Dr. Kemal Oğuzman' a Armağan, İstanbul, 2002, s. 785-806.

¹⁰⁷ **Kürşat**, Eser ve Vekalet Sözleşmeleri, s. 156

¹⁰⁸ **Büyükkay**, Eser Sözleşmesi, s. 193 vd.

¹⁰⁹ **Aydoğdu**, Murat/**Kahveci**, Nalan: Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Sözleşmeler Hukuku, 3. Baskı, Ankara, 2017, 782

¹¹⁰ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 640; **Aydoğdu/Kahveci**, Özel Borç İlişkileri, s. 782; **Tandoğan**, s. 327; **Akipek**, Alt Vekalet: s. 52. Eser sözleşmesinde, işin masraflarına kural olarak yüklenicinin katlanmasının nedeni, onun ücret alması ve temelde masrafları alacağı bu ücretle karşılmasının beklenmesidir, **Kürşat**, Eser ve Vekalet Sözleşmeleri, s. 161.

¹¹¹ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 640; **Tandoğan**, s. 378.

1.5.4. Temsilden Farkı

Temsil, bir kimsenin, hüküm ve sonuçları başka bir kişinin hukuk alanında doğmak üzere o kişinin ad ve hesabına hukuki işlem yapma yetkisidir¹¹². Vekalet sözleşmesini temsilden ayıran en önemli özellik, vekalet bir anlaşmadır ve her anlaşma da olduğu gibi tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanıyla kurulur. Temsil yetkisi ise tek taraflı varması gerekli bir irade beyanıyla verilebilir¹¹³.

Ayrıca temsil yetkisi, hukukî işlem veya hukukî işlem benzeri fiiller bakımından söz konusu olur. Maddî fiillerin bir başkası aracılığıyla icrası amaçlanıyorsa, maddi fiiller temsil yetkisi ile icra edilemeyeceği için bu durumda, vekâlet sözleşmesinin yapılması gerekir¹¹⁴.

Vekalet sözleşmesi taraflara arasında bir borç ilişkisi kurar. Bu ilişki dolayısıyla da vekil, vekalet verene karşı iş yapma borcu altına girer. Temsilde ise temsilciye, temsil edilen adına ve hesabına hukuki işlem yapması için bir yetki verilmekte olup temsil, temsilci için borç doğuran bir hukuki işlem değildir¹¹⁵.

Vekalet sözleşmesinde vekilin yetkisi vekalet sözleşmesinden kaynaklanmakta iken, temsil de ise temsilcinin yetkisinin kaynağı, vekalet sözleşmesinin dışında, hizmet ve şirket gibi sözleşmelerden de kaynaklanabilir¹¹⁶.

1.6. UYGULAMADAKİ VEKALET SÖZLEŞMESİ ÖRNEKLERİ

1.6.1. Genel Olarak

TBK m. 502/2 hükmü “*Vekâlete ilişkin hükümler, niteliklerine uygun düştükleri ölçüde, bu Kanunda düzenlenmemiş olan iş görme sözleşmelerine de uygulanır.*” şeklinde

¹¹² **Eren**, Genel, s. 441; **Esener**, Turhan: Selahiyete Müstenit Temsil, Ankara, 1961, s. 9; **Tunçomağ**, Genel Hükümler, s. 397; **Oğuzman/Öz**, C. 1, s. 217; **Sungurbey**, s. 9; **Akyol**, s. 7 vd.

¹¹³ **Akıncı**, s. 10.

¹¹⁴ Ayrıntılı bilgi için Bkz. **Tanrıver**, Noter, s.30 vd.

¹¹⁵ **Akıncı**, s. 31

¹¹⁶ **Akıncı**, s. 32

düzenlenmiştir. Anılan hükümden de anlaşılacağı üzere vekalet sözleşmesinin uygulama alanı çok geniştir.

Yukarıda da belirtildiği üzere TBK da düzenlenmemiş iş görme sözleşmeleri niteliklerine uygun düştükleri ölçüde vekalet sözleşmesi kapsamında kabul edileceği için vekalet sözleşmesinin uygulama alanı oldukça geniştir. Dolayısıyla bu başlık altında vekalet sözleşmesinin uygulamadaki en sık karşılaşılan örneklerine yer verilecektir

1.6.2. Uygulamadaki En Yaygın Vekalet Sözleşmesi Örnekleri

1.6.2.1. Avukatlık Sözleşmesi

Avukatlık Kanununda avukatlık sözleşmesinin tanımı yapılmamış olup anılan kanunun “*Avukatlık Sözleşmesinin Kapsamı*” kenar başlıklı 163. maddesinde unsurlarına yer verilmiştir. Doktrinde farklı tanımlamalar¹¹⁷ yapılmış olmakla birlikte avukatlık sözleşmesinin unsurları ve işin niteliği dikkate alınarak, avukatlık sözleşmesi, avukatın belli bir hukuki yardımda¹¹⁸ bulunma edimini üstlendiği, avukat ve müvekkilce ücret

¹¹⁷ Avukatlık sözleşmesi **Sungurtekin Özkan**’ a göre, müvekkilin yerine getirilmesini istediği avukatlık hizmetini ortaya koyan ve avukatın da müvekkiline karşı vekalet çerçevesi kapsamında faaliyette bulunmayı bir ücret karşılığında taahhüt ettiği sözleşme, **Sungurtekin Özkan**, Meral: Avukatlık Hukuku, İzmir, 2006, s. 67; **Karateke**’ ye göre, avukat ile müvekkil arasında hukuki anlaşmazlıkların çözümü konusunda yapılan sözleşme, **Karateke**, Songül, Avukatlık Sözleşmesinde Ücret, Ankara, 2006, s. 6; **Güner**’ e göre, baro levhasına kayıtlı serbest olarak mesleğini ifa eden avukat ile müvekkil arasında akdedilen, hukuki ilişkilerin düzenlenmesini, hukuki sorun ve uyuşmazlıkların çözümlenmesini konu edinen tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme, **Güner**, Semih: Avukatlık Hukuku, Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara, 2009, s. 198; **İyimaya**’ ya göre, Avukat vasfını kazanmış bir meslek mensubunun, hukuki ilişkilerin düzenlenmesi, her tür hukuki uyuşmazlıkların çözümü konularında kendilerine başvuranlara kamusal nitelikli hizmet sunmasına olanak sağlayan, her iki tarafa borç yükleyen “tam iki taraflı” bir sözleşme türüdür, **İyimaya**, Ahmet: Temsil Yoluyla Bağıtlanan Avukatlık Sözleşmesi İçin Özel Yetkinin Varlığı Zorunlu mudur? Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sorunları, Cilt-II, Ankara, 1995, s. 167; **Yalçınduran**’ a göre ise, Baro levhasına kayıtlı avukat ile müvekkil arasında akdedilen, hukuki ilişkilerin düzenlenmesini, hukuki sorun ve uyuşmazlıkların çözümlenmesi gibi konularda hukuki yardımı konu edinen, ücret alınmaması kararlaştırılmadığı sürece avukatın ücret talep edebildiği iş görme sözleşmesidir, **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 66.

¹¹⁸ Avukatlık sözleşmesinin kapsamı ile ilgili Bkz. AvK m. 2, 35.

alınmaması kararlaştırılmadığı sürece, avukatın ücret almaya hak kazandığı iş görme borcu doğuran bir sözleşmedir şeklinde tanımlanabilir¹¹⁹.

Yapılan tanımlardan da anlaşılacağı üzere avukatlık sözleşmesinin konusunu sadece hukuki yardımın oluşturması ve ücret alınmaması kararlaştırılmadığı sürece avukatın ücrete hak kazanması gibi unsurlar vekalet sözleşmesinin unsurlarıyla kıyaslandığında farklılık gösterdiği açıktır. Ancak avukatlık sözleşmesiyle avukatın sadece iş görme borcunu üstlenip sonuçtan sorumlu olmaması nedeniyle doktrinde kabul edilen ağırlıklı görüş avukatlık sözleşmesinin vekalet sözleşmesi niteliğinde olduğudur¹²⁰.

1.6.2.2. Hekimlik Sözleşmesi

Hekim üniversite hastanesi, sağlık ocağı gibi devlete ait bir sağlık kuruluşunda çalışıyor ise hekim ile tedavi olmak için gelen hasta arasında özel hukuk anlamında bir sözleşme

¹¹⁹ **Günergök**, Özcan: Avukatlık Sözleşmesi, Ankara, 2003, s. 31

¹²⁰ **Günergök**, Avukatlık Sözleşmesi, s. 23; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 67; **Şenocak**, Zarife: Avukatın Akdi Sorumluluğunun Şartları, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 1998, Sayı: 2, s. 6; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 625; Avukatlık sözleşmesinin sui generis bir sözleşme niteliğinde olduğunu savunan yazarlar da mevcuttur. Bu görüşteki yazarlar, avukat ile iş sahibi arasındaki ilişkinin TBK’ da düzenlenen vekalet, hizmet yahut eser sözleşmelerinin kalıplarına sığdırılmayacak özellikler göstermekte olduğunu savunmaktadırlar. Ancak bu düşüncedeki yazarların da vardığı ortak nokta sudur ki; avukat ile iş sahibi arasındaki ilişkinin kendine özgü bir sözleşme niteliğinde olduğunun kabul edilmesi avukat ile iş sahibi arasındaki ilişkiye uygulanacak hükümlerinin tümünün, yasal olarak düzenlendiği anlamına gelmemektedir, dolayısıyla avukat ile iş sahibi arasında ortaya çıkan uyuşmazlıklarda, öncelikle Avukatlık Kanunundaki avukatlık sözleşmesine ilişkin hükümler uygulanacak, ancak sözleşmenin hükümlerine ilişkin Avukatlık Kanununda ayrıntılı bir düzenlemenin bulunmadığı durumlarda da TBK da özel olarak düzenlenen iş görme sözleşmelerine ilişkin hükümler uygulama alanı bulacak ve ayrıca TBK m. 502/2’ de “*Vekâlete ilişkin hükümler, niteliklerine uygun düştükleri ölçüde, bu Kanunda düzenlenmemiş olan iş görme sözleşmelerine de uygulanır.*” şeklinde düzenlenen hükümden de anlaşılacağı üzere avukatlık sözleşmesine somut olayın özelliklerine göre uygun düştüğü ölçüde vekalet sözleşmesine ilişkin hükümler uygulanacaktır, **Şehirli**, Feyzan: Avukat İş Sahibi İlişkisinde Sigorta, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2004 Avukatlık Mesleği ve Savunma Hakkı, Yıl, 2004, s. 428; **Başpınar**, Veysel: Avukatlık Sözleşmesi ve Ücreti, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2004 Avukatlık Mesleği ve Savunma Hakkı, Yıl, 2004, s. 469; **Burcuoğlu**, Haluk: Avukat Sözleşmesi ve Avukatlık Ücreti İle İlgili Önemli Bazı Sorunlar, TBB Dergisi, Sayı 49, Yıl, 2003, s. 50.

ilişkisi mevcut değildir¹²¹. Dolayısıyla bu tür ilişki idare hukukunun konusunu ilgilendirdiği için bizim çalışma konumuzun dışındadır.

Hekim ile hasta arasında kurulan hekimlik sözleşmesi, yasada düzenlenmemiş isimsiz iş görme sözleşmelerindedir. Dolayısıyla hekimlik sözleşmesinin kanuni bir tanımı olmamakla birlikte Demir hekimlik sözleşmesini “Çalışan bir hekim ile bizzat hasta ya da onun temsilcisi arasında kurulan ve hekimi kendisine ödenecek bir bedel karşılığında tıbbî teşhis ve tedavi edimini yerine getirme yükümlülüğü altına sokan sözleşme şeklinde” tanımlamıştır¹²².

¹²¹ **Topuz**, Seçkin: Acil Tıbbi Müdahalede Bulunan Hekimin Hukuki Sorumluluğu, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt, III, Sayı, 1, Yıl, 2008, s. 293; **Ayan**, Mehmet: Tıbbi Müdahalelerden Doğan Hukuki Sorumluluk, Ankara 1991, s. 171; **Tekben**, Tuğçe: Hekim İle Hasta Arasındaki İlişkinin Vekalet Sözleşmesi Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: VIII/2-IX/1, Özel Sayı, Prof. Dr. Erhan Adal’a Armağan İstanbul, 2011-2012, s. 863.

¹²² **Demir**, Mehmet: Hekimin Sözleşmeden Doğan Sorumluluğu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 3(Bülent Yurt’ un Anısına), Yıl, 2008, s. 226.

Doktrin ve uygulamada¹²³ kabul edilen görüş hekimlik sözleşmesinin vekalet sözleşmesi niteliğinde olduğudur¹²⁴. Vekalet sözleşmesinin tanımı ve unsurları dikkate alındığında

¹²³ Yargıtay'ın da hasta ile hekim arasındaki ilişkinin vekalet sözleşmesi niteliğinde olduğuna dair kararları için "...Davacı, hemeroid rahatsızlığı nedeniyle başvurduğu davalı doktor tarafından yapılan ameliyat sonrasında kanama geçirdiğini, ameliyat öncesinde riskler konusunda bilgilendirilmediğini ileri sürerek maddi ve manevi zararının tazmini istemi ile eldeki davayı açmıştır. Davanın temeli vekillik sözleşmesi olup, özen borcuna aykırılığa dayandırılmıştır.(BK 386-390) Borçlar Kanunu'nun vekâlet akdini düzenleyen 386 ve devamı maddeleri uyarınca "Davanın temeli vekillik sözleşmesi olup, özen borcuna aykırılığa dayandırılmıştır. Vekil vekâlet görevine konu işi görürken yöneldiği sonucun elde edilmemesinden sorumlu değil ise de, bu sonuca ulaşmak için gösterdiği çabanın yaptığı işlemlerin, eylemlerin ve davranışların özenli olmayışından doğan zararlardan dolayı sorumludur. Vekilin sorumluluğu, genel olarak işçinin sorumluluğuna ilişkin kurallara bağlıdır. Vekil işçi gibi özenle davranmak zorunda olup, en hafif kusurundan bile sorumludur. (BK.nun 321/1 md.) O nedenle, doktorun meslek alanı içinde olan bütün kusurları, hafif de olsa, sorumluluğun unsuru olarak kabul edilmelidir. Doktor hastasının zarar görmemesi için, mesleki tüm şartları yerine getirmek, hastanın durumunu tıbbi açıdan zamanında ve gecikmeksizin saptayıp, somut durumun gerektirdiği önlemleri eksiksiz biçimde almak, uygun tedaviyi de yine gecikmeden belirleyip uygulamak zorundadır. Asgari düzeyde dahi olsa, bir tereddüt doğuran durumlarda bu tereddüdünü ortadan kaldıracak araştırmalar yapmak ve bu arada da koruyucu tedbirleri almakla yükümlüdür. Çeşitli tedavi yöntemleri arasında bir seçim yapılırken, hastanın ve hastalığın özellikleri göz önünde tutulmak, onu risk altına sokacak tutum ve davranışlardan kaçınılması ve en emin yol seçilmelidir. Gerçekten de müvekkil (hasta) mesleki bir iş gören doktor olan vekilden tedavinin bütün aşamalarında titiz bir ihtimam ve dikkat göstermesini beklemek hakkına sahiptir. Gereken özeni göstermeyen vekil, BK.nun 394/1. maddesi hükmü uyarınca vekaleti gereği gibi ifa etmemiş sayılmalıdır. Tıbbın gerek ve kurallarına uygun davranılmakla birlikte sonuç değişmemiş ise doktor sorumlu tutulmamalıdır..." **Yarg. 13. HD**, T. 18.04.2016, E.6125, K.10662; "...Davacı, davalı hastanede yapılan enjeksiyon nedeniyle sol bacağında güç kaybı olduğunu ileri sürerek, davalının kusuru nedeni ile maddi ve manevi zararının tahsili istemi ile eldeki davayı açmıştır. Davalı hiç bir kusurun bulunmadığını savunmuştur. Borçlar Kanunu'nun vekâlet akdini düzenleyen 386 ve devamı maddeleri uyarınca Davanın temeli vekillik sözleşmesi olup..." **Yarg. 13. HD**, T. 10.03.2016, E.30631, K.7474; "...Dava, davalı doktorun gebeye uygun olan sezeryan doğumu seçmeyip normal doğum yaptırması ve bu sırada da özensiz davranarak bebeğin kol sinirlerinin zedelenmesine yol açması nedeniyle istenilen maddi-manevi tazminata ilişkindir. Taraflar arasındaki ilişki vekalet sözleşmesidir. Vekil, vekalet görevini yerine getirirken yöneldiği sonucun elde edilmemesinden sorumlu değil ise de, bu sonuca ulaşmak için gösterdiği çabanın, yaptığı işlemlerin, eylemlerin ve davranışlarının özenli olmayışından doğan zararlardan sorumludur. O nedenle, vekil konumunda olan doktorların bilim ve teknolojinin getirdiği bütün imkanları kullanmak suretiyle özen borcunu yerine getirmeleri gerekir..." **Yarg. 13. HD**, T. 14.05.2015, E.24534 K.15547; "...Dava, PTCA+STENT operasyonu müteveffa ...'ya uygun değilken davalı hastane tarafından hatalı bir kararla uygulandığı iddiasıyla beraberinde yaşanan sıkıntılardan kaynaklı maddi-manevi tazminat isteminden ibarettir. Taraflar arasındaki ilişki vekalet sözleşmesidir. Vekil, vekalet görevini yerine getirirken yöneldiği sonucun elde edilmemesinden sorumlu değil ise de, bu sonuca ulaşmak için gösterdiği çabanın, yaptığı işlemlerin, eylemlerin ve davranışlarının özenli olmayışından doğan zararlardan sorumludur. O nedenle, vekil konumunda olan doktorların bilim ve teknolojinin getirdiği bütün imkanları

hekimle hasta arasındaki ilişkinin vekalet ilişkisi olduğu açıkça görülebilecektir. Çünkü bakıldığında görülecektir ki hekim hastası ile arasındaki sözleşme gereği hastasını tedavi etmeyi üstlenmektedir, dolayısıyla hekimin ifa ettiği iş maddi bir fiilin yapılması anlamında TBK m. 502 hükmünde düzenlenen iş görme sözleşmesinin konusunu oluşturmaktadır¹²⁵.

Ayrıca hekim hastası ile yaptığı sözleşme ile tıbbi müdahalesini belirli yahut belirsiz bir süre için hastasının emrine tahsis etmeyi borçlanmamaktadır, yani hekim hastasından bağımsız olarak ve sadece hastanın iyileşmesi için gerekli tıbbi müdahaleleri yapmayı üstlenmektedir. Dolayısıyla hekim tedavi için belirli bir süreye bağlı değildir zira tıbbi müdahalenin ne kadar süreceği, hastanın da ne kadar sürede iyileşeceğinin önceden tespit edilmesi, belirli bir süreye bağlanması da mümkün değildir, çünkü hastanın durumu yahut hastalığın türüne göre süre değişkenlik gösterebilir. Bu özellik de hekimlik sözleşmesinin vekalet sözleşmesi niteliğinde olduğunun bir göstergesi kabul edilecektir¹²⁶.

Hekim ile hasta arasındaki hekimlik sözleşmesinin diğer bir özelliği de hekimin sonucu üstlenmemesi, yani hiçbir zaman hastanın iyileşmesini garanti etmemesidir. Yani hekim sonuç rizikosunu üstlenmeden gerekli dikkat ve özeni göstermek suretiyle tıbbi müdahalede bulunma borcu altına girer ve hekimin kusuru bulunmaksızın tıbbi müdahale başarısız olursa hekim sonuçtan sorumlu olmayacaktır. Hekimlik sözleşmesinin sahip olduğu bu özellikte onun vekalet sözleşmesi niteliğinde olduğunun açık bir delilidir¹²⁷.

kullanmak suretiyle özen borcunu yerine getirmeleri gerekir...” **Yarg. 13. HD**, T. 09.04.2015, E.18595, K.11384; Benzer yönde kararlar için Bkz. **Yarg. 13. HD**, T. 27. 10.2014, E.10592, K.32977; **Yarg. 13. HD**, T. 02.07.2014 E.19545, K.22576, <https://emsal.yargitay.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 10.02.2017)

¹²⁴ **Topuz**, s. 309; **Özdilek**, Ali Osman: Tıpta Yanlış Uygulama (Malpraktis) Sebebiyle Hekimin Hukuki Sorumluluğu, http://www.turkhukuk sitesi.com/makale_300.htm, s. 17; **Şatır**, Hekimlerin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu, s. 21; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 70; **Demir**, s. 238; **İpekyüz Yavuz**, Filiz: Türk Hukukunda Hekimlik Sözleşmesi, İstanbul 2006, s. 68; **Reisoğlu**, Hekimlerin Hukuki Sorumluluğu, s. 13; **Tekben**, Hekim İle Hasta Arasındaki İlişki, s. 871.

¹²⁵ **Şatır**, Hekimlerin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu, s. 21.

¹²⁶ **Şenocak**, Zarife, Özel Hukukta Hekimin Sorumluluğu, Ankara, 1998, s. 25; **Şatır**, Hekimlerin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu s. 21.

¹²⁷ **Şenocak**, Hekim, s. 26; **Şatır**, Hekimlerin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu, s. 21; **Tekben**, Hekim İle Hasta Arasındaki İlişki, s. 873.

Hekimlik sözleşmesinin diğer kanunlarda düzenlenmemiş isimsiz sözleşme olduğunu yukarıda belirtmiştik. Dolayısıyla hekimlik sözleşmeleri için TBK m. 502/2' de "*Vekâlete ilişkin hükümler, niteliklerine uygun düştükleri ölçüde, bu Kanunda düzenlenmemiş olan iş görme sözleşmelerine de uygulanır.*" şeklinde düzenlenen hüküm uygulama alanı bulacaktır. Yani özel bir sözleşme türü olmadığı için hekim ile hasta arasındaki sözleşmeye somut olayın özelliklerine göre uygun düştüğü ölçüde vekalet sözleşmesine ilişkin hükümler uygulanacaktır¹²⁸.

Ancak belirtmek gerekir ki diş hekiminin dolgu tedavisi yerine porselen kaplama¹²⁹ yahut bir cerrahın tedavi için değil de güzellik amacıyla estetik operasyon yapmayı üstlendiği tıbbi müdahalelerde eser sözleşmesinin konusunu oluşturmaktadır¹³⁰. Yargıtay da aynı yönde kararları mevcuttur¹³¹.

¹²⁸ **Şenocak**, Hekim, s. 26; **Şatır**, Hekimlerin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu, s. 21.

¹²⁹ "Davacı-karşı davalı vekili dilekçesinde; davacı ile davalı diş hekiminin 2 diş çekimi, peryodontal tedavi ve 22 kaplama tedavisi için 8.200 Euro üzerinden anlaşmaya vardıklarını... diş tedavi ve protezlerinin yapımı öngörülmüştür... Burada sözleşme yapılmasının nedeni belli bir sonucun (eserin) ortaya çıkmasıdır. Eser, yüklenicinin sanat ve becerisini gerektiren, bir emek sarfı ile gerçekleştirilen sonuçtur. O halde, taraflar arasındaki ilişki BK.nun 355 ve devamı maddelerinde düzenlenen eser sözleşme ilişkisidir(TBK 470 vd.)..." **Yarg. 3.HD, T. 23.02.2016, E. 2015/3391 K. 2016/2393**; Aynı yönde kararlar için Bkz. **Yarg. 3. HD, T. 23.06.2015, E. 2015/1056, K. 2015/11622**; <https://emsal.yargitay.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 10.02.2017)

¹³⁰ **Petek**, Hasan: Güzelleştirme Amaçlı Estetik Ameliyatlardan Kaynaklanan Hukuki Sorumluluk, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 8, Sayı: 1, 2006, s. 190; **Şatır**, Hekimlerin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu: s. 22; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 72; **İpekyüz Yavuz**, Hekimlik Sözleşmesi, s. 62.

¹³¹ Yargıtay'ın bir kararında da, "Estetik ameliyatlarda, ameliyatı yapan doktor, estetik görünüm konusunda belli bir teminat vermişse, taraflar arasındaki bu sözleşme, eser sözleşmesidir. Eser sözleşmesinde de, vekâlet akdinde olduğu gibi yüklenici, işi sadakat ve özenle yapmakla borçlu olup davalı doktor, mesleki bilgisinin tüm icaplarını yerine getirdiğini ispatla zorunludur... Davada dayanılan maddî olgu, burnun estetik ameliyat yapılmak suretiyle istenilen ve kararlaştırılan biçim ve şekle uygun güzel bir görünüm kazandırılmasıdır. Bu olgudan hareket edildiğinde, böyle bir sözleşmede sonucun ortaya çıkması yönünden teminat verilerek borç altına girildiği, diğer bir anlatımla belli bir sonucun elde edilmesinin kararlaştırıldığı kuşku ve duraksamaya yer olmayacak şekilde açıktır. O nedenle, bu tip sözleşmenin eser sözleşmesi olarak kabul edilmesi hâlin icaplarına ve tarafların iradesine uygun düşeceğinin kabul edilmesi gerekir. Gerçekte de bu sözleşmedeki yükümlülük vekâlet sözleşmesinin konusunu oluşturan bir iş görme niteliğinde değildir. Çünkü, burada vekâlet akdindeki unsurların aksine çalışma sonunda; istenilen belli bir sonucun mutlaka elde edilmesi amacı güdülmektedir..." **Yarg. 13.HD. T. 5.4.1993, E. 131, K. 2741**, Yargıtay Kararları Dergisi, Cilt, 20, Sayı, 1, Yıl, 1994/1, s.79-80; Yargıtay'ın aynı doğrultuda bir kararı da, "Eser (istisna) sözleşmelerinde, sadece bir hizmette bulunmak değil, aynı

1.6.2.3. Mimarlık Sözleşmesi

Mimar ile iş sahibi arasında kurulan mimarlık sözleşmesi, yasada düzenlenmemiştir. Dolayısıyla mimarlık sözleşmesinin kanuni bir tanımı olmamakla birlikte mimarlık sözleşmesini genel olarak, serbest olarak mesleğini icra eden mimarın yapı sahibi ile yaptığı mimarlık hizmetlerinin tümünü yahut bir kısmını konu edinen sözleşmeler olarak tanımlamak mümkün olur¹³².

zamanda eser denilen olumlu-olumsuz bir sonucun taahhüdü söz konusudur. Sonuç gerçekleşmezse zarardan yüklenici sorumlu olur. Dövmeyi estetik amaçla silmek için müdahalede bulunan doktor eser sözleşmesinin niteliği itibariyle izi tamamen yok etmeyi taahhüt etmiş sayılır... Bir hasta ile onu tedavi eden doktor ve bir avukat ile onun müvekkili arasındaki ilişki, vekâlet sözleşmesinin konusunu oluşturur. Doktor, hastasına tıbbî yardımda ve avukat da hukukî yardımda bulunmayı taahhüt ederler; ancak, hastayı iyileştirme ve davayı kazanma gibi bir sonucun taahhüdü, vekâlet sözleşmesinde söz konusu olamaz. Hasta ölse veya dava kaybedilse dahi tıbbî yardımda bulunan doktor ile hukukî yardımda bulunan avukat yaptıkları yardımın karşılığı olan ücret hak kazanırlar ve kusurları dışında sorumlu olamazlar. Eser (istisna) sözleşmelerinde ise, sadece bir hizmette bulunmak değil, aynı zamanda eser denilen olumlu-olumsuz bir sonucun taahhüdü söz konusudur. Sonuç gerçekleşmezse, meydana gelen zarardan yüklenici sorumlu olur. Bir diş doktorunun, kanal tedavisi değil de, takma diş yapması (protez) işi ve bir cerrahın tedavi değil de güzellik amacıyla insan vücudu üzerindeki tıbbî müdahalesi (olayımızda olduğu gibi) işi, BK' nın 355 ve devamı maddelerinde düzenlenmiş bulunan istisna (eser) sözleşmesinin konusunu oluşturur. Eser sözleşmesi uyarınca davalı doktorun tedavi niteliği olmayan tıbbî müdahalede bulunması ifa yönünden, yeterli değildir. Yaptığı işin, hangi yöntemi kullanırsa kullansın ayıpsız (kusursuz) olarak ortaya çıkması da gerekir. Davacının kolundaki dövmeyi estetik amaçla silmek için müdahalede bulunan doktor, aynı zamanda, izi tamamen yok etmeyi de, eser sözleşmesinin niteliği itibariyle taahhüt etmiş sayılır. Oysa, dosya kapsamına ve fotoğraflara göre, davacının kolunda eski durumu aratırcasına sağlıklı ve çirkin görünümlü yeni bir iz, cerrahî müdahalenin izi olarak ortaya çıkmıştır. Yapılan iş BK' nın 360. maddesi gereğince, kabule icbar edilemeyecek derecede ayıplı bir iştir..." **Yarg. 15.HD. T. 3.11.1999, E. 4007, K. 3868**, Yargıtay Kararları Dergisi, Cilt, 26, Sayı, 5, Yıl, 2000/5, s.723-724; Benzer yönde kararlar için Bkz, **Yarg. 3. HD. T. 11.04.2016, E. 2015/9077, K. 2016/5505**.

¹³² **Kaplan**, Mimarlık Sözleşmesi, s. 13

Doktrin ve uygulamada mimarlık sözleşmesi olarak adlandırılan sözleşme kesin bir içeriğe sahip değildir. Dolayısıyla mimarlık sözleşmesinin içeriğinin belirlenmesi¹³³, sözleşmenin hukuki niteliğinin tespiti açısından zorunlu bir koşuldur¹³⁴.

Mimarın üstlendiği edime göre mimarlık sözleşmesi üç tipte karşımıza çıkar. Bunlardan ilki plan ve proje düzenleme hizmetlerinin üstlenildiği sözleşmeler, ikincisi proje uygulamasının kontrolü ve yapının teknik bakımdan yönetimi ve denetimini üstlendiği sözleşmeler, üçüncüsü ise proje düzenleme, proje uygulamasının kontrolü ve yapının denetimi ve yönetimi hizmetlerinin birlikte üstlenildiği sözleşmelerdir¹³⁵.

Proje düzenlemelerinin üstlendiği mimarlık sözleşmelerine eser sözleşmesine ilişkin hükümler¹³⁶ uygulama alanı bulurken, ikinci tür yani proje uygulamasının kontrolü ve

¹³³ 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 8. maddesi kapsamında Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan Mimarlık ve Mühendislik Hizmetleri Şartnamesinin Mimarlık Hizmetleri Başlıklı 9. maddesi, mimarlık hizmetlerini; Proje Düzenleme Hizmetleri(Ön Proje, Kesin Proje, Uygulama ve Detay Projeleri, Proje Orijinallerinin İdareye Teslimi), İhale Dosyası Düzenlenmesi Hizmetleri, Yapının Mimarlık Mesleki Kontrol Hizmetleri şeklinde belirtmiştir, <https://www.csb.gov.tr/dosyalar/images/file/mmhs.pdf>, (Erişim Tarihi: 15.02.2017).

¹³⁴ **Seliçi**, Özer: Mimarlık Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, Temsil ve Vekâlete İlişkin Sorunlar Sempozyum, İstanbul 1977, s. 263; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 67; **Kaplan**, Mimarlık Sözleşmesi, s. 8.

¹³⁵ **Dayınlarlı**, Kemal: İnşaat Sektöründe Müşavir Mühendislik Sözleşmesi, Ankara, 1998, s. 4; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi: s. 68, **Kaplan**, Mimarlık Sözleşmesi, s. 25.

¹³⁶ **Tandoğan**, Haluk, İstisna Akdi Kavramı, Unsurları ve Benzeri Akitlerden Ayırt Edilmesi, İmran Öktem Armağanı, Ankara 1970, s. 321-323; **Çakalır**, Yalçın: Mimarlık Sözleşmesi, Ankara, 1976, s. 7; **Uyan**, Göktürk: İsviçre-Türk Hukukunda Mimari Proje Düzenleme Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, İş Görme Sözleşmeleri Kuramına Bir Katkı, İstanbul, 2006, s. 85; **Kürşat**, Eser ve Vekalet Sözleşmeleri: s. 157; **Aydemir**, Efrail, Eser Sözleşmesi ve İnşaat Hukuku, Ankara 2009, s. 12; **Selimoğlu**, Yaşar Ergin, İstisna (Eser) Sözleşmesi, Ankara 2010, s. 15; İsviçre Federal Mahkemesi de bu konuda ilke kararı olan BGE 63 II 176 vd. da taslak ve projelerin hazırlanması, icra ve detay planlarının yapılmasının kural olarak eser sözleşmesi hükümlerine tabi olacağını belirtmiştir, **Akünel**, Teoman: İsviçre Federal Mahkemesinin Mimarlık Sözleşmesinin Niteliği Konusunda 3 Ekim 1972 tarihli kararı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: XL, Sayı: 1-4, Yıl: 1974 (Çeviri), s. 705, Yargıtay'ın da aynı yönde kararı için, "...Işık Üniversitesi'nin Şile Kampüsü için ana kantin, DMG kantin, market, maslak kampüsü için alt kantin, lokal, yaşam kent toplantı merkezi için de açık büfe ve market konsept çalışması ile birlikte yenileştirme projelerinin yapılması ve tasarlanması işini verdiğini, bu tasarım çalışmalarının bedeli olarak da işin tüm maliyetinin %8'inin mimar olarak kendisine ödenmesinin kararlaştırıldığını, buna göre toplam alacak tutarının 46.222,00 TL olduğunu belirterek bu miktar alacağını tahsiline karar verilmesini istemiş, davalı savunmasında; davacı ile dava dilekçesinde iddia ettiği işlerin tasarım, dekoratif planlama ve mimarlık hizmeti konusunda anlaşmalarını, verilen bu hizmetlerin bedelinin ise ödendiğini belirterek davanın reddine karar verilmesini istemiştir. Taraflar arasında sözlü eser sözleşmesi ilişkisinin kurulduğu

yapının teknik bakımdan yönetimi ve denetiminin üstlenildiği mimarlık sözleşmelerine ilişkin de doktrin¹³⁷ ve uygulamadaki¹³⁸ baskın görüş vekalet sözleşmesine ilişkin hükümlerin uygulama alanı bulacağıdır.

Üçüncü tür yani hem projenin düzenlenmesi ve uygulamasının kontrolü hem de yapının denetiminin yapılması edimlerinin birlikte üstlenildiği mimarlık sözleşmelerinde, sözleşmenin hukuki niteliği tartışmalıdır. Bu durumda mimar yahut mühendis işi tümüyle alır proje hazırlar ve işlerin idaresini üstlenir¹³⁹.

Yargıtay bir kararında¹⁴⁰ yapının projesini çizen daha sonra da uygulamasını sağlayan ve yapıyı denetleyen bir mühendis (mimar) ile yapı sahibinin arasındaki ilişkinin bileşik bir

ve işin ifa ile sonuçlandığı konusunda bir ihtilaf yoktur...” **Yarg. 15.HD. T. 04.06.2015 E. 2014/4607, K. 2015/3116, <https://emsal.yargitay.gov.tr>**, (Erişim Tarihi: 10.12.2017).

¹³⁷ **Çakalır**, Mimarlık Sözleşmesi, s. 7; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 68; **Kaplan**, Mimarlık Sözleşmesi, s. 88.

¹³⁸ “Asıl davada, davacı şirket davalıların, dava dışı ... ve ...'na verdiği vekaletnameler üzerine adı geçen bu vekiller ile, davalıların arsaları üzerinde inşaat yapımı için gerekli mimari projeyi çizdirmek, ilgili makamlara onaylattırmak, zemin etüdü yaptırmak ve her tür inşaat yaptırmak vs. hususlarında sözleşme yapıldığını, sözleşmede belirtilen işlerin bir bölümünün yapıldığını, bu iş ve işlemler dolayısıyla birtakım masraflara girildiğini, ancak ihtarnameye rağmen ödemenin yapılmadığını, davalılarca dava dışı vekiller ... ve ...'nun azledildiğini, makbuz karşılığı yapılan masrafların 12.420,60 TL olduğunu ve Mimarlar Odası Asgari Ücret Tarifesi uyarınca proje hizmet bedelinin 58.920,00 TL olduğunu belirterek toplam 71.340,60 TL'nin dava tarihinden itibaren işleyecek faizi ile birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsiline karar verilmesini talep etmiştir. Davalılar, imar planında 5 kat yapılaşma izni bulunan müşterek arsalarda öncelikle inşaat izninin 8 kata çıkarılması için gerekli imar tadilatını gerçekleştirip buna uygun bir proje yaptırıp onaylattırarak adlarına inşaat ruhsatı almak ve sonra da inşaatın yaptırılması hususunda kendileriyle taşınmaz satış vaadi ve kat karşılığı inşaat sözleşmesi akdetmek üzere davacı şirketin inşaat mühendisi olan yetkili temsilcisi ile onun isteği üzerine bir mimar arkadaşına vekaletname verdiklerini, ancak bu vekillerin görevlerini kötüye kullanmak suretiyle vekillikten azledilmelerine rağmen bu işleri yapma hususunda kendi şirketleri ile bir sözleşme imzalayıp üzerine azilden önceki tarihi koyduklarını, bu nedenle sözleşmenin geçersiz olduğunu, kaldı ki aralarındaki vekalet sözleşmesinin ön şartı olan arsadaki inşaat iznini 8 kata çıkarmadıkları halde yapılan avam projenin 8 katlı binaya göre çizildiğini belirterek davanın reddine karar verilmesini savunmuştur...” **Yarg. 13. HD. T. 15.12.2016, E. 2015/13184, K. 2016/23434, <https://emsal.yargitay.gov.tr>**, (Erişim Tarihi: 10.12.2017); İsviçre Federal Mahkemesi de mimarın gider keşifnamelerinin tanzimi, yapım işinin denetim ve üstlenilmesini eğer iş sahibi ile mimar arasında hizmet sözleşmesi hükümlerinin uygulanmasını gerektirmiyorsa vekalet sözleşmesinin hükümlerinin uygulanacağını kabul etmiştir(BGE 63 II 176) **Akünel**, İsviçre Federal Mahkemesi Kararı, s. 705.

¹³⁹ **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 69; **Kaplan**, Mimarlık Sözleşmesi, s. 88.

¹⁴⁰ “Olayda, yapının projesini çizen ve bunun uygulanmasını sağlayıp, denetleyen mühendis ile işveren yapı kooperatifi arasındaki anlaşma; eser (istisna) ve hizmet bağitlarından oluşmuş bir

sözleşme niteliğinde olduğuna dair görüş bildirmiştir. İsviçre Federal Mahkemesi farklı kararlarında¹⁴¹ mimarlık hizmetlerinin tümünün üstlenildiği mimarlık sözleşmesini vekalet sözleşmesi olarak nitelendirmiştir.

Doktrinde de bir mimarın projenin tamamını üstlendiği mimarlık sözleşmelerinin karma nitelikte bir sözleşme olduğu savunulmaktadır¹⁴². Çünkü değişik sözleşme tiplerine(eser ve vekalet) ait iki asli edimin birleştirilerek yeni bir sözleşme oluşturulması söz konusudur ve bu sözleşmenin karma nitelikte bir sözleşme olarak nitelendirilmesi hem tarafların menfaatine hem de sözleşmeyi oluşturan edimlerin niteliğine daha uygun olacaktır. Ayrıca da sözleşmedeki edimler sıra ile gerçekleşecek yani önce proje yapılacak sonra uygulanıp denetleneceği için projenin yapılma kısmına eser sözleşmesine ilişkin, uygulama ve yapının denetim kısmına da vekalet sözleşmesine ilişkin kuralların uygulanması gerektiği savunulmaktadır¹⁴³.

bileşik sözleşme niteliğindedir...” **Yarg. 10. HD. T. 22.01.1976, E. 1975/4935, K. 1976/1294**, Yargıtay Kararları Dergisi, Sayı: 5, Yıl: 1976, s. 678 vd.

¹⁴¹ “...Tüm bu görevlerin tek bir mimara bırakılması halinde ise, önemli gözüken ana bölümü(taslak ve projenin hazırlanması, icra ve detay planlarının yapılması) esas almak ve tüm hukuki ilişkiyi eser sözleşmesi olarak nitelemek doğru olmaz; zira bu durumda mimarın faaliyetlerinin önemsiz sayılamayacak bir kısmı, hiç bağdaşamayacağı bir sözleşme tipine zorlama ile sokulmuş olacaktır. Buna karşı tüm hukuki ilişki vekalet hükümlerine tabi tutulur ve gerektiğinde eser sözleşmesine ilişkin hükümler yardıma çağırılırsa, bu ilişkiye hiçbir yönden zorlama yapılmış olmaz(BGE 64 II 89)”, **Akünel**, İsviçre Federal Mahkemesi Kararı, s. 706, Benzer yönde kararlar için Bkz. 93 II 313; 89 II 406; 63 II 179.

¹⁴² **Seliçi**, Mimarlık Sözleşmesi, s. 279; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 71; **Kaplan**, Mimarlık Sözleşmesi, s. 108; **Çakalır**, Mimarlık Sözleşmesi, s. 10.

¹⁴³ **Seliçi**, Mimarlık Sözleşmesi, s. 279; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 71; **Kaplan**, Mimarlık Sözleşmesi, s. 108; **Çakalır**, Mimarlık Sözleşmesi, s. 10.

II. BÖLÜM

VEKALET SÖZLEŞMESİNDE VEKİLİN ŞAHSEN İFA BORCU

2.1. ŞAHSEN İFA BORCU

2.1.1. Şahsen İfa Kavramı

Borç ilişkisini sona erdiren sebeplerden biri olan ifa Türk Borçlar Kanununda tanımlanmamış olup; borçlanılan edimin tam ve doğru bir şekilde yerine getirilmesi, alacaklının tatmin edilerek borcun sona erdirilmesidir¹⁴⁴. Şahsen ifa kavramı ise “şahsi eda”, “bizzat ifa”, “bizzat eda” kavramları ile aynı anlamda olup, terminolojik olarak borcun aracısız doğrudan doğruya¹⁴⁵, bizzat borçlu tarafından borcun yerine getirilmesinde alacaklının menfaati bulunan edadır şeklinde tanımlanabilir¹⁴⁶.

Vekalet sözleşmesinde şahsen ifa ise vekilin vekalet sözleşmesiyle üstlendiği iş görme borcunun bizzat vekil tarafından yerine getirilmesidir şeklinde tanımlamak mümkün olur.

¹⁴⁴ **Eren, Fikret:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 19. Baskı, Ankara, 2015; **Von Tuhr, Andreas,** Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, Cilt 1-2, Ankara, 1983,(Çev. Cevat **EDEGE**), s. 457; **Tekinay, Selahattin Sulhi/Akman, Sermet/Burcuoğlu, Haluk/Altıp, Atilla:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul, 1993, s. 1008; **Kılıçoğlu Ahmet:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 19. Baskı, Ankara, 2015, s. 518; ; **Nomer,** Genel, s. 217; **Oğuzman, M. Kemel/Öz, M. Turgut:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, 12. Baskı, İstanbul, 2014, s. 257; **Aybay, Aydın:** Borçlar Hukuku Dersleri, Genel Bölüm, 14. Baskı, İstanbul, 2016, s. 113; **Reisoğlu, Safa,** Türk Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 25. Baskı, İstanbul, 2014, s. 219; **Önen, Turgut:** Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 5. Baskı, Ankara, 1999, s. 180.

¹⁴⁵ **Yılmaz, Ejder:** Hukuk Sözlüğü, Ankara, 2005, s. 169; Mecelle madde 90; Mübâşir, ya'nî bizzât fâil ile, mütesebbib müctemi' oldukda, hükm ol fâile muzâf kılınır şeklindedir. Buradaki mübâşir kelimesi de; Bir işi mübâşeret, doğrudan, vâsitasız olarak yapan kimse anlamındandır, **Şimşirgil, Ahmed/ Ekinci, Ekrem Buğra, Ahmed Cevdet Paşa Ve Mecelle,** İstanbul, 2007, s. 93.

¹⁴⁶ **Şener, Esat:** Açıklamalı-Madde Atıflı Hukuk Sözlüğü, Ankara, 2001, s. 417; **Ejder, Hukuk Sözlüğü,** s. 728.

2.1.2. Şahsen İfa Bakımından Türk Borçlar Kanunu Genel Hükümlerin Öngördüğü Sistem

Asıl olan borcun borçlu tarafından ifa edilmesidir. Ancak borçlunun ifayı bir üçüncü kişiye yaptırmak yahut kendi yapacağı ifada üçüncü kişileri yardımcı olarak kullanmak istemesi halinde buna hukuken izin verilip verilmeyeceği sorusu gündeme gelecektir¹⁴⁷.

Borçlanılan edimi borçlunun şahsen ifa etmemesine, “ifanın gayri şahsiliği ilkesi” denilmektedir. Anılan ilke gereğine üçüncü bir kişi de ifa da bulunabilecektir¹⁴⁸. Borçlunun şahsen ifa zorunluluğunun bulunmadığı yani üçüncü kişiler tarafından da ifa edilebilecek edimler aslında misli edimlerdir, yani edimin ifasında borçlunun kişisel niteliklerinin önemli olmadığı örneğin, bir miktar paranın ödenmesi, belirli bir kalitede şekerin tesliminin üçüncü kişiler tarafından ifa edilmesin de herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır¹⁴⁹.

Borçlanılan edimin kim tarafından ifa edileceğini düzenleyen TBK m. 83 genel bir ilke koyarak, “Şahsen zorunluluğunun olmaması” başlığı altında; “*Borcun, bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmadıkça borçlu, borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü değildir.*” şeklinde düzenlenmiştir. Kanun hükmünden de anlaşılacağı üzere kanun koyucu borçlunun borcunu şahsen yerine getirmesini kural olarak değil istisna olarak düzenlemiş, yani borcun bizzat ifasında alacaklının menfaati bulunması durumunda şahsen ifayı öngörmüştür¹⁵⁰. Dolayısıyla borçlu edimi bir vekil, ifa temsilcisi, yardımcı kişi yahut borçluya hiç ilgisi olmayan bir üçüncü kişi tarafından da ifa edebilir. TBK m. 83 hükmü borçluya bu ayrıcalığı tanımıştır, çünkü alacaklı için önemli olan husus kural olarak borcun ifası olup kim tarafından ifa edileceği değildir¹⁵¹.

Kural olarak her türlü borcun, borçlu tarafından başkasına gördürülebilmesi mümkündür, özellikle maddi edimlerin ifasında bu durum geçerlidir. Maddi edimlerin ifasında şahsen

¹⁴⁷ Oğuzman/Öz, s. 258.

¹⁴⁸ Eren, Genel, s. 924.

¹⁴⁹ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1021; Eren, Genel, s. 924

¹⁵⁰ Kılıçoğlu, s. 541; Eren, Genel, s. 924; Kaplan, İbrahim: Borçlar Hukuku Dersleri, Genel hükümler, 6. Baskı, Ankara, 2012, s. 110; Von Tuhr, s. 483.

¹⁵¹ Eren, Genel, s. 924.

ifa yükümlülüğünün olduğuna dair bir karineden bahsedilemez ve maddi edimin şahsen ifa edilmesini iddia eden tarafın bunu ispat etmesi gereklidir¹⁵².

Borçlanılan edimin şahsen ifa edilmesinde alacaklının menfaatinin bulunduğu durumlarda yani borçlunun kişisel özellik ve yeteneklerinin borcun ifasında önem taşıması halinde borçlunun borcunu şahsen ifa yükümlülüğü söz konusu olacaktır¹⁵³.

Ancak TBK m. 83 hükmü bir yedek hukuk kuralı olup taraflar borcun bizzat borçlu tarafından ifasının gerekli olup olmadığı hususunu istedikleri şekilde kararlaştırabilirler¹⁵⁴. Diğer bir deyişle TBK m. 83 kural olarak borçluya şahsen ifa yükümlülüğü getirmemiştir. Ancak, adı geçen hüküm yedek hukuk kuralı olduğu için sözleşmeden doğan borçlarda, taraflar şahsen ifa yükümlülüğünü açık ya da örtülü olarak kararlaştırabilir. Örtülü olarak kararlaştırılan şahsen ifa yükümlülüğü, olayın özelliğinden ya da işin niteliğinden anlaşılır¹⁵⁵. Bu durumda borcun bir üçüncü kişi tarafından ifası sözleşmeye aykırılık teşkil edecektir¹⁵⁶. Sözleşmeyle kararlaştırmanın dışında kanunun nitelik ya da yorumundan da şahsen ifa yükümlülüğü ön görülebilir.

Borçlu borcunu bizzat kendisi ifa edebileceği gibi, bir vekil, yardımcı kişi yahut bir üçüncü kişi vasıtasıyla da ifa edebilecektir¹⁵⁷.

2.1.3. İfada Bulunacak Kişi

2.1.3.1. Borcun Borçlu Tarafından İfası

TBK m. 83 de düzenlendiği üzere borcun bizzat borçlu tarafından ifasında alacaklının menfaati bulunuyorsa borçlu borcunu şahsen ifa etmekle yükümlüdür¹⁵⁸.

¹⁵² Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1021; Eren, Genel, s. 924.

¹⁵³ Eren, Genel, s. 924.

¹⁵⁴ Oğuzman/Öz, s. 258; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1021; von Tuhr, s. 485.

¹⁵⁵ Eren, Genel, s. 925.

¹⁵⁶ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1192; Kılıçoğlu, s. 541; Eren, Genel, s. 925.

¹⁵⁷ Eren, Genel, s. 924.

¹⁵⁸ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1020; Eren, Genel, s. 925; Oğuzman/Öz, s. 258; Önen, Genel Hükümler, s. 181; Nomer, Genel, s. 223.

Alacaklının, borçlunun borcunu bizzat ifasında özel bir yararının var olup olmadığı araştırılırken, bunun hukuka uygun ve özellikle dürüstlük kuralı uyarınca dikkate değer bir menfaat olup olmadığı göz önünde bulundurulacaktır¹⁵⁹.

Alacaklının, borçlunun borcunu bizzat ifasında özel bir yararının yani menfaatinin bulunması, bizzat borçlunun kişisel yetenek ve becerilerinin önem taşıdığı borç ilişkilerinde, genellikle yapma borcu doğuran iş görme sözleşmelerinde gündeme gelir. Örneğin; Bir kalp ameliyatı yapmayı kabul etmiş alanında başarılı olan kalp cerrahının ameliyat yapma borcunu şahsen ifa etmesi zorunludur. Çünkü şahsen ifa etmesinde alacaklının özel bir menfaati bulunmaktadır¹⁶⁰.

Yapmama borçlarında da, borç bizzat borçlu tarafından ifa edilmelidir. Yani kaçınma yükümlülüğüne borçlunun şahsen uyması gereklidir¹⁶¹. Yapmama borçlarının nitelikleri düşünüldüğünde sadece borçlu tarafından bizzat ifa edilebileceği görülecektir, zira yapmama borçlarında ifa yardımcısı kullanılmasının düşünülmesi de güç bir durum teşkil eder¹⁶².

Borçlunun borcunu şahsen ifa yükümlülüğü olmaması ilkesi kural olarak her türlü borca uygulanabilirken, özellikle maddi edimlere yönelik ifade durum böyledir, dolayısıyla maddi edimlere yönelik edimlerin ifasında özellikle cins borçlarında borçlunun kişisel özellikleri önemli olmadığı için şahsen ifa yükümlülüğünden söz edilemez¹⁶³. Örneğin; belli bir miktar buğdayın ya da belli kalitede yağın tesliminde üçüncü bir kişinin ifade

¹⁵⁹ **Oğuzman/Öz**, s. 258

¹⁶⁰ **Kılıçoğlu**, s. 559; **Önen**, Genel Hükümler, s. 181; **Oğuzman/Öz**, s. 259; **Eren**, Genel, s. 925; **Nomer**, Genel, s. 223; **von Tuhr**, s. 484.

¹⁶¹ **Kılıçoğlu**, s. 559; **Oğuzman/Öz**, s. 259; **Eren**, Genel, s. 925

¹⁶² **Oğuzman/Öz**, s. 259; **Eren**, Genel, s. 925

¹⁶³ Borçlunun ifa yükümlülüğü altına girdiği, alacaklının ifasını talep yetkisine sahip olduğu borç ilişkisinin konusuna edim denilmektedir. Bir edim türü olan kişisel edim; borçlunun bedeni veya fikri bir güç, emek harcamak suretiyle yerine getirmek zorunda olduğu edimdir, yani hizmet sözleşmesinde işçinin, vekalet sözleşmesinde vekilin yahut eser sözleşmesinde yüklenicinin yerine getirmek zorunda olduğu edim, kişisel edime örnek olarak verilebilir. Yine bir edim türü olan maddi edimde ise borçlu, edimi mal varlığından bir şey vermek şeklinde yerine getirir. Örneğin; bir malı teslim etme borcunda maddi edimin varlığından söz edilir. Dolayısıyla maddi edimde borçlunun kişisel özelliklerinin bir önemi yoktur. Edimle ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. **İpek**, Eyüp: Edime Uygun İfa Kuralı ve Bu Kuralın İhlalına Bağlı Hukuki sonuçlar, İstanbul, 2016, s. 20 vd; **Eren**, Genel, s. 101 vd; **Oğuzman/Öz**, s. 6 vd; **Kılıçoğlu**, s. 4 vd; **Von Tuhr**, s. 45 vd; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 7 vd; **Reisoğlu**, s. 30.

bulunmasında hiçbir sakınca görülmemektedir¹⁶⁴. Dolayısıyla şahsen ifa yükümlülüğü kişisel edimlere yönelik ifade söz konusu olabilir.

2.1.3.2. Yardımcı Kişiden Yararlanması

Teknolojinin ve toplumsal hayatın gelişmesiyle birlikte ortaya çıkan iş bölümü ihtiyacı sözleşme konusu edimlerin bizzat borçlular tarafından değil, fakat onun tarafından kullanılan kişiler tarafından yerine getirilmesini gündeme getirecektir. Eğer alacaklının bir özel yararı yoksa sözleşmeyle aksi kararlaştırılmamış ise borç borçlunun temsilcisi, vekilleri ifa yardımcıları gibi yardımcı kişilerce ifa edilebilir.

Borçlunun bilgisi ve iradesiyle, borçlunun üstlenmiş olduğu bir yükümlülüğü yerine getiren veya borçlu ile birlikte ifa faaliyetine katılan kişiye yardımcı kişi denilmektedir¹⁶⁵. Bir kişinin yardımcı kişi sayılması için borçlu ile alacaklı arasında herhangi bir sözleşmeye gerek yoktur, borçluya ifa sırasında yardım eden herhangi bir arkadaş, tanıdık veya bir ziyaretçi bile yardımcı kişi sayılır¹⁶⁶. Yeter ki bir kimsenin borcun ifasında yardımcı kişi olarak katıldığına kabul edilebilmesi için borçlunun izni ve o yönde bir iradesi olsun¹⁶⁷.

Şahsen ifanın kural olarak gerekli olması durumunda vekil yardımcı kişi/kişilerden yararlanabilir. Vekilin şahsen ifa borcunun olduğu durumlarda yardımcı kişiden yararlanması şahsen ifa borcuna aykırılık teşkil etmez. İş görme sözleşmelerinin bir türü olan eser sözleşmesinde yüklenici bir eser meydana getirmeyi borçlanır. Ancak yüklenici eseri meydana getirirken bazı ifa fiillerinde yardımcı kişinin yardımına ihtiyaç duyabilir.

¹⁶⁴ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1021; von Tuhr, s. 484.

¹⁶⁵ Şenocak, Zarife, Borçlunun İfa Yardımcılarından Dolayı Sorumluluğu, Ankara, 1995, s. 104; Akipek, Alt Vekalet, s. 131-132; von Tuhr, s. 591; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1193; Özdemir, Hayrunnisa: Hekimin Fiilinden Dolayı Zarar Gören Üçüncü Kişinin Hastaneye Karşı Talebinin Hukukî Niteliği Ve Yargıtay'ın Görüşü, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl, 2013, Sayı, 105, s. 259.

¹⁶⁶ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1193; Oğuzman/Öz, s. 428; Serozan, Rona(Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı): Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Üçüncü Cilt, İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme, 6. Baskı, İstanbul, 2014, s. 7; Nomer, Genel, s. 260; Özdemir, s. 274.

¹⁶⁷ Karaca, Mehmet: İfa yardımcısının Fiilinden Borçlunun Sorumluluğu, Terazi Hukuk Dergisi, Eylül 2010, Sayı, 49, s. 50; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1195; Oğuzman/Öz, s. 430; Eren, Genel, s. 1074

Örneğin, bir bina yapan kişinin kum çimento karışımında yardım alması, bir ressamın boya karıştırmak için birini kullanması yahut bir hekimin ameliyat sırasında anestezi uzmanından yardım alması şahsen ifa borcuna aykırılık teşkil etmeyecektir. Hatta edimin kapsamı, yardımcı şahıs kullanılmasını zorunlu da kılabilir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta yani ifanın şahsen ifa borcuna aykırılık teşkil etmemesi için yardımcı kişilerin borçlunun yönetimi altında çalışması gerekliliğidir¹⁶⁸.

2.1.3.3. Borcun Üçüncü Kişi Tarafından İfası

Borçlanılan edimi borçlunun şahsen ifa etmemesine, “ifanın gayri şahsiliği ilkesi” denilmektedir ve bu ilke kapsamında borçlunun yerine üçüncü bir kişinin de ifada bulunabilmesi mümkündür¹⁶⁹. Ancak ifanın gayri şahsiliği ilkesinin söz konusu olabilmesi için yani borcun bir üçüncü kişi tarafından ifa edilebilmesi için, borcun borçlu tarafından bizzat ifası sözleşmede kararlaştırılmamış yahut borcun borçlu tarafından ifasında alacaklının özel bir yararı mevcut olmamalıdır¹⁷⁰.

Üçüncü kişinin borçlunun borcunu ifa ederken ifa kastıyla hareket etmiş olması gereklidir. Bu durum ifanın hem hukuki işlem tarzında, hem de maddi bir fiille gerçekleştiği hallerde de geçerlidir. Aksi takdirde yapılanın borçlu adına ifa mı, yoksa

¹⁶⁸ **Reisoğlu**, Safa, Türk Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 25. Baskı, İstanbul, 2014, s. 222; **Özdemir**, s. 274; **von Tuhr**, s. 590.

¹⁶⁹ **Eren**, Genel, s. 924; Yargıtay’ın da aynı yönde kararı için, “...Kaynağı gerek sözleşme, gerek haksız fiil olsun ve gerekse kanundan doğmuş olsun, borcun normal sona erme sebebi onun ifa edilmesidir. Borç, yine normal olarak borçlu tarafından ifa olunur. Ancak bu bir zaruret değildir. 6098 sayılı TBK'nın 83. maddesi hükmüne göre, borcun, bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmadıkça borçlu, borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü değildir. Borcun, borçlu tarafından değil de, üçüncü kişi tarafından ifa edilmesi halinde, hukuki netice aynıdır. Yani, üçüncü kişi tarafından yapılan ifa, alacağı kendisine nakletmeyip, tıpkı borçlunun ifası halindeki gibi borcu sona erdirir. Bununla birlikte, Borçlar Kanunumuz, sınırlı bir şekilde tespit etmiş olduğu bazı hallerde, üçüncü kişinin ifasının borcu sona erdirmeyeceği ve fakat alacaklıyı tatmin eden üçüncü kişinin, borç ilişkisinde alacaklının yerine geçeceğini kabul etmiştir. İşte, bir borç ilişkisinde alacaklının yerini, ona ifada bulunan üçüncü kişinin almasını sağlayan müesseseye "Halefiyet" denir. Diğer bir anlatımla, halefiyet (ardıllık), başkasına ait borcu ifa eden üçüncü kişinin, alacaklının yerine geçmesi demektir. Bu durumda, borç ilişkisi ifa ile birlikte sona ermemiş olduğundan, ifada bulunan üçüncü kişi alacaklının elindeki alacağı garanti eden teminatlardan da yararlanır. Bu teminatlar, bundan böyle, ifada bulunan üçüncü kişinin rücu alacağına hizmet eder...” Yarg. 23. HD. T. **18.12.2015**, E. 2014/6520, K. 2015/8276, <http://www.hukukmedeniyeti.org>, (Erişim Tarihi: 15.02.2017)

¹⁷⁰ **Kılıçoğlu**, s. 560; **Eren**, Genel, s. 924; **Oğuzman/Öz**, s. 265; **Reisoğlu**, s. 223.

üçüncü kişinin kendi adına bir ifa ya da bir bağışlama mı olduğunun tespiti mümkün olmaz¹⁷¹.

2.1.3.3.1. Borçlunun Bilgisi Ve İradesi Dışında Üçüncü Kişi Tarafından Yapılan ifa

Üçüncü kişi borçlunun bilgisi ve iradesi dışında borçlunun borcunu ifa edebilir. Böyle bir durumda yapılan ifa borçlunun iznine yahut onayına gerek olmaksızın borçluyu borçtan kurtarır¹⁷². Alacaklının borçlunun bilgisi dışında yapılmış böyle bir ifayı reddetmesinde hiçbir menfaati bulunmamaktadır¹⁷³.

Borçlunun borcunun üçüncü kişi tarafından ifasında üçüncü kişinin de menfaati olabilir. Üçüncü kişi borcu ifa etmek suretiyle alacaklının yerine geçerek alacaklının halefi¹⁷⁴ olması hasebiyle bir menfaati olabilir. Borçlunun menfaati de borçtan kurtulmasıdır¹⁷⁵.

Üçüncü kişinin ifasına karşı borçlu üç şekilde davranabilir. Ya üçüncü kişinin ifasına karşı çıkmaz böyle bir durumda alacaklı ifayı kabul etmelidir yoksa alacaklı temerrüde düşer. Ya da borçlu üçüncü kişinin ifasına karşı çıkar ancak alacaklı ifayı kabul etmiştir, böyle bir durumda borçluyu borçtan kurtarır. Son olarak da borçlu ifaya karşı çıkar alacaklı da ifayı kabul etmezse üçüncü kişinin ifası mümkün olmaz ve alacaklı kabul

¹⁷¹ **İnceoğlu**, M. Murat İfanın Hukuki Niteliği Ve Borçlunun Edime Uygun Eyleminin İfa Teşkil Edip Etmeyeceği Sorunu AÜHFD, Sayı 4 yıl 2005 s. 166; **Kılıçoğlu**, s. 560; **Eren**, Genel, s. 924; **Oğuzman/Öz**, s. 265; **Reisoğlu**, s. 223; **Önen**, Genel Hükümler, s. 181.

¹⁷² **Oğuzman/Öz**, s. 267; **Eren**, Genel, s. 927; **Reisoğlu**, s. 223; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1023; **Önen**, Genel Hükümler, s. 181; **von Tuhr**, s. 486.

¹⁷³ **Eren**, Genel, s. 927; **von Tuhr**, s. 486. Bu konu da aksi görüş, Borcun üçüncü kişi tarafından ifası sadece borçlunun bilgi ve iradesiyle mümkün olur. Üçüncü kişi, borçlunun iradesi dışında borcu ifa ederse, borçlunun ifadan ve bu kişinin alacaklıya verdiği zarardan sorumlu tutulması mümkün değildir. Dolayısıyla alacaklı üçüncü kişi tarafından yapılan ifayı reddetmelidir. Aksi durumda alacaklı borca aykırı davranmış olur ve bunun sonuçlarına katlanması gerekir. Alacaklı borçlunun iradesi dışında üçüncü kişi tarafından yapılan ifayı kabul ettiği takdirde borçlu için alacaklının kusurlu fiili sonucu ifa imkansız hale gelmiş olur. Alacaklı, borcun kusurlu imkansızlığından dolayı borçluya karşı TBK m. 112 vd. hükümlerine göre sorumlu olacaktır, ; **Kılıçoğlu**, s. 561.

¹⁷⁴ Üçüncü kişi borçlu yerine bir ifada bulunmak yerine, alacaklıyı tatmin ederek alacağı devralıp alacaklının haklarına sahip olur alacak tüm haklarla birlikte üçüncü şahsa geçer buna halefiyet denilmektedir, **Eren**, Genel, s. 931 vd.; **Oğuzman/Öz**, s. 268 vd.; **Kılıçoğlu**, s. 565 vd.

¹⁷⁵ **Eren**, Genel, s. 927; **Oğuzman/Öz**, s. 267.

etmemekle temerrüde düşmez¹⁷⁶. Fakat üçüncü kişinin borcun ifasında doğrudan bir menfaati varsa, örnek verilecek olursa, edim konusu üzerinde aynı bir hakkı varsa ya da kendisi de müteselsil yahut kefil sıfatıyla borçtan sorumlu ise alacaklı ve borçluya rağmen borcu ifa edebilecektir¹⁷⁷. TBK m. 593¹⁷⁸, 127/I-1¹⁷⁹ ve TMK m. 884¹⁸⁰ üçüncü kişinin borcun ifasını, alacaklı ve borçlunun iradesine tercih etmiştir.

2.1.3.3.2. Borçlunun Bilgisi Ve İradesiyle Üçüncü Kişi Tarafından Yapılan İfa

Borçlu borcu şahsen ifayla yükümlü değilse, üçüncü kişiye ifa ettirebilir, böyle durumda yapılan ifanın, borçlu ile üçüncü kişi arasında doğuracağı sonuçlar aralarındaki iç ilişkiye göre belirlenir¹⁸¹.

İç ilişki temsil yetkisinden kaynaklanabilir, ifa hukuki işleme yönelik olduğunda üçüncü kişinin temsilci sıfatının var olması gereklidir ve bu durumda TBK m. 40 vd. temsile ilişkin hükümler uygulanır. Ancak ifa maddi edimlere ilişkin olursa ifada bulunan üçüncü kişinin temsil yetkisine sahip olması gerekli değildir¹⁸².

¹⁷⁶ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altóp, s. 1023; Eren, Genel, s. 928; von Tuhr, s. 486.

¹⁷⁷ Eren, Genel, s. 928.

¹⁷⁸ “Borçlunun iflası sebebiyle olsa bile, borç muaccel olduğu takdirde kefil, alacaklıdan yapacağı ödemeyi kabul etmesini her zaman isteyebilir. Bir borca birden çok kişinin kefil olması durumunda alacaklı, kefillerden biri tarafından yapılacak kısmi ödemeyi, bunu öneren kefile düşen paydan az olmamak koşuluyla, kabul etmek zorundadır.

Alacaklı haklı bir sebep olmaksızın ödemeyi kabul etmekten kaçınırsa, kefil borcundan kurtulur; birlikte müteselsil kefalette ise, kefillerin sorumluluğu kendilerine düşen pay miktarınca azalır.

Alacaklının rızası varsa kefil, asıl borcu muaccel olmasından önce de ödeyebilir. Ancak, bu durumda kefil, asıl borçluya karşı rücu hakkını borcun muaccel olmasından önce kullanamaz.”

¹⁷⁹ “Alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişi aşağıdaki hallerde, ifası ölçüsünde alacaklının haklarına halef olur; (1) Başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtardığı ve bu şey üzerinde mülkiyet veya başka bir aynı hakkı bulunduğu takdirde”

¹⁸⁰ “Borçtan şahsen sorumlu olmayan rehinli taşınmaz maliki, borçluya ait koşullar içinde borcu ödeyerek taşınmazın üzerindeki ipoteğin kaldırılmasını isteyebilir”

¹⁸¹ Kılıçoğlu, s. 561; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altóp, s. 1024.

¹⁸² Eren, Genel, s. 926; Kılıçoğlu, s. 561

İç ilişki sözleşmeye de dayanabilir. Bir inşaat yapma işini üstlenen yüklenici inşaatın bazı bölümlerini bir üçüncü kişiye bırakabilir. Böyle bir durumda üçüncü kişi ile borçlu arasındaki ilişkiye bu sözleşmeye ilişkin hükümler uygulanacaktır¹⁸³.

Üçüncü kişi ifayı kendi malvarlığından ya da borçlunun malvarlığından yapabilir. Kendi malvarlığından yaptığında bu durumda bir bağışlama, üçüncü kişinin borçluya olan borcunu bu şekilde ödemesi yahut bir ödünç vermesi gündeme gelebilir¹⁸⁴.

Üçüncü kişinin borçlunun bilgisi dahilinde yaptığı, ifa özellikle satış sözleşmelerinde sıkça başvuru alan “akreditif işleminde” görülür¹⁸⁵.

¹⁸³ Kılıçoğlu, s. 561.

¹⁸⁴ Eren, Genel, s. 926.

¹⁸⁵ Akreditifte; satım sözleşmesi taraflarından biri olan alıcının bir banka aracılığıyla, satıcıya, belli şartların gerçekleşmesi halinde satış parasını ödemesi talimatını verir, Akreditifle ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. **Ulutaş**, Ahmet: Banka Teminat Mektubu Ve Akreditifte Geçici Himaye Tedbirleri, Adalet Dergisi, Sayı 27, Yıl, 2007, s. 58-91; **Reisoğlu**, Seza: Hukuki Açından Akreditif Ve Uygulama Sorunları, Türkiye Bankalar Birliği Dergisi, Sayı 52, Yıl 2005, s. 38 vd.; **Özel**, Sibel: Yargıtay Kararları Eşliğinde Akreditif Ve Hukuki Niteliği, İstanbul, 1991, s. 8 vd.; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1021; “...Davacı vekili, yurt dışında mukim ... isimli şirketin akreditif ile kumaş siparişi verdiğini, söz konusu ürünün Türkiye'den yurt dışına davalı tarafından karayolu ile taşındığını, gerek taşıma senedinde gerekse ... talimatında ödeme şeklinin akreditifli olduğu ve banka teyidi olmadan teslimat yapılmaması belirtilmesine rağmen davalının, emtiayı doğrudan ithalatçısına teslim ettiğini, müvekkilinin satılan mal bedelinin bir kısmını tahsil edemediğini, davalının talimatlara aykırı davranışı nedeniyle oluşan zarardan sorumlu bulunduğunu ileri sürerek, 70.577,28 TL'nin faizi ile birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiştir. Davalı vekili, müvekkilinin taşıdığı emtiayı... Gümrüğü'ne teslim ettiğini, ithalatçı firma ile müvekkilinin bir irtibatının olmadığını, müvekkiline atfedilebilecek herhangi bir sorumluluğun bulunmadığını savunarak, davanın reddini istemiştir. Mahkemece, davacının dava dışı ... isimli şirkete ihraç ettiği ürünlerin Türkiye'den... 'a davalı tarafından taşındığı, davacı ile anılan şirket arasındaki satım akdinin bir akreditif işlemine dayalı olduğu, akreditif mektubunda, akreditif bedelinin tahsil edilebilmesi için istenen belgeler arasında taşınan malın ithalatçısına teslim edildiğini gösterir belgenin de sayıldığı, bu durumda taşımaya konu malın doğrudan alıcısına teslim edilmesinin ve teslimi gösterir belgenin akreditif lehtarını davacı tarafından kendi bankası aracılığıyla amir bankaya gönderilmesinin gerektiği, akreditif bedelinin bu şekilde tahsil edilebileceği, diğer bir deyişle söz konusu teslim belgesi bankaya ibraz edilmeden akreditif bedelinin tahsil edilemeyeceği, akreditif mektubunda malın alıcısı olarak... Şirketi gösterilmesine rağmen...senedinde amir bankanın alıcı olarak yazıldığı ,.. senedindeki bu kaydın akreditif mektubu ile çeliştiği, oysa akreditif şartlarının tarafların mutabakatı olmadan değiştirilemeyeceği, somut olayda da böyle bir mutabakat olmadığından akreditif mektubundaki teslim şartının aksine bir işlem yapılmasının mümkün bulunmadığı, bu durumda davalı taşıyıcının taşınan emtiayı akreditif mektubunda alıcı olarak gösterilen şirkete teslim etmesinin akreditif şartlarına aykırılık teşkil etmediği, ayrıca akreditif sözleşmesi şartları arasında... taşıma senedinin bankanın onayı ile

2.1.3.3.3. Üçüncü Kişinin İfasının Sonuçları

Borçlunun şahsen ifa ile yükümlü olmadığı borçlarda, borcun üçüncü kişi tarafından ifa edilmesi durumunda doğacak sonuçlar, borç, borçlu tarafından ifa edildiğinde doğacak sonuçlar ile aynıdır¹⁸⁶. Dolayısıyla üçüncü kişi borçlu borcu hangi şekilde ifa etmesi gerekiyorsa o şekilde ifa etmelidir ve böyle bir durumda da borçlu borçtan kurtulacaktır.

Borçlu, üçüncü kişinin ifasıyla borçtan kurtulur ancak üçüncü kişinin borçludan hangi taleplerde bulunabileceği hususu borçluyla üçüncü kişi arasındaki ilişkinin türüne göre belirlenecektir.

Borcun üçüncü kişi tarafından ifa edildiği durumlarda, üçüncü kişi borçluya karşı olan bir borcunu ifa etmek için borçlunun borcunu ifa etmişse, kanunda halefiyet hükmü yoksa üçüncü kişinin hakları bu borcun nedeni olan iç ilişkiye göre belirlenir. Örnek verilecek olursa üçüncü kişi ifa yardımcısı olarak hareket etmişse hizmet sözleşmesi, ikame kişi olarak hareket etmişse vekalet sözleşmesi ya da üçüncü kişi borcun iç üstlenilmesi sözleşmesine göre hareket etmişse TBK m. 195 gereğince borcun üstlenilmesine ilişkin hükümler uygulanır¹⁸⁷.

Üçüncü kişi bağışlama maksadıyla borcu ifa etmişse, borçlu bağışı kabul ederse sorun yoktur fakat borçlu bağışı kabul etmezse üçüncü kişinin yaptığı ifa sebepsiz zenginleşme oluşturur ve TBK m. 77 uyarınca sebepsiz zenginleşmeye ilişkin hükümler uygulanır¹⁸⁸.

alıcıya teslim edileceğine ilişkin bir düzenleme bulunmadığı gibi amir bankanın da bu yönde bir ödememe gerekçesi bulunmadığı, dolayısıyla onay alınmaksızın malların teslimi halinde dahi amir bankanın sorumluluğunun devam ettiği ve davalıya herhangi bir sorumluluk yüklenemeyeceği gerekçesi davanın reddine dair verilen karar davacı vekili tarafından temyizi üzerine... bozulmuştur..."**Yarg. 11. HD**, T. 07.11.2014, E. 2015/6914, K. 2016/3506, <https://emsal.yargitay.gov.tr>.

¹⁸⁶ **Oğuzman/Öz**, s. 267; **Eren**, Genel, s. 928; **Kılıçoğlu**, s. 562; **von Tuhr**, s. 487.

¹⁸⁷ **Eren**, Genel, s. 930; **Oğuzman/Öz**, s. 268; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1024.

¹⁸⁸ **Oğuzman/Öz**, s. 268; **Eren**, Genel, s. 930; **Reisoğlu**, s. 223; **Nomer**, Genel, s. 224.

Üçüncü kişinin herhangi bir yükümlülüğü yokken bağışlama kastıyla da hareket etmeksizin borcu ifa etmişse o takdirde de TBK m. 526-531’de düzenlenen “Vekaletsiz İş Görmeye” ilişkin hükümler uygulama alanı bulur¹⁸⁹.

Borcun üçüncü kişi tarafından ifa edildiği durumlarda kanunda bu hususta açık bir hüküm varsa bu durumda da halefiyete ilişkin hükümler uygulanır¹⁹⁰.

2.1.4. Sözleşme Tipleri Açısından Şahsen İfa

2.1.4.1. Devir Borcu Doğuran Sözleşmeler Bakımından

Türk Borçlar Kanunu 207-298 maddeleri arasında düzenlenmiş başlıca devir borcu doğuran sözleşmeler; satış sözleşmesi, mal değişim sözleşmesi ve bağışlama sözleşmesidir¹⁹¹.

Devir borcu doğuran sözleşmeler; bir hakkın kesin olarak devrine yönelik sözleşmelerdir. Mülkiyeti devir borcu doğuran sözleşmelerin konusu ve amacı bir malın veya hakkın mülkiyetinin kesin olarak karşı tarafa geçirilmesinin borçlanılmasından oluşmaktadır. Borçlandırıcı işlemler olan bu sözleşmeler sadece hakkın devri borcunu doğurur¹⁹². Devir borcu doğuran sözleşmeler de sözleşme yapma özgürlüğünün sınırını hukuka ve ahlaka aykırılık ile imkansızlık oluşturur.

¹⁸⁹ **Eren**, Genel, s. 930; **Reisoğlu**, s. 223; **Oğuzman/Öz**, s. 268; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1024; **Nomer**, Genel, s. 224; **von Tuhr**, s. 487.

¹⁹⁰ Üçüncü kişi borçlu yerine bir ifada bulunmak yerine, alacaklıyı tatmin ederek alacağı devralıp alacaklının haklarına sahip olur, alacak tüm haklarla birlikte üçüncü şahsa geçer buna halefiyet denilmektedir. Bu durumda borç sona ermez, üçüncü kişi alacaklının yerine geçer. Halefiyetle ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz, **Eren**, Genel, s. 931 vd.; **Oğuzman/Öz**, s. 268 vd.; **Reisoğlu**, s. 224; **Kılıçoğlu**, s. 565 vd.; **Küçük**, Damla: Borçluya Halefiyet, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 1, Yıl 2015, s. 55-90; **Franko**, Nisim İ.: Borçlar Kanununun 109’ncü Maddesine Göre Halefiyet Halleri, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 1981, Sayı, 2, . 202 vd.; **Nomer**, Haluk N.: Halefiyet İle Rücu Hakkı Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar İle Özel Sigortaların Rücu Hakları Bakımından Halefiyetin Rolü, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt LV, Sayı 3, Yıl, 1997, s. 243 vd.; **von Tuhr**, s. 489 vd.

¹⁹¹ **Eren**, s. 55; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 30 vd.; **Aral/Ayrancı**, s. 59; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 47.

¹⁹² **Özmen**, Saba Etem/**Karaman**, Tuba Akçura: Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmeleri Konusunda Uygulama Hataları, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt, 87, Sayı, 1, Yıl, 2013, s. 55.

Görüleceği üzere, devir borcu doğuran sözleşmeler de önemli olan sözleşmenin konusunu oluşturan edimdir ve borcun bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaatinin bulunduğunu söylemek güçtür. Dolayısıyla TBK m. 83’ de düzenlenen “gayrişahsi ifa ilkesi” bu tür sözleşmelerde geçerlilik kazanır ve borçlunun şahsen ifa yükümlülüğünün olduğundan söz edilemez. Yani devir borcu doğuran, satış sözleşmesi, mal değişim sözleşmesi ve bağışlama sözleşmelerinde TBK m. 83 hükmünde düzenlendiği üzere, borçlunun borcunu şahsen ifa etmesinde alacaklının menfaatinin bulunması söz konusu olmayacağı için borçlunun üstlendiği edimi şahsen ifa ile yükümlü olmayacağı söylenebilir.

2.1.4.2. Kullandırma borcu doğuran Sözleşmeler Bakımından

Türk Borçlar Kanunu 299-392 maddeleri arasında düzenlenmiş başlıca kullandırma borcu doğuran sözleşmeler; kira sözleşmesi, kullanım öduncü sözleşmesi ve tüketim öduncü sözleşmesidir¹⁹³.

Kullandırma borcu doğuran sözleşmelerin konusu ve amacı, bir şeyin veya hakkın kullanılmasının devridir. Bu sözleşmelerle bir şeyin mülkiyeti devredilmez, sadece bir şeyin kullandırılması taahhüt edilir. Bu nedenle kullanılan şey kararlaştırılan süre sonunda iade edilecektir.

Devir borcu doğuran sözleşmelerde olduğu gibi, kullandırma borcu doğuran kira sözleşmesi, kullanım öduncü sözleşmesi ve tüketim öduncü sözleşmelerinde de borcun borçlu tarafından şahsen ifa edilmesinde alacaklının özel bir yararının bulunacağını söylemek güçtür. Dolayısıyla bu tür sözleşmeler de de “gayrişahsi ifa ilkesi” geçerli olacaktır denilebilir. Yani kullandırma borcu doğuran; kira sözleşmesi, kullanım öduncü sözleşmesi ve tüketim öduncü sözleşmelerinde TBK m. 83 hükmünde düzenlendiği üzere, borçlunun borcunu şahsen ifa etmesinde alacaklının menfaatinin bulunması söz konusu olmayacağı için borçlunun üstlendiği edimi şahsen ifa ile yükümlü olmayacağı söylenebilir.

¹⁹³ Eren, s. 331; Zevkliler/Gökyayla, s. 194 vd.; Aral/Ayrancı, s. 207; Yavuz/Acar/Özen, s. 359.

2.1.4.3. İş Görme Borcu Doğuran Sözleşmeler Bakımından

Türk Borçlar Kanunu 393-554 maddeleri arasında düzenlenmiş başlıca iş görme borcu doğuran sözleşmeler; hizmet sözleşmesi, eser sözleşmesi, vekalet sözleşmesi, yayım sözleşmesi, vekaletsiz iş görme ve simsarlık sözleşmesidir¹⁹⁴.

İş görme borcu doğuran sözleşmeler de taraflar iş gören ve iş sahibidir. İş görenin iş sahibine karşı iş görme borcu altına girdiği ve konusunu iş görme edimi oluşturan sözleşmelere iş görme sözleşmeleri denir.

İş görme sözleşmelerinin konusu iş görme edimidir ve borcun iş görme borçlusu tarafından şahsen ifa edilmesinde alacaklının yani iş sahibinin menfaatinin bulunacağı gündeme gelecektir ve dolayısıyla da TBK m. 83 hükmü gereğince borçlunun iş görme edimini şahsen ifa etmesi gerekli olacaktır.

Ayrıca Türk Borçlar Kanunu, iş görme sözleşmesi olan hizmet, eser ve vekalet sözleşmelerinde borcun borçlu tarafından şahsen ifa edilmesi gerektiği ile ilgili çeşitli hükümlere yer vermiştir. Bu hükümler ışığında hizmet, eser ve vekalet sözleşmesinde şahsen ifa incelenecektir.

2.1.4.3.1. Hizmet Sözleşmesinde Şahsen İfa

TBK m. 393 hükmünde “*Hizmet sözleşmesi, işçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle iş görmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.*” Aynı şekilde TBK m. 393/2 hükmünde de “*İşçinin işverene bir hizmeti kısmi süreli olarak düzenli biçimde yerine getirmeyi üstlendiği sözleşmeler de hizmet sözleşmesidir.*” şeklinde düzenlenmiştir.

Hizmet sözleşmesinin taraflarını işçi ile işveren oluşturur¹⁹⁵. İşçi işverene karşı bağımlı olarak iş görme borcunu üstlenir. İş görme borcunu ifa etmekle yükümlü kişi işçidir ve

¹⁹⁴ Eren, s. 529; Zevkliler/Gökyayla, s. 445 vd.; Aral/Ayrancı, s. 315; Yavuz/Acar/Özen, s. 841.

¹⁹⁵ Zevkliler/Gökyayla, s. 445; Yürekli, Sabahattin: Türk Borçlar Kanununa Göre Hizmet Sözleşmesinin Sona Ermesi, 2. Baskı, Ankara 2014, s. 44; Eren, s. 529; Tandoğan, s. 363; Aral/Ayrancı, s. 315; Yavuz/Acar/Özen, s. 841; Soyer, Polat/Urcan, Gülümünden: Genel Hizmet

işçinin kişisel niteliği, özellikleri, beceri ve yetenekleri borcunu ifa etmesinde önem taşımaktadır¹⁹⁶.

Hizmet sözleşmesinde işçinin özellikleri önem taşıdığı için, işin bizzat işçi tarafından görülmesinde iş sahibinin menfaatinin olacağı kuşkusuzdur ve dolayısıyla da TBK m. 83 hükmü gereğince işçinin iş görme borcunu şahsen ifa etmesi gereklidir.

Ayrıca TBK m. 395 hükmü TBK m. 83 de düzenlenen gayri şahsi ifa kuralına istisna getirerek “Sözleşmeden veya durumun gereğinden aksi anlaşılmadıkça, işçi yüklendiği işi bizzat yapmakla yükümlüdür.” şeklinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla işçi iş görme edimini kural olarak başka bir üçüncü kişiye ifa ettiremez.

TBK m. 395 hükmü işçiye şahsen ifa borcu yüklediği için işçi borcunu bizzat ifa etmelidir ve TBK m. 440 hükmünde düzenlendiği üzere de işçinin ölümüyle hizmet sözleşmesi kendiliğinden sona ereceği için bu borç mirasçılara geçmeyecektir¹⁹⁷.

İşçinin işi şahsen görmesini düzenleyen TBK m. 395 hükmü emredici nitelikte bir düzenleme olmadığı için taraflar sözleşmede aksini kararlaştırabilecektir¹⁹⁸. Ya da durumun gereğinden aksi anlaşılabilir. Örneğin; Bir apartman görevlisinin apartmanın işleri ile ilgili eş ve çocuklarından yardım alması işçinin şahsen ifa borcuna aykırılık oluşturmayacaktır¹⁹⁹.

Sözleşmelerine İlişkin Yeni Borçlar Kanunu Hükümlerinin İş Hukuku Bakımından Önemi, İstanbul Barosu İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku 2011 Yılı Toplantıları, İstanbul 2012, s. 167; **Antalya**, Gökhan: Hizmet Akdinin Tanımı, Unsurları ve Hukuki Niteliği, Yargıtay Dergisi, Sayı 1-2, Yıl 1987, 128-129; **Süzek**, Sarper: İş Hukuku(Genel Esaslar-Bireysel İş Hukuku,), 10. Baskı, İstanbul, 2014, s. 217; **Mollamahmutoğlu**, Hamdi/**Astarlı**, Muhittin/**Baysal**, Ulaş: İş Hukuku, 6. Bası, Ankara, 2014, s. 300; Narmanlıoğlu, Ünal: Ferdi İş İlişkileri, 5. Baskı, İstanbul, 2014, s. 165.

¹⁹⁶ **Eren**, s. 530; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 846.

¹⁹⁷ **Süzek**, İş Hukuku(Genel Esaslar-Bireysel İş Hukuku), s. 329.

¹⁹⁸ **Eren**, s. 536; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 457 vd.; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 867; Bu konuda aksi görüş için; Hizmet sözleşmesinde, edimi yüklenmeyi işçinin kişiliğine göre yorumlamak ve kişisel ifanın sözleşme ödevi olduğu var sayılır, Bu kural, işçinin bütün çalışma zamanını iş verenin emrine verdiği hizmet ilişkileri için istisnasız uygulamak gerekir, **Becker**, Herman: İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, İkinci Bölüm, Çeşitli Sözleşme İlişkileri, Ankara, 1993(çev. A. Suat **Dora**), s. 441.

¹⁹⁹ **Eren**, s. 537

Şahsen ifa borcuna aykırı davranan işçi doğacak zarardan TBK m. 112 hükmünde düzenlenen genel hükümler çerçevesinde borca aykırılıktan ve ayrıca işçinin sorumluluğunu düzenleyen TBK m. 400 hükmü gereğince sorumlu olacaktır²⁰⁰.

2.1.4.3.2. Eser Sözleşmesinde Şahsen İfa

TBK m. 470 hükmü “*Eser sözleşmesi, yüklenicinin bir eser meydana getirmeyi, iş sahibinin de bunun karşılığında bir bedel ödemeyi üstlendiği sözleşmedir*”. şeklinde düzenlenmiştir. Doktrindeki görüşleri²⁰¹ dikkate alarak tanımlama yapacak olursak eser sözleşmesi; iş sahibinin ödemeyi taahhüt ettiği bedel karşılığında, yüklenicinin bir eser meydana getirmeyi ve bu meydana getirdiği eseri teslim etmeyi üstlendiği, edim sonucu borcu doğuran, kural olarak ani edimli, rızai bir sözleşmedir. Eser sözleşmesinin taraflarını yüklenici ile iş sahibi oluşturmaktadır.

TBK m. 83’ e göre borçlu, borcunu kural olarak şahsen ifa ile yükümlü değildir. Ancak bu hüküm eser sözleşmesinde mutlak geçerli değildir.

Ayrıca TBK m. 471/3 hükmü TBK m. 83 de düzenlenen gayri şahsi ifa ilkesine istisna²⁰² getirerek “*Yüklenici, meydana getirilecek eseri doğrudan doğruya kendisi yapmak veya*

²⁰⁰ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 457 vd; **Tunçomağ**, Kenan: Borçlar Kanunu ve İş Sözleşmesinin Meydana Gelmesi ve Hükümsüzlüğü, İş Hukuku Dergisi, Sayı 2, Yıl, 1969, s. 215; **Becker**, İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, (çev. **Dora**); **Başbuğ**, Aydın: İşveren Vekilinin İşvereni Dolaylı Temsili İş Hukuku Açısından Sonuçları, Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt 7, Sayı 3 Yıl 2004, s. 18, **Yavuz/Acar/Özen**, s. 867.

²⁰¹ **Altaş**, Hüseyin. Eserin Teslimden Önce Telef Olması, Ankara, 2002, s. 43; **Canbolat**, Ferhat: İstisna Sözleşmesinde İş Sahibinin Ayıba Karşı Tekeffülden Doğan Hakları, Ankara, 2009, s. 5; **Dayınlı**, Kemal: İstisna Akdinde Müteahhidin Ve İş Sahibinin Temerrüdü, Ankara, 2008, s. 5; **Öktem**, Seda, Eser Sözleşmesinde İş Sahibinin Ayıptan Doğan Hakları, İstanbul Barosu Dergisi, C. 80, S. 5, Y. 2006, s. 1947; **Arıkan**, Mustafa: Eser Sözleşmesinde İfa İmkansızlığı ve Sonuçları, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 16, s. 271; **Büyükay**, Yusuf: Eser Sözleşmesi, 2. Baskı, Ankara 2014, s. 31; **Öktem**, Seda, Eser Sözleşmesinde İş Sahibinin Ayıptan Doğan Hakları, İstanbul Barosu Dergisi, C. 80, S. 5, Y. 2006, s. 1947; **Arıkan**, Mustafa: Eser Sözleşmesinde İfa İmkansızlığı ve Sonuçları, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 16, s. 271; **Büyükay**, Yusuf: Eser Sözleşmesi, 2. Baskı, Ankara 2014, s. 31; **Tandoğan**, İstisna Akdi, s. 311.

²⁰² **Becker**, İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, (çev. **Dora**), s. 599; **Tandoğan**, Haluk: Eser Sözleşmesinde Müteahhidin İş Yardımcı Kişilere, Alt Müteahhitlere Yaptırması, Başkasına Devretmesi, Müteahhitler Konsorsiyumu(Joint Venture), Batıder, Yıl 1986, Cilt XIII, Sayı, 3-4, s. 57; **Kılıçoğlu**, Ahmet Mithat: Müteahhidin Eseri Şahsen Yapma Veya Kendi İdaresi Altında

kendi yönetimi altında yaptırmakla yükümlüdür. Ancak, eserin meydana getirilmesinde yüklenicinin kişisel özellikleri önem taşıyorsa, işi başkasına da yaptırabilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

İş sahibi yüklenicinin kişisel özelliklerini, yetenek ve becerilerini dikkate alarak sözleşme akdettiği için yüklenicinin yüklendiği iş görme edimini şahsen yerine getirmesi ya da gözetimi altında yaptırması gerekir. Kanun koyucu da bu esastan hareket ederek eser sözleşmesinde şahsen ifayı kural olarak düzenlemiştir²⁰³.

Meydana getirilecek eserde yüklenicinin kişisel niteliklerinin baskın olduğu, eserin yüklenicinin kendi kişisel yönetimi altında bile meydana getirilmesinin mümkün olmadığı durumlarda yüklenicinin eseri şahsen meydana getirme borcu söz konusudur. Yüklenicinin iş görme edimi aynı zamanda kişiye sıkı sıkıya bağlı bir edim ise, yani eser özgün yapısını ve değerini yüklenicinin bireysel yetenek ve becerisine dayalı kişisel iş görmesinden alacaksa yüklenici eseri bizzat meydana getirmek zorundadır²⁰⁴. Böyle durumlarda eserin özgün yapısı onu yapanın kişiliğinden kaynaklanır ve dolayısıyla yüklenicinin eseri bizzat ifa etme zorunluluğu ortaya çıkar²⁰⁵. Örneğin; el sanatlarına özgü bir ahşap oymacılık, ünlü bir ressamın tablo çizmesi gibi el işçiliğine dayanan durumlarda eserin meydana getirilmesinde yardımcı kişilere dahi başvurulamayacaktır.

Yüklenicinin eseri meydana getirmesinde kişisel becerisi önemli olmakla birlikte, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir özellik göstermediği hallerde yüklenici işi şahsen görmek zorunda olmayıp, şahsi yönetimi altında yardımcı kişilere de yaptırabilir²⁰⁶.

Yaptırma Borcu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl 1975, Cilt 32, Sayı, 1-4, s. 187; **Akkanat**, Halil, Alt Müteahhitlik(Taşeronluk) Sözleşmesi, İstanbul, 2000, s. 46 vd.; **Karahasan**, Mustafa Reşit: İnşaat İmar İhale Hukuku, Cilt 1-2-3, İstanbul 1997, s. 207; **Eren**, s. 604.

²⁰³ **Kılıçoğlu**, Eseri Şahsen Yapma, s. 188; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 532; **Yalçınduran**, Türker: Alt İstisna(Taşeronluk) Sözleşmeleri, Ankara, 2000, s. 73; **Gümüş**, s. 11; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 977.

²⁰⁴ **Aydoğdu/Kahveci**, Özel Borç İlişkileri, s. 766; **Aral/Ayrancı**, s. 325; **Seliçi**, Özer: İnşaat Sözleşmelerinde Müteahhidin Sorumluluğu, İstanbul, 1978, s. 23; **Tandoğan**, Eser Sözleşmesi, s. 57

²⁰⁵ **Tandoğan**, Eser Sözleşmesi, s. 57; **Eren**, s. 603; **Gümüş**, s. 11; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 977.

²⁰⁶ **Aydoğdu/Kahveci**, Özel Borç İlişkileri, s. 767; **Aral/Ayrancı**, s. 324; **Akkanat**, Taşeronluk Sözleşmeleri, s. 46; **Kılıçoğlu**, Eseri Şahsen Yapma, s. 189; **Gümüş**, s. 11; **Eren**, s. 603

Günümüzde teknik ilerlemelerden ve yapılan eserlerin büyüklüğünden dolayı yüklenicinin eseri şahsen ifasına nadiren rastlanılmaktadır²⁰⁷. Örneğin; metro, köprü, otoyol, büyük site yapımında yüklenicinin eseri şahsen ifa etmesi beklenemez. Bu gibi durumlarda yükleniciden beklenecek olan şahsen idaredir. Kanun koyucu, vekilin şahsen iş görmesi kuralının aksine eser sözleşmesinde yüklenicinin eseri yönetimi altında yapmasını aramaktadır²⁰⁸. Nitekim bugün iş hayatında basit bir araba tamircisinden, büyük bir inşaat işine kadar yardımcı kişi çalıştırmayan işletmelere pek rastlanmamaktadır. O halde kanun koyucunun kural haline getirmeye çalıştığı yüklenicinin eseri şahsen yapması değil kendi yönetimi altında yaptırmasıdır²⁰⁹.

Yüklenici tüzel kişi ise işletmesini etkileyen şahsi nitelikler olarak, işletmenin deneyimi, meslek sırları, personelinin yetişme düzeyi, know-how, özel metotlara hakimiyet gibi hususlar göz önüne alınır. Ancak tüzel kişilerde her durumda, bizzat yapma değil yetkili organların ya da gerçek kişilerin kişisel yönetimi altında yaptırma söz konusu olur²¹⁰.

Yüklenicinin ana işletmesi ya da şubelerinden biri ile sözleşme akdedilmesi durumunda, sözleşmenin yorumundan ya da açık bir hükümlerle işi ancak o şubenin ya da işletmenin yapacağı sonucu çıkarılamıyorsa, sözleşmede ismi geçen şubeden ya da ana işletmeden başka şubelerde işi yapabilir. Nitekim sözleşmede şube ya da firma adı kullanmak sadece işin şube işletmesi tarafından yapılması gerektiği sonucuna varmak için yeterli değildir²¹¹.

İş sahibi yaptıracığı işe uygun olmadığını bildiği bir yüklenici ile eser sözleşmesi yaptığı takdirde, yüklenicinin kişisel özelliklerinin önemli olduğu iddiasını ileri sürerek

²⁰⁷ **Akkanat**, Taşeronluk Sözleşmeleri, s. 46; **Kılıçoğlu**, Eseri Şahsen Yapma, s. 189; **Karahasan**, İnşaat İmar İhale Hukuku, s. 208.

²⁰⁸ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 533; **Akkanat**, Taşeronluk Sözleşmeleri, s. 46; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 977.

²⁰⁹ Yüklenicinin eser sözleşmesi ile üstlendiği işi kısmen yahut tamamen başkasına gördürmesi durumunda alt yüklenicilik ilişkisi gündeme gelir. Yükleniciye karşı iş görme borcunu üstlenen kişi alt yüklenici, yüklenicinin kendi ad ve hesabına yaptığı bu sözleşme de alt yüklenicilik sözleşmesidir. Ayrıntılı bilgi için Bkz. **Akkanat**, Taşeronluk Sözleşmeleri, s. 46; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 535; **Yalçınduran**, Alt İstisna Sözleşmeleri, s. 32 vd.; **Eren**, İnşaat Sözleşmeleri, s. 65.

²¹⁰ **Tandoğan**, Eser Sözleşmesi, s. 57; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 979

²¹¹ **Akkanat**, Taşeronluk Sözleşmeleri, s. 48; **Tandoğan**, Eser Sözleşmesi, s. 57; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 979.

yüklenicinin eseri bizzat meydana getirmesini isteyemez²¹². Çünkü bu davranış iş sahibinin kendi davranışı ile çelişki oluşturur.

İşin niteliğine göre yüklenicinin kişisel niteliklerinin önemi bulunmayan durumlarda ise yüklenici, işi kendi kişisel yönetimi altında ya da kişisel yönetimi olmadan kendi adına ve hesabına anlaşma yaptığı alt yüklenicilere yaptırabilir²¹³. Burada artık yüklenicinin iş çevresine ve onun organizasyon kabiliyetine duyulan güven söz konusudur. Yüklenici söz konusu eserin meydana getirilmesi hususunda ihtisas ve bilgi sahibi değilse veya söz konusu iş uzmanlık gerektiren bir işse, bu durumda yüklenici bu konuda uzman olan yardımcı kullanmak ya da işin bu kısmını alt yüklenicilere devretmek zorundadır²¹⁴.

TBK m. 471/3 hükmü yedek hukuk kuralıdır. Taraflar, yapacakları sözleşme ile yedek hukuk kuralının aksini ön görebilirler²¹⁵. Bu nedenle tarafların, TBK m. 471/3 hükmünün aksini düzenlemeleri mümkündür. Buna göre işin niteliği gereği yüklenicinin şahsen ifasının zorunlu olmadığı durumlarda yüklenicinin eseri şahsen ifası zorunlu tutulabilir; ya da işin niteliği gereği yüklenicinin eseri şahsen ifasının zorunlu olduğu durumlarda yüklenicinin eseri kendi yönetimi altında yardımcı kişilere veya alt yüklenicilere yaptırabileceği kararlaştırılabilir²¹⁶.

Yüklenicinin eseri kendisinin meydana getirme borcunun söz konusu olduğu durumlarda işi başkasına yaptırması yahut da kendi yönetimi altında yaptırma borcunun söz konusu olduğu durumlarda, yönetimi altında olmadan yaptırması sözleşmeye aykırılık teşkil eder

²¹² **Akkanat**, Taşeronluk Sözleşmeleri, s. 49

²¹³ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 532; **Yalçınduran**, Alt İstisna Sözleşmeleri, s. 73; **Eren**, s. 603.

²¹⁴ **Kılıçoğlu**, Eseri Şahsen Yapma, s. 189; **Akkanat**, Taşeronluk Sözleşmeleri, s. 49.

²¹⁵ **Yalçınduran**, Alt İstisna Sözleşmeleri, s. 75; **Tandoğan**, Eser Sözleşmesi, s. 59; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 535; **Aral/Ayrancı**, s. 325; **Akkanat**, Taşeronluk Sözleşmeleri, s. 43; **Eren**, s. 604.

²¹⁶ **Aydoğdu/Kahveci**, Özel Borç İlişkileri, s. 766; **Yalçınduran**, Alt İstisna Sözleşmeleri, s. 75; **Tandoğan**, Eser Sözleşmesi, s. 59; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 535; **Aral/Ayrancı**, s. 325; **Akkanat**, Taşeronluk Sözleşmeleri, s. 43; **Eren**, s. 604; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 978.

ve yüklenici bu yüzden doğan zararlardan sorumlu tutulur²¹⁷. Bunun yanında iş sahibi borçlunun temerrüdü hükümleri çerçevesinde sözleşmeden dönme hakkına da sahiptir²¹⁸.

Bazı işler için edimin yüklenici tarafından şahsen ifa edilmesi zorunlu olmayabilir, ancak taraflar bu durumda sözleşmeyle yükleniciye şahsen ifa borcu düzenleyebilir yahut da sözleşmenin bağlı olduğu hükümlerden yüklenicinin şahsen ifa borçlusu olduğu sonucuna varılabilir. Örneğin; Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi²¹⁹ 46/1 hükmünde “*Müteahhit üstlenmiş olduğu işi tümüyle veya kısımlar halinde, hiçbir özür ve nedenle başkasına devredemez*” şeklinde düzenlendiği üzere yüklenicinin işi başkasına devri yasaklanmıştır. Aynı şekilde 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu (KİSK)²²⁰ madde 16 hükmü “*Sözleşme, zorunlu hallerde ihale yetkilisinin yazılı izni ile başkasına devredilebilir. Ancak, devir alacaklarda ilk ihaledeki şartların aranması zorunludur. Ayrıca, isim ve statü değişikliği gereği yapılan devirler hariç olmak üzere, bir sözleşmenin devredildiği tarihi takip eden üç yıl içinde aynı yüklenici tarafından başka bir sözleşme devredilemez veya devir alınamaz. İzinsiz devredilen veya devir alınan veya bir sözleşmenin devredildiği tarihi takip eden üç yıl içinde devredilen veya devir alınan sözleşmeler feshedilerek, devreden ve devir alanlar hakkında 20, 22 ve 26 ncı madde hükümleri uygulanır.*” şeklinde düzenlenerek KİSK’ e tabi işlerde edimin ifasının başkasına bırakılması sıkı şartlara bağlanmıştır²²¹.

Bu açıklamalar çerçevesinde belirtmek gerekir ki, ifanın başkasına bırakılıp bırakılmayacağı meselesi ile yardımcı şahıs kullanılıp kullanılmayacağı meselesi her borç ilişkisinde ayrı ayrı incelenmeli ve değerlendirilmelidir²²².

TBK m. 471/4 “*Aksine âdet veya anlaşma olmadıkça yüklenici, eserin meydana getirilmesi için kullanılacak olan araç ve gereçleri kendisi sağlamak zorundadır.*”

²¹⁷ **Tandoğan**, Eser Sözleşmesi, s. 60; **Kılıçoğlu**, Eseri Şahsen Yapma, s. 192; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 977.

²¹⁸ **Tandoğan**, Eser Sözleşmesi, s. 60; **Eren**, Fikret: İnşaat Sözleşmelerinde Müteahhidin Borçları ve Bu Borçlarını Yerine Getirmemesinin Sonuçları (Yönetici, İşletmeci ve Hukukçular İçin Ortak Seminer), Ankara, 1996, s. 64; **Eren**, s. 609; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 977.

²¹⁹ www.mufed.org.tr/mevzuat/item/231-bayindirlik-isleri-genel-sartnamesi, erişim tarihi: 20.01.2017.

²²⁰ www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4735.pdf, erişim tarihi: 20.01.2017.

²²¹ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 534.

²²² **Akkanat**, Taşeronluk Sözleşmeleri, s. 44

şeklinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla aksine adet veya sözleşme yoksa yüklenici eseri meydana getirmek için kullandığı araç ve gereci kendisi temin etmekle yükümlüdür ayrıca araç gerecin temin edilmesi için gerekli olan giderlerde yükleniciye aittir²²³.

2.2. VEKİLİN ŞAHSEN İFA BORCU

2.2.1. Genel Olarak

Vekalet sözleşmesini vekilin, vekalet veren ile arasındaki güven ilişkisine dayalı olarak, vekalet verenin menfaatine ve iradesine uygun bir sonuca yönelik bir iş görmeyi veya hizmeti ifa etmeyi bir zaman kaydına bağlı kalmaksızın ve nispeten bağımsız olarak yapma borcunu, sonuç elde etmeyi garanti etmeksizin, kural olarak ücretsiz şekilde borçlandığı, sözleşmedir şeklinde tanımlamıştık²²⁴.

Vekalet sözleşmesinin taraflarını bir iş görmeyi üstlenen vekil ile yararına iş görülen vekalet veren oluşturmaktadır.

TBK m. 83' e göre borçlu, borcunu kural olarak şahsen ifa ile yükümlü olmayıp alacaklının menfaatinin bulunduğu durumlarda borçlunun borcunu şahsen ifa etmesi gerektiğini düzenlemektedir. Vekalet veren, vekilin kişisel özelliklerini, yetenek ve becerilerini dikkate alarak sözleşme akdettiği için ve vekilin üstlendiği iş görme edimini şahsen yerine getirmesinde vekalet verenin menfaati bulunacağından vekilin iş görme borcunu şahsen ifa etmesi gereklidir. Ayrıca kanun koyucu da bu esastan hareket ederek vekalet sözleşmesinde şahsen ifayı kural olarak düzenlemiştir.

TBK m. 506/1 hükmü TBK m. 83 de düzenlenen gayri şahsi ifa ilkesine istisna²²⁵ getirerek “*Vekil, vekâlet borcunu bizzat ifa etmekle yükümlüdür.*” şeklinde düzenlenmiştir.

²²³ Zevkliler/Gökyayla, s. 534

leri, s. 538; Eren, s. 611; Yavuz/Acar/Özen, s. 984.

²²⁴Bkz. I. Bölüm, 1.2.1; Tandoğan, s. 355; Gümüş, s. 122; Yavuz/Acar/Özen, s. 631; Eren, s. 698; Zevkliler/Gökyayla, s. 625; Aral/Ayrancı, s. 408; Akipek, Alt Vekalet, s. 31; Başpınar, Vekilin Özen Borcu, s. 70.

²²⁵ Gümüş, s. 141.

TBK m. 506/1 hükmünden anlaşılacağı üzere vekil borcunu şahsen ifa etmek zorundadır. Yani vekilin işi şahsen ifa etmesi asıdır²²⁶. Ancak işin vekil tarafından şahsen ifa edilmesi vekilin yardımcı kişiden yaralanamayacağı anlamına gelmez²²⁷. Örneğin; bir avukatın büroda sekreter çalıştırması, hekimin ameliyat esnasında anesteziistten yardım alması şahsen ifa borcuna aykırılık teşkil etmeyecektir.

Vekilin, iş görmeyi şahsen ifa etme borcunun olması, onun yeteneklerine, kişiliğine ve ahlaki özelliklerine duyulan güvenden kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı da vekilin borcunu bizzat görmesi gerekmektedir²²⁸.

Günümüzde yaşanan ilerlemeler ve iş yoğunluğunun artması sebebiyle, işin vekil tarafından şahsen ifa edileceği hususu esneklik kazanmıştır. Örneğin; bir davanın takibi için vekaletname çıkarılacağı zaman bir avukat lehine değil aynı büroda bulunan birden fazla avukat lehine çıkarılmaktadır, ya da bir hasta tedavi amacıyla bir doktora değil hastaneye başvurmaktadır. Görüleceği üzere bu gibi durumlarda tek bir kişiye değil genellikle itibar sahibi, iyi bir isim yapmış olmaları nedeniyle bir hastaneye ya da büroya başvurulmaktadır. Bu durumda iş o hastane ya da büro personeli tarafından ifa edilmelidir²²⁹.

2.2.2. Vekilin Şahsen İfa Borcunun Kaynağı

Belki de insan ilişkileri kadar eskiye dayanan güven olgusu, felsefe ve sosyal bilimlerin incelemeleri sonucunda, ne kadar hayati bir değer taşıdığını ve sosyal hayatı felç etmekten koruduğunu bizlere göstermiştir. Güven; hukuk, sosyoloji, politik bilim, ekonomi, psikoloji, yönetim, tarih ve antropoloji gibi sosyal bilimlerin farklı disiplinlerinin konusu olduğu için çok geniş boyutlu bir kavramdır²³⁰. Güven kavramının temelini, doğruluk, açık sözlülük, dürüstlük, haklılık, içtenlik gibi anlamlar oluşturur ve

²²⁶ Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 14; Yavuz/Acar/Özen, s. 1162; Akipek, Alt Vekalet, s. 61; Becker, İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, (çev. Dora), s. 706; Aral/Ayrancı, s. 410; Eren, s. 717.

²²⁷ Zevkliler/Gökyayla, s. 650; Akipek, Alt Vekalet, s. 61; Becker, İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, (çev. Dora), s. 706; Aral/Ayrancı, s. 410.

²²⁸ Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 14

²²⁹ Zevkliler/Gökyayla, s. 650

²³⁰ Kalemci Tüzün, İpek: Güven, Örgütsel Güven Ve Örgütsel Güven Modelleri, Karamanoğlu Mehmetbey İ.İ.B.F. Dergisi, Aralık, 2007, s. 96

güven kavramının anlamını da bu ilkeler açıklayacaktır²³¹. Güven iki taraflıdır²³². Dolayısıyla; güven kavramı taraflardan birinin diğer taraftan beklentiye girdiği, diğer tarafında karşı tarafa karşı kendini savunmasız bıraktığı şeklinde tanımlanabilir²³³. Güven kavramıyla taraflarda umut etmek derecesinde bir beklenti oluşmaktadır.

Aynı şekilde güven, tarafların sözleşme akdederken olmazsa olmaz kavramlardandır. Genel olarak her sözleşmenin kurulmasında güven ilişkisi önem taşır²³⁴, çünkü taraflar aralarındaki bu güven ilişkisine dayanarak hak elde ederler yahut yükümlülük altına girerler. Özellikle sürekli borç ilişkilerinde ani edimli borç ilişkilerine göre güven ilişkisi daha sıklıdır. Çünkü, sürekli borç ilişkilerinde ifa edilen borcun sözleşmede kararlaştırılan niteliklere uygun olmaması riski devamlılığını koruyacaktır²³⁵. Vekalet sözleşmesi de güven eksenli bir iş görme sözleşmesidir.

İş görme sözleşmelerinin geneline hâkim özellik, güven unsurunun ön plana çıkmasıdır²³⁶. Fakat iş görme sözleşmelerinden olan vekalet sözleşmesinde güven unsuru daha fazla önem arz etmektedir²³⁷. Çünkü vekalet veren vekile duyduğu bu güvenden ötürü kendi menfaatine uygun olarak bir işin görülmesini vekilden talep edecektir. Güven, vekilin hem kişiliğine hem de mesleki bilgi ve yeteneğine ilişkindir²³⁸. Hatta avukatlık, mimarlık, hekimlik gibi uzmanlık gerektiren meslekler tamamen güvene dayalı meslek

²³¹ **Kalkan Oğuztürk**, Burcu: Güven Sorumluluğu, İstanbul, 2008, s. 4

²³² **Kalkan Oğuztürk**, Güven Sorumluluğu, s. 4

²³³ **Kalemci Tüzün**, Güven, Örgütsel Güven Ve Örgütsel Güven Modelleri, s. 96; Ayrıca güven, bir davranışsal niyet veya seçim yapmaya benzeyen içsel bir harekettir. Bir başka tanıma göre de güven, karşı tarafın gelecekteki hareketleri ile ilgili beklentilerin, varsayımların, veya inançların olumlu, faydalı olacağı yahut en azından zararlı olmayacağı inanışıdır, **Tokgöz**, Emrah, **Aytemiz Seymen**, Oya: Örgütsel Güven, Örgütsel Özdeşleşme Ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Arasındaki İlişki: Bir Devlet Hastanesinde Araştırma, Öneri Dergisi, Cilt 10, Sayı 39, Yıl 2013, s. 62-63

²³⁴ Sözleşme ilişkisindeki güven ilişkisi, haksız fiildeki fail ile mağdur arasındaki tesadüfen gerçekleşen ilişki ve sonrasında beklenen genel güvende çok daha fazla yoğunluktadır, **Serozan**, İfa Engelleri, s. 245; **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 77; **Tandoğan**, Haluk: Mukayeseli Hukuk Ve Hususiyle Türk İsviçre Hukuku Bakımından Vekaletsiz İş Görme, Ankara, 1957, s. 208.

²³⁵ **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 77.

²³⁶ **Kürşat**, Eser ve Vekalet Sözleşmeleri, s. 159.

²³⁷ "... Hemen belirtmek gerekir ki, vekalet sözleşmeleri karşılıklı güvene dayalı bir sözleşme olup, güven sözleşmenin en önemli bir özelliğini teşkil eder..." **Yarg. HGK**, T. 18.09.2013, E. 2013/13-74, K. 2013/1367, <http://web.e-baro.web.tr>.

²³⁸ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 626.

gruplarıdır²³⁹. Ve vekilin vekalet veren adına ve hesabına hareket edeceği bu iş görmelerin en temel unsurlarından biri güvendir. Ayrıca kanun koyucunun vekalet sözleşmesinde Türk Borçlar Kanunu'nun, 83. maddesindeki "gayri şahsi ifayı" düzenleyen genel kuraldan ayrılmasının sebebi, bu sözleşmede güven unsurunun önem taşımasındandır²⁴⁰.

İşte vekalet sözleşmesinde vekilin borçları vekalet verenle aralarındaki bu güven ilişkisinden kaynaklanır. Bu özelliğin en önemli yansıması veya sonucu, iş görme edimini yüklenen vekilin kural olarak işi bizzat yapmasının gerekli olmasıdır²⁴¹. Vekalet sözleşmesinde vekilin üstlendiği işi şahsen ifa etme borcu da, vekalet sözleşmesinin güven ilişkisine dayanmasının en önemli sonucudur. Çünkü vekil başkasına değil güvendiği o vekilden işin görülmesini talep ettiği için, vekilin de borcunu şahsen ifa etmesi yani bizzat görmesi gerekir.

2.2.3. Vekilin Şahsen İfa Borcunun Hukuki Niteliği

Borçların ifasında şahsen ifa meselesinin düzenlendiği TBK m. 83, edimin şahsen ifasında alacaklının menfaati bulunmadıkça borçlunun borcunu şahsen ifa yükümlülüğü olmadığını belirtmektedir. Bu hükme göre, ana kural borcun herkes tarafından ifa edilebileceği olup, şahsen ifa ise bu kuralın istisnasıdır.

TBK m. 506/1'de ise, kural olarak, vekilin şahsen ifa yükümlülüğü bulunduğu düzenlenmiş ancak vekilin üstlendiği işi başkasına yaptırmasının mümkün olduğu üç duruma yer verilmek suretiyle, şahsen ifa yükümlülüğünün bulunmadığı istisnai durumlar belirtilmiştir. Bu üç durum; vekile yetki verildiği veya durumun zorunlu ya da teamülün mümkün kıldığı hâllerdir.

²³⁹ **Becker-Eberhard**, Ekkehard: Avukat-İş Sahibi İlişkisinde Sigorta, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2004 Avukatlık Mesleği ve Savunma Hakkı, Yıl, 2004, s. 418.

²⁴⁰ **Tandoğan**, s. 456; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 14; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 1162; **Aral/Ayrancı**, s. 410.

²⁴¹ **Kürşat**, Eser ve Vekalet Sözleşmeleri, s. 159.

Borçların ifasında şahsen ifanın zorunlu olmadığını ön gören TBK m. 83 hükmü ile vekilin şahsen ifasını düzenleyen TBK m. 506/1 hükmü arasındaki ilişkinin ne olduğu sorusu ortaya çıkmaktadır.

TBK m. 506/1 hükmü, TBK m. 83 hükmündeki gayri şahsi ifa ilkesinin aksine vekalet sözleşmesinin şahsen ifasını kural, üçüncü kişi tarafından ifasını ise istisna olarak ön görmüştür. Yani TBK m. 506/1 hükmü lafzi olarak bakıldığında TBK m. 83' ün istisnasını oluşturduğu söylenebilir. Nitekim TBK m. 506/1 hükmünün açık lafzı karşısında vekil işi bizzat görmeye mecburdur. İstisnai olarak, edimin ifasında; vekile yetki verildiği veya durumun zorunlu ya da teamülün mümkün kıldığı hâllerde vekil, işi başkasına yaptırabilir. Buna göre vekalet sözleşmesinde, edimin ifasında; vekile yetki verilmemişse veya durumdan herhangi bir zorunluluk anlaşılmıyor yahut teamülün mümkün kılmadığı hâllerde TBK m. 83 hükmündeki temel ilkenin istisnası söz konusudur. Buna karşılık edimin ifasında vekile yetki verildiği veya durumun zorunlu ya da teamülün mümkün kıldığı hâllerde TBK m. 83 hükmündeki temel ilkeye geri dönüş söz konusu olur. Yani sayılan istisnai durumlarda edimin üçüncü kişi tarafından ifası mümkündür. TBK m. 83 hükmü gayri şahsi ifayı düzenlemekle birlikte, borcun borçlu tarafından ifasını alacaklının menfaatine bağlamıştır. İş görme borcu yüklenen vekille vekalet veren arasında akdedilen vekalet sözleşmelerinde borcun vekil tarafından ifa edilmesinde vekalet verenin menfaatinin yani özel bir yararının varlığı söz konusudur. Dolayısıyla kanun koyucu vekalet sözleşmesinde vekilin borcunu şahsen ifa etmesinde vekalet verenin menfaatinden yola çıkarak TBK m. 83'e göre istisna olan borcun şahsen ifasını kural olarak düzenlemiştir.

Her ne kadar hükmün lafzından bu sonuca varılsa da TBK m. 506/1 hükmü, vekaletin bir saygınlık ve şeref meselesi olarak görüldüğü Roma Hukukunun adeta bir yansıması olup, iş bölümü esasına dayalı modern çağın ihtiyaçları ile bağdaşmamaktadır. Dolayısıyla sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmeler dikkate alındığında, istisna adeta kural haline gelmiştir. Ayrıca TBK m. 506/1'de vekilin şahsen ifa borcunun istisnalarının düzenlendiği hükümde istisnalar o kadar geniş tutulmuştur ki sanki TBK m. 83'e yeniden dönüş yapılmıştır denilebilir. Son olarak, vekalet verenin vekilin şahsından bizzat görmesini talep ettiği örneğin; alanında uzman ve ün yaptığı için tedaviye başvurduğu hekim ya da aynı şekilde o alanda uzmanlığıyla ünlenmiş avukat dışındaki vekillerin

somut olayın özellikleri dikkate alınarak ve vekilin özen borcuna aykırılık oluşturmayacak şekilde başkasına gördürmesi geçerli olan husustur.

TBK m. 506/1 hükmü yedek hukuk kuralıdır. Taraflar, yapacakları sözleşme ile yedek hukuk kuralının aksini ön görebilirler. Bu nedenle tarafların, TBK m. 506/1 hükmünün aksini ön görmeleri mümkündür. Buna göre; vekilin şahsen ifasının zorunlu olmadığı durumlarda vekilin şahsen ifası zorunlu tutulabilir; ya da vekilin iş görme ediminin şahsen ifasının zorunlu olduğu durumlarda vekilin işi, başka kişilere yaptırabileceği kararlaştırılabilir.

2.2.4. Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Diğer Borçlarının Şahsen İfa Borcu İle İlişkilendirilmesi

2.2.4.1. Vekilin Diğer Borçları

2.2.4.1.1. Vekilin Sözleşmeye Uygun İş Görme Borcu

Vekalet sözleşmesiyle vekil, belirli bir faaliyeti yürütmeyi özellikle belirli bir işi görmeyi belirli bir hizmeti ifa etmeyi borçlanır²⁴². TBK m. 502/1 hükmü “*Vekâlet sözleşmesi, vekilin vekâlet verenin bir işini görmeyi veya işlemi yapmayı üstlendiği sözleşmedir.*” şeklinde düzenlenmiştir. TBK m. 502/1 hükmünden de anlaşılacağı üzere vekilin, iş görme faaliyetini yerine getirirken, vekalet verenin menfaatlerini göz önünde bulundurarak sözleşmeye uygun olarak işi görmesi gerekir.

2.2.4.1.2. Vekilin Sadakat (Bağlılık) Borcu

TBK m. 506/2 hükmünü temel alan vekilin sadakat borcu; “*Vekil üstlendiği iş ve hizmetleri, vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür.*” şeklinde düzenlenmiştir.

Vekalet sözleşmesi taraflar arasındaki güven ilişkisine dayandığı için vekil, iş görme borcunu yerine getirirken vekalet verene bağlı olmak, dürüst ve onurlu davranmak ve

²⁴² Eren, s. 713; Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 13.

ayrıca da vekalet verene sadakat gösterip vekalet verenin haklı menfaatlerini korumakla yükümlüdür²⁴³. Sadakat borcu başkası menfaatine uygun iş görenin, yetkisini kötüye kullanma riskini önlemeye yöneliktir ve özen borcunu tamamlayan bir borçtur²⁴⁴. Sadakat borcu vekalet verenle vekil arasındaki sözleşme görüşmeleriyle başlar²⁴⁵, iş görme borcunun yerine getirilmesinden sonra da devam eder²⁴⁶.

Sadakat kelimesi terminolojik olarak bağlılık, bir kimsenin diğerine samimi bir şekilde bağlı olmasını ifade etmektedir²⁴⁷. Vekilin sadakat yükümlülüğü bulunmasına karşın TBK’ da sadakat yükümlülüğünün kapsamı belirlenmemiştir. Sadakat yükümlülüğünün kapsamı vekalet verenin vekile duyduğu güvenin yoğunluğuna ve vekilin göstermesi gereken özene göre belirlenir²⁴⁸.

²⁴³ **Tandoğan**, s. 407; **Eren**, s. 725; **Gümüş**, s. 154; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 58; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 663; **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 74; **Yarg 13. HD**, T. 03/10/1995, E. 1995/6697, K. 1995/8386, **Akipek/Küçükgüngör**, Sözleşmeler Rehberi, s. 963.

²⁴⁴ **Tandoğan**, s. 407; **Kaplan**, Mimarlık Sözleşmesi, s. 113; **Eren**, s. 726; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 645; **Yarg HGK**, T. 27.10.1999, E. 1999/1-886, K. 1999/883, malik tarafından vekilin bir taşınmaz satışında dilediği bedel dilediği kimseye satış yapabileceği şeklinde yetkili kılınmasının, ona dürüstlük kuralını, sadakat ve özen borcunu göz ardı etmek suretiyle, makul sayılacak ölçüler dışına çıkarak satış yapma hakkını vermeyeceği belirtilmiştir, Yargıtay Dergisi, S. 54, Haziran 2000, 50-51.

²⁴⁵ “Sözleşme görüşmelerinden sorumluluk yani culpa in contrahendo sözleşmenin kurulmasından önceki aşamada görüşenlerden birinin veya onun yardımcılarının, diğer görüşmeciye veya onun koruma alanında bulunan kişilere, aralarında dürüstlük kuralına dayalı olarak kurulmuş bulunan sözleşme benzeri güven ilişkisine aykırı davranarak vermiş olduğu zarardan sorumluluk anlamına gelir,” ayrıntılı bilgi için Bkz. **Eren**, Genel: s. 1128 vd.; **Gümüş**, s. 155; **Gezder**, Ümit: Türk/İsviçre Hukukunda Culpa In Contrahendo Sorumluluğu, İstanbul 2009; **Güvenç**, Özgür: Culpa In Contrahendo Sorumluluğu Bağlamında Sözleşme Görüşmelerinin Kesilmesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: XVIII, Sayı: 3-4, Yıl: 2014, s. 364 vd.

²⁴⁶ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 662; **Eren**, s. 725; **Aral/Ayrancı**, s. 420; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 16; **Sarı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 299; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 646.

²⁴⁷ **Yılmaz**, Ejder; Hukuk Sözlüğü, Ankara, Yetkin Yayınları, 9. Baskı, 2005, s. 1054.

²⁴⁸ **Gümüş**, s. 154; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 79.

Sadakat (bağlılık) borcunun somutlaşmış hallerine sır saklama ve gizlilik yükümü²⁴⁹, bilgi verme (aydınlatma) yükümü, rekabet etmeme yükümü ve son olarak da menfaat uyuşmazlıklarını önleme veya giderme yükümü²⁵⁰, örnek olarak verilebilir²⁵¹.

Vekilin, sadakat borcu kapsamında vekalet vereni aydınlatma yükümlülüğünden dolayı, görmekte olduğu işin akışı hakkında vekalet vereni düzenli olarak bilgilendirmesi, talimatını etkileyecek nokta ve konuları ona bildirmesi zorunludur²⁵². Örnek verilecek olursa hekimlik sözleşmesinde hekimin, hastasına yapacağı ameliyatın doğurabileceği sonuçlar ve oluşabilecek riskler hakkında açıklama yapması, hastasını aydınlatması gerekir. Aynı durum avukat-müvekkil arasında da geçerli olup avukatın müvekkilini yargılama süreci hakkında bilgilendirmesi gereklidir.

Vekilin sadakat borcu kapsamında diğer bir yükümlülüğü de sır saklama borcudur²⁵³. Vekalet taraflar arasında kişisel ilişki kurduğu için vekilin vekalet verenin bazı sırlarını öğrenmesi mümkün olabilir. Vekil, vekalet sözleşmesi nedeniyle öğrendiği bu sırları hem sözleşme süresince hem de sözleşme sona erdikten sonra saklamak zorundadır²⁵⁴. Özellikle mesleklerine ilişkin iş gören; serbest çalışan avukat, hekim, gibi vekiller yönünden sır saklama yükümlülüğü daha büyük önem taşımaktadır. Hatta bu kişilerin edindikleri sırları açıklamaları kamu hukuku bağlamında da cezai müeyyideye bağlanmış olup, Ceza Kanununda düzenlenen görevi kötüye kullanma yahut meslek sırrını açıklama suçunun oluşması mümkündür²⁵⁵.

²⁴⁹ Zevkliler/Gökyayla, s. 646; Yavuz/Acar/Özen, s. 664; Eren, s. 726; Akipek, Alt Vekalet, s. 58; Yalçınduran, Vekalet Sözleşmesi, s. 78; Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 16; Aral/Ayrancı, s. 420.

²⁵⁰ Eren, s. 727; Tandoğan, s. 408.

²⁵¹ Gümüş, s. 155.

²⁵² Aral/Ayrancı, s. 420; Eren, s. 727.

²⁵³ Tandoğan, s. 450; Y.13.HD, T. 19.06.2013, E. 2013/26540, K. 2014/27109, <http://emsal.yargitay.gov.tr>.

²⁵⁴ Yavuz/Acar/Özen, s. 665; Eren, s. 726; Zevkliler/Gökyayla, s. 646.

²⁵⁵ Zevkliler/Gökyayla, s. 646; Tandoğan, s. 455.

Sır saklama borcu vekalet verenin kişilik haklarının²⁵⁶ korunmasından kaynaklandığı için, bu hakkın ihlali nedeniyle vekalet veren vekilden maddi manevi tazminat talep edebilecektir.

Ayrıca belirtilmesi gerekir ki vekilin vekalet verene ait sırları açıklama hakkı ya da zorunda olduğu durumlar da olabilir. Bu haller; vekalet verenin sırrın açıklanması konusunda rızasının olması, vekaletin icrası ya da sırrın ifşası vekalet verenin haklı menfaatleri gereği gerekli ise, örnek verilecek olursa; avukatın davasının, savunmasının dayanağını teşkil eden halleri hakime açıklaması, hastayı bir uzmana yahut hastaneye sevk eden hekimin teşhis veya tedavi için gerekli bilgileri onlara vermesi²⁵⁷ şeklinde sıralanabilir.

2.2.4.1.3. Vekilin Özen Borcu

Vekilin özen borcu, vekilin sözleşmenin ifasında gerekli dikkat ve özeni göstermesini ifade eder. Vekalet vereni bir kayıp yahut zarara uğratmamak için vekilin sözleşmeyi özenle yerine getirmeyi taahhüt ettiği kabul edilir²⁵⁸. Vekilin kendisine duyulan güvene uygun olarak edim sonucunun başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için gerekli davranışlarda bulunması gereklidir. Bu durum Roma Hukukunda da var olmuştur. Roma Hukukunda “Vekâlet sözleşmesi, özenle ve talimatların sınırlarına uygun olarak ifa edilmelidir.” şeklinde hüküm bulunmaktadır²⁵⁹. Ayrıca bu dönem de özen ölçüsü olarak “iyi bir aile babası gibi gerekli önlemleri alması ve iyi bir aile babasının özeniyile hareket etmesi” kriter alınırdı. Burada iyi bir aile babası şeklinde ifade edilen dikkatli ve özenli bir insandı

²⁵⁶ TMK 24/1: “*Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir.*” şeklinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla başkalarının kişilik hakkına karşı saldırıda bulunanların kusurlu olup olmadıklarına itibar edilmeksizin, saldırıya uğrayan kişilere hakimden bu hususta korunmalarını isteme hakkı tanınmıştır.

Kişilik hakkının doktrindeki farklı tanımları ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. **Akipek**, Jale/**Akıntürk**, Turgut: Türk Medeni Hukuku-Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, C. 1, Ankara 2007, s. 341; **Helvacı**, Serap, Gerçek Kişiler, 6. Baskı, İstanbul, 2016, s. 24 vd; **Serozan**, Rona, Medeni Hukuk(Genel Bölüm/Kişiler Hukuku), 6. Baskı, İstanbul, 2015, s. 135 vd; **Oğuzman**, M. Kemal/ **Seliçi**, Özer/ **Oktay-Özdemir**, Saibe: Kişiler Hukuku(Gerçek ve Tüzel Kişiler, 15. Baskı, Ankara 2015.

²⁵⁷ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 665; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 80; **Tandoğan**, s. 454.

²⁵⁸ **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 123; **Korkmaz-Sayın**, Roma Hukukunda Vekalet Sözleşmesi (Mandatum), s. 113.

²⁵⁹ Digesta, 17.1.5.Principium Paulus.

ayrıca Roma Hukuku'nda vekil özen kriterine aykırı davrandığında özensizlik ve ihmal durumu gündeme gelirdi²⁶⁰.

TBK m. 506/2'yi temel alan vekilin özen borcu, “*vekil üstlendiği iş ve hizmetleri, vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür*”. şeklinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla vekil üstlendiği bir işi görürken özen göstermek zorundadır²⁶¹.

Türk Borçlar Kanununda tanımı yapılmamış²⁶² olan özen borcu; vekilin vekalet sözleşmesi nedeniyle yüklendiği işi, vekalet verenin yararına sonuç doğuracak şekilde görmesi ve zarar verebilecek her türlü davranıştan da çekinmesi şeklinde tanımlanabilir²⁶³. Vekilin göstermesi gereken özen, yapılan işin büyüklüğüne yahut vekalet veren için önemine bağlı olarak değişiklik gösterir²⁶⁴.

²⁶⁰ **Korkmaz-Sayın**, Vekalet Sözleşmesi, s. 113-114.

²⁶¹ “...Vekil işçi gibi özenle davranmak zorunda olup, en hafif kusurundan bile sorumludur.(TBK.nun 396/1 md.) O nedenle, doktorun meslek alanı içinde olan bütün kusurları, hafif de olsa, sorumluluğun unsuru olarak kabul edilmelidir. Doktor hastasının zarar görmemesi için, mesleki tüm şartları yerine getirmek, hastanın durumunu tıbbi açıdan zamanında ve gecikmeksizin saptayıp, somut durumun gerektirdiği önlemleri eksiksiz biçimde almak, uygun tedaviyi de yine gecikmeden belirleyip uygulamak zorundadır. Asgari düzeyde dahi olsa, bir tereddüt doğuran durumlarda bu tereddütünü ortadan kaldıracak araştırmalar yapmak ve bu arada da koruyucu tedbirleri almakla yükümlüdür. Çeşitli tedavi yöntemleri arasında bir seçim yapılırken, hastanın ve hastalığın özellikleri göz önünde tutulmak, onu risk altına sokacak tutum ve davranışlardan kaçınılması ve en emin yol seçilmelidir. Gerçekten de müvekkil (hasta) mesleki bir iş gören doktor olan vekilden tedavinin bütün aşamalarında titiz bir ihtimam ve dikkat göstermesini beklemek hakkına sahiptir. Gereken özeni göstermeyen vekil BK'nın 394/1.(TBK 510/1.) maddesi hükmü uyarınca vekaleti gereği gibi ifa etmemiş sayılmalıdır...” **Yarg. 13. HD**, T. 06.10.2015, E. 2013/30822, K. 2014/10772, <http://www.hukukmedeniyeti.org>; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 75; Özen kavramıyla ilgili ayrıntılı açıklama için Bkz. **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 121 vd; **Gümüş**, s. 166 vd.

²⁶² Kanun koyucunun vekilin sorumluluğunu düzenleyen hükümlerde özen kavramının tanımını yapmaması yerinde olmuştur, çünkü özen kavramı, zamana, sosyal ve teknolojik gelişmelere göre sürekli değişiklik gösterdiği için özen kavramının tanımının ve kapsamının o zamanın şartlarına ve somut olaya göre yorum yapılarak belirlenmesi daha uygun olacaktır, **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 123.

²⁶³ **Aral/Ayrancı**, s. 412; **Tandoğan**, s. 409; **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 128; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 55; **Donay**, s. 735 vd.

²⁶⁴ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 643; **Tandoğan**, s. 411; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 76; **Aral/Ayrancı**, s. 413; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 655.

Özen borcu, dürüstlük kuralının iş görme sözleşmelerindeki görünümü şeklinde de tanımlanabilir. Kanun koyucunun herkesten beklediği, TMK m. 2/1’ de düzenlenen, dürüstlük kuralına göre hareket etmeleridir. Bu şekilde davranma mecburiyeti iş görme sözleşmelerinde özen borcu olarak ortaya çıkmaktadır²⁶⁵.

TBK m. 115/3’ e göre; “*Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun ya da yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun hafif kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür*”. hükümdeki, kanun yahut yetkili makamlardan aldığı izinle iş gören meslek ya da sanat mensuplarından, avukat, mimar, mühendis ve bankaların vekalet sözleşmesine dayalı faaliyetlerini anlayabiliriz²⁶⁶. Dolayısıyla vekilin kendisinin ve organlarının hafif kusurundan, yardımcılarının her türlü kusurundan sorumlu olmayacağına dair akdedilen sorumsuzluk anlaşmaları geçersizdir²⁶⁷.

Ayrıca iş görmesi, uzmanlık gerektiren, hekim²⁶⁸, mimar²⁶⁹, avukat gibi meslek mensuplarının özen göstermede daha da dikkatli olmaları gereklidir²⁷⁰. Bu doğrultuda uzmanlık gerektiren işlerde vekilin yenilikleri gelişmeleri de takip etmesi gerekir. Bir

²⁶⁵ **Başpınar**, Veysel: Avukatın Özen Borcu, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XII, Y. 2008, Sayı 1-2, s. 41.

²⁶⁶ **Gümüş**, s. 166

²⁶⁷ **Tandoğan**, s. 433; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 644; **Gümüş**, s. 166; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 57.

²⁶⁸ “...Davacılar, davalı özel tıp merkezinde davacı N. Ç. 'in kız çocuğu dünyaya getirdiğini, davalı doktorun yanlış, teşhis, tedavi ve doğum yöntemleri nedeniyle bebeğin boyun kısmında aşırı zorlama sonucu sinir sistemi tahrip olduğunu, beyinde hasar oluştuğunu, kusurlu davalıların zararı gidermesi gerektiğini ileri sürerek fazlaya dair hakları saklı tutularak 10.000 TL maddi 150.000 TL manevi tazminatın faizi ile ödetilmesini istemişlerdir. Vekil, vekalet görevine konu işi görürken yöneldiği sonucun elde edilmemesinden sorumlu değil ise de; bu sonuca ulaşmak için gösterdiği çabanın yaptığı işlemlerin eylemlerin ve davranışlarının özenli olmayışından doğan zararlardan sorumludur. Doktor hastasının zarar görmemesi için mesleki tüm şartları yerine getirmek, hastanın durumunu, tıbbi açıdan zamanında gecikmeksizin saptayıp, somut durumun gerektirdiği önlemleri eksiksiz biçimde almak, uygun tedavi yöntemini de gecikmeden belirleyip uygulamak zorundadır. Asgari düzeyde dahi olsa, tereddüt doğuran durumlarda, bu tereddüdü ortadan kaldıracak araştırmalar yapmak ve bu arada da koruyucu tedbirleri almakla yükümlüdür. Gerçekten de hasta, tedavisini üstlenen meslek mensubu doktorundan tedavisinin bütün aşamalarında mesleğin gerektirdiği titiz bir ihtimam ve dikkati göstermesini, beden ve ruh sağlığı ile ilgili tehlikelerden kendisini bilgilendirmesini güven içinde beklemek hakkına sahiptir...” Y.13.HD, T. 26.12.2013, E. 2014/12038, K. 2014/38357, <https://emsal.yargitay.gov.tr>.

²⁶⁹ Mimarın özen borcu ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. **Kaplan**, Mimarlık Sözleşmesi, s. 114 vd.

²⁷⁰ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 643.

avukatın yakın tarihte yürürlüğe girmiş bir yasayı bilmemesi mazeret sayılmaz²⁷¹. Çünkü uzmanlık gerektiren mesleki faaliyette bulunan avukat, hekim ve mimarın mesleki yönden yetersiz, bilgisiz olduğu bir işi kabul etmesi onun başlı başına özen borcuna aykırı davrandığının göstergesi kabul edilir²⁷².

Vekilin özen borcunu ihlal ettiğini, vekalet verenin ispat etmesi gerekir, karşılığında da vekil kusursuz olduğunu ispat ederek sorumluluktan kurtulabilecektir²⁷³. Ancak belirtmek gerekir ki sırf sonucun istenildiği gibi gerçekleşmemesi özen borcunun ihlal edildiği anlamına gelmez çünkü vekalet sözleşmesinde vekil sonucun gerçekleşmesini garanti etmemektedir²⁷⁴.

818 sayılı Borçlar Kanunu m. 390/1 hükmü vekilin özen borcunu düzenlerken, hizmet sözleşmesindeki işçinin göstermesi gereken özene yollama yapmaktaydı. 818 sayılı Borçlar Kanunu m. 390/1 hükmü *“Vekilin mes’uliyeti, umumi surette işçinin mes’uliyetine ait hükümlere tabidir.”* şeklinde düzenlenmişti. Vekilin özen yükümlülüğünün belirlenmesi yollama yapılan 818 sayılı Borçlar Kanunu m. 321 hükmü *“İşçi, taahhüt ettiği şeyi ihtimam ile ifaya mecburdur. Kasıt veya ihmâl ve dikkatsizlik ile iş sahibine iras ettiği zarardan mesuldür. İşçiye terettüp eden ihtimamın derecesi, akde göre tayin olunur ve işçinin o iş için muktazi olup iş sahibinin malûmu olan veya olması icabeden malûmatı derecesi ve mesleki vukufu kezalik istidat ve evsafı gözetebilir”.* şeklinde düzenlenmişti. 818 sayılı kanunun anılan hükümleri çerçevesinde, vekilin göstermesi gereken özenin ölçüsünün belirlenmesinde subjektif ve objektif kıstasın etkili olduğu söylenebilmekteydi. Subjektif kıstasa göre; vekilin vekalet veren tarafından bilinmesi gereken bilgi seviyesi, yetenek ve becerileri özen ölçüsünün belirlenmesinde dikkate alınmalıydı. Ancak vekalet sözleşmesindeki güven unsuru, vekilin kimliğinin taşıdığı önem, özellikle resmi bir sınav sonucu alınan belgelere dayanılarak icra dilen işler de bu kıstasa dayanma olanağı bulunmayacaktı. Ayrıca avukat, hekim ve mimar gibi

²⁷¹ **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 78; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 643; **Aral/Ayrancı**, s. 415; **Tandoğan**, s. 414.

²⁷² **Kaplan**, Mimarlık Sözleşmesi, s. 117.

²⁷³ **Tandoğan**, s. 432; **Akıpek**, Alt Vekalet, s. 56; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 645.

²⁷⁴ **Aydoğdu/Kahveci**, Özel Borç İlişkiler, s. 785; **Akıpek/Küçükgüngör**, Sözleşmeler Rehberi, s. 956; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 637; **Tandoğan**, s. 364; **Eren**, s. 703; **Akıpek**, Alt Vekalet, s. 36; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 17; **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 72; **Sarı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 275.

uzmanlık gerektiren meslek sahiplerinin vekalet veren tarafından fark edilmesi gereken bilgi ve yeteneklerindeki eksiklikleri ileri sürerek sorumluluktan kurtulmalarına olanak vermek mümkün olmayacaktı. Objektif kıstas ise, sözleşmeye uygun olarak görülecek işin çeşidinin, güçlüğüünün ve mesleki bilgi derecesinin göz önünde tutulmasını gerekli kılıyordu. Dolayısıyla iş vekalet veren için büyük önem taşıyorsa gösterilecek özen de o ölçüde büyük olacaktır. Ayrıca özenin ölçüsü vekalet sözleşmesinin ücretli olduğu durumlarda, ücretsiz olduğu durumlara göre daha ağır şartlara tabi tutulması olağan karşılanırdı. Ancak 818 say. BK m. 98/1 hükmünün²⁷⁵ uygulanmasından çıkan bu sonucun, somut olayın özelliklerine her zaman uygun olduğu da söylenemezdi. Vekaletin taraflar arasındaki güvene dayandığı dikkate alınarak, ücretsiz vekalette de vekilin hafif kusurundan dahi sorumlu tutulacağı durumlarla sıklıkla karşılaşılabileceği söylenirdi²⁷⁶.

6098 sayılı TBK vekilin özen borcunun derecesini düzenlerken hizmet sözleşmesine yollama yapmamıştır. TBK m. 506/3 hükmü “*Vekilin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde, benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranış esas alınır*”. şeklinde düzenlenerek vekilin özen borcunun derecesi hakkında açık bir düzenleme yapmıştır. Yani mesleki faaliyette bulunan bir kişiden sözleşmeden doğan yükümlülüklerin ifasında, aynı meslek mensubu kabiliyetli ve basiretli uzman bir kişiden beklenen özenin aynısını göstermesi beklenecektir²⁷⁷. Dolayısıyla vekilin iş görme borcunu ifa ederken göstermek zorunda olduğu özen derecesi, objektif kritere göre belirlenecektir²⁷⁸.

²⁷⁵818 say. TBK m. 98/1: “*Borçlu, umumiyet itibariyle her kusurdan mesuldür. Bu mesuliyetin vüsati işin hususi mahiyetine göre çok veya az olabilir. Hususiyle işborçlu için bir faideyi mucip olmadığısurette, mesuliyet daha az şiddetle takdir olunur.*”

²⁷⁶ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 655; **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 120.

²⁷⁷ **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 117.

²⁷⁸ **Eren**, s. 723; **Aral/Ayrancı**, s. 422; **Tandoğan**, s. 411; **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 131; **Gümüş**, s. 164; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 57; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 77; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 17; **Kaplan**, Mimarlık Sözleşmesi, s. 117; **Akil**, Cenk: Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu Kararları Işığında Avukatın Görevini Özenle Yerine Getirme Yükümlülüğü, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1 Yıl: 2012, s. 13.

Ayrıca vekilin özen borcunun kapsamına, sonucun elde edilmesini engelleyecek davranışlardan kaçınması da dâhildir. Bu konudaki ölçü, hayat deneyimlerine ve olayların normal akışına göre yani yine objektif kritere göre belirlenecektir²⁷⁹.

Vekilin özen borcu teknik anlamda bir borç olmayıp yükümlülük olduğu için bu yükümlülüğün ihlali, bağımsız bir ifa davasına konu olamaz²⁸⁰. Yani vekalet verene aynen ifa konusunda talep hakkı vermez, vekalet veren tazminat talebinde bulunabilir²⁸¹. Ayrıca sırf vekilin özen borcuna aykırı davranması da dava konusu olamayacaktır, özen borcuna aykırılık dolayısıyla vekalet verenin zarara uğramış olması gereklidir²⁸². Buradaki tazminata konu olan zarar müspet zarardır ve fiili zarar ve yoksun kalınan kardan oluşmaktadır²⁸³.

2.2.4.1.4. Vekilin Vekalet Verenine Talimatlarına Uyma Borcu

TBK m. 505/1 hükmünde vekilin, vekalet verenine talimatlarına uyma borcu, “Talimata uygun ifa” başlığı altında; “*Vekil, vekâlet verenine açık talimatına uymakla yükümlüdür.*” şeklinde düzenlenmiştir. Kanun hükmünden de anlaşılacağı üzere, vekil vekalet veren tarafından açıkça verilmiş talimata kural olarak uymak zorundadır²⁸⁴.

Talimat, terminolojik olarak bir işte nasıl hareket edilmesini gösteren emir²⁸⁵ şeklinde tanımlanabilir, vekalet sözleşmesinde talimat ise vekalet veren tarafından, vekilin iş görme borcunun ifa şeklini somutlaştıran tek taraflı varması gerekli beyandır²⁸⁶. Vekalet veren, talimatla işin somutlaştırılmasına yardım ettiği için her zaman talimat verme yahut verdiği talimatı değiştirme yetkisine sahiptir²⁸⁷. Ancak belirtmek gerekir ki, vekalet sözleşmesi kurulmadan önce vekalet verenine sözleşmeye yönelik açıklamaları,

²⁷⁹ Başpınar, Avukatın Özen Borcu, s. 42.

²⁸⁰ Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 18.

²⁸¹ Zevkliler/Gökyayla, s. 630; Eren, s. 724; Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 18.

²⁸² Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 18.

²⁸³ Eren, s. 724.

²⁸⁴ Eren, s. 721; Aral/Ayrancı, s. 427; Tandoğan, s. 436; Gümüş, s. 156; Akipek, Alt Vekalet, s. 60; Yalçınduran, Vekalet Sözleşmesi, s. 80; Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 19; Zevkliler/Gökyayla, s. 647.

²⁸⁵ Donay, s. 729.

²⁸⁶ Zevkliler/Gökyayla, s. 647; Tandoğan, s. 436.

²⁸⁷ Eren, s. 721.

sözleşmenin içeriğini oluşturup vekilin kabulüne bağlı olduğu için talimat olarak kabul edilmez²⁸⁸.

Doktrinde vekalet verenin talimat verme hakkının hukuki niteliği tartışmalıdır. Vekalet veren verdiği talimatı geri alabilme değiştirebilme imkanına sahip olduğu için talimat verme hakkı yenilik doğuran bir hak olmaz çünkü yenilik doğuran hakların değiştirilme, geri alınabilme imkanı yoktur²⁸⁹. Ayrıca yenilik doğuran haklar, bir kişinin tek taraflı bir hukuki işlem ile başka bir kişinin taraf olduğu bir hukuki ilişkiyi veya hakkı, kurma, değiştirme veya bitirme yetkisi verir,²⁹⁰ ancak talimatla tek taraflı olarak vekaletin içeriği değiştirilemez ve kapsamı genişletilemez.

Vekalet verenin talimat verme hakkı sınırsız değildir, dolayısıyla vekalet verenin talimat hakkının varlığı vekili hizmet sözleşmesi ile iş görme borcu altına giren işçi gibi bağımlı çalışan haline getirmez, çünkü vekil vekalet verenin iş organizasyonundan bağımsız olarak iş görendir²⁹¹. Vekalet verenin talimat verme hakkı işin görülmesine yönelik olup işin görülmesiyle de sınırlıdır²⁹².

Vekalet veren talimat verme hakkını vekalet sözleşmesinin sınırları içinde kullanmalıdır. Vekalet sözleşmesinin sınırları dahilinde olmayan talimat, yeni bir sözleşme kurulmasına yönelik öneri olarak görülmelidir ve talimat kapsamında kabul edilmez, vekil bu öneriyi ister kabul eder isterse de reddedebilir. Vekilin yeni öneriyi kabul etmesi halinde de yeni bir sözleşme kurulmuş olacaktır²⁹³.

Bir vekalet sözleşmesinde vekalet verenin talimat verme hakkını mutlaka kullanması şart değildir. Örnek verilecek olursa avukatlık, mimarlık, hekimlik gibi vekilin uzmanlığına giren bir işin görülmesinde vekalet verenin talimat verme hakkı oldukça sınırlıdır²⁹⁴.

²⁸⁸ Tandoğan, s. 437.

²⁸⁹ Aral/Ayrancı, s. 426; Gümüş, s. 156; Eren, s. 721; Akipek, Alt Vekalet, s. 60; Aksi görüş için Bkz, Yavuz/Acar/Özen, s. 660; Tandoğan, s. 436. Vekalet verenin talimat verme hakkı yenilik doğuran hak niteliğinde kabul edilirse vekalet verenin talimat verme hakkından feragati MK madde 23'e aykırı olduğu bile ileri sürülebilecektir, Yavuz/Acar/Özen, s. 660

²⁹⁰ Buz, Yenilik Doğuran Haklar, s. 183.

²⁹¹ Zevkliler/Gökyayla, s. 648.

²⁹² Gümüş, s. 157.

²⁹³ Aral/Ayrancı, s. 428; Zevkliler/Gökyayla, s. 647.

²⁹⁴ Tandoğan, s. 438.

TBK m. 505/1 hükmünün ikinci cümlesi; “*Ancak, vekâlet verenden izin alma imkânı bulunmadığında, durumu bilseydi onun da izin vereceği açık olan hâllerde, vekil talimattan ayrılabilir.*” şeklinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla vekalet verenden izin alma imkanının olmadığı ve durumu bilseydi vekalet verenin de izin vereceği açık olan durumlarda yani verilmiş talimattan yeni bir talimat alma imkanı olmadığı hallerde, vekil vekalet sözleşmesinin temeli olan güven ilkesine göre yapılacak değerlendirme sonucu vekalet verenin muhtemel iradesi doğrultusunda hareket edip talimattan ayrılabilir²⁹⁵. Bu madde özellikle acil durumlarda uygulama alanı bulur²⁹⁶.

Vekilin, vekalet verenin verdiği talimattan ayrılabilirdiği diğer bir husus talimatın hukuka veya ahlaka aykırı olması durumudur. Eğer vekalet vereninin talimatı hukuka, ahlaka aykırı ise vekilin uyma zorunluluğu yoktur²⁹⁷. Vekalet verenin, vekilin talimatının uygulanmamasına yönelik uyarısına rağmen ısrar etmesi durumunda, vekil TBK m. 512’ ye göre ve haklı sebeple sözleşmeyi feshedebilir²⁹⁸. Ayrıca Avukatlık Kanununda düzenlenen hükümlere²⁹⁹ aykırı şekilde talimat verilmesi durumunda vekilin talimatı uygulamaması gerekir hatta böyle bir durumla karşılaşan vekil işi reddetmekle yükümlüdür³⁰⁰. Hukuka veya ahlaka aykırı talimatı yerine getiren vekil bu talimat dolayısıyla yaptığı işlerden ötürü yaptığı masrafları vekalet verenden isteyemez³⁰¹.

TBK m. 505/2 hükmü “*Bunun dışındaki durumlarda vekil, talimattan ayrılırsa, bundan doğan zararı karşılamadıkça işi görmüş olsa bile, vekâlet borcunu ifa etmiş olmaz.*”

²⁹⁵ Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 19; Gümüş, s. 156; Aral/Ayrancı, s. 428; Zevkliler/Gökyayla, s. 649.

²⁹⁶ Eren, s. 722.

²⁹⁷ Aral/Ayrancı, s. 427; Tandoğan, s. 442; Gümüş, s. 156; Eren, s. 723; Akipek, Alt Vekalet, s. 60; Yavuz/Acar/Özen, s. 661.

²⁹⁸ Gümüş, s. 157; Yalçınduran, Vekalet Sözleşmesi, s. 81; Aral/Ayrancı, s. 427; Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 20.

²⁹⁹ AvK m. 38 “*Avukat; Kendisine yapılan teklifi yolsuz veya haksız görür yahut sonradan yolsuz veya haksız olduğu kanısına varırsa, Aynı işte menfaati zıt bir tarafa avukatlık etmiş veya mütalaa vermiş olursa, Evvelce hâkim, hakem, Cumhuriyet savcısı, bilirkişi veya memur olarak o işte görev yapmış olursa, Kendisinin düzenlediği bir senet veya sözleşmenin hükümsüzlüğünü ileri sürmek durumu ortaya çıkmışsa, Görmesi istenilen iş, Türkiye Barolar Birliği tarafından tespit edilen mesleki dayanışma ve düzen gereklerine uygun değilse, Teklifi reddetmek zorunludur.* Bu zorunluluk, avukatların ortaklarını ve yanlarında çalıştırdıkları avukatları da kapsar.”

³⁰⁰ Zevkliler/Gökyayla, s. 648.

³⁰¹ Tandoğan, s. 443.

şeklinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla vekil vekalet verenin talimatlarından haksız olarak ayrılmış ve dolayısıyla haksız olarak sözleşmenin dışına çıkmışsa sözleşmenin ihlali olduğu için bundan doğan zararı tazmin etmekle yükümlüdür³⁰².

2.2.4.1.5. Vekilin Hesap Verme Borcu

TBK m. 508/1 hükmünde hesap verme borcu “*Vekil, vekâlet verenin istemi üzerine yürüttüğü işin hesabını vermekle yükümlüdür*”. şeklinde düzenlenmiştir.

Vekilin hesap verme borcu, vekalet sözleşmesinin bir unsuru olan başkası adına iş görmenin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır³⁰³.

Vekilin hesap verme borcu vekalet sözleşmesinin kurulmasıyla doğar³⁰⁴, işin yürütülmesi esnasında devam eder ve işin sonunda da vekil yine hesap vermekle yükümlüdür³⁰⁵.

Hesap verme borcu, vekilin göreviyle ilgili mali konularda, daha açık bir anlatımla aldığı mal veya paralar, yaptığı harcamalar hakkında ve aldığı avans ve masrafları nerelerde kullandığı hususlarında hesap vermek ve buna ait belgeleri müvekkile ibraz etmek zorunluluğunu getirir. Vekilin hesap verme borcu, bir anlamıyla sadakat borcunun gereği olarak bilgi vermek yükümünün de bir türüdür³⁰⁶. Vekil, bilgi verme yükümlülüğünü vaktinde, tam ve gerçeğe uygun olarak yerine getirmekle yükümlüdür³⁰⁷. TBK m. 508/1

³⁰² **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 81; **Aral/Ayrancı**, s. 429.

³⁰³ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 663; **Tandoğan**, s. 479.

³⁰⁴ “...Vekalet sözleşmesinin en önemli unsurları arasında, vekilin hesap verme borcu gelmektedir. Vekil, yaptığı işin hesabını vermeye ve müvekkili nam ve hesabına edindiği her şeyi iade etmeye, iade edinceye kadar da almış olduğu şeyleri saklamaya mecburdur. Vekilin hesap verme borcu, vekalet sözleşmesinin kurulmasıyla birlikte doğup, işin vekil tarafından yürütülmesi sırasında ve sona ermesinde de devam etmektedir...” **Yarg. 13. HD**. T. 01.12.2014, E. 2014/9830, K. 2014/38028, www.hukukmedeniyeti.org.

³⁰⁵ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 62; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 83; **Tandoğan**, s. 479; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 21.

³⁰⁶ **Yarg. HGK**, T. 25/01/2012, E. 2012/3-531, K. 2012/760, <https://emsal.yargitay.gov.tr>; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 663; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 20; **Eren**, s. 727; **Aral/Ayrancı**, s. 429; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 62; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 83.

³⁰⁷ **Eren**, s. 728.

hükmü “vekalet verenin istemi üzerine” şeklinde düzenlese de, vekilin, vekalet veren talep etmese dahi işin gidişatı hakkında vekalet vereni bilgilendirmesi gerekir³⁰⁸.

Vekilin müvekkile hesap verme borcu, işin niteliğinin elverdiği derecede belgelere dayanmalı ve kural olarak yazılı bir şekilde yerine getirilmelidir. Hesap verme borcu, vekâlet sözleşmesinde belirlenen işin niteliklerine uygun olarak gerekli fatura, makbuz, rapor gibi belge asıllarının da müvekkile gösterilmesini kapsamaktadır³⁰⁹.

Vekilin, vekalet verene hesap verme borcu hem hukuki işlemlere ilişkin vekalet sözleşmeleri hem de maddi fiillere ilişkin vekalet sözleşmelerinde söz konusu olur³¹⁰. Yani bir avukatın yürüttüğü bir dava ile ilgili bilgi vermesi, bir hekimin muayene ettiği bir hastanın dosyasını hazırlaması, vekilin hesap verme borcu kapsamında değerlendirilebilecektir.

Vekilin, vekalet verene karşı hesap verme borcu, sadece dolaylı temsilci sıfatıyla yaptığı işlemlerde değil aynı zamanda doğrudan temsilci sıfatıyla yaptığı işlemlerde de gündeme gelecektir³¹¹.

Vekilin, vekalet verene hesap verme borcunu nasıl ifa edileceği yahut zamanlaması vekalet sözleşmesinde düzenlenebilir. Sözleşmeyle kararlaştırılmadığı durumlarda işin niteliğine ya da teamüllere göre vekilin vekalet verene hesap verme borcunu yerine getirmesi gerekir³¹².

Hesap verme borcu bağımsız bir yan borçtur, dolayısıyla gerektiğinde dava konusu olabilir³¹³. Ayrıca vekilin, vekalet verene karşı hesap verme borcu bir yapma borcu

³⁰⁸ Aral/Ayrancı, s. 429; Akipek, Alt Vekalet, s. 62; Yalçınduran, Vekalet Sözleşmesi, s. 83; Tandoğan, s. 480; Eren, s. 728.

³⁰⁹ Yarg. HGK, T. 04/05/2011, E. 2011/161, K. 2011/276, <https://emsal.yargitay.gov.tr>.

³¹⁰ Gümüş, s. 176; Yavuz/Acar/Özen, s. 669; Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 21; Akipek, Alt Vekalet, s. 63; Yalçınduran, Vekalet Sözleşmesi, s. 83; Tandoğan, s. 482.

³¹¹ Yavuz/Acar/Özen, s. 664; Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 22.

³¹² Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 22

³¹³ Yargıtay da bir kararında “...Dava, vekalet sözleşmesine dayanılarak yapılan taşınmaz satışından kaynaklanan alacağın tahsili istemine ilişkin olup davalının, davacının hissesinin bulunduğu taşınmazı vekaleten 22.09.1999 tarihinde üçüncü kişiye sattığı anlaşılmaktadır. Vekalet sözleşmesinin en önemli unsurları arasında, vekilin hesap verme borcu gelmektedir. Vekil, yaptığı işin hesabını vermeye ve müvekkili nam ve hesabına edindiği her şeyi iade etmeye, iade edinceye kadar da almış olduğu şeyleri saklamaya mecburdur. Vekilin hesap verme borcu,

niteliği taşır³¹⁴. Dolayısıyla vekil bu borcunu yerine getirmediğinde vekalet veren TBK m. 113/1' e göre³¹⁵ de dava açabilir³¹⁶.

Vekalet sözleşmesinden doğan davalar TBK m. 147/5 hükmünden de anlaşılacağı üzere 5 yıllık zamanaşımı süresine tabidir, dolayısıyla vekilin vekalet verene karşı hesap verme borcu 5 yıllık süre sonunda zamanaşımına uğrayacaktır.

2.2.4.1.6. Vekilin Aldıklarını Verme Borcu

TBK m. 508/1 hükmünde vekilin aldıklarını verme borcu “*Vekil, vekâletle ilişkili olarak aldıklarını vekâlet verene vermekle yükümlüdür*”. şeklinde düzenlenmiştir.

Vekil, vekalet sözleşmesinde vekalet veren menfaatine iş görme borcu altına girdiği için, vekilin, vekalet veren adına gördüğü işlerden doğan üçüncü kişilerdeki alacağı, vekalet veren vekile olan borçlarını ifa ettiği anda kendiliğinden vekalet verene geçer. Bu husus TBK m. 509/1' de “*Edinilen hakların vekalet verene geçişi*” başlığı altında “*Vekilin, kendi adına ve vekâlet veren hesabına gördüğü işlerden doğan üçüncü kişilerdeki alacağı, vekâlet verenin vekile karşı bütün borçlarını ifa ettiği anda, kendiliğinden vekâlet verene geçer.*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu hüküm vekalet sözleşmesinin, başkası menfaatine iş görme unsurunun bir sonucudur³¹⁷.

vekalet sözleşmesinin kurulmasıyla birlikte doğup, işin vekil tarafından yürütülmesi sırasında ve sona ermesinde de devam etmektedir. Bu nedenle de vekilin aldıklarını geri verme borcunda zamanaşımı vekalet sözleşmesi sürdükçe işlemez. Bir başka deyişle iade borcunda muacceliyet, vekilin hesap vermesi veya sözleşme ilişkisinin bitmesi ile başlar. Dava konusu olayda, davalının, müvekkili olan davacıya hesap verdiği, vekalet ilişkisinin istifa, azil, ölüm gibi sebeplerle sona erdiği iddia ve ispat edilmediğinden zamanaşımı süresinin başladığından ve sürenin dolduğundan söz edilemez. O halde, zamanaşımı süresinin dava tarihi itibarıyla henüz başlamadığı gözetilerek mahkemece işin esası incelenip, sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulmuş olması, usul ve yasaya aykırı olup bozma nedeniydi” **Yarg. 13. HD, T. 07/10/2015, E. 2014/37297, K. 2015/28812**, <http://www.emsalyargi.com>, (Erişim Tarihi: 15.02.2017); Hukuk Genel Kurulunun 2011 tarih ve 2011/13-161 esas ve 2011/276 karar sayılı ilamı da bu yöndedir.

³¹⁴ **Tandoğan**, s. 485; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 22.

³¹⁵ TBK m. 113/1: “*Yapma borcu, borçlu tarafından ifa edilmediği takdirde alacaklı, masrafi borçluya ait olmak üzere edimin kendisi veya başkası tarafından ifasına izin verilmesini isteyebilir; her türlü giderim isteme hakkı saklıdır.*”

³¹⁶ **Tandoğan**, s. 485; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 22.

³¹⁷ **Akıpek**, Alt Vekalet, s. 63; **Aral/Ayrancı**, s. 430.

Vekil, vekalet sözleşmesi nedeniyle kendisine tevdi edilen hakları yahut parayı kişisel menfaati doğrultusunda kullanamaz, vekilin böyle bir davranışı sözleşmeden doğan yükümlülüklerine aykırılık oluşturacaktır³¹⁸.

Vekilin aldıklarını iade borcu dolaylı temsilci sıfatına haiz olduğu durumda söz konusu olacaktır, çünkü vekilin doğrudan temsilci konumunda olduğu vekalet sözleşmelerinde, vekilin üçüncü kişilerle yaptığı işlemlerden doğan alacak, taşınır, taşınmazlar üzerinde doğan haklar doğrudan vekalet veren tarafından kazanıldığı için vekilin iade borcundan söz edilemez³¹⁹. Yalnız vekilin doğrudan temsilci olduğu vekalet sözleşmelerinde, verme konusu para ise vekilin parayı iade borcu doğar³²⁰.

Vekilin aldıklarını iade borcu hem maddi fiilleri hem de hukuki fiilleri kapsar³²¹. Örnek verilecek olursa, hekimin çekilen röntgen filmini, tahlil sonuçlarını hastasına vermesi maddi fiillere ilişkin vekalet sözleşmesi kapsamında iade borcunun bir gereğidir³²².

Vekilin iade borcunu yerine getirmemesi durumunda, vekalet verenin iade davası açması mümkündür³²³.

İade borcu genellikle sözleşmenin sona ermesi anında doğar³²⁴, fakat sözleşme devam ederken de vekilin iade borcu doğabilir³²⁵. Örneğin; vekalet veren, avukata verdiği bir belgenin aslını avukattan geri isteyebilir.

TBK m. 508/2 hükmüne göre; “*Vekil, vekâlet verene tesliminde geciktiği paranın faizini de ödemekle yükümlüdür.*” Burada düzenlenen faiz anapara faizi olarak kabul edilir,

³¹⁸ **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 85.

³¹⁹ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 666; **Eren**, s. 728; **Tandoğan**, s. 500; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 24.

³²⁰ **Tandoğan**, s. 500; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 665.

³²¹ **Eren**, s. 728; **Gümüş**, s. 174.

³²² **Gümüş**, s. 174; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 85

³²³ “...Davacı; davalı avukata vekalet verdiğini...bir kısım icra dosyalarından tahsil ettiği paraları iade etmediğini...”, **Yarg. 13. HD**, T. 06/10/2015, E. 2014/30836, K. 2015/28524, <https://emsal.yargitay.gov.tr>.

³²⁴ “...İade borcunda muacceliyet, vekilin hesap vermesi veya sözleşme ilişkisinin bitmesi ile başlar...” **Yarg. HGK T.** 2011, E. 2011/13-161, K. 2011/276, <https://emsal.yargitay.gov.tr>.

³²⁵ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 655; 640; **Gümüş**, s. 175; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 22.

maddeden de anlaşılacağı üzere anapara faizi, vekilin paraya ilişkin iade borcunun muacceliyeti ile birlikte işlemeye başlayacaktır³²⁶.

Vekâlet sözleşmesinde vekilin aldıklarını müvekkile iade etmesine ilişkin olan iade borcu ve vekalet verenin bunları talep hakkı, TBK m. 147 hükmüne göre vekâlet sözleşmesinden doğan tüm alacaklar gibi beş yıllık zamanaşımına tabi bulunmaktadır. Vekilin iade borcu vekalet sözleşmesinde Yargıtay'ın ilgili kararında da benimsediği üzere vekil hesap vermediği sürece zamanaşımı işlemeye başlamayacaktır³²⁷.

Vekalet verenin vekalet sözleşmesinden kaynaklanan alınanları iade hakkına ilişkin alacağına karşın vekilin, vekalet verenle aralarındaki ilişkiye göre takas, zamanaşımı, ödemezlik def'i, hapis hakkı gibi savunma olanaklarının varlığından söz edilebilir³²⁸.

2.2.4.1.7. Birlikte Vekalet Nedeniyle Birden Fazla Kişinin Vekil Olması

TBK m. 511/2 hükmü birden fazla vekil olması durumunda bu vekillerin vekalet verene karşı sorumluluğunu “*vekâleti birlikte üstlenenler, vekâletin ifasından müteselsil olarak sorumludurlar ve yetkilerini başkalarına devir hakları olmadıkça, vekâlet vereni, ancak birlikte yaptıkları fiil ve işlemleriyle borç altına sokabilirler.*” şeklinde düzenlenmiştir. Vekalet sözleşmesinde birden fazla vekil kullanılması hususu hem hukuki işlemlere hem de maddi fiillere yönelik vekalet açısından mümkün olabilir³²⁹.

³²⁶ Gümüş, s. 176; Zevkliler/Gökyayla, s. 655; Yalçınduran, Vekalet Sözleşmesi, s. 84.

³²⁷ “...Eldeki davada davacı davalıya 01.09.2006 tarihinde vekalet vermiş 26.12.2008 tarihinde ise davalıyı azletmiştir. Dava da 4.7.2013 tarihinde açılmıştır. Azil tarihinde zarar henüz ortaya çıkmadığı gibi vekil hesap verme borcunu da yerine getirmemiştir. Bir kısım itirazın iptali ve kaldırılması davalarının 2013 yılında sonuçlandığı nazara alındığında zararın bu kararların kesinleşmesi ile doğacağı dikkate alınmalıdır. Dolayısıyla zararı öğrenme tarihi azil tarihi olmayıp bu davaların sonuçlandığı tarihte zararın miktarının öğrenildiğinin kabulü gerekir. Zarar miktarı ve kapsamı bilinmeden zamanaşımı süresi başlamaz. Bu halde dava 1 yıllık süre içinde açılmıştır.” **Yarg. 13. HD**, T. 06.10.2015, E. 2014/30836, K. 2015/28524, <http://www.hukukmedeniyeti.org>; Aynı doğrultuda kararlar için Bkz. **Yarg. HGK** 2011/13-161-272 <https://emsal.yargitay.gov.tr>.

³²⁸ Yavuz/Acar/Özen, s. 668; Tandoğan, s. 501; Zevkliler/Gökyayla, s. 655; Eren, s. 732.

³²⁹ Tandoğan, s. 569.

TBK m. 511/2 hükmünden de anlaşılacağı üzere; birden fazla vekilin birlikte vekaleti kabul etmiş olmalarına, birlikte hareket zorunluluğu ve müteselsil sorumluluk³³⁰ olmak üzere iki önemli şart bağlanmıştır³³¹.

TBK m. 511/2, TBK m. 162/2 de düzenlenen³³² kanuni teselsüle³³³ örnek teşkil eder. Müteselsil borçluluğun söz konusu olabilmesi için ya sözleşmede kararlaştırılmış, yahut da kanunda düzenlenmiş olması gereklidir. Taraflar vekalet sözleşmesinde kararlaştırmaları dahi birden fazla vekilin birlikte vekaleti kabul ettiği durumlarda müteselsil borçlu olacaklarına dair kanuni karine mevcuttur³³⁴.

Vekillerin müteselsil sorumluluğu için öncelikli olarak birden çok vekilin bulunması gereklidir. Bu duruma örnek olarak, bir hastanın tedavisi için birden çok hekimin işi üzerine alması yahut aynı davayı takip etmek için birden fazla avukatın görevlendirilmesi verilebilir³³⁵.

Vekillerin müteselsil sorumluluğu için ikinci şart ise bu vekillerin gördükleri işin aynı iş olmasıdır. Vekillerin bir işin farklı aşamalarında yer alarak iş birliği yapmaları durumunda görevler arasında ayniyet olmadığı için birlikte vekaletten söz edilemeyecektir. Örnek verilecek olursa, bir hukukçudan hukuki mütalaa alınması ve bu hukuki mütalaya dayanılarak bir avukata dava açtırılması durumunda görevler arasında ayniyet bulunmadığı için birlikte vekaletten, dolayısıyla müteselsil sorumluluktan söz edilemeyecektir³³⁶.

Ayrıca TBK m. 511/2 hükmü birlikte vekillerin müteselsil sorumluluğu karinesinden başka, onların vekaleti ifa ederken vekalet vereni borç altına sokabilmeleri için vekilin

³³⁰ Müteselsil borçlulukla ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. **Canbolat**, Ferhat: Müteselsil Borcun Sona Erme Nedenleri, Ankara Barosu Dergisi, Sayı, 3, Yıl 2008, s. 68-82.

³³¹ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 668; **Tandoğan**, s. 567.

³³² TBK m. 162; *“Birden çok borçludan her biri, alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olmayı kabul ettiğini bildirirse, müteselsil borçluluk doğar.*

(2)Böyle bir bildirim yoksa, müteselsil borçluluk ancak kanunda öngörülen hâllerde doğar.”

³³³ “...Kanuni teselsül, müteselsil borçluluğun doğrudan doğruya bir kanun hükmüne dayandığı, bizzat kanun koyucunun öngördüğü borçluluk halidir.” **Yarg. HGK. T. 09.10.2013, E. 2013/1559, K. 2013/1461, www.hukukmedeniyeti.org.**

³³⁴ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 660; **Tandoğan**, s. 573; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 669.

³³⁵ **Tandoğan**, s. 568.

³³⁶ **Tandoğan**, s. 569.

birlikte hareket etme zorunluluğu karinesini de “...vekâlet vereni, ancak birlikte yaptıkları fiil ve işlemleriyle borç altına sokabilirler.” şeklinde düzenleyerek kabul etmiştir. Birden fazla, vekilin birlikte hareket etme zorunluluğu, vekalet vereni borç altına sokan işlemler bakımından geçerlidir, zira vekalet verenin haklarını korumak için yapılan işlemlerde, vekillerden her biri vekalet vereni tek başına temsil edebilecektir³³⁷.

Birlikte hareket etmesi gereken vekillerden biri vekalet veren adına tek başına borçlandırıcı işlem yaparsa, bu vekil vekaletsiz iş gören konumuna düşmüş olur ancak vekalet verenin yapılan işleme icazet vermesiyle birlikte vekalet veren söz konusu işlem dolayısıyla borç altına girer³³⁸.

TBK m. 511/2 hükmünde birden fazla vekilin birlikte hareket etme karinesi öngörülmesine rağmen, vekalet veren sözleşme akdedilirken yahut sonradan vereceği talimatla vekillerin yalnız başına işlem yapabilme yetkisini tanıyabilir³³⁹.

Ayrıca bir vekilin vekalet sözleşmesinin görülmesini alt vekile bırakması mümkün ise, birlikte vekillerin de birlikte verecekleri bir vekaletname ile işin hepsini yahut bir kısmını alt vekile bırakmaları mümkündür³⁴⁰. Ancak işin görülmesinin bir alt vekile bırakılmış olması durumunda birlikte vekaleti üstlenen vekiller, alt vekilin fiillerinden TBK m. 507/2 hükmünde belirtilen hususlar dahilinde müteselsil olarak sorumlu olurlar³⁴¹.

Birden fazla vekilin birlikte hareket etmesi gereken vekalet sözleşmelerinde, vekillerden birinin ölmesi yahut ehliyetini kaybetmesi durumunda vekalet veren diğer vekilin yalnız başına işlem yapmasını kabul etmezse vekalet sözleşmesi sona erecektir³⁴².

³³⁷ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 668; **Tandoğan**, s. 573; Yargıtay’ın da aynı yönde kararı için, “Taraflar kendilerini birden fazla vekil ile temsil ettirdiklerinde bunlardan birisine yapılan tebliğ yeterlidir...” Yar. 2. HD. T. 15.04.1974, E. 4449, K. 4295, Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 6, Yıl: 1974, s. 1150.

³³⁸ **Tandoğan**, s. 574; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 668.

³³⁹ **Tandoğan**, s. 573; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 669.

³⁴⁰ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 668; **Tandoğan**, s. 573.

³⁴¹ **Tandoğan**, s. 573.

³⁴² **Yavuz/Acar/Özen**, s. 668.

2.2.4.2. Vekilin Diğer Borçlarının Şahsen İfa Borcu İle İlişkisi

Genel olarak tüm sözleşmelerin kurulmasında güven ilişkisi önem arz eder, hatta taraflar aralarındaki bu güven ilişkisine dayanarak hak elde ederler yahut yükümlülük altına girerler. Yargıtay'ın bir kararında³⁴³ da belirttiği gibi vekalet sözleşmesinde de güven ilişkisi önem taşımaktadır. Çünkü vekalet veren vekile duyduğu bu güvenden ötürü kendi menfaatine uygun olarak bir işin görülmesini vekilden talep edecektir. İşte vekilin borçları vekalet verenle aralarındaki bu güven ilişkisinden kaynaklanır.

Vekalet sözleşmesinde vekilin vekalet verenle aralarındaki güven ilişkisinden kaynaklanan şahsen ifa borcu dışındaki borçları; sözleşmeye uygun iş görme borcu, sadakat (bağlılık) borcu, özen borcu, vekalet verenin talimatlarına uyma borcu, hesap verme borcu ve son olarak da aldıklarını verme borcudur.

Genel olarak bakıldığında vekilin tüm borçlarının kaynağını güven ilişkisi oluşturduğu için, vekilin şahsen ifa borcu ile diğer borçlarının ilişki içinde olduğunu söylemek mümkündür. Ancak vekilin şahsen ifa borcu, sadakat ve özen borcu ile daha yoğun ilişkiye sahiptir. Şöyle ki vekilin özen borcu, vekilin vekalet sözleşmesi nedeniyle yüklendiği işi, vekalet verenin yararına sonuç doğuracak şekilde görmesi ve zarar doğuracak her türlü davranıştan da çekinmesi şeklinde tanımlanabilir³⁴⁴. Vekil sözleşmeyi özenle yani vekalet verenin menfaatine uygun olacak davranışlarda bulunmak suretiyle ifa etmelidir ve vekalet sözleşmesinde vekilin sözleşmeyi şahsen ifa etmesi vekalet verenin menfaatine uygun olacaktır. Dolayısıyla vekilin şahsen ifa borcu, özen borcunun bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır, yani vekilin özen borcu ile şahsen ifa borcu iç içe geçmiş borçlardır denilebilir.

³⁴³ “Dava, vekalet görevinin kötüye kullanılarak satış vaadinde bulunduğu iddiasıyla sözleşmenin iptali ile tapu sicil kaydının iptal ve tescili isteğine ilişkindir. Vekalet sözleşmesi, büyük ölçüde tarafların karşılıklı güvenine dayanır. Vekilin borçlarının çoğu bu güven unsurundan, onun vekil edenin yararına ve iradesine uygun davranış yükümlülüğünden doğar...” **Yarg. 1.HD. T. 02/02/2005, E. 2004/14912, K. 2005/715, <http://www.ictihatlar.info>, (Erişim Tarihi: 02/02/2017).**

³⁴⁴ **Aral/Ayrancı**, s. 412; **Tandoğan**, s. 409; **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 128; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 55; **Donay**, s. 735 vd.

Aynı şekilde vekilin vekalet sözleşmesini başkasına gördürebildiği, şahsen ifa borcunun bulunmadığı, yani sözleşmeyi ikame vekil yahut alt vekile gördürebildiği durumlarda dahi vekil özen borcuna aykırı olmamak suretiyle ikame ya da alt vekil atayabilecektir.

Vekilin şahsen ifa borcunun sadakat borcu ile ilişkisinde, vekilin sır saklama ve gizlilik yükümü³⁴⁵, menfaat uyuşmazlıklarını önleme veya giderme yükümü³⁴⁶ vekilin sadakat borcunun somutlaşmış hallerindedir³⁴⁷. Vekilin şahsen ifa borcunun olması da onun yeteneklerine, kişiliğine ve ahlaki özelliklerine duyulan güvenden kaynaklanmaktadır.

2.3. VEKİLİN ŞAHSEN İFA BORCUNA AYKIRI DAVRANIŞININ HÜKÜM VE SONUÇLARI

2.3.1. Genel Olarak

Vekalet sözleşmesinin sona erme sebepleri TBK 512-513. maddelerinde özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre azil, istifa, ölüm, ehliyetsizlik ve iflas vekalet sözleşmesini sona erdiren özel sebeplerdendir. Vekalet sözleşmesinde taraflar arasındaki yoğun güven ilişkisinin bir sonucu olarak özel sona erme halleri düzenlenmiştir³⁴⁸. Ayrıca borcu genel anlamda sona erdiren; borç ilişkisinden doğan bütün borçların ifa edilmesi, bozma sözleşmesi, fesih, dönme, sürenin tamamlanması, geri alma ve iptal, ifanın imkansızlaşması da vekalet sözleşmesini sona erdiren sebepler arasında sayılabilir³⁴⁹.

Vekilin şahsen ifa borcu olduğu için, gaiplik, ölüm, iflas, ehliyetsizlik gibi nedenlerle işin vekil tarafından şahsen ifası imkansız olur yahut tehlikeye düşerse vekalet ilişkisi de sona ermektedir³⁵⁰.

³⁴⁵ Zevkliler/Gökyayla, s. 646; Yavuz/Acar/Özen, s. 664; Eren, s. 726; Akipek, Alt Vekalet, s. 58; Yalçınduran, Vekalet Sözleşmesi, s. 78; Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 16; Aral/Ayrancı, s. 420.

³⁴⁶ Eren, s. 727; Tandoğan, s. 408.

³⁴⁷ Gümüş, s. 155.

³⁴⁸ Tandoğan, s. 613; Gümüş, s. 195; Erdem, Mehmet: Vekaletten Azil Ve İstifa(Vekalet Sözleşmesinin Tek Taraflı Sona Erdirilmesi), Erdoğan Teziç'e Armağan, İstanbul, 2007, s. 949.

³⁴⁹ Zevkliler/Gökyayla, s. 660; Akipek, Alt Vekalet, s. 74; Yavuz/Acar/Özen, s. 673; Kayıhan/Ünlütepe, Vekalet Sözleşmesi, s. 173; Erdem, Vekaletten Azil Ve İstifa, s. 949.

³⁵⁰ Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 15.

Vekalet sözleşmesi bir nedene dayandırılması gerekmeden vekil veya vekalet veren tarafından tek taraflı varması gerekli bir beyanla her zaman sona erdirilebilir³⁵¹ (TBK m. 512/1). Güven ilişkisinin yoğun olarak var olduğu vekalet sözleşmelerinde taraflar herhangi bir neden göstermeksizin sözleşmeyi feshedebilirken, vekilin vekalet sözleşmesinden kaynaklı bir borcu olan şahsen ifa borcuna aykırılık da evleviyetle vekalet verene sözleşmeyi fesih hakkı verecektir. Yani vekalet veren vekili azledebilecektir.

Vekilin, vekalet sözleşmesini şahsen ifa etme borcunun söz konusu olduğu durumlarda işi başkasına yaptırması sözleşmeye aykırılık teşkil eder ve vekil bu yüzden doğan zararlardan sorumlu tutulur. Bunun yanında vekalet veren borçlunun temerrüdü hükümleri çerçevesinde sözleşmeden dönme hakkına da sahiptir.

Vekilin şahsen ifa borcuna aykırı davranması yani TBK m. 506/1 de sayılan istisnaların bulunmadığı durumlarda işi başkasına gördürmesi halinde caiz olmayan ikame vekalet ve caiz olmayan alt vekalet gündeme gelecektir.

2.3.2. Caiz Olmayan İkame Vekalet

Asıl vekilin yetkisiz olduğu durumlarda ikame vekalet sözleşmesi düzenlediğinde caiz olmayan ikame vekalet gündeme gelecektir. Yetkisizlik temsil yetkisinin hiç verilmediği, yetkinin kapsamı aşıldığı ya da önceden verilmiş olan yetkinin sona erdiği durumlarda ortaya çıkar ve vekilin bu durumlarda düzenlediği ikame vekalet sözleşmesi caiz olmayan ikame vekalet olacaktır.

Asıl vekilin yetkisiz olarak ikame vekalet sözleşmesi düzenlediği durumlarda, vekalet verenin caiz olmayan ikame vekalet, icazet vereceğinin yahut vermeyeceğinin anlaşılacağı makul bir sürenin beklenilmesi gerekir. Vekalet veren icazet verdiği caiz olmayan ikame vekalet caiz hale gelecek ve ikame vekille vekalet veren arasında hüküm ve sonuç doğurmaya başlayacaktır. İcazet vermediği takdirde ise, askıda olan ikame vekalet sözleşmesi hükümsüz olur. Vekalet verenle ikame vekil arasında herhangi bir vekalet ilişkisinden söz edilemez ve dolayısıyla da yetkisiz vekilin atadığı ikame vekilin

³⁵¹ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 674; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 57.

ikame vekalet sözleşmesiyle bağlılığı son bulur³⁵². Ancak yetkisiz olarak ikame vekalet sözleşmesi düzenleyen asıl vekil hem ikame vekil konumundaki üçüncü kişiye hem de vekalet verene karşı sorumlu olacaktır³⁵³. Yetkisiz temsilci konumundaki asıl vekil, düzenlediği ikame vekalet sözleşmesinin tarafı olmasa da caiz olmayan ikame vekalet sözleşmesi hükümsüz olacağı için ikame vekil konumundaki üçüncü kişinin bu hükümsüzlük nedeniyle uğradığı zararları tazmin etmekle yükümlü olacaktır³⁵⁴.

Asıl vekilin vekalet verene karşı sorumluluğu da TBK m. 507/1 hükmünde “*Vekil, yetkisi dışına çıkararak işi başkasına gördürdüğünde, onun fiilinden kendisi yapmış gibi sorumludur.*” şeklinde düzenlenmiştir. Yani caiz olmayan ikame vekalet düzenleyen asıl vekil atadığı ikame vekilin tüm işlemlerinden doğabilecek borçlardan kendisi yapmış gibi sorumlu olacaktır.

Asıl vekil, ikame vekilin davranışlarında bulunsaydı ve bu davranışlar vekilin vekalet verenle aralarındaki vekalet sözleşmesinden kaynaklanan özen, sadakat borçlarına aykırılık oluşturacak idiyse, asıl vekil ortaya çıkan zararlardan vekalet verene karşı sorumlu olacaktır. Ancak ikame vekil olarak atanan üçüncü kişi asıl vekilden beklenen gerekli yükümlülüklerini yerine getirmesine rağmen beklenen sonuç gerçekleşmemişse asıl vekil vekalet verene karşı sorumlu olmaz, çünkü vekalet sözleşmesinin yapısı gereği vekil edim sonucundan³⁵⁵ sorumlu değildir³⁵⁶. Ancak asıl vekilin yetkisiz olarak atadığı

³⁵² **Özkaya**, Vekalet Sözleşmesi, s. 472; **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2778; **Tandoğan**, s. 466; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 126; Konuyla ilgili Yargıtay da, vekilin yetkisiz olduğu gerekçesiyle ikame vekille yaptığı avukatlık ücreti sözleşmesinden vekalet verenin sorumlu olmayacağını karara bağlamıştır “...Somut olayda, başkalarını tevkile yetkili ilk vekile verilen vekaletnamelerin hiçbirinde ücretli vekalet sözleşmesi yapma yetkisi olmadığı gibi, müvekkilleri borçlandırmaya da yetkisi yoktur. Bu durumda ilk vekilin yetkisi olmadığı halde ikinci vekil ile yaptığı avukatlık ücreti sözleşmesi geçersizdir. Davalı müvekkilleri bağlamaz. Bu nedenle de davacı bu sözleşmeye dayanarak sözleşmede kararlaştırılan ücreti davalılardan isteyemez.” **Yarg. 13. HD. T. 05.06.1992, E. 1902, K. 5282**, Yargıtay Kararları Dergisi Yıl 1992, Sayı, 10, s. 1571-1574.

³⁵³ Yetkisiz vekil tarafından kendisine iş görme borcu devredilen ikame vekil konumundaki üçüncü kişi, işi gerçekleştirmesi durumunda vekaletsiz iş görmeye ilişkin hükümler uygulama alanı bulabilir.

³⁵⁴ **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2778; **Tandoğan**, s. 466; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 127.

³⁵⁵ Vekalet sözleşmesinde vekilin sonuçtan sorumlu olmadığı ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bkz. I. Bölüm, 1.2.2.3.

³⁵⁶ **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 262; **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2778; **Tandoğan**, s. 466; **Uygur**, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, s. 8543; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 659.

ikame vekil, vekalet sözleşmesinden beklenen sonucu elde etmişse vekilin sorumluluğu ortadan kalkar, çünkü vekalet sözleşmesinin konusunu oluşturan iş görme borcu gereği gibi yerine getirilmiştir ve vekalet verenin bu ifayı kabul etmemesi dürüstlük kuralına aykırılık oluşturur³⁵⁷.

Yetkisiz olarak iş görme borcunu bir üçüncü kişiye tevdi eden asıl vekilin TBK m. 507/1 kapsamında sorumlu tutulabilmesi için ikame vekilin kusurlu olması gerekli değildir. Çünkü asıl vekilin, caiz olmayan ikame vekalet düzenlemesi başlı başına TBK m. 112 vd. maddelerinde düzenlenen sözleşmeye aykırılık hükümlerinin uygulanmasını gerektirir³⁵⁸.

2.3.3. Caiz Olmayan Alt Vekalet

Asıl vekilin yetkisiz olduğu durumlarda yani TBK m. 506/1 hükmünde sayılan istisnaların birisinin dahi bulunmadığı halde vekil vekalet sözleşmesi ile üstlendiği iş görme borcunu alt vekile devrettiğinde yani alt vekalet sözleşmesi düzenlediğinde caiz olmayan alt vekalet gündeme gelecektir.

Asıl vekilin vekalet verene karşı sorumluluğu da TBK m. 507/1 hükmünde “*Vekil, yetkisi dışına çıkararak işi başkasına gördürdüğünde, onun filinden kendisi yapmış gibi sorumludur.*” şeklinde düzenlenmiştir. Yani caiz olmayan alt vekalet düzenleyen asıl vekil atadığı alt vekilin tüm işlemlerinden doğabilecek borçlardan kendisi yapmış gibi sorumlu olacaktır³⁵⁹.

Asıl vekilin TBK m. 506/1 hükmündeki istisnaların olmadığı durumlarda alt vekil atadığı takdirde vekalet veren ile aralarındaki vekalet sözleşmesinden doğan iş görme borcuna aykırı davranmış olur. Dolayısıyla böyle bir durumda TBK m. 507/1 hükmü olmasa bile asıl vekilin sorumlu olacağı TBK m. 112 vd. maddelerinde düzenlenen genel hükümler kapsamında borca aykırılık hükümlerinden de çıkarılabilecektir³⁶⁰. Yani yetkisiz olarak

³⁵⁷ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 128; **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 262; **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2778; **Tandoğan**, s. 466; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 659; Dürüstlük kuralı ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. **Akyol**, Şener: Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması, 2. Baskı, İstanbul, 2006, s. 3 vd.

³⁵⁸ **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 263; **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2779.

³⁵⁹ **Uygur**, Alt Vekalet, s. 640; **Eren**, s. 720; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 35.

³⁶⁰ **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 35; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 179.

iş görme borcunu bir üçüncü kişiye tevdi eden asıl vekilin TBK m. 507/1 kapsamında sorumlu tutulabilmesi için alt vekilin kusurlu olması gerekli değildir. Çünkü asıl vekilin, caiz olmayan alt vekalet düzenlemesi başlı başına TBK m. 112 vd. maddelerinde düzenlenen sözleşmeye aykırılık hükümlerinin uygulanmasını gerektirir³⁶¹.

Asıl vekil, alt vekilin davranışlarında bulunsaydı ve bu davranışlar vekilin vekalet verenle aralarındaki vekalet sözleşmesinden kaynaklanan özen, sadakat borçlarına aykırılık oluşturacak idiyse, asıl vekil ortaya çıkan zararlardan vekalet verene karşı sorumlu olacaktır. Burada dikkat edilmesi gereken husus vekilin bilgi, tecrübe ve yeteneğidir. Örneğin, serbest çalışan ve alanında uzman bir hekim yerine bir asistanı bıraktığı takdirde, asistanın uzmandan beklenen özeni gösterememesi nedeniyle ortaya çıkan zarardan kendisi yapmış gibi sorumlu olacaktır. Ancak alt vekil olarak atanan üçüncü kişi asıl vekilden beklenen gerekli yükümlülüklerini yerine getirmesine rağmen beklenen sonuç gerçekleşmemişse asıl vekil vekalet verene karşı sorumlu olmaz, çünkü vekalet sözleşmesinin yapısı gereği vekil edim sonucundan sorumlu değildir³⁶².

Asıl vekilin yetkisiz olarak atadığı alt vekil, vekalet sözleşmesinden beklenen sonucu elde etmişse vekilin sorumluluğu ortadan kalkar, çünkü vekalet sözleşmesinin konusunu oluşturan iş görme borcu gereği gibi yerine getirilmiştir ve vekalet verenin bu ifayı kabul etmemesi dürüstlük kuralına aykırılık oluşturur³⁶³.

³⁶¹ **Eren**, s. 720; **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 263; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 179; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 35.

³⁶² **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 262; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 35; **Tandoğan**, s. 466; **Uygur**, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, s. 8543; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 659.

³⁶³ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 179; **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 262; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 35; **Tandoğan**, s. 466; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 659; Dürüstlük kuralı ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. **Akyol**, Dürüstlük Kuralı, s. 3 vd.

III. BÖLÜM

VEKALET SÖZLEŞMESİNDE VEKİLİN ŞAHSEN İFA BORCUNUN İSTİSNALARI

3.1. GENEL OLARAK

Türk Borçlar Kanunu madde 83 hükmü, borçlunun borcunu şahsen yerine getirmesini istisna olarak düzenlemiştir. Borçlunun borcunu ifasında alacaklının menfaatinin bulunduğu durumlarda borçlu borcunu şahsen ifa ile yükümlüdür. Böyle bir durumda yani alacaklının, borçlunun şahsen ifasında menfaatinin olması durumu borçlunun kişisel yetenek ve niteliklerinin önem taşıdığı iş görme sözleşmelerinde söz konusu olur³⁶⁴.

Vekalet sözleşmesi de taraflar arasında güven ilkesinin yoğun olarak var olduğu iş görme sözleşmelerinin bir türüdür³⁶⁵. Vekâlet sözleşmesinin konusu bir işin görülmesi olduğu için, vekilin kişisel özellikleri, yetenekleri, bilgi ve tecrübesi bu sözleşmede önemli rol oynar. Sözleşmeyi etkileyen bu unsurlar, işin bizzat vekil tarafından görülmesini gerektirir. Bu bağlamda işi görenin şahsının önemli olması, vekâlet sözleşmesini bizzat vekilin yerine getirmesini gerekli kılar³⁶⁶.

Ayrıca güven prensibi yani vekalet sözleşmesinin güvene dayalı olması dolayısıyla vekil, sözleşmeye konu iş görme borcunu kural olarak şahsen ifa etmekle yükümlüdür³⁶⁷. Vekalet sözleşmesine hakim olan güven prensibi ve iş görenin şahsının önemli olması dolayısıyla kanun koyucu BK m. 83 hükmünde öngörülen genel kuraldan ayrılmıştır³⁶⁸. Kanun koyucu TBK m. 506/1 hükmünü “*Vekil, vekâlet borcunu bizzat ifa etmekle yükümlüdür*” şeklinde açıkça düzenlenmiştir. Yani hükümden de anlaşılacağı üzere

³⁶⁴ **Bostancıoğlu Uygur**, Atiye: Alt Vekalet Sözleşmesinde Müvekkil-Alt Vekil İlişkisi, Prof. Dr. Turgut Akıntürk’e Armağan, Ankara, 2008, s. 635; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 109.

³⁶⁵ **Tandoğan**, s. 355; **Uygur**, Alt Vekalet, s. 635.

³⁶⁶ **Donay**, s. 742; **Korkmaz-Sayın**, Vekalet Sözleşmesi, s. 115.

³⁶⁷ **Tandoğan**, s. 456; **Uygur**, Alt Vekalet, s. 635.

³⁶⁸ **Börü**, Levent/**Parlak**, Şafak: İkame Vekalet, Prof. Dr. Sarper Süzek’ e Armağan, Cilt III, İstanbul, 2011, s. 2767 **Yavuz/Acar/Özen**, s. 658; **Aral/Ayrancı**, s. 403; **Eren**, s. 717.

vekalet sözleşmesinde vekilin kural olarak şahsen ifa yükümlülüğü bulunmaktadır³⁶⁹. Örneğin; Belirli bir hekim, avukat yahut mimarla bir sözleşme yapıldığında sözleşme konusu edimin bu kişiler tarafından görülmesinde kişisel özellikleri, yetenekleri, bilgi ve tecrübeleri, ayrıca mesleki ünleri sözleşmenin bu kişiler tarafından görülmesinde önemli rol oynadığı için, sözleşmenin bizzat bu kişiler tarafından ifa edilmesi gerekmektedir³⁷⁰.

Şahsen ifa yükümlülüğü temelini Roma hukukundan almaktadır. Roma’da vekalet güven ve dostluk prensibine dayanmaktaydı, ayrıca vekalet bir şeref ve onur meselesi olarak görülüp ücretli yapılması dahi söz konusu olmaz, ayıp olarak karşılanırdı. Dolayısıyla vekilin şahsı büyük önem taşıdığı için üstlendiği işi şahsen ifa etmesi gerekli idi. Ancak teknolojik, bilimsel, ekonomik gelişmeler, uzmanlaşma ve iş bölümü ihtiyacı dikkate alındığında günümüz koşullarında bu çok mümkün görünmemektedir. Çünkü vekalet sözleşmesi de şekil değiştirmektedir. Hukukumuzda da kanun koyucu vekilin şahsen ifa borcunun istisnalarını hüküm altına almıştır. Kanun koyucu, vekalet sözleşmelerinin bizzat vekil tarafından ifa edilmesi gerektiğini düzenlediği, TBK m. 506/1’in devamında bazı durumlarda bu kuralın dışına çıkılabileceği hüküm altına alınmıştır.

3.2. VEKİLİN ŞAHSEN İFA BORCUNUN İSTİSNALARI

Vekilin şahsen ifası kural olmakla birlikte, istisnası TBK m. 506/1 hükmünün ikinci cümlesinde “*Ancak vekile yetki verildiği veya durumun zorunlu ya da teamülün mümkün kıldığı hâllerde vekil, işi başkasına yaptırabilir.*” şeklinde düzenlenmiştir. Hükümden de anlaşılacağı üzere kanunen belirtilen üç istisnai durumda vekil edimi şahsen ifa ile yükümlü olmayıp işi başkasına gördürebilecektir³⁷¹.

Kanunda düzenlenen istisnai durumlar; vekalet verenin işin başkasına gördürülmesi konusundaki açık yahut örtülü rızası, vekilin teamül yani örf-adet gereğince işin

³⁶⁹ **Uygun**, Alt Vekalet, s. 635; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s.14; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 658; **Akıpek**, Alt Vekalet, s. 61; **Becker**, İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, (çev. **Dora**), s. 706; **Aral/Ayrancı**, s. 410.

³⁷⁰ **Akıpek**, Alt Vekalet, s. 109.

³⁷¹ **Uygun**, Alt Vekalet, s. 636; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 15; **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2767; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 658; **Eren**, s. 718.

başkasına gördürülmesi konusunda yetkili olması ve vekilin durumun gereklerine göre işi başkasına gördürmeye mecbur olmasıdır.

3.2.1. Vekalet Verenın İşin Başkasına Gördürülmesi Konusunda Rıza Göstermesi

Vekilin borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü olmadığı ilk durum, vekalet verenin işin başkasına gördürülmesi konusunda açık yahut örtülü şekilde rıza göstermesidir³⁷². Vekalet veren gerekli rızayı vekalet sözleşmesi düzenlenirken başlangıçta yahut sonradan açık ya da örtülü şekilde verebilir³⁷³.

AvK m. 171/2 “Avukata verilen vekaletnamede başkasını tevkile yetki tanınmış ise, yazılı sözleşmede aksine açık bir hüküm olmadıkça, işi başka bir avukatla birlikte veya başka bir avukata vererek takip ettirebilir. Vekaletnamede, bunun düzenlendiği tarihten sonra açılacak veya takip edilecek bütün dava ve işlerde vekalet ve başkasını tevkile genel şekilde yetki verilmişse, avukat, bu tarihten sonraki dava ve işlerde müvekkilinden ayrıca vekalet almaya lüzum kalmaksızın işi başka bir avukatla birlikte veya başka bir avukata vererek takip ettirebilir.” şeklinde düzenlenmiştir. Hükümden de anlaşılacağı üzere AvK m. 171/2 avukatlar bakımından rızanın ne şekilde verileceğini açıkça ortaya koymaktadır.

AvK m. 171/2 hükmü, TBK m. 506 ve 507 hükmü karşısında özel bir düzenlemedir. Yani AvK m. 171/2 hükmü, mimar, hekim, avukat gibi genel anlamda vekili kapsayan TBK m. 506/1 hükmünün özel bir düzenlemesi niteliğindedir ve bu hükümlerle uyum içindedir³⁷⁴.

AvK m. 171/2’ ye göre yazılı olarak aksi kararlaştırılmadıkça avukat işi başkasına gördürebilecektir. Kanun koyucu bu hükümlerle avukat lehine bir düzenleme getirmiş olup vekalet veren ile avukatın sözlü olarak sözleşme akdettikleri durumlarda, avukata işi başkasına gördürme yetkisi verilmediği hallerde, bunun ancak yazılı şekilde

³⁷² Aral/Ayrancı, s. 403; Akipek, Alt Vekalet, s. 110; Börü/Parlak, İkame Vekalet, s. 2767; Zevkliler/Gökyayla, s. 650; Yavuz/Acar/Özen, s. 658; Eren, s. 718.

³⁷³ Akipek, Alt Vekalet, s. 110; Eren, s. 718; Zevkliler/Gökyayla, s. 650; Börü/Parlak, İkame Vekalet, s. 2768; Aral/Ayrancı, s. 403; Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 15; Yavuz/Acar/Özen, s. 658.

³⁷⁴ Akcan, Recep: Vekilin Başkasını Tevkil Etme Yetkisi, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 3-4, Yıl 2001, s. 9.

ispatlanabileceği, aksi durumda avukatın işi üçüncü kişiye gördürmeye yetkili olacağını kabul etmiştir³⁷⁵.

AvK m. 56/5 hükmü de TBK m. 506 daki genel düzenleme karşısında özel bir düzenlemedir ve “*Avukatlar veya avukatlık ortaklığı başkasını tevkil etme yetkisini haiz oldukları bütün vekâletnamelerini kapsayacak şekilde bir başka avukata veya avukatlık ortaklığına vekâletname yerine geçen yetki belgesi verebilir. Bu yetki belgesi vekâletname hükmündedir.*” şeklinde düzenlenmiştir. ” Aynı şekilde Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliği m.38 hükmü de “*Vekaletnamede tevkil yetkisi olması halinde ortaklık, ortakları ve çalışan avukatları dışında üçüncü bir avukata da yetki belgesi verebilir.*” şeklindedir. Türk Borçlar Kanununun aksine Avukatlık Kanunu ve Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliği, işi başkasına gördürmeyi yalnızca avukat ve avukat ortaklığı açısından ele almış ve işin başkasına gördürülebilmesi için de özel yetkinin varlığını aramaktadır³⁷⁶.

Türk Borçlar Kanununda ise vekalet verenin, işin başkasına gördürülmesine ne şekilde rıza göstereceği açıkça düzenlenmemiştir³⁷⁷. Vekalet veren rızayı sözleşme ile açıkça verdiği durumlarda, işi başkasına gördürme yetkisi sınırsız olarak yahut belirli kişi ya da şartlarla sınırlanmış olarak verebilir. Vekalet verenin işi başkasına gördürme yetkisini sınırlı olarak verdiği durumlarda vekil, işi sadece vekalet verenin belirlediği kişilere yahut vekalet verenin belirlediği o şartlar gerçekleştiği takdirde başkasına gördürebilir³⁷⁸.

Vekalet veren, vekilin işi başkasına gördürmesine örtülü olarak da rıza gösterebilir. Vekalet verenin vekile, işin başkasına gördürülme yetkisini örtülü olarak verdiği, işin niteliğinden ve bunu hesaba katması gerektiğinden çıkarılabilir³⁷⁹. Örneğin; Vekalet verenin, vekilin ikametgahından çok uzakta olan malların yönetimini vekile bıraktığı durumlarda, vekile işi başkasına gördürmeye örtülü olarak rıza gösterdiği kabul edilir. Çünkü vekalet verenin bu malların yönetimi için vekilin sürekli o kadar mesafeyi gidip

³⁷⁵ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 110; **Akcan**, Vekilin Başkasını Tevkil Etme Yetkisi, s. 10

³⁷⁶ **Akcan**, Vekilin Başkasını Tevkil Etme Yetkisi, s. 11.

³⁷⁷ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 111.

³⁷⁸ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 111.

³⁷⁹ **Tandoğan**, s. 457; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 111; **Aral/Ayrancı**, s. 403.

gelemeyeceğini düşünüp bunu hesaba katması gerekir ve işin niteliğinden de vekalet verenin vekile işi başkasına gördürmesine örtülü olarak rıza gösterdiği kabul edilir³⁸⁰.

Müvekkilin, vekile işi başkasına gördürme konusunda örtülü olarak rıza gösterdiği diğer bir durumda, vekilin işi başkasına gördürdüğünü öğrenip bu duruma ses çıkarmayıp hoş karşılaması yahut işin bırakıldığı kişinin yaptıklarına icazet vermesi hallerinde karşımıza çıkacaktır³⁸¹. Vekalet verenin işin bırakıldığı kimsenin yaptıklarına icazet verdiği durumlarda vekilin yerini alanla vekalet veren arasında doğrudan doğruya bir vekalet ilişkisi doğar ve vekalet veren işin bırakıldığı kişiye karşı TBK m. 507/3' de "*Vekâlet veren, her iki durumda da vekilin kendi yerine koyduğu kişiye karşı sahip olduğu hakları, doğrudan doğruya o kişiye karşı ileri sürebilir.*" düzenlendiği şekilde doğrudan doğruya talep hakkına sahip olur³⁸².

3.2.2. Vekilin İşin Başkasına Gördürülmesi Konusunda Örf (Teamül) Gereğince Yetkili Olması

Örf ve adet gereği vekilin, işi başkasına gördürme konusunda yetkili olduğu durumlarda vekalet verenin işi başkasına gördürme konusunda rızasının varlığına bakılmaksızın vekil işi başkasına gördürebilir³⁸³. TBK m. 506/1' de düzenlenen vekilin borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü olmadığı ikinci istisna, vekilin işi başkasına gördürme konusunda teamül yani örf ve adet gereği yetkili sayılması halidir³⁸⁴. Örneğin bir dahiliye uzmanının cerrahi müdahale gerektiği durumlarda cerraha başvurmasında teamül gereği kendisine yetki verildiği açıktır, ayrıca doktrinde de belirtildiği üzere hekimin böyle bir durumda cerraha başvurması onun vekalet sözleşmesinden kaynaklanan özen borcunun da gereğidir³⁸⁵.

³⁸⁰ **Tandoğan**, s. 457; **Becker**, İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, (çev. **Dora**), s. 706; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 111; **Aral/Ayrancı**, s. 403; **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2768.

³⁸¹ **Tandoğan**, s. 457; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 111.

³⁸² **Akipek**, Alt Vekalet, s. 111; **Tandoğan**, s. 457.

³⁸³ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 111; **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2768.

³⁸⁴ **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2768; **Eren**, s. 719; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 650; **Aral/Ayrancı**, s. 403; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 111; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 15; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 658.

³⁸⁵ **Tandoğan**, s. 457; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 112.

Teamül gereği için başkasına gördürülmesine yetki verildiği diğer hallere örnek verilecek olursa; bir senedi tahsil için alan bankanın kendi şubesi olmayan bir yerde başka bir bankaya yetki vermesi, eşya taşımada ara taşıyıcının, kıymetli evrak alım satımında başka bir borsadaki komisyoncunun yetkilendirilmesi teamül gereği uygundur³⁸⁶. Malvarlığı yönetenin, kıymetli evrakları bankaya tevdi etmeye ve faiz ve temettülerin tahsili işini bankaya yaptırmaya yetkili olduğu da teamül gereği kabul edilir³⁸⁷. Ayrıca tatile çıkan bir hekimin devamlı hastaları için yerine başka bir hekimi bırakması teamül gereğidir³⁸⁸.

Vekalet sözleşmesinin konusu olan iş görme borcunun görülmesinde vekilin belli bir ruhsat sahibi olması gerekliyse teamül gereği bile olsa o iş ancak ruhsat sahibi bir üçüncü kişiye bırakılabilir³⁸⁹.

Türk Borçlar Kanunu, teamül gereği yetkinin varlığını işin başkasına gördürülmesi için yeterli görürken Avukatlık Kanunu madde 56, 171 ve Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliği madde 38 işin başkasına gördürülme konusunda örf ve adetin yetki vermesini kapsam dışına bırakmıştır. Dolayısıyla avukatın işi başkasına gördürebilmesi için özel yetkinin varlığı aranır. Yani avukatın bir başka avukata işi gördürebilmesi için vekalet veren tarafından vekalet sözleşmesinde açıkça yetkilendirilmiş olması ve yazılı sözleşme ile aksinin kararlaştırılmamış olması gerekir³⁹⁰.

İşin başkasına gördürülmesi konusunda örf ve adet alanının gittikçe genişlediği söylenebilir. Vekalet sözleşmesinde güven unsuru önemini devam ettirirken bu güven belirli bir kişinin yetenekleri yerine bir müesseseye yani bir bankaya, isim yapmış bir hastaneye yöneldiği görülmektedir³⁹¹.

³⁸⁶ Aral/Ayrancı, s. 403; Eren, s. 719; Tandoğan, s. 457; Becker, İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, (çev. Dora), s. 706; Akipek, Alt Vekalet, s. 112; Aral/Ayrancı, s. 403.

³⁸⁷ Aral/Ayrancı, s. 403.

³⁸⁸ Tandoğan, s. 458; Yavuz/Acar/Özen, s. 658; Akıncı, Vekalet Sözleşmesi, s. 15.

³⁸⁹ Tandoğan, s. 458; Akipek, Alt Vekalet, s. 112.

³⁹⁰ Akipek, Alt Vekalet, s. 112; Tandoğan, s. 458; Akcan, Vekilin Başkasını Tevkil Etme Yetkisi, s. 11.

³⁹¹ Tandoğan, s. 458.

3.2.3. Vekilin İşi Başkasına Gördürmeye Durumun Gereklere Göre Mecbur Olması

TBK m. 506/1' de düzenlenen vekilin borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü olmadığı üçüncü istisna durumu vekilin işi başkasına gördürmeye mecbur olmasıdır³⁹². Vekil işi zorunlu olarak başkasına gördürecek. Vekilin bu şartta işi başkasına gördürebilmesi için kendisi yahut dış etkenlerden kaynaklı nedenlerle işi kendisinin görebilmesi imkansız olmalıdır³⁹³. Örnek verilecek olursa; vekilin hastalanması sonucu ertelenemeyecek kadar acil bir işin kaçırılmaması için işi başkasına gördürmesi, yabancı ülkede takip edilmesi gereken bir davada o ülke yasalarına göre davayı takip yetkisi olmayan avukatın, o ülkedeki bir avukata davanın takibi için yetki vermesi avukat olmayan bir vasiyeti tenfiz memurunun vasiyetle ilgili davaların takibi için avukata vekalet vermesi³⁹⁴.

3.3. VEKİLİN ŞAHSEN İFA BORCUNUN İSTİSNALARININ SOMUT GÖRÜNÜMLERİ

Kanun koyucu TBK m. 506/1 de yukarıda açıklanan üç durumda vekilin işi şahsen ifa etmesi gerekliliğinin istisnalarını düzenlemiştir. Yani bu üç durumda vekil, borcunu şahsen ifa etmek zorunda olmayıp başkasına gördürebilecektir.

Yukarıda belirtilen durumlarda vekilin işi başkasına gördürmesi çeşitli şekillerde karşımıza çıkabilir. Vekil, vekalet sözleşmesinin konusunu oluşturan işlerin ifasını yardımcı kişiye bırakabilir, ikame vekil atayabilir yahut alt vekile tevdi edebilir³⁹⁵.

3.3.1. Vekilin Borcun İfasında Alt Vekil Kullanması

Vekilin vekalet sözleşmesinden doğan iş görme borcunu, şahsen ifa etmeyip başka bir üçüncü kişiye gördürmesinin çeşitlerinden biri alt vekil kullanmasıdır. Yani vekil alt

³⁹² **Becker**, İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, (çev. **Dora**), s. 707; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 112; **Aral/Ayrancı**, s. 404; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 650; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 15; **Eren**, s. 719; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 658.

³⁹³ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 112; **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2769.

³⁹⁴ **Aral/Ayrancı**, s. 404; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 113; **Tandoğan**, s. 458; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 15; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 658.

³⁹⁵ **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2769; **Tandoğan**, s. 459.

vekalet sözleşmesi düzenleyerek iş görme borcunu gördürmek için yerine alt vekil tevdi edebilir.

3.3.1.1. Alt Vekalet Sözleşmesinin Tanımı Ve Tarafları

Vekilin vekalet sözleşmesinden kaynaklanan iş görme borcunu şahsen ifa etmesi kural olmakla birlikte, vekil TBK m. 506/1 hükmünde düzenlenen istisnai hallerde iş görme borcunu bir üçüncü kişiye gördürmek için alt vekalet sözleşmesi düzenleyebilir. Vekilin vekalet sözleşmesinden doğan borçlarını gördürmek için kendi adına düzenlediği bir sözleşmeyle başka bir üçüncü kişiye devretmesi durumunda alt vekalet sözleşmesinin varlığı gündeme gelecektir³⁹⁶. Alt vekalet sözleşmesinin tarafları asıl vekil ile alt vekildir yani vekalet verenin alt vekalet sözleşmesinin tarafı olması söz konusu olmayacaktır. Dolayısıyla alt vekalet sözleşmesi alt vekil ile asıl vekil arasında düzenlenen ve asıl vekalet sözleşmesinden tamamen bağımsız farklı bir sözleşmedir³⁹⁷. Alt vekaletle asıl vekille alt vekil arasında bir vekalet ilişkisi kurulmuş olur³⁹⁸.

Alt vekille vekil aralarında düzenledikleri alt vekaletle vekalet ilişkisine girerken, vekalet veren ise alt vekalet sözleşmesi bakımından üçüncü kişi durumundadır. Çünkü ortada iki farklı vekalet sözleşmesi olup tarafları birbirinden farklıdır³⁹⁹. Alt vekalet sözleşmesinin

³⁹⁶ **Uygur**, Alt Vekalet, s. 636; **Erlüle**, Fulya: Alt Vekalet, Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay' ın Hatırasına Armağan, İstanbul, 1999, s. 259; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 113; **Tandoğan**, s. 459; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 651; **Eren**, s. 718; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 659; **Aral/Ayrancı**, s. 404; **Gümüş**, s. 142; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 41; **Akcan**, Vekilin Başkasını Tevkil Etme Yetkisi, s. 17; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 20.

³⁹⁷ Örnek verilecek olursa, Ali, Bahadır'ı vekil olarak atamış ve Bahadır'ın İsviçre'de ünlü saat firması Rolex SA ile yapacağı görüşmeler neticesinde Ali'nin sipariş ettiği Air-King, Date, Milgauss, Datejust, Lady Datejust Pearlmaster, Explorer, Submariner, Sea Dweller ve Masterpiece model saatleri en uygun şartlarda alması ile ilgili vekalet sözleşmesi düzenlemiş olsunlar. Bahadır, İsviçre'de trafik kazası geçirmesi sonucu yaralanmış ve görüşmeleri şahsen yapamayacağını anlayınca, Rolex SA firmasıyla görüşmeleri gerçekleştirmek, fiyat pazarlığı yapmak ve şartları konuşmak üzere birlikte seyahat ettikleri sevgilisi Ceyda'yı yerine görevlendirmiştir. Bahadır'ın Ceyda'yı yerine görevlendirmesi sonucu aralarında alt vekalet sözleşmesi oluşmuştur. Asıl vekalet sözleşmesi Ali ile Bahadır arasında kurulmuş olmasına rağmen alt vekalet sözleşmesinde taraflar Bahadır ve Ceyda'dır.

³⁹⁸ **Tandoğan**, s. 459; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 651; **Eren**, s. 718; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 659; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 20; **Uygur**, Alt Vekalet, s. 636; **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 259; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 113.

³⁹⁹ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 114; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 20; **Uygur**, Alt Vekalet, s. 637.

tarafları alt vekil ile asıl vekildir ve vekalet veren alt vekalet sözleşmesi ve dolayısıyla alt vekil bakımından üçüncü kişidir. Vekalet verenle alt vekil arasında herhangi bir sözleşme ilişkisi bulunmamasına rağmen kanun koyucu alt vekille vekalet veren arasında kanundan kaynaklı bir ilişki kurmuştur. TBK m. 507/3 hükmünde düzenlediği üzere “*Vekâlet veren, her iki durumda da vekilin kendi yerine koyduğu kişiye karşı sahip olduğu hakları, doğrudan doğruya o kişiye karşı ileri sürebilir.*” Kanun koyucunun kurduğu bu kanuni ilişki sayesinde vekalet veren alt vekalet sözleşmesinin gereği gibi görülmesini alt vekilden talep edebilecektir. Ve bunun içinde vekalet verene alt vekile karşı doğrudan talep hakkı imkanı vermiştir. TBK m. 507/3 hükmünde “*her iki durumda*” kavramından anlaşılması gereken hem caiz olan alt vekalet hem de caiz olmayan alt vekalet için doğrudan talep hakkının geçerli olduğudur⁴⁰⁰.

Alt vekalet sözleşmesi ile asıl vekil, vekalet sözleşmesinden kaynaklanan şahsen ifa borcunu TBK m. 506/1 hükmünde düzenlenen istisnai durumların varlığı halinde bu borcunu bir alt vekile gördürebilir. Alt vekalet sözleşmesi ile asıl vekilin alt vekile gördürdüğü iş, asıl vekilin şahsen görmesi gereken işin tamamı yahut önemli bir kısmı olmalıdır aksi takdirde işi gören kişi alt vekil sayılmayıp yardımcı kişi kullanılması söz konusu olacaktır⁴⁰¹. Örnek verilecek olursa serbest çalışan hekimin randevularını ayarlayan, tedavi gören hastaların kayıtlarını tutan asistanı yardımcı kişi sayılırken, hekimin aniden rahatsızlanması sonucu gelen hastaların muayenelerini gerçekleştiren yan muayenehanedeki hekim alt vekil sayılacaktır.

3.3.1.2. Alt Vekalet Sözleşmesinin Unsurları

Hukuki niteliği vekalet sözleşmesi olan alt vekalet sözleşmesinin unsurları vekalet sözleşmesinin unsurları ile aynıdır⁴⁰². Ancak belirtilmesi gerekir ki alt vekalet sözleşmesi, başka bir vekalet sözleşmesi bakımından vekil olan kişi ile alt vekil arasında düzenlenir, bu durum alt vekalet sözleşmesinin en önemli özelliğidir. Asıl vekil alt vekalet

⁴⁰⁰ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 659; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 113.

⁴⁰¹ **Tandoğan**, s. 461; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 114; **Uygur**, Alt Vekalet, s. 637.

⁴⁰² **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 21; **Uygur**, Alt Vekalet, s. 637; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 115.

sözleşmesinde vekalet veren yerine geçmektedir ve alt vekil de asıl vekilin vekili konumundadır⁴⁰³.

Alt vekalet sözleşmesinin ilk unsuru vekalet sözleşmesindeki gibi bir işin görülmesi yahut hizmetin ifasıdır⁴⁰⁴. Alt vekilin göreceği iş asıl vekilin vekalet sözleşmesinde şahsen ifa etmesi gereken edimin tamamı yahut önemli bir kısmı olmalıdır aksi takdirde alt vekaletten değil yardımcı kişiden yararlanılması gündeme gelir. İş görme ediminin borçlusu alt vekil, alacaklısı da asıl vekildir. Alt vekilin, alt vekalet sözleşmesinde ki iş görme borcunu; maddi fiiller, hukuki işlemler ve hukuki işlem benzeri fiiller oluşturur⁴⁰⁵.

Alt vekalet sözleşmesinin diğer bir unsuru da işin vekalet veren yararına ve iradesine uygun yapılmasıdır. Alt vekalet sözleşmesi asıl vekalet sözleşmesinden tarafları farklı ve bağımsız olarak yapılmış olsa da işin yahut hizmetin ifasının vekalet veren menfaatine uygun olarak görülmesi unsuru iki sözleşme arasındaki fiili bağlantıyı ortaya çıkarmaktadır. Çünkü asıl vekalet sözleşmesinde vekalet verenin menfaatine uygun iş görme borçlusu olan vekil, alt vekalet sözleşmesi bakımından vekalet veren konumundadır ve alt vekalet sözleşmesinde alt vekilin asıl vekilin menfaatine uygun olarak görmesi gereken iş aslında asıl vekalet sözleşmesindeki vekalet verenin menfaatine uygun olur yani asıl vekil bu borcunu dolaylı olarak alt vekalet sözleşmesine taşımıştır ve asıl vekilin menfaati dolaylı olarak vekalet verenin menfaati anlamına gelmektedir⁴⁰⁶.

Alt vekalet sözleşmesinin bir diğer unsuru da işin zaman kaydına bağlı olmadan ve müvekkilden bağımsız olarak vekilin sonuç elde etme rizikosunu taşımadan⁴⁰⁷ işin görülmesi yahut hizmetin ifasıdır. Çünkü sonuç elde etmeyi üstlenilen sözleşme eser sözleşmesi niteliği taşımakta olup vekalet sözleşmesi kabul edilmemektedir⁴⁰⁸. Alt vekalet sözleşmesinde de alt vekil vekalet sözleşmesinde olduğu gibi üstlendiği iş ya da hizmeti ifa ederken gerekli özeni göstermekle yükümlüdür, yani alt vekilin sözleşmeye

⁴⁰³ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 115.

⁴⁰⁴ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 115; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 21; **Uygur**, Alt Vekalet, s. 638.

⁴⁰⁵ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 633; **Tandoğan**, s. 356; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 115.

⁴⁰⁶ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 116; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 22; **Uygur**, Alt Vekalet, s. 638.

⁴⁰⁷ **Akipek/Küçükgüngör**, s. 956; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 637; **Tandoğan**, s. 364; **Eren**, s. 703; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 36; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 6; **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 72; **Sarı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 275.

⁴⁰⁸ **Kürşat**, Eser Ve Vekâlet Sözleşmeleri, s. 143-165.

uygun davrandığı ve gerekli özeni gösterdiği takdirde ortaya çıkan sonuçtan sorumluluğu bulunmayacaktır⁴⁰⁹. Ayrıca bağımlılık unsuru da hizmet sözleşmesinin en önemli unsurlarından biridir ve alt vekilin bağımsız oluşu alt vekalet sözleşmesini hizmet sözleşmesinden ayıran en temel özelliktir.

Alt vekalet sözleşmesinin kurulabilmesi için tarafların anlaşmaları gerekmekte olup, bu sözleşmenin taraflarını asıl vekalet sözleşmesinin iş görme borçlusu asıl vekille, asıl vekilin bu borcunun tevdi ettiği alt vekil oluşturur⁴¹⁰. Tarafların anlaşma konusunda rızaları açık yahut örtülü olabilir çünkü TBK m. 503 hükmü alt vekalet sözleşmesi bakımından da geçerlidir⁴¹¹.

Alt vekalet sözleşmesinin unsurlarından bir diğeri de ücretin zorunlu unsur olmayışıdır. Yani taraflar sözleşme de ücret ödenmesini kararlaştırmış yahut teamül gereği ücret ödenmesi gerekli olduğu durumlarda alt vekil ücret talep edebilecektir⁴¹².

3.3.1.3. Alt Vekalet Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

Alt vekalet sözleşmesi alt vekilin asıl vekilin iş görme borcunu üstlendiği bir özel hukuk sözleşmesi olup ücret unsuru zorunlu unsur olmadığı için kural olarak eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Ancak ücretin ödenmesi kararlaştırılmış yahut teamül gereği ücret ödenmesi gerekli olduğu durumlarda alt vekalet sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliği kazanacaktır⁴¹³.

Bir alt sözleşme türü olan alt vekalet sözleşmesi, vekalet sözleşmesi niteliği taşımaktadır. Yani hukuki niteliği vekalet sözleşmesidir. Dolayısıyla vekalet sözleşmesinin hukuki niteliğine ilişkin yukarıda anlatılanlar burada da geçerlidir⁴¹⁴.

⁴⁰⁹ **Gümüş**, s. 131; **Tandoğan**, s. 364.

⁴¹⁰ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 116; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 22; **Uygur**, Alt Vekalet, s. 639.

⁴¹¹ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 117.

⁴¹² **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 23; **Uygur**, Alt Vekalet, s. 639; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 117.

⁴¹³ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 120; **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 79; **Eren**, s. 699; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 642; **Yalçınduran**, Vekalet Sözleşmesi, s. 45. **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 24.

⁴¹⁴ I. Bölüm, 1.3.

3.3.1.4. Alt Vekalet Sözleşmesinin Şekli

TBK m. 12/1 “Sözleşmelerin geçerliliği, kanunda aksi öngörülmedikçe, hiçbir şekle bağlı değildir.” şeklinde düzenlenmiştir. Hükümden de anlaşılacağı üzere hukukumuzda şekil serbestisi ilkesi benimsenmiş olup kanun ile aksine bir düzenleme yapılmamışsa taraflar diledikleri şekilde sözleşme düzenleyebilecektir. Alt vekalet sözleşmesi için de kanunda herhangi bir şekil şartı düzenlenmemiştir⁴¹⁵. Ayrıca alt vekalet sözleşmesi bir vekalet sözleşmesi niteliğindedir ve vekalet sözleşmesi için de yasa bir şekil şartı düzenlenmemiştir. Dolayısıyla da alt vekalet sözleşmesi için de şekil serbestisi ilkesi geçerlidir⁴¹⁶. Kanunda herhangi bir şekil şartı düzenlenmiş olsa *Akipek* alt vekalet sözleşmesinin yazılı yapılmasını ispat şartı bakımından isabetli görmektedir⁴¹⁷ çünkü taraflar ileride aralarında bir husumet çıkması durumunda önceden kararlaştırdıkları koşulları ispat edebilmek için alt vekalet sözleşmesini yazılı düzenlemeleri isabetli olacaktır⁴¹⁸.

Kanunda alt vekalet sözleşmesi için şekil şartı düzenlenmemiş olsa da taraflar sözleşme düzenlerken şekil şartı kararlaştırabilirler. Taraflar asıl vekalet sözleşmesi için şekil şartı belirlediklerinde, belirlenen şeklin asıl vekalet sözleşmesinin alt sözleşmesi⁴¹⁹ niteliğinde olan alt vekalet sözleşmesi için de geçerli olup olmayacağı hususu gündeme gelebilir. Ancak asıl vekalet sözleşmesinin tarafları olan vekalet verenle asıl vekilin iradi olarak kararlaştırdıkları şekil şartı alt vekalet sözleşmesi için geçerli olmaz. Çünkü asıl vekilin her iki sözleşmenin tarafı olması bu sözleşmelerdeki konumunun farklı olduğu gerçeğini değiştirmez ve alt vekalet ve asıl vekalet sözleşmeleri birbirinden bağımsız nitelikteki iki ayrı sözleşmelerdir⁴²⁰.

⁴¹⁵ **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 23; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 119.

⁴¹⁶ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 119; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 23.

⁴¹⁷ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 119.

⁴¹⁸ “Sanığın dava konusu çeki keşide ettiği tarihte şirket adına çek keşide etme yetkisinin bulunup bulunmadığının ve şirket temsilcisi tarafından kendisine bu konuda alt vekâlet verilip verilmediğinin, yazılı delilleri ile birlikte araştırılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumu belirlenmelidir” **Yarg. 10. CD, T. 28.06.2004, E. 2004/4327, K. 2004/7728** (www.kazancı.com).

⁴¹⁹ Alt sözleşme ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. **Yalçınduran**, Türker: Alt İstisna(Taşeronluk) Sözleşmeleri, Ankara, 2000, s. 33 vd.; **Akkanat**, Halil: Taşeronluk Sözleşmesi, İstanbul, 2000, s. 55 vd.; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 83 vd.

⁴²⁰ **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 261; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 120; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 24; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 651.

3.3.1.5. Alt Vekalet Sözleşmesinin Hükümleri

3.3.1.5.1. Genel Olarak

Alt vekalet sözleşmesinin en önemli niteliklerinden biri fiili anlamda bir vekalet sözleşmesinden kaynaklanıyor olması yani bir alt sözleşme niteliği taşımasıdır ve bu durum alt vekalet sözleşmesinin yapısını şekillendirmede önemli rol oynamaktadır⁴²¹. Her ne kadar alt vekalet sözleşmesinin kurulması için daha önceden kurulmuş bir asıl vekalet sözleşmesinin bulunması zorunluluk arz etmese de, sözleşmeler arasında bulunan fiili bağ alt vekalet sözleşmesinin hüküm ve sonuç doğurmaya başlaması için asıl vekalet sözleşmesinin varlığını gerektirmektedir⁴²². Alt vekalet ve asıl vekalet sözleşmelerinin ortak tarafı asıl vekildir.

3.3.1.5.2. Alt Vekil İle Asıl Vekil Arasındaki İlişkiler

Alt vekalet sözleşmesinin taraflarını alt vekil ile asıl vekilin oluşturduğunu ve alt vekalet sözleşmesinin vekalet sözleşmesi niteliğinde olduğu için vekalet sözleşmesine ilişkin hükümlerin alt vekalet sözleşmesine de uygulanabileceğini daha önce belirtmiştik. Dolayısıyla asıl vekil ile alt vekil arasındaki ilişkinin temeli vekalet sözleşmesidir ve vekalet sözleşmesindeki tarafların hak ve borçları ile ilgili yukarıda anlatılanlar burada da geçerli olacaktır⁴²³.

3.3.1.5.2.1. Alt Vekilin Borçları

Alt vekalet sözleşmesi bakımından alt vekilin ilk borcunu alt vekalet sözleşmesiyle amaçlanan işin görülmesi oluşturur. Alt vekalet sözleşmesi ile alt vekilin üstlendiği iş asıl vekalet sözleşmesinde asıl vekilin ifa etmesi gereken edimin tamamı yahut önemli bir kısmını oluşturur. Ancak asıl vekalet sözleşmesinde alt vekalet düzenlenmesi durumunda alt vekalet sözleşmesine ilişkin belli kayıt ve şartlar öngörülmüş olsa dahi, sözleşmeler

⁴²¹ **Akkanat**, Taşeronluk Sözleşmesi, s. 16; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 148; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 29.

⁴²² **Akipek**, Alt Vekalet, s. 148; **Akkanat**, Taşeronluk Sözleşmesi, s. 16; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 29.

⁴²³ II. Bölüm, 2.2.4.1.

bağımsız olduğu için alt vekil bu şartları kabul etmedikçe bu şartlarla bağlı olmayacaktır. Alt vekilin kabul etmediği şartlar bakımından da asıl vekalet sözleşmesindeki vekalet verene karşı sorumluluk tamamen asıl vekilde olacaktır. Asıl vekil böyle durumla karşılaşmamak için ya konuyu alt vekile izah edip onunla uzlaşmak için uğraşır yahut da alt vekalet sözleşmesini düzenlerken asıl vekalet sözleşmesinden daha yüksek standartlarla düzenlenmesini sağlar⁴²⁴.

Alt vekilin alt vekalet sözleşmesinden kaynaklanan bir diğer borcu, özen borcudur, yani alt vekil iş görme borcunu özenle ifa etmelidir. Alt vekil kural olarak asıl vekile karşı özen borçlusudur, ancak asıl vekilin başkası adına iş gördüğünü alt vekile aktarması ve alt vekilinde bu durumu kabul etmesi halinde alt vekilin asıl vekile karşı olan özen borcunun kapsamı genişler ve alt vekil asıl vekalet sözleşmesindeki hükümlerden de sorumlu olur⁴²⁵.

Alt vekilin alt vekalet sözleşmesi ile üstlendiği diğer bir borcu sadakat ve sır saklama borcudur. Bu borcun kaynağı vekalet sözleşmesinin temelini oluşturan karşılıklı güven ilkesine dayanır ve TMK m. 2’de düzenlenen dürüstlük kuralının daha yoğun bir halidir⁴²⁶. Alt vekilin sadakat borcu alt vekalet sözleşmesinin sona ermesi halinde de devam eder ve sözleşme sona erdiğinde sadakat borcu sır saklama borcuna dönüşür⁴²⁷. Asıl vekilin vekalet verene dair işin gerektirdiği özel bazı bilgileri alt vekille paylaşması halinde bu bilgiler de alt vekilin sır saklama borcunun kapsamında yer alır. Ancak bu durumda alt vekilin sadakat ve sır saklama borcu asıl vekalet sözleşmesindeki vekalet verene karşı yüklendiği anlamına gelmemektedir, alt vekilin bu borcu yine asıl vekile karşıdır çünkü alt vekilin bu bilgileri saklaması doğrudan asıl vekilin de lehine olacaktır⁴²⁸.

Alt vekilin alt vekalet sözleşmesinden kaynaklanan borçlarından biri de işi talimatlara uygun olarak görmektir. Alt vekalet sözleşmesinin tarafı olan vekalet verenin yani asıl

⁴²⁴ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 152; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 30.

⁴²⁵ **Gümüş**, Mustafa Alper: Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda Vekilin Özen Borcu, İstanbul 2001, s. 154; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 30; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 153.

⁴²⁶ **Gümüş**, Vekilin Özen Borcu, s. 154; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 30; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 153.

⁴²⁷ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 153.

⁴²⁸ **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 30; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 153.

vekalet sözleşmesindeki asıl vekilin talimatlarına uygun olarak alt vekalet sözleşmesini ifa etmekle yükümlüdür. TBK m. 507/3 hükmünde düzenlenen asıl vekalet sözleşmesindeki vekalet verene alt vekile karşı tanınan doğrudan talep hakkı, asıl vekilin alt vekile verebileceği talimattan öte bir talimat verme olanağı içermez. Bundan dolayı asıl vekalet sözleşmesinin vekalet vereni ile alt vekilin aralarında başka özel bir ilişki kurulmadığı sürece alt vekilin vekalet verenin talimatlarına uyma yükümlülüğü bulunmayacaktır⁴²⁹.

Alt vekilin borçlarından bir diğeri de hesap verme borcudur. Alt vekil hesap verme borcunu da asıl vekile karşı yerine getirmelidir. Asıl vekalet verene karşı böyle bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Yukarıda bahsedildiği gibi asıl vekalet sözleşmesinin vekalet vereni ile alt vekil arasında ayrıca başka bir ilişki kurulmadığı sürece alt vekil kendi vekalet vereni olan asıl vekile karşı hesap vermekle yükümlüdür⁴³⁰.

Alt vekilin alt vekalet sözleşmesinden kaynaklı borçlarının sonuncusu da aldıklarını iade borcudur. Yani alt vekil alt sözleşme ile yüklendiği işi gördükten sonra, işin görülmesi esnasında elde ettiği bütün hakları asıl vekile devretmek suretiyle bu borcundan kurtulur. Asıl vekilin alacağın temlik yoluyla işlemleri kolaylaştırmak için alt vekilden alacağını vekalet verene devretmesi olasıdır. Lakin alacağın temlik hükümleri gereğince asıl vekilin alt vekilin rızasına gerek duymaksızın alacağını vekalet verene devretmesi mümkün olduğu için, daha sonra karışıklığa neden olmaması için alt vekilin borcunu kime karşı ifa edeceği ile ilgili bilgilendirilmesi yerinde olur⁴³¹.

3.3.1.5.2.2. Asıl Vekilin Borçları

Hukuki niteliği vekalet sözleşmesi olan alt vekalet sözleşmesinin taraflarından biri olan asıl vekilin borçları vekalet sözleşmesine ilişkin hükümlere göre tespit edilecektir. Asıl vekalet sözleşmesinde vekil konumunda olan asıl vekil alt vekalet sözleşmesi bakımından vekalet veren konumundadır. TBK m. 510 hükmü vekalet verenin borçları ile ilgili

⁴²⁹ Parlak/Börü, Alt Vekalet, s. 30; Akipek, Alt Vekalet, s. 154.

⁴³⁰ Akipek, Alt Vekalet, s. 155.

⁴³¹ Parlak/Börü, Alt Vekalet, s. 31; Akipek, Alt Vekalet, s. 155.

“Vekâlet veren, vekâletin gereği gibi ifası için vekilin yaptığı giderleri ve verdiği avansları faiziyle birlikte ödemek ve yüklendiği borçlardan onu kurtarmakla yükümlüdür.

Vekil, vekâletin ifası sebebiyle uğradığı zararın giderilmesini vekâlet verenden isteyebilir. Ancak vekâlet veren, kusuru bulunmadığını ispat ederek bu sorumluluktan kurtulabilir.” şeklinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla asıl vekilin borçları anılan hüküm çerçevesinde açıklanacaktır.

TBK m. 502/3 hükmü, *“Sözleşme veya teamül varsa vekil, ücrete hak kazanır.”* şeklinde düzenlenmiştir. Ücret vekalet sözleşmesinin zorunlu unsurlarından biri değildir. Dolayısıyla alt vekilin ücret alacağına doğması için sözleşmede kararlaştırılmış yahut teamül gereği gerekiyorsa asıl vekil alt vekile ücret ödeme borcu altına girecektir. Ancak vekaletin ücrete tabi olmamasına ilişkin kuralın günümüzde geçerli olmadığı savunulmaktadır, çünkü ücret alınmaksızın başkasının çıkarına iş görülmesi bugün istisnadır ve hatta vekaletin karine olarak ücretli sayıldığı söylenebilir⁴³². Özellikle hekimlik, avukatlık, mimarlık gibi serbest mesleklerin icrası karşılığında ücret ödenmesi teamül gereğidir⁴³³.

Alt vekilin ücret alacağı hususu, başlangıçta alt vekalet sözleşmesinin kurulması esnasında kararlaştırılabileceği gibi, daha sonra hatta iş görüldükten sonra da kararlaştırılabilir⁴³⁴. Teamül gereği ücret ödenmesi gereken bir işin görülmesi söz konusu ise, sözleşmede kararlaştırılmamış olsa dahi asıl vekil alt vekile ücret ödeme borcu altına girer⁴³⁵.

Asıl vekilin alt vekalet sözleşmesinden kaynaklanan diğer bir borcu da alt vekil tarafından yapılan giderleri ve verilen avansları ödeme borcudur. Bu amaçla ödenecek olan gider ve avans ücretin bir parçası değildir ve dolayısıyla sözleşme ücretsiz dahi olsa vekil yaptığı giderleri ve ödediği avansları vekalet verenden talep edebilir⁴³⁶. Örneğin; alt vekilin yaptığı seyahat giderleri, dava harçları, vergiler gider olarak kabul edilir. Alt vekilin

⁴³² **Gümüş**, s. 130; **Eren**, s. 700; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 634.

⁴³³ **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 83; **Gümüş**, s. 130; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 634.

⁴³⁴ **Yüksel**, Vekalet Veren Borçları, s. 9.

⁴³⁵ **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 31; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 156

⁴³⁶ **Eren**, s. 700

usulsüz olarak yaptığı harcamaları, örneğin rüşvet gibi, asıl vekilin ödeme yükümlülüğü yoktur⁴³⁷.

Alt vekilin yapmış olduğu masrafları talep edebilmesi için bazı koşulların gerçekleşmesi gerekir. Buna göre öncelikle asıl vekille alt vekil arasında geçerli ve kurulmuş bir vekalet sözleşmesinin bulunması gerekir. Alt vekil geçersiz yahut kurulmamış bir sözleşmeye dayanarak yaptığı masrafları talep edemeyecektir⁴³⁸. Ayrıca alt vekil avans ve gideri, işin görülmesi için⁴³⁹ kullanmış olmalıdır dolayısıyla alt vekil kendi iş yerinde yaptığı, işçi ücretleri, ofis kirası, doğal gaz, su masraflarını asıl vekilden isteyemeyecektir⁴⁴⁰. Ve son koşul olarak da alt vekil alt vekaleti gereği gibi ifa etmiş olmalıdır. Alt vekaleti gereği gibi ifa kavramından; alt vekaletin, alt vekil tarafından özen, sadakat, sır tutma, bilgi, hesap verme yükümlülüklerine uygun olarak yerine getirilmiş olması anlaşılmalıdır⁴⁴¹. Yapılan harcamaların işin görülmesinde fiilen yarar sağlayıp sağlamaması önem taşımaz, önemli olan yapılan harcamaların özenli bir vekaletin görülebilmesi için zorunlu olmasıdır⁴⁴².

Gider ve avansların ödenmesi borcu, buna ilişkin alacağın ileri sürülmesiyle muacceliyetlik kazanır, gider ve avans alacağının ileri sürülebilmesi genellikle bununla ilgili hesabın asıl vekile verilmesiyle olur. Kural olarak fiilen gerçekleştirilmekle gider ve avanslar istenebilir, bu talep için alt vekalet konusu işlemin sona ermesi gerekli değildir⁴⁴³.

Asıl vekil yetkili olduğu durumda alt vekil atamışsa yani caiz olan alt vekalet söz konusu ise asıl vekil alt vekilin yapmış olduğu harcamaları asıl vekalet sözleşmesinin tarafı olan vekalet verenden talep etmesi mümkün olacaktır⁴⁴⁴.

⁴³⁷ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 671; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 644.

⁴³⁸ **Tandoğan**, s. 577; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 156

⁴³⁹ **Yüksel**, Vekalet Veren Borçları, s. 13.

⁴⁴⁰ **Eren**, s. 733; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 156.

⁴⁴¹ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 643.

⁴⁴² **Gümüş**, s. 183.

⁴⁴³ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 671.

⁴⁴⁴ Caiz olan alt vekalette alt vekilin yaptığı masrafları asıl vekil vekaleti ifa etseydi kendisi de yapacak idiye yani vekaletin görülmesi için gerekli olağan masraf ve harcamalarsa asıl vekil vekalet verenden bu masrafları isteyebilmesi söz konusu olur. Ancak caiz olmayan alt vekalette yani asıl vekilin yetkisiz olarak alt vekil atadığı durumlarda ise asıl vekilin alt vekile ödediği

Asıl vekilin alt vekalet sözleşmesinden kaynaklanan borçlarından bir diğeri de alt vekili iş görme esnasında kendi adına, vekalet veren hesabına üçüncü kişilerle akdettiği borçlardan kurtarma borcudur⁴⁴⁵. Örneğin; alt vekil iş görme esnasında bono imzalama kefil olma dolayısıyla borç altına girmişse asıl vekilin kefilini yani alt vekili bu borçtan kurtarması gerekir⁴⁴⁶. Ayrıca vekalet sözleşmesinde olduğu gibi alt vekalet sözleşmesinde de asıl vekil alt vekili borçtan kurtarmasının yanı sıra alt vekilin uğradığı zararları da giderme borcu gündeme gelir. Zararın kazaen ortaya çıkması durumunda asıl vekilin kural olarak bu zararı tazmin etmesi söz konusu olmayacaktır. Caiz olan alt vekalet söz konusu ise asıl vekil alt vekilin tazmin ettiği zararları için vekalet verene rücu etmesi mümkün olur⁴⁴⁷.

Vekalet sözleşmesinden kaynaklanan vekalet verenin diğeri bir borcu da karşılık sağlama ve avans verme borcudur⁴⁴⁸. AvK m. 173/2 hükmünde *“Avukata tevdi edilen işin yapılması veya yapıldıktan sonra sonucunun alınması için gerekli bütün vergi, resim, harc ve giderler iş sahibinin sorumluluğu altında olup, avukat tarafından ilk istekte avukata veya gerektiği yere ödenir. Bu harcamaların avukat tarafından yapılabilmesi için, yeteri kadar avansın iş sahibi tarafından verilmiş olması gerektir. Avukatın iş için yapacağı yolculuk masrafları ve bulunduğu yerden ayrılma tazminatı, anlaşma gereğince iş sahibi tarafından ayrıca ödenir. Bu giderler peşin olarak ödenmedikçe avukat yolculuğa zorlanamaz. Bu hükmün aksine sözleşme yapılabilir.”* şeklinde düzenlenen bu borç TBK hükümlerinde düzenlenmemesi⁴⁴⁹ dolayısıyla diğeri vekalet sözleşmelerinde uygulanabilmesi için tarafların sözleşmede kararlaştırmaları gereklidir⁴⁵⁰. Ancak alt

masraf ve avansı isteyememesi gerekir, **Akipek**, Alt Vekalet, s. 158; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 31.

⁴⁴⁵ **Eren**, s. 734; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 156; **Yüksel**, Vekalet Veren Borçları, s. 15.

⁴⁴⁶ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 644.

⁴⁴⁷ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 159.

⁴⁴⁸ “Avans, vekilin vekaleti ifa için yapacağı harcamaları veya ücretini yahut her ikisini de karşılamak amacıyla onun talebi ya da kendiliğinden verdiği paradır. Karşılık da, vekalet verenin üçüncü kişilerden aldığı ve vekalet verene karşı doğacak alacaklarını karşılamak için üzerinde tasarruf edebileceği malvarlığı değerleridir”, **Yavuz/Acar/Özen**, s. 671.

⁴⁴⁹ **Yüksel**, Vekalet Veren Borçları, s. 17.

⁴⁵⁰ Borçlar Kanunumuzda vekilin vekalet verene kredi sağlama yükümlülüğü yoktur. Dolayısıyla vekil kendi olanaklarıyla gördüğü işin giderlerini karşılamamanın rizikosunu üstlenmek istemediğinde, vekilin iki şekilde davranması gerekecektir. İlk şekilde vekil işin görülmesine ancak vekalet verenden uygun bir avans aldıktan sonra girişeceği konusunda vekalet verenle anlaşır bu halde vekilin ifa borcu şarta bağlı olarak vekalet verenin avans vermesiyle doğar; ikinci

vekalet sözleşmesinin Avukatlık Kanunu'na dayalı olarak kurulması durumunda, avukat olan alt vekilin avans istemesi kanun gereği imkan dahilinde olacaktır⁴⁵¹.

3.3.1.5.3. Alt Vekalet Sözleşmesi Nedeniyle Asıl Vekil İle Vekalet Veren Arasındaki İlişkiler

3.3.1.5.3.1. Genel Olarak

TBK m. 506/1 de düzenlendiği üzere vekil vekalet sözleşmesiyle yüklendiği iş görme borcunu kural olarak şahsen ifa etmekle yükümlüdür. Ancak anılan hükmün devamında ise kanun koyucu üç istisnai durum düzenlemiştir ve bu istisnai durumların varlığı halinde yani vekalet verenin açık yahut örtülü rızası⁴⁵², örf ve adet gereğince mümkün olması ya da durumun zorunluluk arz etmesi durumlarında vekilin üstlendiği iş görme borcunu şahsen ifa etmek zorunda olmayıp alt vekile gördürmesi mümkün olacaktır. Hükümde sayılan istisnai durumlardan birinin var olması durumunda vekilin işi başkasına gördürmesi caiz olan alt vekalet sözleşmesi iken, istisnai durumlardan herhangi birisinin dahi bulunmadığı durumlarda vekilin işi başkasına gördürmesi halinde caiz olmayan alt vekalet sözleşmesi gündeme gelecektir⁴⁵³. Caiz olan yahut caiz olmayan alt vekalet ayırımında dikkat edilmesi gereken nokta vekilin işi başkasına gördürme yetkisinin var olup olmamasıdır.

Kanun koyucu vekilin alt vekil atamasındaki yetkisinin bulunup bulunmamasına göre yani caiz olan ya da caiz olmayan alt vekaletlere göre vekilin sorumluluğunu farklı olarak TBK m. 507/1 ve TBK m. 507/2 olarak ayrı ayrı düzenlemiştir.

şekilde ise vekil vekalet verenin avans vermeyi kabul etmemesi durumunda, vekaletten istifa eder. Bu sebeple diğer vekalet sözleşmeleri bakımında da vekalet verenin avans verme ve karşılık sağlama borcunun var olduğu kabul edilmelidir, **Tandoğan**, s. 592; **Gümüş**, s. 187; **Yüksel**, Vekalet Veren Borçları, s. 17; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 70; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 672.

⁴⁵¹ **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 32; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 160.

⁴⁵² Ancak AvK m. 171/2 hükmü “Avukata verilen vekaletnamede başkasını tevkile yetki tanınmış ise, yazılı sözleşmede aksine açık bir hüküm olmadıkça, işi başka bir avukatla birlikte veya başka bir avukata vererek takip ettirebilir.” şeklinde düzenlenmiştir ve avukatın işi başkasına gördürebilmek için ancak yetkisinin olması gerektiğini aramıştır.

⁴⁵³ **Uygur**, Alt Vekalet, s. 639; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 32; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 161.

3.3.1.5.3.2. Caiz Olan Alt Vekalette Vekilin Vekalet Verene Karşı Sorumluluğu

Alt vekalet sözleşmesinin caiz olması için TBK m. 506/1 de sayılan istisnaların birinin varlığı gereklidir. Caiz olan alt vekalette vekilin sorumluluğu TBK m. 507/2 hükmü "*Vekil başkasına vekâlet vermeye yetkili ise, sadece seçmede ve talimat vermede gerekli özeni göstermekle yükümlüdür.*" şeklinde düzenlenmiştir. Hükümden de anlaşılacağı üzere kanun koyucu asıl vekilin sorumluluğunu düzenlemiş ve asıl vekili alt vekili atarken ve alt vekile talimat verirken gerekli dikkat ve özeni göstermekle yükümlü tutmuştur⁴⁵⁴. Ancak TBK m. 507/2 hükmü emredici bir hüküm değildir ve taraflar aksine sözleşme yaparak asıl vekilin sorumluluğunu kısıtlayabilir hatta tamamen ortadan kaldırabilir⁴⁵⁵. Asıl vekilin sorumluluğunu ortadan kaldıran sorumsuzluk anlaşması olmasa dahi, TBK m. 507/2 hükmü asıl vekilin sorumluluğunu kısıtlamaktadır ve asıl vekili sadece alt vekili atamada ve ona talimat vermede gerekli dikkat ve özeni göstermekle sorumlu tutmaktadır. TBK m. 507/2 hükmü asıl vekile, TBK m. 116 hükmünden⁴⁵⁶ farklı olarak kurtuluş kanıtı getirme olanağı tanımaktadır ve dolayısıyla asıl vekil alt vekil atamada ve talimat vermede gerekli dikkat ve özeni gösterdiğini yani kusurunun bulunmadığını ispat ederek sorumluluktan kurtulabilecektir⁴⁵⁷.

Vekilin alt vekil atamaya yetkili olduğu durumlarda sorumluluğu alt vekili gerekli niteliklere uygun olarak seçmek ve ona gerekli talimatları vermekle sınırlıdır ki bunlarda asıl vekilin vekalet verenle arasındaki vekalet sözleşmesinden kaynaklanan özen

⁴⁵⁴ **Eren**, s. 720; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 33; **Tandoğan**, s. 464; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 162, Ancak AvK m. 171/3 hükmü "*...Birlikte takip ettiği veya işi tamamen devrettiği avukatların kusurlarından ve meydana getirdikleri zarardan dolayı müvekkile karşı hem şahsen hem de diğer avukatla birlikte müştereken ve müteselsilen sorumludur.*" şeklinde düzenlenerek avukatlar için daha ağır sorumluluk öngörmüştür. Maddenin devamında da "*Şu kadar ki, bu hüküm, 12 nci maddede yazılı bir iş sebebiyle başka bir yerde çalışmak zorunluğunda olduğu için işi tamamen başkasına devreden avukatlar hakkında uygulanmaz.*" şeklinde bir istisna getirmiştir.

⁴⁵⁵ Ancak, vekilin yerine geçecek kimseyi seçmek ve ona talimat vermekten bile sorumlu olmayacağına ilişkin bir şart vekalet sözleşmesinin niteliğiyle bağdaşmayacağı için sözleşmeye geçerli olarak konulamaz, Yavuz/Acar/Özen, s. 660; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 33; **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 264; Avukatlık sözleşmesine bu tür bir sorumsuzluk kaydının konulabileceğine dair görüş için Bkz. **Günergök**, s. 184.

⁴⁵⁶ Bu konu aşağıda vekilin yardımcı kişinin fiilinden dolayı sorumluluğunda ayrıntılı olarak anlatılmıştır, Bkz. III. Bölüm, 3.3.3.2.

⁴⁵⁷ **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 263; **Özkaya**, Vekalet Sözleşmesi, s. 473; **Uygur**, Alt Vekalet, s. 639; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 33; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 163; **Tandoğan**, s. 466.

yükümlülüğünün bir gereğidir. Ancak vekilin alt vekili denetleme, gözetim altında tutma sorumluluğu bulunmamaktadır⁴⁵⁸.

3.3.1.5.3.3. Caiz Olmayan Alt Vekalette Vekilin Vekalet Verene Karşı Sorumluluğu

Asıl vekilin yetkisiz olduğu durumlarda yani TBK m. 506/1 hükmünde sayılan istisnaların birisinin dahi bulunmadığı halde vekil vekalet sözleşmesi ile üstlendiği iş görme borcunu alt vekile devrettiğinde yani alt vekalet sözleşmesi düzenlediğinde caiz olmayan alt vekalet gündeme gelecektir. Bu konu yukarıda ayrıntılı olarak incelenmiştir⁴⁵⁹

3.3.1.5.4. Alt Vekalet Sözleşmesi Nedeniyle Alt Vekil İle Vekalet Veren Arasındaki İlişkiler

Alt vekalet sözleşmesinin tarafları, vekalet sözleşmesinde üstlendiği iş görme borcunu başka bir üçüncü kişiye devreden vekille, devredilen üçüncü kişi yani alt vekil oluşturur. Alt sözleşme niteliğinde olan alt vekalet sözleşmesi bağımsız bir sözleşme olup önceki vekalet sözleşmesinden ayrı başlı başına bir vekalet sözleşmesidir. Dolayısıyla sözleşme ilişkisi asıl vekille alt vekil arasında olup vekalet verenle alt vekil arasında bir sözleşme ilişkisinden bahsedilemeyecektir.

Alt vekalet sözleşmesiyle asıl vekalet sözleşmesi hukuken bağımsız iki sözleşme olsalar da aralarında fiili bir bağlılık söz konusudur⁴⁶⁰. Çünkü sonuç olarak bakıldığında asıl

⁴⁵⁸ Vekilin sorumluluğu genel olarak alt vekili seçme ve ona uygun talimat vermeyle sınırlıdır. Alt vekalet sözleşmesi hukuki niteliği itibariyle bir vekalet sözleşmesi olduğu için vekalet sözleşmesindeki vekil gibi alt vekilde bağımsızdır, ayrıca alt vekil asıl vekille ya eşit düzeydedir yahut da alt vekil asıl vekile göre daha farklı bilgi, tecrübe, yetenek vb. sahiptir, dolayısıyla asıl vekilin alt vekili denetlemesi kolay olmayacaktır. Ayrıca fiili bakımdan da asıl vekilin alt vekili denetleyebilmesi imkan dahilinde bulunmayacaktır, **Eren**, s. 720; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 164; **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 263; **Tandoğan**, s. 466; **Uygur**, Turgut: Açıklamalı-İçtihatlı Borçlar Kanunu Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, Cilt, VII, Ankara, 2003, s. 8543.

⁴⁵⁹ II. Bölüm, 2.3.3.

⁴⁶⁰ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 185.

vekilin alt vekile gördürdüğü iş vekalet verenin işidir ve alt vekilin eylem ve işlemlerinden etkilenecek olan kişi vekalet verendir.

Hukukumuzda hakim olan sözleşmelerin nisbiliği ilkesi⁴⁶¹ gereğince sözleşmeler sadece taraflar arasında hüküm ve sonuç doğurmaktadır. Ancak kanun koyucu iki bağımsız sözleşmenin tarafları olan alt vekil ile vekalet veren arasında kanuni bir ilişki kurmuştur ve vekalet verene kanun hükmü gereğince doğrudan talep hakkını düzenlemiştir.

3.3.1.5.4.1. Vekalet Verenin Alt Vekile karşı Sahip Olduğu Doğrudan Talep Hakkı

Alt vekalet sözleşmesinde alt vekil ile vekalet veren arasında kural olarak hukuki bir ilişki olmamasına rağmen kanun koyucu TBK m. 507/3 hükmüyle “*Vekâlet veren, her iki durumda da vekilin kendi yerine koyduğu kişiye karşı sahip olduğu hakları, doğrudan doğruya o kişiye karşı ileri sürebilir.*” şeklinde düzenleyerek alt vekil ile vekalet veren arasında kanuni bir ilişkiyi kurmuştur⁴⁶². Bu hüküm dolayısıyla vekalet verene doğrudan talep hakkı kanun aracılığıyla tanınmış bulunmaktadır.

TBK m. 507/3 vasıtasıyla vekalet verene sağlanan doğrudan talep hakkı, vekalet verenin asıl vekile karşı sahip olduğu hakları kapsamaz. Doğrudan talep hakkının kapsamı sadece asıl vekilin alt vekilden talep edebileceği hususlarla sınırlıdır⁴⁶³.

Vekalet veren sahip olduğu doğrudan talep hakkı kapsamında alt vekilden, vekalet sözleşmesinin gereği gibi ifasını talep edebilir, alt vekile talimat verip hesap sorabilir, vekalet sözleşmesi sebebiyle alt vekilin aldığı şeyleri kendisine iade etmesini isteyebilir ve ayrıca da vekalet verenin alt vekili her zaman azledebilmesi mümkündür⁴⁶⁴.

⁴⁶¹ Nisbilik İlkesi: kural olarak borç, borç ilişkisinin tarafları arasında hüküm doğurur. 3. kişiler bir borç ilişkisi ile bağlanamaz. Ayrıntılı bilgi için Bkz. **Eren**, Genel, s. 18; **Reisoğlu**, s. 34; **Kılıçoğlu**, s. 6; **von Tuhr**, s. 9; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop**, s. 20.

⁴⁶² **Akipek**, Alt Vekalet, s. 185; **Tandoğan**, s. 474; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 37; **Uygur**, Alt Vekalet, s. 641; Yargıtay da alt vekil ile vekalet veren arasındaki ilişkinin sözleşmeden değil kanundan kaynaklandığı görüşünü teyit etmektedir, YHGK, T. 01.10.1969, E. 1057, K. 715, **Uygur**, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, Cilt: VII, s. 8673-8674.

⁴⁶³ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 197; **Tandoğan**, s. 474; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 38.

⁴⁶⁴ **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 38; **Uygur**, Alt Vekalet, s. 646.

Alt vekalet sözleşmelerinde vekalet verenin kullandığı doğrudan talep hakkının caiz olan alt vekalet ve caiz olmayan alt vekaletin her ikisinde de kullanılıp kullanılmayacağı hususu tartışmalı olmakla birlikte caiz olan alt vekalette vekalet verenin doğrudan talep hakkını kullanabilmesi büyük ve pratik öneme sahip olacaktır⁴⁶⁵. Çünkü asıl vekil yetkisi dahilinde alt vekil atadığında yani caiz olan alt vekalette asıl vekilin sorumluluğu TBK m. 507/2 hükmüyle hafifletilmiş ve asıl vekil sadece alt vekili seçmede ve ona talimat vermede gerekli özeni gösterip göstermemesiyle sorumlu tutularak gerekli özeni gösterdiğini ispat etmesi halinde de asıl vekilin sorumluluğu söz konusu olmayacaktır⁴⁶⁶. Dolayısıyla da asıl vekilin vekalet verene tazminat ödemekten kurtulması kolaylaştırılmıştır⁴⁶⁷. Ayrıca alt vekilin davranışı nedeniyle zarara uğrayan vekalet verenle alt vekil arasında sözleşme ilişkisi bulunmadığı için, vekalet verenin tamamen korumasız kalması söz konusu iken kanun koyucu vekalet verene tanıdığı doğrudan talep hakkı sayesinde bu tehlikeyi engellemiştir⁴⁶⁸.

Asıl vekilin yetkisi dışına çıkarak alt vekil atadığı durumlarda yani caiz olmayan alt vekalette vekalet verenin doğrudan talep hakkının önemi caiz olan alt vekalet göre gölgede kalmıştır. Çünkü asıl vekilin yetkisi dışında alt vekil atadığı durumdaki sorumluluğu TBK m. 507/1 de daha ağır düzenlenmiştir ve hüküm alt vekilin yaptığı işlemlerden dolayı asıl vekili kendisi yapmış gibi sorumlu tutmaktadır. Böyle bir durumda da vekalet veren asıl vekilden tazminat talebinde bulunabilecektir. Fakat şu husus da belirtilecek olursa asıl vekilin iflas etmesi yahut ödemededen acze düşmesi durumunda vekalet verenin yine korumasız kalma tehlikesi söz konusu olacağı için caiz olmayan alt vekalette vekalet verenin doğrudan talep hakkının var olduğu söylenebilir⁴⁶⁹. Ayrıca TBK m. 507/3 hükmünde kanun koyucu “*her iki durumda da*” şeklinde belirterek vekalet verenin doğrudan talep hakkının hem caiz olan hem de caiz olmayan alt vekalet için de geçerli olduğunu belirtmiştir.

⁴⁶⁵ **Uygur**, Alt Vekalet, s. 641; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 197.

⁴⁶⁶ **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 263; **Özkaya**, Vekalet Sözleşmesi, s. 473; **Uygur**, Alt Vekalet, s. 646; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 33; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 163; **Tandoğan**, s. 466.

⁴⁶⁷ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 197; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 39.

⁴⁶⁸ **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 39; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 198.

⁴⁶⁹ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 200; **Uygur**, Alt Vekalet, s. 642.

3.3.1.5.4.2. Alt Vekilin Vekalet Verene Karşı Sorumluluğu Ve Hakları

Alt vekalet sözleşmesinde TBK m. 507/3 hükmü ile vekalet verene tanınan doğrudan talep hakkı, alt vekil bakımından da kanuna dayalı bir sorumluluk getirmektedir. Alt vekilin alt vekalet sözleşmesi nedeniyle asıl vekile karşı sorumluluğu bulunurken, vekalet verene karşı da sözleşme ilişkisi gereği değil ancak kanun gereği sorumluluğu bulunmaktadır⁴⁷⁰.

Alt vekilin asıl vekile ve vekalet verene karşı en önemli sorumluluğu alt vekalet sözleşmesiyle üstlendiği iş görme borcunu özenle ifa etmektir⁴⁷¹. Ayrıca vekilin vekalet sözleşmesinden kaynaklanan borçları olan, sadakat(bağlılık) ve sır saklama borcu, vekalet verenin talimatlarına uyma borcu, hesap verme borcu ve aldıklarını verme borcu alt vekilin de borçlarını yani sorumluluklarını oluşturmaktadır⁴⁷².

Alt vekilin caiz olan alt vekalet sözleşmesinden kaynaklanan haklarına gelinecek olursa vekalet verenin kanundan kaynaklanan doğrudan talep hakkının sınırlarını asıl vekilin alt vekilden talep edebileceği haklar oluşturur yani vekalet veren asıl vekilin alt vekilden talep edebileceği hakları alt vekile karşı ileri sürebilir. Bunun sonucu olarak alt vekil de alt vekalet sözleşmesinden kaynaklanan ve asıl vekile karşı ileri sürebileceği itiraz ve defileri vekalet verene karşı da ileri sürebilme hakkına sahiptir⁴⁷³.

Alt vekilin diğer bir hakkı da, asıl vekilden olan ücret alacağı yahut da asıl vekilden tahsil edemediği masraflara karşılık vekalet verene iade etmesi gerekli şeyler üzerinde hapis hakkı kullanabilme imkanı olması yahut vekalet verene vereceği paradan mahsup yapabilmesidir⁴⁷⁴.

⁴⁷⁰ **Uygur**, Alt Vekalet, s. 645; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 218.

⁴⁷¹ **Uygur**, Alt Vekalet, s. 646; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 219.

⁴⁷² Vekilin vekalet sözleşmesinden kaynaklanan borçları ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. II. Bölüm, 2.2.4.1.

⁴⁷³ **Tandoğan**, s. 474; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 38; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 191 vd.; **Uygur**, Alt Vekalet, s. 646.

⁴⁷⁴ **Uygur**, Alt Vekalet, s. 646; **Tandoğan**, s. 474.

Alt vekalet sözleşmesi nedeniyle kanun koyucunun vekalet verene tanıdığı doğrudan talep hakkı sadece vekalet verene tek taraflı olarak alacak hakkı sağlayan bir hakkıdır.⁴⁷⁵ Dolayısıyla alt vekil alt vekalet sözleşmesi kaynaklanan, ücret alacağı, yaptığı masrafları yahut uğradığı zararların tazmin edilmesini vekalet verenden talep edemeyecek sadece alt vekalet sözleşmesinin tarafı olan asıl vekilden talep edebilecektir⁴⁷⁶. Ancak asıl vekil vekalet verenden olan alacaklarını alt vekile temlik ettiği takdirde alt vekilin bu alacakları vekalet verenden talep etme imkanı söz konusu olur⁴⁷⁷.

Alt vekilin caiz olmayan alt vekalet sözleşmesinden yani vekilin yetkisiz olarak alt vekil atadığı yahut da vekalet verenin yetkisiz olarak atanmış alt vekile icazet vermediği hallerde ortaya çıkan alt vekalet sözleşmesinden kaynaklanan haklarına gelinecek olursa, böyle bir durumda alt vekil vekaletsiz iş gören konumunda kabul edilir⁴⁷⁸. Alt vekilin asıl vekilin yetkisi olmadan atandığı durumlarda alt vekil, yaptığı harcamaları ve ücret alacağına ilişkin taleplerini kendisinin iş sahibi konumunda olan vekalet verenden TBK m. 530 “*İş sahibi, kendi menfaatine yapılmamış olsa bile, iş görmeden doğan faydaları edinme hakkına sahiptir; ancak zenginleştiği ölçüde, iş görenin masraflarını ödemek ve giriştiği borçlardan onu kurtarmakla yükümlüdür.*” hükmü kapsamında talep edebilir. Ancak bu hüküm kapsamında da alt vekilin alacağı vekalet verenin sağladığı fayda ile sınırlıdır⁴⁷⁹.

⁴⁷⁵ **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 267; **Uygur**, Alt Vekalet, s. 646; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 42; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 223; **Tandoğan**, s. 474; **Uygur**, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, Cilt: VII, s. 8669-8670.

⁴⁷⁶ **Uygur**, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, Cilt: VII, s. 8669-8670; **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 267; **Uygur**, Alt Vekalet, s. 647; **Tandoğan**, s. 476; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 42; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 224.

⁴⁷⁷ **Uygur**, Alt Vekalet, s. 647; **Uygur**, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, Cilt: VII, s. 8671; **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 267.

⁴⁷⁸ **Tandoğan**, s. 478; **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 267; **Uygur**, Alt Vekalet, s. 647; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 227.

⁴⁷⁹ **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 268; **Uygur**, Alt Vekalet, s. 647; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 229; **Uygur**, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, Cilt: VII, s. 8672.

3.3.1.6. Alt Vekalet Sözleşmesinin Sona Ermesi

Vekalet sözleşmesinin sona erme sebepleri⁴⁸⁰, uygun düştüğü ölçüde hukuki nitelik olarak vekalet sözleşmesi olan alt vekalet sözleşmesi için de geçerli olacaktır. Ayrıca alt vekalet sözleşmesinin sona ermesi, asıl vekalet sözleşmesinin son bulup bulmaması bakımından önem taşır⁴⁸¹.

Alt vekalet sözleşmesinin sona ermesi, asıl vekalet sözleşmesinin de sona ereceği anlamı taşımaz, asıl vekalet sözleşmesi hükümlerini doğurmaya devam edecektir. Çünkü alt vekalet sözleşmesi sona erdiğinde asıl vekil ya vekalet sözleşmesinden kaynaklanan iş görme borcunu kendisi ifa eder yahut da yeni bir alt vekil atar, asıl vekilin böyle bir durumda ifa imkansızlığına düşeceği ihtimali günümüz modern dünyasında mümkün görülmemektedir⁴⁸².

Alt vekalet sözleşmesi geçerli olarak hüküm doğururken asıl vekalet sözleşmesi sona erdirilirse bu durumda sıkıntıya düşecek olan asıl vekilin alt vekili azletmek suretiyle sözleşmeyi sona erdirmesi söz konusu olur⁴⁸³. Ancak böyle bir durumda da asıl vekil sözleşmeyi zamansız sona erdirdiği için tazminat borcu altına girecektir. Asıl vekil

⁴⁸⁰ Vekalet sözleşmesinde taraflar arasındaki yoğun güven ilişkisinin bir sonucu olarak özel sona erme halleri düzenlenmiştir. Buna göre; azil, istifa, ölüm, ehliyetsizlik ve iflas vekalet sözleşmesini sona erdiren özel sebeplerdendir. Ayrıca borcu genel anlamda sona erdiren; borç ilişkisinden doğan bütün borçların ifa edilmesi, bozma sözleşmesi, fesih, dönme, sürenin tamamlanması, geri alma ve iptal, ifanın imkansızlaşması da vekalet sözleşmesini sona erdiren sebepler arasında sayılabilir, ayrıntılı bilgi için Bkz. **Kayıhan/Ünlütepe**, Vekalet Sözleşmesi, s. 173; **Erdem**, Vekaletten Azil Ve İstifa, s. 949.

⁴⁸¹ **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 42; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 91.

⁴⁸² **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 43.

⁴⁸³ “Bu bağlamda asıl tartışılması gereken hususlardan birini de, asıl iş sahibinin, alt vekilden, kendisine alt vekâlet vermiş olanın azledilmesini isteyip isteyemeyeceği oluşturur. Alt vekâlette, alt vekilin sahip olduğu yetki, kapsam itibariyle kendisine alt vekâlet vermiş olanınkiyle sınırlı olup; bu iç vekâlet ilişkisini de alt vekâlet vermiş olan (vekil) kurduğuna göre, söz konusu hukuki bağı, kurulan ilişkinin doğası gereği azil yoluyla sona erdirme hakkı, ancak alt vekâlet vermiş olana (vekile) ait bulunacaktır; alt vekil ise, bu iç vekâlet ilişkisinde üstlenmiş olduğu rolün gereği, ancak ilişkiyi istifa yoluyla sona erdirebilir; onun azil hakkının bulunduğundan söz edilemez. Fakat, asıl iş sahibinin, alt vekilden, kendinse alt vekâlet vereni azletmesini istemesi, yeni bir işlemin icrası için alt vekile yeni bir temsil yetkisi ya da vekâlet vermesi anlamına geleceğinden; alt vekil, bu çerçevede asıl iş sahibi ile kendisi arasında kurulan yeni vekâlet ilişkisi bağlamında, iş sahibi adına, bu azil işlemi gerçekleştirebilecektir” **Tanrıver**, Süha: Noterlik Açısından Vekalet (Temsil), B.2, Ankara 2001 s.29-30.

kendisini bu tarz sorunlu durumlarla karşı karşıya getirmemek için alt vekalet sözleşmesine geciktirici yahut bozucu şart koyarak asıl vekalet sözleşmesi ile alt vekalet sözleşmesini birbirine bağlaması uygun olacaktır⁴⁸⁴.

3.3.2. Vekilin Borcun İfasında İkame Vekil Kullanması

Vekilin vekalet sözleşmesinden doğan iş görme borcunu, şahsen ifa etmeyip başka bir üçüncü kişiye gördürmesinin çeşitlerinden bir diğeri de ikame vekil kullanmasıdır. Yani vekil ikame vekalet sözleşmesi düzenleyerek iş görme borcunu gördürmek için yerine ikame vekil tevdi edebilir.

3.3.2.1. İkame Vekalet Kavramı

Terminolojik olarak⁴⁸⁵ “*yerine koyma, yerine kullanma, yerine geçme*” anlamlarına gelen ikame kavramı, geniş anlamda iş görme borcunu yerine getirmekle yükümlü vekilin iş görme borcunu kendisi görmeyip üçüncü bir kişiyi tevkil etmesi durumunda kullanılabilir⁴⁸⁶.

Doktrinde ikame vekaletin anlamının ne olduğu konusunda tartışma olmakla⁴⁸⁷ birlikte bir görüş⁴⁸⁸ ikame vekilin geciktirici şarta bağlı olarak atandığını savunmaktadır. Bu görüşe göre, vekalet verenle vekil arasında hüküm ve sonuç doğuran bir vekalet sözleşmesinde vekil, sözleşmeden doğan yükümlülüklerini yerine getirmediğinde yahut sözleşmeyi vaktinde ifa etmediğinde ikame vekalet söz konusu olacaktır. Yani geciktirici şarta bağlı olarak ikame vekalet doğacak yahut doğmayacaktır. Bu görüşe göre geciktirici şart, vekalet sözleşmesinde asıl vekilin, sözleşmedeki yükümlülüklerine uygun davranmaması halidir ve dolayısıyla vekil sözleşmeye uygun davrandığında geciktirici şart gerçekleşmeyeceği için ikame vekalet gündeme gelmeyecek ve doğmayacaktır. Vekil

⁴⁸⁴ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 266; **Parlak/Börü**, Alt Vekalet, s. 43

⁴⁸⁵ **Ejder**, Hukuk Sözlüğü, s. 533.

⁴⁸⁶ **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2769; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 129.

⁴⁸⁷ **Aral/Ayrancı**, s. 404; **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2769.

⁴⁸⁸ **Aral/Ayrancı**, s. 404.

sözleşmeye uygun davranmadığında ise geciktirici şart gerçekleşecek ve ikame vekalet doğacaktır⁴⁸⁹.

Bizimde katıldığımız diğer bir görüş⁴⁹⁰ ise, vekalet veren adına yaptığı bir sözleşmeyle vekilin, vekalet sözleşmesinden doğan borçlarını başkasına bırakmasıdır. Yani ikame vekalet, asıl vekilin vekalet sözleşmesinden doğan iş görme borcunu, başka bir üçüncü kişiye gördürmesinin bir çeşidi niteliğindedir⁴⁹¹. Ayrıca ikame vekalet için mutlaka geciktirici şartın varlığının aranması söz konusu olmamaktadır.

3.3.2.2. İkame Vekalet Sözleşmesinin Kurulması

İkame vekalet sözleşmesi üçüncü kişi ile asıl vekil arasında akdedilir. Fakat vekille üçüncü kişi arasında akdedilen bu sözleşmeyi vekil kendi adına ve hesabına yapmaz⁴⁹². Dolayısıyla asıl vekille ikame vekil arasında bir vekalet ilişkisi doğmayacağı için, aralarında herhangi bir vekalet sözleşmesinin varlığından bahsedilemez. Yani asıl vekille ikame vekil arasında vekalet sözleşmesi kurulmaz⁴⁹³. İkame vekalet sözleşmesiyle, vekalet sözleşmesi gereği iş görme borcu altına giren asıl vekil, bu borcunu başkasına devretmektedir ve vekilin devrettiği kişiyle yani ikame vekille, vekalet veren arasında vekalet ilişkisi kurulur⁴⁹⁴.

⁴⁸⁹ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 122; **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2770; **Aral/Ayrancı**, s. 404.

⁴⁹⁰ **Yavuz/Acar/Özen**, s. 659; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 652; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 121; **Tandoğan**, s. 461; **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2770; **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 199-200; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 61; **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 261; **Eren**, s. 718; “Temsil yetkisi vekalet sözleşmesinden doğabileceği gibi, temsil olunan kimse, temsil yetkisi ile birlikte temsilciye bir başkasını tevkil yetkisi de vermiş olabilir. Bu durumda, ikinci temsilci, birinci temsilcinin temsilcisi olmayıp temsil olunan kimsenin temsilcisidir ve bu nitelikte yaptığı işlemlerin hüküm ve sonuçları temsil olunanı bağlar. İkinci temsilcinin temsil yetkisi, temsil olunan birinci temsilciye verdiği tevkil yetkisine dayanır. Bunun gibi vekilin, doğrudan doğruya bir sözleşme ilişkisi meydana getirebilmesi olanaksız değildir.” **Yarg. HGK. T. 13.02.1974, 524/103, Özkaya**, Eraslan: Vekalet Sözleşmesi ve Kötüye Kullanılması, 2. Baskı, Ankara, 2003, s. 476.

⁴⁹¹ **Tandoğan**, s. 461; **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2770.

⁴⁹² **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2773

⁴⁹³ **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2774; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 123; **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 261; **Tandoğan**, s. 461; **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 41.

⁴⁹⁴ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 123; **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 261; **Tandoğan**, s. 461; **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2770; **von Tuhr**, s. 337.

İkame vekil ile vekalet veren arasında akdedilen vekalet sözleşmesi, asıl vekilin düzenlediği ikame vekalet sözleşmesi geçerli şekilde akdettiğinde oluşur. Yani ikame vekil ile vekalet veren arasında akdedilen vekalet sözleşmesinin geçerli olması için asıl vekilin ikame vekalet sözleşmesi düzenlemeye yani ikame vekil atamaya yetkili olması gerekir⁴⁹⁵.

İkame vekaletin varlığından söz edebilmek için asıl vekilin ikame vekil atamaya yetkili olması gerektiğini söylemiştik. Buradaki yetki vekile, vekalet veren tarafından önceden verilebileceği gibi vekalet veren sonradan da asıl vekilin düzenlediği ikame vekalet sözleşmesine icazet vererek bu sözleşmeyi geçerli hale getirebilir⁴⁹⁶. İkame vekalet sözleşmesi düzenleyen asıl vekil, sözleşmeyi akdederken vekalet verenin temsilcisi olarak hareket eder ve doğrudan temsile⁴⁹⁷ ilişkin hükümler burada uygulama alanı bulacaktır⁴⁹⁸.

İkame vekaleti düzenleyen asıl vekil, vekalet verenin kendisine verdiği temsil yetkisinin sınırları içinde yetkisini kullandığı sürece yetkili temsilden söz edilir ve dolayısıyla da ikame vekalet, vekalet verenle ikame vekil arasında hüküm ve sonuç doğurur. Fakat asıl vekil vekalet verenin kendisine verdiği yetkinin sınırlarını aştığında yahut kendisine bu yönde herhangi bir yetki verilmediği halde ikame vekalet düzenlediğinde de yetkisiz

⁴⁹⁵ "...Vekilin başkasına vekalet verebilmesi(başkasını tevkil edebilmesi), vekaletnamesinde özel bir başkasını tevkil yetkisinin mevcudiyeti halinde mümkündür." **Yarg. 13. HD. T.** 05.06.1992, **E.** 1902, **K.** 5282, Yargıtay Kararları Dergisi Yıl 1992, Sayı, 10, s. 1571-1574; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 123; **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 261; **Tandoğan**, s. 461.

⁴⁹⁶ **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2774; **Tandoğan**, s. 462.

⁴⁹⁷ Burada sözü edilen temsil doğrudan doğruya temsildir. Aksi durumda ikame vekalet önce ikame vekil ile asıl vekil arasında hüküm doğuracak ve asıl vekilin ikinci bir işlemle ikame vekalet sözleşmesinden doğan hak ve yükümlülükleri vekalet verene devretmesi yahut nakletmesi gerekecektir, **Akipek**, Alt Vekalet, s. 124, Temsille ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. **İnceoğlu**, Doğrudan Temsil, s. 7 vd.; **Yavuz**, Cevdet: Türk-İsviçre ve Fransız Hukuklarında Dolaylı Temsil, İstanbul, 1983, s. 1 vd.; **Akyol**, Şener: Türk Medeni Hukukunda Temsil, İstanbul, 2009, s. 3 vd.; **Eren**, Genel, s. 424 vd.; **von Tuhr**, s. 314 vd.

⁴⁹⁸ **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2774.

temsil⁴⁹⁹ meydana gelir⁵⁰⁰. Vekalet verenin yetkisiz temsilci olduğu durumlarda ikame vekalet sözleşmesi geçerli olmayacağı için vekalet verenle, vekilin iş görme borcunu devrettiği üçüncü kişi arasında herhangi bir sözleşme ilişkisi mevcut olmayacaktır. Buna karşılık vekalet verenin, vekilin yetkisiz olarak düzenlediği ikame vekalet sözleşmesine makul sürede icazet verdiği durumlarda askı durumu ortadan kalkar, ikame vekalet sözleşmesi baştan itibaren geçerli olur ve dolayısıyla vekalet veren ikame vekalet sözleşmesiyle bağlı olur⁵⁰¹. Vekalet verenin ikame vekalet sözleşmesine icazet vermediği durumlarda sözleşme hiçbir şekilde hüküm ve sonuç doğurmayacaktır. Ancak yetkisiz vekil tarafından kendisine iş görme borcu devredilen üçüncü kişi, işi gerçekleştirmesi durumunda TBK m. 526 vd. düzenlenen vekaletsiz iş görmeye ilişkin hükümler uygulama alanı bulabilir⁵⁰².

3.3.2.3. İkame Vekalet-Alt Vekalet Karşılaştırılması

Vekilin iş görme borcunu başkasına gördürmesinin somut görünümlerinden olan ikame vekalet ve alt vekalet aynı amaç için kullanılsalar da farklı kavramlardır ayıca sonuçları bakımından da ciddi farklılıklara sahiptirler.

Farklılıklara gelinecek olursa öncelikle belirtmek gerekir ki alt vekalet, asıl vekilin alt vekil konumundaki üçüncü kişiyle, kendi adına ve hesabına yaptığı, vekalet verenle aralarındaki vekalet sözleşmesinden tamamen bağımsız, ayrı bir sözleşmedir. Yani alt vekalet, asıl vekille vekalet veren arasındaki vekalet sözleşmesinden ayrı olarak düzenlenir ancak düzenlenen bu sözleşme de, vekalet sözleşmesi niteliği taşır. Asıl vekilin, vekalet sözleşmesinde yüklendiği iş görme borcunu alt vekile tevdi ettiği alt

⁴⁹⁹ Vekalet veren adına hukuki işlem yapan temsilci yetkisi olmadığında yetkisiz temsil söz konusu olur. Yetkisiz temsil, temsil yetkisi hiç verilmediğinde, yetkinin kapsamı aşıldığında yahut önceden verilmiş olan yetkinin sona erdiği durumlarda ortaya çıkar. Temsilci, yetkisiz olduğu durumlarda vekalet veren adına hukuki işlem düzenledi ise düzenlediği hukuki işlemin hak ve borçlarının vekalet verene ait olabilmesi için, vekalet verenin bu hukuki işleme icazet vermesi gerekir. Hukuki işlemin geçerliliği, vekalet veren icazet verinceye yahut icazet vermeyeceği anlaşılincaya kadar askıdadır. Ayrıntılı bilgi için Bkz. **Sungurbey**, Ayfer Kutlu: Yetkisiz Temsil, İstanbul, 1988, s. 44 vd.; **Akyol**, Temsil, s. 47; **Eren**, Genel, s. 453.

⁵⁰⁰ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 125

⁵⁰¹ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 125; **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2775.

⁵⁰² **Tandoğan**, s. 462; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 125; **Özkaya**, Vekalet Sözleşmesi, s. 472; **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2775.

vekalette, alt vekille vekalet veren arasında herhangi bir hukuki ilişki bulunmaz ve bundan dolayı da alt vekil, kural olarak gördüğü işler ve yaptığı harcamalar için direkt olarak vekalet verene başvuramaz, ancak gördüğü işler ve yaptığı bu harcamaları asıl vekilden talep edebilecektir⁵⁰³.

İkame vekalette ise alt vekalette olduğu gibi asıl vekil kendi adına ve hesabına bir sözleşme yapmayıp, asıl vekil vekalet verenin temsilcisi olarak hareket etmekte ve ikame vekalet sözleşmesini vekalet veren adına ve hesabına düzenlemektedir. Dolayısıyla ikame vekalette, asıl vekille ikame vekil arasında bir vekalet ilişkisi bulunmaz⁵⁰⁴. İkame vekalet, ikame vekille vekalet veren arasında hüküm ve sonuçlar doğuracağı için ikame vekil doğrudan doğruya vekalet verene başvurabilir⁵⁰⁵.

İkame vekalet sözleşmesinin caiz olarak kurulması için, asıl vekile vekalet veren tarafından temsil yetkisi verilmiş olması yani asıl vekilin yetkili temsilci şeklinde hareket etmesi, asıl vekilin yetkisiz olarak ikame vekil atadığı durumlarda da vekalet verenin ikame vekalet sözleşmesine makul bir sürede icazet vermesi gerekir. Aksi halde ikame vekille vekalet veren arasında herhangi bir sözleşme ilişkisi gündeme gelmeyecektir. Bu durum TBK m. 506/1 hükmünde düzenlenen vekilin vekalet sözleşmesinden kaynaklanan iş görme borcunu şahsen ifa etmesinin istisnaları bakımından değerlendirilecek olursa ikame vekalet sözleşmesinin geçerli olması için ilk istisnai durumun yani vekalet verenin işin başkasına gördürülmesi konusunda açık yahut örtülü şekilde rızasının varlığı aranır. Ancak *Akipek'e göre*⁵⁰⁶ diğer iki istisnai durumun yani vekilin işi başkasına gördürme konusunda teamül gereği yetkili sayılması ve vekilin işi başkasına gördürmeye mecbur olması hallerinde dahi ikame vekaletin, ikame vekille vekalet veren arasında hüküm ve sonuç doğurabilmesi için vekalet verenin ikame vekalet sözleşmesine icazet vermesi gereklidir. Aksi durumda ikame vekalet sözleşmesi TBK m. 506/1 bakımından caiz olsa da ikame vekil ile vekalet veren arasında herhangi bir vekalet sözleşmesi varlığından söz edilemeyecektir. Ancak alt vekalet bakımından incelendiğinde ise TBK m. 506/1 de yer alan üç istisnai durumun birinin varlığı halinde asıl vekil vekalet sözleşmesinden

⁵⁰³ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 129; **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2771.

⁵⁰⁴ **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 277; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 129.

⁵⁰⁵ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 652; **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 266.

⁵⁰⁶ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 130.

kaynaklanan iş görme borcunu alt vekile gördürebilecek yani asıl vekilin alt vekalet sözleşmesi düzenlemesi caiz hale gelecektir⁵⁰⁷.

Ancak belirtmek gerekir ki, alt vekaletle ikame vekalet arasında büyük farklılıklar olsa da, somut olaylarda değerlendirildiğinde anılan bu kavramların birbirinden ayırt edilmesi oldukça güçlük oluşturur. Doktrinde ise somut olayın niteliğinin belirlenemediği durumlarda alt vekaletin varlığının fiili bir karine olarak kabul edilmesi gerektiği görüşü hakimdir⁵⁰⁸.

3.3.2.4. İkame Vekalet Sözleşmesinin Hükümleri

İkame vekalet sözleşmesi, yani asıl vekilin vekalet sözleşmesinden kaynaklanan iş görme borcunu üçüncü bir kişiye tevdi ettiği sözleşme, asıl vekilin müvekkilin temsilcisi olarak düzenlediği sözleşmedir. Asıl vekilin üçüncü kişi yani ikame vekille, vekalet veren arasındaki ilişki vekalet ilişkisidir ve aralarında vekalet sözleşmesi kurulmuş olur⁵⁰⁹. Dolayısıyla da düzenlenen bu sözleşmeye TBK m. 502 vd. düzenlenen vekalet sözleşmesine ilişkin hükümler uygulanacaktır. Sözleşmenin taraflarının hak ve borçları da bu çerçevede belirlenir⁵¹⁰.

Vekalet sözleşmesiyle yüklendiği iş görme borcunu bir üçüncü kişiye yani ikame vekile devreden asıl vekille, ikame vekil arasındaki sözleşmenin hükümleri değerlendirirken,

⁵⁰⁷ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 130; **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2772.

⁵⁰⁸ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 652; **Tandoğan**, s. 462; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 130; **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2771; **Karahasan**, Mustafa Reşit: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler Notlandırılmış Yasa Maddeleri ve Yargıtay Kararları, Cilt. 5, Ankara, 2004, s. 1022; **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 261; **Başpınar**, Vekilin Özen Borcu, s. 200.

⁵⁰⁹ Yargıtay da aradaki sözleşmenin niteliğinin vekalet sözleşmesi olduğuna dair verdiği kararlar mevcuttur, “Üçüncü kişi, durumunda olan müvekkil başkasıyla arasında çıkan uyuşmazlığın çözümlenmesinde, avukat sıfatı bulunmayan davalıyı başkalarını da vekil edebilme yetkisiyle temsilci atamıştır. Davalı bu amacın sağlanması için davacıyı temsil yetkisinin sınırları içinde vekil seçmiştir. Böylece davacı ile asıl müvekkil arasında, usulüne uygun bir vekalet ilişkisi meydana gelmiştir. O halde, birinci vekilin davacı ile kurduğu bu ilişkinin sonuçları asıl müvekkili bağlar.” **Yarg. 4. HD. T. 06.10.1969, E. 7193, K. 8211, Karahasan**, Yargıtay Kararları, s. 1023.

⁵¹⁰ **Akipek**, Alt Vekalet, s. 126.

asıl vekilin yetkili olup olmamasına göre caiz olan ikame vekalet ve caiz olmayan ikame vekalet şeklinde ayrı ayrı değerlendirilecektir.

3.3.2.4.1. Vekilin Yetkisi Dahilinde İkame Vekil Ataması

İkame vekalet sözleşmesi, asıl vekilin vekalet veren tarafından kendisine verilen yetki sınırları içinde yapılmışsa caiz olan ikame vekalet söz konusu olur⁵¹¹. Ayrıca vekalet verenin yetkisiz vekilin düzenlediği ikame vekalet sözleşmesine icazet vermesiyle de askıda olan ikame vekalet sözleşmesi yine caiz hale gelir⁵¹².

Caiz olan ikame vekalet sözleşmesi açısından bakıldığında asıl vekil sözleşmenin tarafı değildir. Ancak TBK m. 507/2 hükmü “*Vekil başkasına vekâlet vermeye yetkili ise, sadece seçmede ve talimat vermede gerekli özeni göstermekle yükümlüdür.*” şeklinde düzenlenmiştir. Hükümden de anlaşılacağı üzere kanun koyucu asıl vekilin sorumluluğunu düzenlemiş ve asıl vekili ikame vekili atarken ve ikame vekile talimat verirken gerekli dikkat ve özeni göstermekle yükümlü tutmuştur⁵¹³. Ancak TBK m. 507/2 hükmü emredici bir hüküm değildir ve taraflar aksine sözleşme yaparak asıl vekilin sorumluluğunu kısıtlayabilir hatta tamamen ortadan kaldıracaktır⁵¹⁴. Asıl vekilin sorumluluğunu ortadan kaldıran sorumsuzluk anlaşması olmasa dahi, TBK m. 507/2 hükmü asıl vekilin sorumluluğunu kısıtlamaktadır ve asıl vekili sadece ikame vekili atamada ve ona talimat vermede gerekli dikkat ve özeni göstermekle sorumlu tutmaktadır. TBK m. 507/2 hükmü asıl vekile, TBK m. 116 hükmünden⁵¹⁵ farklı olarak kurtuluş kanıtı getirme olanağı tanımaktadır ve dolayısıyla asıl vekil ikame vekil atamada ve talimat

⁵¹¹ **Tandoğan**, s. 464; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 126; **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2776.

⁵¹² **Tandoğan**, s. 464; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 126.

⁵¹³ **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2776; **Tandoğan**, s. 464; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 126.

⁵¹⁴ **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2776; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 126; Ancak, sorumsuzluk anlaşmasına koyulamayacak şartlara ilişkin Bkz. III. Bölüm, 3.3.3.3.2.

⁵¹⁵ Bu konu aşağıda vekilin yardımcı kişinin fiilinden dolayı sorumluluğunda ayrıntılı olarak anlatılmıştır, Bkz. III. Bölüm, 3.3.3.2.

vermede gerekli dikkat ve özeni gösterdiğini yani kusurunun bulunmadığını ispat ederek sorumluluktan kurtulabilecektir⁵¹⁶.

Vekilin ikame vekil atamaya yetkili olduğu durumlarda sorumluluğu ikame vekili gerekli niteliklere uygun olarak seçmek ve ona gerekli talimatları vermekle sınırlıdır ki bunlarda asıl vekilin vekalet verenle arasındaki vekalet sözleşmesinden kaynaklanan özen yükümlülüğünün bir gereğidir. Ancak vekilin ikame vekili denetleme, gözetim altında tutma sorumluluğu bulunmamaktadır⁵¹⁷.

3.3.2.4.2. Vekilin Yetkisi Olmadan İkame Vekil Ataması

Asıl vekilin yetkisiz olduğu durumlarda ikame vekalet sözleşmesi düzenlediğinde caiz olmayan ikame vekalet gündeme gelecektir. Yukarıda da bahsedildiği üzere yetkisizlik temsil yetkisinin hiç verilmediği, yetkinin kapsamı aşıldığı ya da önceden verilmiş olan yetkinin sona erdiği durumlarda ortaya çıkar ve vekilin bu durumlarda düzenlediği ikame vekalet sözleşmesi caiz olmayan ikame vekalet olacaktır. Bu konu yukarıda ayrıntılı olarak incelenmiştir⁵¹⁸

3.3.3. Vekilin Borcun İfasında Yardımcı Kişiden Yararlanması

TBK m. 506/1 hükmü vekilin şahsen ifa borcunu düzenlemektedir. Yani vekilin işi şahsen ifa etmesi kuraldır⁵¹⁹. Ancak işin vekil tarafından şahsen ifa edilmesi vekilin yardımcı kişi ya da kişilerden yaralanamayacağı anlamına gelmez⁵²⁰. Günümüzün ekonomik yapısının karmaşıklığı, uzmanlaşma ve iş bölümü gibi nedenler, borçluyu borcunu

⁵¹⁶ **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 263; **Özkaya**, Vekalet Sözleşmesi, s. 473; **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2777; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 126; **Tandoğan**, s. 466.

⁵¹⁷ **Erlüle**, Alt Vekalet, s. 263; **Börü/Parlak**, İkame Vekalet, s. 2777; **Tandoğan**, s. 466; **Uygur**, Turgut: Açıklamalı-İçtihatlı Borçlar Kanunu Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, Cilt, VII, Ankara, 2003, s. 8543.

⁵¹⁸ II. Bölüm, 2.3.2.

⁵¹⁹ **Akıncı**, Vekalet Sözleşmesi, s. 14; **Yavuz/Acar/Özen**, s. 658; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 61; **Becker**, İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, (çev. **Dora**), s. 706; **Aral/Ayrancı**, s. 410; **Eren**, s. 717.

⁵²⁰ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 650; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 61; **Becker**, İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, (çev. **Dora**), s. 706; **Aral/Ayrancı**, s. 410

ifasında yardımcı şahıslardan yararlanmaya zorlamaktadır⁵²¹. Ayrıca üstlenilen bir cerrahi operasyonun üstlenen uzman hekim tarafından tek başına gerçekleştirilmesi yahut bir şirketin bütün işlemlerinin bizzat yönetim kurulu tarafından görüleceğinin kabul edilmesi hayatın olağan akışına da ters düşmektedir⁵²². Örneğin; bir avukatın büroda sekreter çalıştırması, hekimin ameliyat esnasında anesteziistten yardım alması artık bir zorunluluktur ve bu çeşit iş gördürme borcun kişiye bağlı edim kısmıyla ilgili olmadığı için şahsen ifa borcuna aykırılık teşkil etmeyecektir.

Ayrıca vekilin yerine birini koyması yani ikame vekil ataması yahut işi alt vekile tevkil etmesi vekalet sözleşmesine konu olan bazı işlerin ifasını yardımcı kişilere bırakması ile karıştırılmamalıdır. Çünkü vekilin, yardımcı kişiden yararlanması TBK m. 506/1' de düzenlenen ve yukarıda da açıklanmış olan koşullara bağlı değildir ve yardımcı kişinin fiillerinden dolayı sorumluluk da TBK m. 507 değil TBK m. 116 uygulama alanı bulacaktır⁵²³.

3.3.3.1. Genel Olarak Yardımcı Kişi Kavramı

Borçlunun bilgisi ve iradesiyle, borçlunun üstlenmiş olduğu bir yükümlülüğü yerine getiren veya borçlu ile birlikte ifa faaliyetine katılan kişiye yardımcı kişi denileceğini⁵²⁴, bir kişinin yardımcı kişi sayılması için borçlu ile alacaklı arasında herhangi bir sözleşmeye gerek olmadığına, borçluya ifa sırasında yardım eden herhangi bir arkadaş, tanıdık veya bir ziyaretçinin bile yardımcı kişi sayılacağına⁵²⁵ yukarıda değinmiştik⁵²⁶. Dolayısıyla bir kimsenin borcun ifasında yardımcı kişi olarak katıldığının kabul edilebilmesi için önemli olan borçlunun izni ve o yönde bir iradesinin olmasıdır⁵²⁷.

⁵²¹ **Reisoğlu**, s. 361; **Eren**, Genel, s. 1071.

⁵²² Başkaca örnekler için Bkz. **Eren**, Genel, s. 1071; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1091.

⁵²³ **Tandoğan**, s. 459.

⁵²⁴ **Şenocak**, İfa Yardımcıları, s. 104; **Akipek**, Alt Vekalet, s. 131-132; **von Tuhr**, s. 591; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1193; **Özdemir**, s. 274; **Nomer**, Genel, s. 259.

⁵²⁵ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1193; **Oğuzman/Öz**, s. 428; **Serozan**, İfa Engelleri, s. 7; **Nomer**, Genel, s. 260; **Özdemir**, s. 274.

⁵²⁶ II. Bölüm, 2.1.3.2.

⁵²⁷ **Karaca**, İfa yardımcısının Fiilinden Borçlunun Sorumluluğu, s. 50; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1195; **Oğuzman/Öz**, s. 430; **Eren**, Genel, s. 1074.

Üçüncü kişi, yardımcı kişi sıfatını borçlunun borcu bu kişi tarafından ifa edilmesine izin vermesiyle kazanır⁵²⁸. Yani borçlunun izni yoksa yardımcı kişi de yoktur.

3.3.3.2. Vekilin Yardımcı Kişilerden Dolayı Sorumluluğunun Koşulları

Vekilin, yardımcı kişiden yararlanması TBK m. 506/1' de düzenlenen koşullara bağlı olmadığı için yardımcı kişinin fiillerinden dolayı sorumluluk da TBK m. 507 değil TBK m. 116 uygulama alanı bulacaktır. Çünkü borçlunun borcunu şahsen ifaya mecbur olması yani şahsen ifanın kural olarak gerekli olması durumunda dahi, borcun ifasında borçlunun yardımcı kişi/kişilerden yararlanması mümkün olur ve bu husus TBK m. 506/1 hükmüne aykırılık oluşturmaz. Dolayısıyla vekilin işi başkasına gördürmesini düzenleyen TBK m. 507 hükmü vekilin yardımcı kişi kullanması durumunda gündeme gelmeyecektir.

Türk Borçlar Kanunu madde 116⁵²⁹, “*Yardımcı Kişilerin Fiillerinden Sorumluluk*” başlığı altında “*Borçlu, borcun ifasını veya bir borç ilişkisinden doğan hakkın kullanılmasını, birlikte yaşadığı kişiler ya da yanında çalışanlar gibi yardımcılara kanuna uygun surette bırakmış olsa bile, onların işi yürüttükleri sırada diğer tarafa verdikleri zararı gidermekle yükümlüdür.*” şeklinde düzenlenmiş olup⁵³⁰, hem borçluya

⁵²⁸ Oğuzman/Öz, s. 351; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1193; Eren, Genel, s. 1074; Uygur, Türk Borçlar Kanunu Şerhi, s. 739; Reisoğlu, s. 362.

⁵²⁹ Mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu madde 100 de “Muavin Şahısların Mesuliyeti” başlığıyla bu hüküm “*Bir Borcun ifasını veya bir borçtan mütevellit bir hakkın kullanılmasını kendisi ile beraber yaşayan şahıslara veya bir maiyetinde çalışanlara velev kanuna muvafık surette tevdi eden kimse, bunların işlerini icra esnasında ika ettikleri zarardan dolayı diğer tarafa karşı mesuldür.*” şeklindeydi.

⁵³⁰ Ayrıca özel kanunlarda da bu türlü hükümler mevcuttur, örneğin; Noterlik Kanunu madde 162 “*Noterlerin Hukuki Sorumlulukları*” başlığı altında “*Stajiyer, katip ve katip adayları tarafından yapılmış olsa bile noterler, bir işin yapılmamasından veya hatalı yahut eksik yapılmasından dolayı zarar görmüş olanlara karşı sorumludurlar.*” şeklinde düzenlenmiştir. Noterlerin hukuki sorumluluğu ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. Kurt, Leyla Müjde: Noterlerin Hukuki Sorumluluğu, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 2, Yıl: 2014, s. 85 vd.; Nart, Serdar: Noterlerin Hukuki Sorumluluğu, Dokuz Eylül Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 11, Özel Sayı, Yıl: 2010, s. 425 vd.

yardımcı kişilerden yararlanma olanağı verip hem de bu yardımcıların kendilerine verilen işi görürken fiilleriyle alacaklıya verdikleri zarardan borçluyu sorumlu tutmaktadır⁵³¹.

TBK m. 116 yardımcı kişilerin borca aykırı davranışlarından alacaklıya vermiş oldukları zararlardan dolayı borçlunun sorumlu tutulabilmesi için çeşitli şartlar öngörmüştür⁵³². Bunlara ayrıntılı olarak değinilecektir.

3.3.3.2.1. Vekil İle Zarar Gören Alacaklı (Vekalet Veren) Arasında Bir Borç İlişkisi Bulunmalı

Borçlunun Türk Borçlar Kanununun madde 116' ya göre sorumlu tutulabilmesi için öncelikle zarar gören alacaklı ile kendisi arasında; sözleşmeden⁵³³, kanundan, haksız

⁵³¹ **Eren**, Genel, s. 1071; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1191; **İnan**, Ali Naim/Yücel, Özge: Borçlar Hukuku Genel Gükümler, 4. Baskı, Ankara, 2014, s. 614; **Nomer**, Genel, s. 427; **Oğuzman/Öz**, s. 426.

⁵³² **Reisoğlu**, s. 361; **Eren**, Genel, s. 1071.

⁵³³ Yargıtay'ın, aracı kurum çalışanının fiilleri nedeniyle gerçekleşen haksız fiilden kaynaklı tazminat davasındaki kararı şöyledir. "... Dava, davalı E. A. yönünden zamanaşımı nedeniyle reddedilmiş ise de, hisse senedi alımı için kendisine para verildiği iddia edilen davalı D. K.'nin kurum çalışanı olması ve diğer davalı E. A.'nin faaliyetlerinde yardımcı kişi kullanması nedeniyle davalı aracı kurumun BK. 100. Maddesi(TBK 116. maddesi) uyarınca sorumluluğu söz konusudur. BK' nın 100. maddesinde(TBK 116. maddesi) borçlunun borcun ifasında veya bir borçtan doğan hakkın kullanılmasında çalıştırdığı yardımcı kişinin, işini gördüğü sırada alacaklıya vermiş olduğu zarardan sorumluluğu düzenlenmiştir. O nedenle BK. 100. maddesi(TBK 116. maddesi) akdi sorumlulukta uygulama alanı bulur. Davacı ile davalı aracı kurum arasında yazılı olmasa da hisse alım satımına dair akdi bir ilişkinin varlığının kabulü gerekir. Davalı aracı kurum bu ilişkiyi ifa yardımcısı/çalışanı davalı D. K. aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla D. K.'nin çalıştığı kurumda hisse senedi alım satım işlemleri yapmak üzere davacıdan para alması ve bunları usulsüzce kullanması aracı kurumun sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Ayrıca kurum kendisinin kusursuz olduğunu ve çalışanlarını seçerken özenle davrandığını ileri sürüp ispatlamakla sorumluluktan kurtulamaz. Açıklanan nedenlerle davalı aracı kurum BK. 100. maddesi(TBK 116. maddesi) gereği diğer davalı D. K.'nin yaptığı işlem sonucu zarar gören davacıya karşı tam sorumludur. Her ne kadar kurum nezdinde davacı adına açılmış bir işlem hesabı olmasa da davalı D. K.'nin davacıyı işlemlerdeki komisyon ücretlerinden kurtarmak için kendi üzerinden alım satım işlemlerini gerçekleştirdiğini ifade etmesi karşısında, davacının adına işlem yapıldığı inancı ile kurum çalışanına paralar vermesi davacı ile davalı aracı kurum arasında hisse alım satımına dair sözleşme bulunduğunun kabulünü gerektirir. Bu durumda davalı aracı kurum hakkında davanın BK 125. maddesi uyarınca 10 yıllık zamanaşımına tabi olması nedeniyle işin esasının incelenmesi gerekirken, uzamış ceza zamanaşımı uygulanarak davalı kurum yönünden zamanaşımı nedeniyle davanın reddine karar verilmesi doğru olmamış, hükmün davacı lehine bozulması gerekmiştir."

fiilden yahut sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan bir borç ilişkisinin varlığı gerekir⁵³⁴. Örneğin; bir hekimin, hastaya cerrahi müdahalede sırasında yardım aldığı anesteziistin uyguladığı yanlış dozda narkoz dolayısıyla hastanın zarar gördüğü durumda, borcun ifasında yardımda bulunan yardımcı kişinin yani anesteziistin sorumluluğu hasta ile hekim arasındaki borç ilişkisinden yani daha önceden kurulmuş sözleşmeden kaynaklanmaktadır. Nafaka borcu da kanundan doğan borç ilişkisine örnek olarak verilebilir.

3.3.3.2.2. Vekil, Borç İlişkisinden Doğan Borcun İfasını Veya Bir Hakkın Kullanılmasını Yardımcı Kişiye Bırakmış Olmalı

Vekilin, TBK m. 116 kapsamında yardımcısının vekalet verene verdiği zarardan sorumlu tutulabilmesi için borç ilişkisine ve işin niteliğine göre, borcun ifasının yahut bir hakkın kullanılmasının⁵³⁵ yardımcı kişiye bırakılmış olması gereklidir. Borçlunun borcunu ifa ederken, ifa faaliyetlerine katılmasına izin verdiği üçüncü kişiye ifa yardımcısı denilmektedir⁵³⁶.

Yardımcı kişi gerçek ya da tüzel kişi olabilir. Tüzel kişinin yardımcı kişi olduğu durumlarda ifa faaliyetlerine organlar katılır bu durumda da yardımcı kişi organ değil tüzel kişidir. Tüzel kişilerin organları yardımcı kişi sayılmaz, çünkü tüzel kişinin iradesini organ açıkladığı için organ tüzel kişinin bir uzvudur ve organın alacaklıya verdiği zararlardan dolayı tüzel kişi TBK m. 116' ya göre değil doğrudan doğruya TBK m. 112' ye göre sorumlu olur⁵³⁷.

TBK m. 66 da düzenlenen “*Adam çalıştırmanın sorumluluğu*” TBK m. 116 da düzenlenen “*Yardımcı kişilerin fiillerinden sorumluluk*” birbirine karıştırılmamalıdır. Çünkü TBK m.

şeklindedir **Yarg. 11. HD, T. 21.06.2012, E. 2014/2393, K. 2014/4657**, <https://emsal.yargitay.gov.tr>.

⁵³⁴ **Uygur**, Turgut: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Cilt- 1(Madde 1-236), 3. Baskı, Ankara, 2013, s. 738. **Eren**, Genel, s. 1072.

⁵³⁵ Bir borç ilişkisinde alacaklının hakkını kullanırken yararlandığı kimseye kullanma yardımcısı denilmektedir. **Şenocak**, İfa Yardımcıları, s. 126; **Eren**, Genel, s. 1073.

⁵³⁶ **Eren**, Genel, s. 1073; **Oğuzman/Öz**, s. 351; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1193.

⁵³⁷ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1198; **Uygur**, Türk Borçlar Kanunu Şerhi, s. 740; **Eren**, Genel, s. 1074; **Karaca**, İfa yardımcısının Fiilinden Borçlunun Sorumluluğu, s. 50.

116 kapsamında bir kişinin yardımcı kişi sayılabilmesi için borçlu ile borcun ifası kendisine bırakılmış kişi arasında “*emri altında çalışma*” ilişkisinin varlığı zorunda olmayıp, TBK m. 116 daha geniş kapsamdadır⁵³⁸. Ayrıca TBK m. 66 haksız fiil sorumluluğuyla ilgili olup TBK m. 116 ise başkasının fiili dolayısıyla sözleşmeden doğan sorumlulukla ilgilidir⁵³⁹.

Borçlu yerine geçen kaim kişiler de yardımcı kişilerdir. Ancak bunları nitelikli yardımcıları olarak tanımlamak daha doğru olacaktır. Borçlunun yerine bağımsız olarak hareket eden, bu sebeple de borçlanılan edimi ifa ederken borçludan emir ve talimat almayan kişiye kaim kişi denilmektedir. Vekalet sözleşmesinde vekilin yerine geçen kaim kişi de ilke olarak yardımcı kişi kabul edilir. Ancak özel bir düzenleme olduğu için bunlar yönünden vekilin sorumluluğu sınırlandırılmış olup buradaki sorumluluk daha da

⁵³⁸ **Uygur**, Türk Borçlar Kanunu Şerhi, s. 743; **Eren**, Genel, s. 1075; **Reisoğlu**, s. 361.

⁵³⁹ Yargıtay bir kararında “Uyuşmazlık, davalı ... AŞ. tarafından üretilen şofbenin bakım ve onarımı yapması için yetkili kıldığı servis ... Ltd. Şti.'nin çalışanları tarafından verilen zarardan sorumlu olup olmadıkları noktasında toplanmaktadır. Haksız fiillerde BK' nun 60. maddesinde zaman aşımı süresinin 1 yıl olduğu açıklanmıştır. BK' nun 55. (TBK' nun 66.)maddesinde, “Başkalarını istihdam eden kimse, maiyetinde istihdam ettiği kimselerin ve amelesinin hizmetlerini ifa ettikleri esnada yaptıkları zarardan mesuldür.” Bu maddeye göre istihdam edenin kusursuz sorumluluğu, kendisiyle bir sözleşme ilişkisi içinde bulunmayan üçüncü kişilere verilen zararlar içindir. Bir borç ilişkisi nedeniyle bir hakkın kullanılması ya da borcun ifası için yardımcı kullanan kişinin, borcun ifası ya da hakkın kullanılması sırasında diğer tarafa verdiği zarardan doğan sorumluluğu ise BK' nun 100. (TBK.nun 116.) maddesinde yer alan “İfa yardımcısının fiilinden sorumluluk” olarak kabul edilmiştir. Yardımcı kişinin eyleminden kaynaklanan sorumluluğun, sözleşmeye aykırılıktan kaynaklanması nedeniyle, borçlunun, zarar gören alacaklı karşısındaki sorumluluğunun zamanaşımı süresi sözleşmeden doğan borçlara ilişkin BK' nun 125. (TBK' nun 146.) maddesi gereğince 10 yıldır. Davalı üretici firma ile tüketici (davacı) arasında malın satın alınması ile o malın en iyi biçimde bakım ve onarımının yapılması konusunda bir sözleşmenin kurulmuş olduğu görülmektedir. Sözleşme ile malı satın alan kişinin bu konudaki talebinin üretici firmanın yetkili kıldığı servis eliyle yerine getirilmiştir. Bu durumda malı satın alan ve kullanan ile üretici arasında bakım ve onarım yapılması, gerekli hizmetin sunulması konusunda bir sözleşmenin bulunduğu açıktır. Bu sözleşme ile üretici firma, onarım ve cihazın daha iyi kullanılması ile ilgili yükümlülüklerini yetkili servise bırakmıştır. Yetkili servis, üreticiden aldığı yetkiye dayanarak hizmet sunmakta ve tüketicide malı satın almak suretiyle aralarında oluşan sözleşme uyarınca yetkili servisten en iyi biçimde hizmetin yerine getirilmesini talep etme hakkına sahip olmaktadır. Davacı ile davalı üretici firma ve davalı yetkili servis arasında sözleşme ilişkisi olduğu kabul edilerek BK' nun 100. (TBK.nun 116) maddesi gereğince zamanaşımı süresi 10 yıl olduğundan, mahkemece; bu madde hükmüne göre zamanaşımı süresi tartışılmadan BK' nun 60.maddesi gereğince davalılar yönünden davanın zaman aşımı nedeniyle reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.” şeklinde karar vermiştir. **Yarg. 3. HD, T. 23.10.2013, E. 2014/8622, K. 2015/3846**, <https://emsal.yargitay.gov.tr>.

hafifletilmiştir. Bunun nedeni vekalet verenin TBK m. 512 kapsamında vekalet yetkisini her zaman geri alabilmesidir⁵⁴⁰. Örneğin; Bir avukat vekaletini üzerine almış olduğu bir ceza davasını bu işte uzman başka bir avukata vermişse, burada kaim vekil söz konusudur. Vekilin, üstlendiği işi başkasına gördürmeye yetkili olduğu durumlarda kaim vekil yardımcı kişidir ve bu sebeple yardımcı kişinin işin görülmesi esnasında vekalet verene verdiği zararlardan dolayı TBK m. 116 hükmü değil TBK m. 507/2 hükmü uygulanır⁵⁴¹. Ancak vekil yerine kaim vekil atamaya yetkili olmadığı durumda yani yetkisiz olarak kaim vekili kendi yerine ikame etmişse bu durumda ikame vekil nitelikli değil olağan yardımcı kişi sayılır ve yardımcısının verdiği zarardan vekil TBK m. 116' ya, ayrıca kusurlu ise de TBK m. 112' ye göre sorumlu olur⁵⁴². Vekalet sözleşmesinde vekil, kaim vekil dışında olağan yardımcı kişide kullanabilir, bu durumda da yardımcı kişinin alacaklıya verdiği zarardan dolayı vekil TBK m. 116 hükmüne göre sorumlu olacaktır⁵⁴³.

3.3.3.2.3. Vekilin Borcun İfasında Yardımcı Kişi Kullanması Mümkün Olmalı

Vekilin, TBK m. 116 kapsamında yardımcısının vekalet verene verdiği zarardan sorumlu tutulabilmesi için borç ilişkisine ve işin niteliğine göre, borcun ifasının yahut bir hakkın kullanılmasının yardımcı kişiye bırakılabilir olması gereklidir. Vekilin borcun ifasında işin niteliğine ya da sözleşmedeki kayıtlara göre yardımcı kişi kullanması caiz değilse bu durumda yardımcı kişinin hiçbir kusuru olmasa dahi borçlu, TBK m. 116' ya göre değil TBK m. 112' ye göre sorumlu olur⁵⁴⁴. Borcun ifası, vekilin şahsına bağlı yani borçlunun bizzat kendisi tarafından görülmesi gerekli ise vekil yardımcı kişi kullanamaz⁵⁴⁵. Örneğin; hekimin alanında ünü esas alınarak yapılan bir vekalet sözleşmesinde borçlanılan edim bir cerrahi müdahale ise, bu borç hekimin şahsına bağlı olduğundan bizzat hekim tarafından ifa edilmelidir böyle bir borcun yardımcıya bırakılması caiz değildir. Ancak vekilin borcunu şahsen ifa etmesi gereken edimlerde de borçlunun

⁵⁴⁰ Eren, Genel, s. 1077.

⁵⁴¹ Eren, Genel, s. 1077; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1196. TBK m. 507/2 hükmüne göre “vekil başkasına vekalet vermeye yetkili ise, sadece seçmede ve talimat vermede gerekli özeni göstermekle yükümlüdür.”

⁵⁴² Eren, Genel, s. 1077.

⁵⁴³ Eren, Genel, s. 1077.

⁵⁴⁴ Uygur, Türk Borçlar Kanunu Şerhi, s. 740; Eren, Genel, s. 1079.

⁵⁴⁵ Eren, Genel, s. 1079; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1192; Reisoğlu, s. 362.

yetenek ve becerisi ile ilgili olmayan fiilleri yardımcıya bırakması caizdir. Yani yukarıdaki örnekte hekimin cerrahi müdahale esnasında anesteziistten yardım alması yahut ameliyathanenin temizliğinde yardımcı kişi kullanması mümkündür. Vekilin yardımcı kişi kullanmasının caiz olup olmadığı, işin niteliğine, sözleşmedeki hükümlere yahut teamüllere göre belirlenir⁵⁴⁶.

3.3.3.2.4. Yardımcı Kişi Borcu İfa Ederken Vekalet Verene Zarar Vermiş Olmalı

Borçlunun, TBK m. 116 kapsamında yardımcısının alacaklıya verdiği zarardan sorumlu tutulabilmesi için, yardımcı kişinin kendisine bırakılan işi gördüğü sırada alacaklıya yani vekalet verene zarar vermiş olmalıdır⁵⁴⁷. Yani zarar, borcun hiç veya gereği gibi ifa edilmemiş olmasından yahut borçtan doğan bir hakkın hukuka aykırı bir şekilde kullanılmasından doğmuş olmalıdır⁵⁴⁸. Yardımcı kişilerin borcun ifasıyla ilgili olmayan haksız fiillerinden dolayı vekalet verenin uğradığı zarardan vekil sorumlu değildir. Örnek verilecek olursa serbest çalışan bir avukatın, sekreterinin büronun otoparkına aracını park etmesi esnasında yan tarafta bulunan müvekkilin aracına çarpması sonucu zarara sebebiyet vermişse müvekkil, TBK m. 116 ya dayanarak avukattan zararın tazminini isteyemez⁵⁴⁹.

Bu konuda ileri sürülen diğer bir görüş ise yardımcı kişinin atandığı faaliyet alanının sonucu olarak ortaya çıkan tüm zararlardan dolayı borçluyu sorumlu tutmaktadır. Bu görüş borç ilişkisinden doğan edim ve yan yükümlülükleri geniş yorumlamaktadır⁵⁵⁰.

⁵⁴⁶ Eren, Genel, s. 1079.

⁵⁴⁷ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1199; Reisoğlu, s. 363; Karaca, İfa yardımcısının Fiilinden Borçlunun Sorumluluğu, s. 52.

⁵⁴⁸ Reisoğlu, s. 363; Eren, Genel, s. 1080.

⁵⁴⁹ Ayrıca su tesisatının tamir edilmesi için eve gelen yardımcı kişi, tesisatta bir zarara sebep olmuşsa yahut tesisat borularını patlatması sonucu alacaklının eşyalarında zarar meydana gelmişse tesisatçı TBK m. 116 gereğince sorumlu olur. Ancak çalışan yani yardımcı kişi tamir esnasında alacaklının saatini çalarsa bu zararın tazmini TBK m. 116' ya dayanarak tesisatçıdan istenemeyecektir. Çünkü çalışanın saati çalması tesisatçının yüklediği borçla ve ifa etmesi gereken fiillerle ilgisi olmayan haksız bir eylemdir. Başkaca örnekler için Bkz. Reisoğlu, s. 363; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1200.

⁵⁵⁰ Edim yükümleri, yan edim yükümleri ve koruma yükümleri hakkında geniş bilgi için bkz: Eren, s. 29 vd, s.41 vd., Şenocak, İfa Yardımcıları, s. 79-97, Oğuzman/Öz, s. 11; Buz, Vedat,

Borç ilişkisinde bir yan yükümlülük olan koruma yükümlülüğü alacaklının edim menfaati dışında kalan malvarlığı ve kişi varlığı değerlerinin korunmasını amaçlar, dolayısıyla yardımcı kişinin koruma yükümlülüklerini ihlal etmesi sebebiyle ortaya çıkan zararlardan dolayı yardımcının görevlendirildiği işle bağlantısı olmayacak şekilde verilen zararlar da TBK m. 116 kapsamındadır. Bu sebeple, yardımcıları sebebiyle sorumluluk belirlenirken, ifa sırasında verilen zarar ile ifa vesilesiyle verilen zarar ayırımı modern borç ilişkisi anlayışının dışında olup eskimiş ve çağını doldurmuş bulunmaktadır⁵⁵¹. Ancak, bu görüş değerlendirildiğinde fark edilecektir ki böyle bir durum kabul edildiğinde aykırılığa ilişkin hükümlerin uygulama alanı belirsiz bir şekilde genişleyecektir. Yani hangi durumlarda haksız fiile ilişkin kurallar hangi durumlarda sözleşmeye aykırılığa ilişkin kuralların uygulanacağını tespit edilmesi zorlaşıp karmaşıklığa neden olacaktır⁵⁵².

3.3.3.2.5. Borç Şahsen Vekil Tarafından İfa Edilmiş Olsaydı Ortaya Çıkan Zarardan Kusurlu Sayılabilmeli

Vekalet sözleşmesinin konusunu oluşturan edimin görülmesinde kullanılan yardımcı kişinin yani ifa yardımcısının davranışı sonucunda meydana gelen zarardan dolayı vekilin vekalet verene karşı sorumlu tutulabilmesi için kusurun bir unsur olarak gerekli olup olmaması önem arz eden bir husus olmakla birlikte doktrinde de tartışmalıdır. TBK m. 116 hükmüne göre vekilin sorumluluğun doğabilmesi doktrinde ortaya çıkan görüşlerin ilki ifa yardımcısının kusurunu⁵⁵³ ararken bunun karşısındaki görüş kusurun

Borçlu Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme, Ankara, 1998, s.111 vd.; **Serozan**, Rona: “Culpa In Contrahendo”, “Akdin Müspet İhlali” ve “Üçüncü Kişiyi Koruyucu Etkili Sözleşme”, Kurumlarının Ortak Temeli: Edim Yükümlerinden Bağımsız Borç İlişkisi, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 3, Yıl: 1968, s. 108.

⁵⁵¹ **Eren**, Genel, s. 1080; **Şenocak**, İfa Yardımcıları, s. 189.

⁵⁵² **Karaca**, İfa yardımcısının Fiilinden Borçlunun Sorumluluğu, s. 52.

⁵⁵³ Yardımcı kişinin alacaklıya verdiği zarardan dolayı borçlunun sorumlu tutulabilmesi için kusurun varlığını arayan görüşe göre, borçlu borcunu şahsen ifa etmiş olsaydı, ortaya çıkan zarardan ancak kusurlu olduğunda sorumlu tutulabilecekti. Bu nedenle, borçlunun ifa yardımcısının vermiş olduğu zarardan sorumlu tutulabilmesi için de yardımcının bu zarara kusuruyla sebebiyet vermesi gerekir. Yardımcının kusuru olmadan alacaklıya verdiği zararlardan borçlunun sorumlu tutulması hakkaniyete aykırı olur. Örnek verilecek olursa, bir hastaya kloroform veren ve hastanın narkoz halinde öldüğünü gören hekim teknik olarak hiçbir kusur işlememişse, özen yükümlülüğüne dikkat etmişse sorumlu tutulamayacaktır, ancak hekim hatayı uyutma işini asistanına yani yardımcısına bıraktığı takdirde neden sorumlu tutulsun? **von Tuhr**, s. 597, Ancak bu görüşe göre borçlu yardımcı kişinin kusursuzluğunu ya da yardımcının ayırt

aranmayacağını savunmuştur⁵⁵⁴. Ayrıca bu konuda bugün kabul edilen başka bir görüş doktrinde ve uygulamadaki hakim görüşü oluşturur. Buna göre yardımcı kişinin fiilinden dolayı borçluyu sorumlu tutabilmek için yardımcının davranışının farazi kusur olarak asıl borçluya yükletilebilir olmasının gerekli olduğudur. Yani borçlunun sorumlu tutulabilmesi için yardımcı kişinin kusuru aranmayacak⁵⁵⁵ olup hatta borçlunun ve yardımcının gerçek kusuruna da gerek olmayacaktır. Burada sorumluluk yardımcının değil borçlunun farazi kusuruna dayanır⁵⁵⁶. Yardımcının zarara sebebiyet veren fiilini borçlu bizzat yapmış olsaydı, bu fiil onun için kusurlu sayılacaktıysa, borçlunun farazi kusurundan söz edilir⁵⁵⁷. Buna karşılık borçlu, yardımcının davranışında bulunmuşsaydı,

etme gücünden yoksun olduğu durumlarda yardımcı kişiye kusur isnat edilemeyeceği için borçlu bu durumu ispat ederek sorumluluktan kurtulur ve böyle bir durumda da ortaya çıkan zarardan borçluyu sorumlu tutmak mümkün olmayacağı için alacaklı savunmasız bırakılmış olacaktır.

⁵⁵⁴ Bu görüşün savunucularına göre yardımcı kişi borcu ifa ederken kusurlu yahut kusursuz olarak alacaklı vermiş olduğu zarardan dolayı borçlu sorumludur. Çünkü yardımcı kişinin sorumluluğunu düzenleyen TBK m. 116/1 hükmü sorumluluğun doğması için borçlunun ya da yardımcısının sorumluluğundan bahsetmemektedir. Ayrıca sözleşmeden doğan sorumluluktaki TBK m. 116, sözleşme dışı sorumluluktaki TBK m. 66'nın karşılığını oluşturmaktadır. Dolayısıyla adam çalıştırmanın sorumluluğunu düzenleyen TBK m. 66 hükmüne göre adam çalıştırın, yardımcısının kusursuz olarak verdiği zararlardan da sorumlu tutulacağı için, TBK m. 116 hükmünde de borçlu yardımcısının kusursuz olarak verdiği zararlardan da sorumlu tutulmalıdır, **Tunçomağ**, Genel Hükümler, s. 843; **Saymen**, Ferit H./**Elbir**, Halid K.: Borçlar Hukuku Umumi Hükümler, İstanbul 1958, s.721-723.

⁵⁵⁵ **Yarg. HGK**, T. 12.11.2003, E. 2003/21-673, K. 2003/641, **Karahasan**, Yargıtay Kararları, s. 328, Kazancı Yayınları İçtihat Arama Programı, www.kazancı.com.

⁵⁵⁶ **Eren**, Genel, s. 1082; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1192; **Oğuzman/Öz**, s. 436; **Serozan**, İfa Engelleri, s. 210; Uygulamadaki aynı doğrultudaki kararlar için Bkz. "...Aslında, BK.nun 100. maddesi hükmü uyarınca, yardımcı şahıs sıfatı taşıyan davalı bankanın kusursuzluğu saptansa bile, borçlu (asıl taşıyan) işi yardımcı şahıslara bırakmayarak, bizzat yapmış olsaydı, anılan zarardan kendisi kusurlu sayılabilecek durumdaysa, zarardan, borçlunun sorumlu tutulması zorunludur, **Yarg. 11. HD**, T. 17. 01.1980, E. 1/133 K., Kazancı Yayınları İçtihat Arama Programı, www.kazancı.com; "...Açıklanan şu hukuki ilişki itibarıyla, davalı ile davacı arasında dolaylı da olsa bir sözleşmenin var olduğu, kabul edilmek gerekir. O halde bu tür uyuşmazlığın çözümündeki yasal dayanağın BK.nun 100. maddesinin olduğu kabul edilmelidir. Burada yükümlülüğünü yerine getirmekle sorumlu olan kişi, bu yükümlülüğünü, bizzat değil, yardımcı kişileri kullanarak sağlamaktadır. Burada yardımcı kişinin davaya konu edilen olayda yetkili servisin malı kullanana verdiği zarardan davalı üreticinin sorumlu olmasıdır. BK'nun 100. maddesinde sözü edilen yardımcı kişi somut olayda yetkili servis çalışanı olarak kabul edilmeli veya en azından yetkili servis yardımcı kişi gibi nitelendirilmelidir. Anılan madde gözetildiğinde, davalının sorumlu tutulmaması için yetkili servisin yaptığı işi, bizzat kendisi yapmış olsa idi, zararın yine de meydana geleceğini kanıtlaması gerekir. Eldeki davada böyle bir savunma ve kanıt getirildiğine göre, sorumlu tutulması gerekmektedir. **Yarg. 4. HD**, T. 10.04.2000, E. 1199/3287 K. Kazancı Yayınları İçtihat Arama Programı, www.kazancı.com.

⁵⁵⁷ **Eren**, Genel, s. 1082; **Reisoğlu**, s. 364; **Özdemir**, s. 276.

bu borçlu için kusurlu bir davranış sayılmayacaktıysa, borçlu bu durumu ispat etmek suretiyle sorumluluktan kurtulur.

Bu görüşü savunanların buldukları nokta, yardımcının davranışının kusurunun tespitinde kusurun objektif yönünün, yani zarar verenin göstermekle yükümlü olduğu özen derecesinin, borçlu dikkate alınarak belirleneceğidir. Yardımcının somut olaydaki zarar doğuran davranışı, asıl borçlunun borcun ifasında göstermekle yükümlü olduğu özen kriterine göre bir değerlendirmeye alınır. Yardımcının somut olaydaki zarara sebebiyet veren davranışı, asıl borçlunun göstermek zorunda olduğu özen derecesine ulaşmıyorsa asıl borçlu farazi kusurlu kabul edilip zarardan sorumlu olacaktır⁵⁵⁸.

Bu görüşe göre yardımcının davranışı, asıl borçlunun davranışı olsaydı borçluya kusur olarak yükletilip yükletilemeyeceği varsayımına dayandığı için, yardımcının ayırt etme gücüne sahip olup olmamasının önemi yoktur. Ayrıca asıl borçlunun mesleki bilgi, beceri ve yetenekleri yardımcıya oranla daha üst düzeydeyse, farazi kusurun belirlenmesinde bu yönler de dikkate alınır ve yardımcı için kusur sayılmayan bir davranış biçimi borçlu için kusur sayılacaktır⁵⁵⁹. Yani yardımcı tecrübesizlik nedeniyle zararı önleyememe yahut ayırt etme gücünü kaybetme gibi sübjektif nedenlerle kusursuz sayılsa bile, borç bizzat borçlu tarafından ifa edilseydi borçlunun bilgi ve yeteneklerine göre borca aykırı fiilde borçlu kusurlu sayılacaktıysa, yardımcının fiilinden dolayı ortaya çıkan zararı borçlu ödemekle yükümlü olacaktır. Ancak yardımcı yönünden kusurlu sayılan bir davranış, asıl borçlu tarafından yapılsaydı, asıl borçlu için bu durum kusur sayılmayacaksa, asıl borçlu meydana gelen zarardan sorumlu tutulamaz. Borçlunun farazi kusuru kast yahut ihmal şeklinde olabilir. Böyle durumda da kural olarak objektik kusur teorisi uygulama alanı bulur⁵⁶⁰.

Adam çalıştırmanın kusursuz sorumluluğunu düzenleyen TBK m. 66 hükmü, adam çalıştırana yardımcısının davranışlarından dolayı ortaya çıkan zarardan kurtuluş kanıtı getirerek sorumluluktan kurtulma imkanı tanımış olmasına rağmen TBK m. 116 hükmü borçluya kurtuluş kanıtı getirme imkanı tanımamıştır. Yani borçlu, zararın ortaya

⁵⁵⁸ Reisoğlu, s. 364; Özdemir, s. 276; Eren, Genel, s. 1082.

⁵⁵⁹ Özdemir, s. 276; Eren, Genel, s. 1082.

⁵⁶⁰ Özdemir, s. 276; Eren, Genel, s. 1082.

çıkması için gerekli bütün dikkati gösterdiğini, yardımcının seçiminde ve denetiminde gerekli özende bulunduğunu yahut gerekli tüm dikkat ve özeni göstermiş olsa dahi zararın ortaya çıkmasını engelleyemeyeceğini ispat etse dahi borçlu sorumluluktan kurtulamayacaktır⁵⁶¹.

3.3.3.2.6. Uygun İlliyet Bağı Bulunmalı

Yardımcı kişinin fiilinden dolayı borçlunun sorumluluğunu düzenleyen TBK m. 116/1 hükmü çerçevesinde asıl borçlunun sorumlu tutulabilmesi için, yardımcı kişinin fiili ile ortaya çıkan zarar arasında uygun illiyet bağının varlığı gerekir⁵⁶². Uygun illiyet bağı, yaşam tecrübeleri ve hayatın olağan akışına göre fiilin, ortaya çıkan sonucu doğurmaya elverişliliği nedeniyle fiille ortaya çıkan sonuç arasındaki ilişkiye denilmektedir⁵⁶³. Yardımcı kişinin fiiliyle ortaya çıkan zarar arasındaki uygun illiyet bağının varlığından söz edebilmek için öncelikle yardımcı kişinin fiilinin ortaya çıkan zararın doğumunda zorunlu bir şart olması ve fiilin zarara sebebiyet vereceğinin sonradan öngörülebilir

⁵⁶¹ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1201; **Eren**, Genel, s. 1083; **Reisoğlu**, s. 364; **Özdemir**, s. 277.

⁵⁶² “Dava, avukat olan davalıların, özen ve sadakat borcuna aykırı davranmak suretiyle müvekkilini zarara uğrattıkları iddiasıyla açılan tazminat istemine ilişkin olup, Borçlar Kanununun 380. ve devamı maddelerine göre vekil, müvekkiline karşı vekaleti sadakat ve özenle ifa etmekle yükümlüdür. Vekilin özen borcunun gereği olarak, mesleki bilgi ve deneyimleri ile hayat deneyimlerine ve işlerin normal oluşuna göre gerekli girişim ve davranışlarda bulunması, başarılı sonucu engelleyecek davranışlardan kaçınıp, basiretli olarak hareket etmesi gereklidir. Vekil, amaçlanan sonucun elde edilmemesinden değil, bu sonuca ulaşmak için gerekli olan çalışmaların özenle yerine getirilmemesinden sorumludur. Bir avukatın yasa ile öngörülen süre içinde yapılması gereken işleri yapmaması, süresinde dava açmaması, müvekkili aleyhine verilen kararı temyiz etmemesi, karar düzeltme yoluna başvurmaması özen borcunun gereği gibi ifa edilmediğini ve kusurlu olduğunu gösterir. Hemen belirtmek gerekir ki, tazminat hukukunda sorumluluktan söz edilebilmesi için, sadece eylemin yasaya veya sözleşmeye aykırı olması yeterli olmayıp, eylem sonucunda bir zararın da doğmuş olması ve zararlar eylem arasında uygun illiyet bağının bulunması gereklidir. ...Dava dosyasında davalı avukatların onama ilamına karşı süresinde karar düzeltme yoluna başvurmadığından özen görevini yerine getirmediği, az yukarıda belirtilen kesinleşmiş mahkeme karar ile sabit olduğundan, olayda davalı avukatların vekaleti ifada kusurlu davrandıklarının kabulü gerekir. Ne var ki bu noktada davalıların sorumluluğuna gidebilmek için, davalıların eylemi nedeniyle davacının bir zarara uğrayıp uğramadığının, eylemle zarar arasında illiyet bağının bulunup bulunmadığının da belirlenmesi gereklidir...” **Yarg. 13. HD. T. 29.9.2014, E. 2014/8014 K. 2014/2949613**, www.hukukitavsiyeler.com; **Eren**, Genel, s. 1083; **Özdemir**, s. 278 vd.

⁵⁶³ **Oğuzman/Öz**, Cilt 2, s. 44 vd.; **Eren**, Genel, s. 541 vd.; **Kılıçoğlu**, s. 299; **Reisoğlu**, s. 175 vd.; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 771 vd.

olması gerekir⁵⁶⁴. Bir kadın doğum uzmanının yanında çalışan asistanın gebe bir hastaya yanlış dozda ilaç enjekte etmesi sonucu bebeğin anne karnında ölümüne neden olması durumunda, yardımcı kişinin yani asistanın yanlış dozda ilaç enjekte etmesi, hayatın olağan akışı ve yaşam tecrübelerine göre bebeğin ölümünün sonradan öngörülebilir sebebini oluşturur. Bu durumda asistanın davranışı ile bebeğin ölümü arasında uygun illiyet bağının varlığı söz konusudur.

3.3.3.3. Vekilin Yardımcı Kişinin Fiilinden Dolayı Sorumluluğunun Hüküm Ve Sonuçları

3.3.3.3.1. Genel Olarak

Borçlunun kullandığı yardımcı kişinin fiilinden dolayı sorumluluğunu düzenleyen TBK m. 116, Türk Borçlar Kanununda borca aykırılığa ilişkin hükümlerdedir ve borçlunun borca aykırılıktaki sorumluluğunun kapsamı dahilindedir.

Vekalet verene karşı üstlendiği iş görme edimini yerine getirirken yardımcı kişi kullanan vekil, yardımcı kişinin fiili nedeniyle ortaya çıkan zararı tazmin etmekle yükümlüdür.⁵⁶⁵ Bu durumda borçlu yani hekim, avukat mimar gibi vekalet sözleşmesi kapsamında iş görmekle yükümlü vekil, yardımcı kişinin fiilinden, fiili şahsen yapmış gibi sorumlu olur.⁵⁶⁶

TBK m. 116 hükmü borçluya sorumluluktan kurtulabilmek için kurtuluş kanıtı getirme olanağı tanımamıştır. Dolayısıyla vekil, zararın ortaya çıkmaması için gerekli bütün dikkati gösterdiğini, yardımcının seçiminde ve denetiminde gerekli özendeyi bulduğunu yahut gerekli tüm dikkat ve özeni göstermiş olsa dahi zararın ortaya çıkmasını engelleyemeyeceğini ispat etse dahi sorumluluktan kurtulamayacaktır. Vekil sadece

⁵⁶⁴ Eren, Genel, s. 542; Kılıçoğlu, s. 301; Reisoğlu, s. 175.

⁵⁶⁵ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1192 vd.; Eren, Genel, s. 1084; Özdemir, s. 279 vd.; Şenocak, İfa Yardımcıları, s. 221; Oğuzman/Öz, s. 429.

⁵⁶⁶ Canbolat, Ferhat: Kamu Hastanesinde Yapılan Tıbbi Müdahalede Hekimin Özel Hukuktan Doğan Sorumluluğunun Dayanakları, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 80, Yıl 2003, s. 160; Eren, Genel, s. 1084; Özdemir, s. 279; Şenocak, İfa Yardımcıları, s. 222.

yardımcısının fiili nedeniyle ortaya çıkan zararın beklenmeyen bir durum yahut mücbir sebepten kaynaklandığını ispat ederek sorumluluktan kurtulabilir⁵⁶⁷.

3.3.3.3.2. Vekilin Yardımcı Kişiye Rücu Hakkı

Vekil, yardımcı kişinin alacaklıya vermiş olduğu zararı tazmin etmesinden dolayı bir zarara uğrar ve vekil bu zararını tazmin etmek için yardımcı kişiye rücu edebilir⁵⁶⁸. Borçlunun rücu alacağıının belirlenmesinde vekil ile yardımcı kişi arasındaki ilişki önem taşır⁵⁶⁹. Asıl borçlu sıfatına sahip vekille yardımcı arasındaki ilişki genellikle sözleşme ilişkisidir ve bu durumlarda vekilin rücu alacağı sözleşme ilişkisine dayanır. Yardımcı kişi kusurlu ise, vekilin vekalet verenin zararını tazmin etmesi sebebiyle uğradığı zararı, vekille aralarında akdettikleri sözleşme hükümlerine aykırı davranışı nedeniyle karşılamakla yükümlüdür, yani bu durumda vekilin rücu alacağı yardımcısının sözleşmeye aykırı davranışına dayanmaktadır⁵⁷⁰. Buna karşılık istisnai olarak vekille yardımcısı arasında akdi ilişki bulunmuyor ve yardımcı kişinin fiili alacaklıya karşı işlenmiş haksız fiil niteliği taşıyorsa yardımcı kişi ile vekilin müteselsil sorumluluğundan bahsedilir ve vekil, vekalet verene karşı ödemiş olduğu tazminatı iç ilişkide yardımcısının kusuru oranında yardımcısına rücu edebilir⁵⁷¹.

Vekalet sözleşmesinde, vekalet veren ile yardımcı kişi arasında herhangi bir sözleşme ilişkisi bulunmadığından vekalet verenin yardımcıya sözleşmeye aykırılık nedeniyle doğrudan başvurma olanağı yoktur. Ancak yardımcı kişinin fiili haksız fiil oluşturuyorsa, vekalet veren TBK m. 49 vd. haksız fiil hükümleri çerçevesinde yardımcı kişiye doğrudan başvurabilir⁵⁷². Vekalet sözleşmesinde yardımcı kişinin sorumluluğu dolayısıyla TBK m. 116 ya göre vekile gidilebileceği gibi yardımcı kişinin fiilinin haksız fiil oluşturduğu

⁵⁶⁷ Eren, Genel, s. 1084.

⁵⁶⁸ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1204; Eren, Genel, s. 1084; Özdemir, s. 282; Şenocak, İfa Yardımcıları, s. 261; Kılıçoğlu, s. 647.

⁵⁶⁹ Şenocak, İfa Yardımcıları, s. 261; Kılıçoğlu, s. 647; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1204; Eren, Genel, s. 1084.

⁵⁷⁰ Eren, Genel, s. 1084; von Tuhr, s. 598; Özdemir, s. 283; Şenocak, İfa Yardımcıları, s. 262; Kılıçoğlu, s. 647.

⁵⁷¹ Özdemir, s. 283; Kılıçoğlu, s. 647; Eren, Genel, s. 1084; Şenocak, İfa Yardımcıları, s. 262.

⁵⁷² Şenocak, İfa Yardımcıları, s. 262; Kılıçoğlu, s. 647; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1205; Eren, Genel, s. 1084.

durumlarda yardımcı kişinin haksız fiil sorumluluğu da söz konusu olur. Haksız fiil nedeniyle yardımcı kişinin sorumluluğu doğduğunda, vekalet verenin uğradığı zarardan dolayı TBK m. 116 gereğince hem vekilin hem de TBK m. 49 uyarınca yardımcı kişinin sorumluluğu söz konusu olacağı için, vekil ile yardımcı kişi TBK m. 61 hükümlerine göre müteselsil sorumlu olur. Müteselsil sorumluluktan dolayı vekalet veren zararın tazmini vekil yahut yardımcı kişiden isteyebileceği gibi ikisinden birlikte de isteyebilir⁵⁷³.

3.3.3.3.3. Yardımcı Kişinin Fiilinden Dolayı Vekilin Sorumluluğunun Kaldırılması Veya Sınırlandırılması

Vekalet sözleşmesi gereği sözleşmenin tarafı olan vekalet verenin, vekilin yardımcısının davranışı sonucu uğradığı zarardan dolayı vekili, TBK m. 116 hükmü gereğince sorumlu tutabilmesi mümkündür. Ancak bazı sebeplerle yardımcı kişinin eylemleri nedeniyle vekilin sorumluluğunun kısmen ya da tamamen kaldırılabilmesi mümkün olacaktır. Bu sebepler sorumsuzluk anlaşmaları ve yardımcı kişinin fiili ile vekalet verenin zararı arasındaki nedenselliği ortadan kaldıran illiyet bağımlı kesen sebeplerin varlığıdır.

3.3.3.3.3.1. Yardımcı Kişinin Fiilinden Dolayı Vekilin Sorumluluğuna İlliyet Bağımlı Kesin Sebeplerin Etkisi

Vekilin, yardımcı kişinin davranışı ile vekalet verenin maruz kaldığı zarardan sorumlu tutulabilmesi için, yardımcı kişinin davranışı ile vekalet verenin zararı arasında uygun illiyet bağımlı varlığının gerekli olduğunu söylemiştik. Ancak bazı durumlarda bu bağımlı kesilebilmesi mümkündür. Uygun illiyet bağımlı kesen sebepler; mücbir sebep, üçüncü kişinin kusuru ve zarar görenin yani vekalet verenin kusurudur⁵⁷⁴.

Mücbir sebep, öngörülmesi ve önlenmesi mümkün olmayan ve kişinin kendisi dışında gerçekleşen ve genel davranış normlarının yahut borç ilişkilerinden kaynaklanan yükümlülükleri mutlak olarak ortadan kaldıran olaydır⁵⁷⁵. Örneğin serbest çalışan bir

⁵⁷³ Kılıçoğlu, s. 647; Şenocak, İfa Yardımcıları, s. 262; Eren, Genel, s. 1085; Özdemir, s. 283.

⁵⁷⁴ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 765; Eren, Genel, s. 557; Kılıçoğlu, s. 304.

⁵⁷⁵ Oğuzman/Öz, Cilt 2, s. 50; Kılıçoğlu, s. 304; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 765; Eren, Genel, s. 557.

hekimin yanındaki asistanının yanlış ilaç enjekte etmesi sonucu hastanın fenalaşması ve ambulansla başka bir hastaneye sevk edilirken çığ düşmesi sonucu hastanın hayatını kaybetmesi olayında, çığ düşmeseydi de hastanın ölmesi söz konusu olup hekimin asistanın davranışı dolayısıyla sorumluluğuna gidilebilecekken, çığ düşmesi sonucu hastanın ölmesi mücbir sebep niteliğindedir ve asistanın davranışı ile hastanın ölümü arasındaki uygun illiyet bağı ortadan kaldırdığı için hekimin sorumluluğu söz konusu olmayacaktır.

Uygun illiyet bağı kesen sebeplerden bir diğeri de zarar görenin kusurudur. İlliyet bağı kesen zarar görenin kusuru, herhangi bir kusurdan ziyade kast yahut ağır ihmal derecesinde ağır bir kusur olmalıdır⁵⁷⁶. Zarar görenin vekalet verenin kusurlu davranışı, yardımcı kişinin zarara sebep olabilecek kusurlu davranışının önüne geçebilecek nitelikteyse, yardımcı kişinin davranışı ile vekalet verenin zararı arasındaki illiyet bağı kesilmiş olur⁵⁷⁷. Örneğin, serbest çalışan bir ortopedi uzmanının asistanının kolu kırılması üzerine gelen hastanın koluna platin takılması esnasında yanlış bir müdahalede bulunması, evine giden hastanın bir olaya sinirlenmesi üzerine kırık kolunu duvara sert bir şekilde çarpması sonucu kolunu tekrar kullanamayacak olması olayında hastanın kusurlu davranışı asistanın fiilini geri planda bırakmış olup, asistanın davranışı ile zarar arasındaki illiyet bağı kesmiştir.

Üçüncü kişinin kusurlu davranışı da illiyet bağı kesen sebeplerdendir. Üçüncü kişi zarar görenle zarar veren ve bunların davranışlarından sorumlu olan kimselerin dışındaki kişilerdir⁵⁷⁸. Dolayısıyla yardımcı kişinin kusuru ne kadar ağır olursa olsun yardımcı kişi üçüncü kişi sayılamayacağı için, yardımcı kişinin davranışlarından sorumlu vekil yani serbest çalışan hekim, avukat gibi kişiler TBK m. 116 kapsamında sorumlu tutulacaktır⁵⁷⁹.

Üçüncü kişinin kusurunun illiyet bağı kesen bir sebep sayılabilmesi için, üçüncü kişinin kusurlu davranışı, yardımcı kişinin kusurlu davranışını geçecek nitelikte ve onu ikinci

⁵⁷⁶ Kılıçoğlu, s. 304.

⁵⁷⁷ Kılıçoğlu, s. 304; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 765; Eren, Genel, s. 563; Oğuzman/Öz, Cilt 2, s. 50.

⁵⁷⁸ Eren, Genel, s. 568.

⁵⁷⁹ Eren, Genel, s. 568.

plana atacak yoğunlukta olması gerekir⁵⁸⁰. Örneğin serbest çalışan bir hekim asistanının cerrahi operasyon esnasında yanlış dikiş atmasından dolayı hastanın odada dinlenirken iç kanama geçirmesi ancak o esnada hastanın daha önce husumeti bulunan kişinin odaya gelerek hastayı bıçaklaması sonucu hastanın ölümüne sebebiyet vermesi olayında, üçüncü kişi olan hasmın kusurlu davranışı, asistanın fiilini geri planda bırakmış olup, asistanın davranışı ile zarar arasındaki illiyet bağıını kesmiştir.

3.3.3.3.2. Yardımcı Kişinin Fiilinden Dolayı Vekilin Sorumluluğuna Gidilebilmesine Sorumsuzluk Anlaşmalarının Etkisi

Sorumsuzluk anlaşmaları genel olarak, alacaklı lehine ilerde ortaya çıkma olasılığı bulunan tazminat talebinin doğmasına kısmen yahut tamamen engel olmak için sözleşmeye aykırılıktan doğan zararın gerçekleşmesinden önce taraflar arasında yapılan sözleşme olarak tanımlanabilir⁵⁸¹. Sorumsuzluk anlaşmasıyla sorumluluğun koşulları yahut miktarı sınırlandırılabilir⁵⁸².

Sözleşme özgürlüğü ve irade özerkliği ilkesi borçlar hukukuna hakim olan ilkelerdir. Dolayısıyla taraflar TBK m. 27 hükmünde düzenlenen, kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı, konusu imkansız yahut taraf iradeleri muvazaalı olmamak şartıyla diledikleri şekilde sözleşme düzenleyebilecektir⁵⁸³. Kural sözleşme serbestisi iken tarafların sorumsuzluk anlaşmaları yapmaları mutlak bir hak olmayıp TBK m. 115 ve TBK m. 116/3 hükmü bir takım sınırlamaları düzenleme altına

⁵⁸⁰ **Oğuzman/Öz**, Cilt 2, s. 50; **Kılıçoğlu**, s. 304; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 765; **Eren**, Genel, s. 567.

⁵⁸¹ **Erten**, Ali: Türk Sorumluluk Hukukunda Sorumsuzluk Şartları, Ankara, 1977, s. 36; **Eren**, Genel, s. 1086; **Reisoğlu**, s. 364; **Akman**, Galip Sermet: Sorumsuzluk Anlaşması, İstanbul, 1976, s. 6; **Serozan**, İfa Engelleri, s. 279; **Şenocak**, İfa Yardımcıları, s. 235; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1173; **Başalp**, Nilgün: Sorumsuzluk Anlaşması, İstanbul 2011, s. 17

⁵⁸² **Akman**, Sorumsuzluk Anlaşması, s. 23; **von Tuhr**, s. 599; **Serozan**, İfa Engelleri, s. 280; **Şenocak**, İfa Yardımcıları, s. 235; **Başalp**, Sorumsuzluk Anlaşması, s. 49.

⁵⁸³ **Erten**, Sorumsuzluk Şartları, s. 67; **Eren**, Genel, s. 1086; **Serozan**, İfa Engelleri, s. 279; **Şenocak**, İfa Yardımcıları, s. 235; **Başalp**, Sorumsuzluk Anlaşması, s. 15.

almıştır⁵⁸⁴. TBK m. 115/1 hükmü gereği borçlunun ağır kusuru nedeniyle sebep olacağı borca aykırılık hallerinden sorumlu olmayacağına dair önceden yapılan sözleşmeler kesin olarak hükümsüz sayılacaktır. Borçlunun ağır kusurlu sayılabilmesi için kusurlu davranışın kast yahut ağır ihmal olarak nitelendirilebilmesi gereklidir⁵⁸⁵. Yani borçlu zararın gerçekleşmesini istemiş ya da gerçekleşmemesi için makul her bir borçlunun alması gereken önlemleri almamışsa, bu durumlarda ortaya çıkacak zararlardan dolayı borçlunun sorumluluğunu sınırlandıran yahut tamamen ortadan kaldıran anlaşmalar kesin hükümsüzdür⁵⁸⁶. Tarafların sözleşmeye sorumsuzluk kaydı koymaları halinde sorumsuzluk kaydı geçersizse tüm sözleşme değil kanundan doğan objektif kısmi butlan gereği sadece sorumsuzluk kaydı geçersiz olur ve sözleşme diğer hükümleriyle geçerli olmaya devam eder⁵⁸⁷.

TBK m. 116/2 hükmü “*Yardımcı kişilerin filinden doğan sorumluluk, önceden yapılan bir anlaşmayla tamamen veya kısmen kaldırılabilir.*” şeklinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla yardımcı kişinin eylemlerinden dolayı borçlunun sorumlu olmayacağına dair önceden bir sözleşme yani sorumsuzluk anlaşması yapmak mümkündür⁵⁸⁸.

Ancak TBK m. 116/3 hükmü yardımcı kişinin eylemlerinden dolayı sorumlu olmayacağına dair önceden yapılan sorumsuzluk anlaşmalarına sınırlama getirerek, “*Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun yardımcı kişilerin fiillerinden sorumlu olmayacağına ilişkin anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.*” şeklinde düzenlenmiştir. Kanunun vekalet sözleşmesine yansımalarına bakılacak olursa, uzmanlık gerektiren ve bir meslek olarak icra edilen vekalet sözleşmelerinde vekilin yardımcısının

⁵⁸⁴ **Reisoğlu**, s. 364; **Günay**, Cevdet İlhan: Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Ankara, 2012, s. 443; **Eren**, Genel, s. 1087; **Serozan**, İfa Engelleri, s. 279; **Başalp**, Sorumsuzluk Anlaşması, s. 178; **Erten**, Sorumsuzluk Şartları, s. 200.

⁵⁸⁵ **Başalp**, Sorumsuzluk Anlaşması, s. 187; **Erten**, Sorumsuzluk Şartları, s. 200; **Eren**, Genel, s. 1087; **Serozan**, İfa Engelleri, s. 280; **Reisoğlu**, s. 364

⁵⁸⁶ **Erten**, Sorumsuzluk Şartları, s. 209; **Başalp**, Sorumsuzluk Anlaşması, s. 219; **Eren**, Genel, s. 1088; **Kılıçoğlu**, s. 651

⁵⁸⁷ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1183; **Başalp**, Sorumsuzluk Anlaşması, s. 388; **Erten**, Sorumsuzluk Şartları, s. 273; **Eren**, Genel, s. 1088; **Serozan**, İfa Engelleri, s. 282.

⁵⁸⁸ **Reisoğlu**, s. 364; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1203; **Başalp**, Sorumsuzluk Anlaşması, s. 206; **Eren**, Genel, s. 1085; **Serozan**, İfa Engelleri, s. 291; **Şenocak**, İfa Yardımcıları, s. 241.

davranışlarından sorumlu olmayacağına dair önceden yapılan sorumsuzluk anlaşmaları kesin olarak hükümsüz olacaktır. Yani serbest çalışan bir hekim, vekil, mimar gibi meslekleri icra eden vekiller yardımcısının her türlü davranışlarından dolayı vekalet verene karşı sorumludur ve sorumluluğu ortadan kaldıran anlaşmalar da kesin olarak hükümsüz olacaktır⁵⁸⁹. Çünkü bir avukatın yahut cerrahın kendilerine duydukları güven dolayısıyla sözleşme akdeden hastasına yahut müvekkiline ameliyat esnasında ya da yargılama sürecinde yardımcısının ihmallerinden sorumlu olmayacaklarına dair anlaşma yapması hem meslek etiği açısından uygun olmayacak hem de toplum nazarında mesleklere duyulan güven duygusuna zarar verecektir⁵⁹⁰.

Buna karşılık, uzmanlık gerektirmeyen ve meslek olarak icra edilmeyen genel vekalet sözleşmelerinde yapılan ve yardımcı kişinin eylemelerinden dolayı vekilin sorumluluğunu önceden ortadan sorumsuzluk anlaşmaları geçerli kabul edilmektedir⁵⁹¹. Her halde böyle bir sorumsuzluk anlaşması da, TBK m. 115/2-3 hükümleri gereğince, vekilin devletin izni ile resmi bir faaliyet yürütüyor yahut alacaklının borçlunun hizmetinde olması durumlarında, hakim tarafından hükümsüz kılınabilecektir. Dolayısıyla vekalet sözleşmelerine yönelik genel bir sorumsuzluk anlaşması yasağı kabul etmek TBK m. 115 ve TBK m. 116 hükümlerinden çıkarılabilecek bir sonuç olarak görülmemektedir.

⁵⁸⁹ **Günay**, Türk Borçlar Kanunu Şerhi, s. 448; **Reisoğlu**: Genel Hükümler, s. 364; **Eren**, Genel, s. 1085; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 1204.

⁵⁹⁰ **Başalp**, Sorumsuzluk Anlaşmaları, s. 278; **Başpınar**, Özen Borcu, s. 285; **Tandoğan**, s. 433.

⁵⁹¹ **Başalp**, Sorumsuzluk Anlaşmaları, s. 278.

SONUÇ

Vekalet sözleşmesi; vekilin, vekalet veren ile arasındaki güven ilişkisine dayalı olarak, vekalet verenin menfaatine ve iradesine uygun bir sonuca yönelik bir iş görmeyi veya hizmeti ifa etmeyi belli bir zaman kaydına bağlı kalmaksızın ve nispeten bağımsız olarak yapma borcunu, sonuç elde etmeyi garanti etmeksizin, kural olarak ücretsiz şekilde borçlandığı, sözleşmedir. Tanımdan da anlaşılacağı üzere vekalet sözleşmesinin unsurları bir işin görülmesi veya hizmetin ifası, işin vekalet veren yararına yapılması, işin vekil tarafından edim sonucundan sorumlu olmaksızın ve bağımsız olarak görülmesi, zaman kaydına bağlı olunmaması, tarafların her zaman vekaleti tek taraflı olarak sona erdirebilmesi, tarafların anlaşması ve ücrettir.

Vekalet sözleşmesi bir özel hukuk sözleşmesidir ve özel hukuk sözleşmelerinin doğası gereği taraflar eşit konumdadır. Dolayısıyla da vekalet sözleşmesi tarafların eşit olduğu durumlarda uygulama alanı bulur. Bu sebeple serbest çalışan avukat ile müvekkil, özel muayenehanesi olan hekim ile hasta arasındaki ilişkinin vekalet ilişkisi olduğunu söylemek mümkün olacaktır.

Vekalet sözleşmesinin taraflarını vekil ile vekalet veren oluşturur. Vekalet sözleşmesinde vekilin borçları; sözleşmeye uygun iş görme borcu, sadakat (bağlılık) borcu, özen borcu, vekalet verenin talimatlarına uyma borcu, hesap verme borcu, aldıklarını verme borcu ve sonuncusu da tezimizin konusunu oluşturan şahsen ifa borcudur.

Borç ilişkisini sona erdiren sebeplerden biri olan ifa, borçlanılan edimin tam ve doğru bir şekilde yerine getirilmesi, alacaklının tatmin edilerek borcun sona erdirilmesidir. Şahsen ifa kavramı ise şahsi eda, bizzat ifa, bizzat eda kavramları ile aynı anlamda olup, terminolojik olarak borcun aracısız doğrudan doğruya, bizzat borçlu tarafından borcun yerine getirilmesinde alacaklının menfaati bulunan edadır şeklinde tanımlanabilir. Vekalet sözleşmesinde şahsen ifa ise vekilin vekalet sözleşmesiyle üstlendiği iş görme borcunun bizzat vekil tarafından yerine getirilmesidir.

Borçlanılan edimi borçlunun şahsen ifa etmemesine, “ifanın gayri şahsiliği ilkesi” denilmektedir. Anılan ilke gereğine üçüncü bir kişi de ifa da bulunabilecektir. Borçlanılan edimin kim tarafından ifa edileceğini düzenleyen TBK m. 83 genel bir ilke koymuştur ve

kanun koyucu borçlunun borcunu şahsen yerine getirmesini kural olarak değil istisna olarak düzenlemiş, yani borcun bizzat ifasında alacaklının menfaati bulunması durumunda şahsen ifayı öngörmüştür. Dolayısıyla borçlu edimi bir vekil, ifa temsilcisi, yardımcı kişi yahut borçluyla hiç ilgisi olmayan bir üçüncü kişi tarafından da ifa edebilir.

Kural olarak her türlü borcun, borçlu tarafından başkasına gördürülebilmesi mümkündür, özellikle maddi edimlerin ifasında bu durum geçerlidir. Maddi edimlerin ifasında şahsen ifa yükümlülüğünün olduğuna dair bir karineden bahsedilemez ve maddi edimin şahsen ifa edilmesini iddia eden tarafın bunu ispat etmesi gereklidir. Borçlanılan edimin şahsen ifa edilmesinde alacaklının menfaatinin bulunduğu durumlarda yani borçlunun kişisel özellik ve yeteneklerinin borcun ifasında önem taşıması halinde borçlunun borcunu şahsen ifa yükümlülüğü söz konusu olacaktır. Borçlunun kişisel yetenek ve becerilerinin önem taşıdığı borç ilişkileri genellikle yapma borcu doğuran iş görme sözleşmelerinde gündeme gelir. İş görme borcu doğuran hizmet, eser sözleşmesinde borçlunun yani işçinin, yüklenicinin kişisel yetenek ve özellikleri önemli olduğu için borçlarını şahsen ifa etmeleri gerekmektedir. TBK da işçinin ve yüklenicinin kural olarak şahsen ifa borcunun olduğu düzenlenmiştir.

Aynı şekilde iş görme borcu doğuran sözleşmelerden olan vekalet sözleşmesinde de vekilin şahsen ifa borcu bulunmaktadır. TBK m. 506/1 hükmü TBK m. 83 de düzenlenen gayri şahsi ifa ilkesine istisna getirerek “*Vekil, vekâlet borcunu bizzat ifa etmekle yükümlüdür.*” şeklinde düzenlenmiştir. TBK m. 506/1 hükmünden anlaşılacağı üzere vekil borcunu şahsen ifa etmek zorundadır.

İş görme sözleşmelerinin geneline hâkim özellik, güven unsurunun ön plana çıkmasıdır. Fakat iş görme sözleşmelerinden olan vekalet sözleşmesinde güven unsuru daha fazla önem arz etmektedir. Çünkü vekalet veren vekile duyduğu bu güvenden ötürü kendi menfaatine uygun olarak bir işin görülmesini vekilden talep edecektir. Güven, vekilin hem kişiliğine hem de mesleki bilgi ve yeteneğine ilişkindir. Hatta avukatlık, mimarlık, hekimlik gibi uzmanlık gerektiren meslekler tamamen güvene dayalı meslek gruplarıdır. Ve vekilin vekalet veren adına ve hesabına hareket edeceği bu iş görmelerin en temel unsurlarından biri güvendir. Ayrıca kanun koyucunun vekalet sözleşmesinde Türk Borçlar Kanunu’nun, 83. maddesindeki “gayri şahsi ifayı” düzenleyen genel kuraldan ayrılmasının sebebi, bu sözleşmede güven unsurunun önem taşımasındandır. Vekalet

sözleşmesinde vekilin üstlendiği işi şahsen ifa etme borcu da, vekalet sözleşmesinin güven ilişkisine dayanmasının en önemli sonucudur. Çünkü vekil başkasına değil güvendiği o vekilden işin görülmesini talep ettiği için, vekilin de borcunu şahsen ifa etmesi yani bizzat görmesi gerekir.

TBK m. 506/1 hükmü, TBK m. 83 hükmündeki gayri şahsi ifa ilkesinin aksine vekalet sözleşmesinin şahsen ifasını kural, üçüncü kişi tarafından ifasını ise istisna olarak ön görmüştür. Yani TBK m. 506/1 hükmü lafzi olarak bakıldığında TBK m. 83' ün istisnasını oluşturduğu söylenebilir. Nitekim TBK m. 506/1 hükmünün açık lafzı karşısında vekil işi bizzat görmeye mecburdur. İstisnai olarak, edimin ifasında; vekile yetki verildiği veya durumun zorunlu ya da teamülün mümkün kıldığı hâllerde vekil, işi başkasına yaptırabilir. Buna göre vekalet sözleşmesinde, edimin ifasında; vekile yetki verilmemişse veya durumdan herhangi bir zorunluluk anlaşılmıyor yahut teamülün mümkün kılmadığı hâllerde TBK m. 83 hükmündeki temel ilkenin istisnası söz konusudur. Buna karşılık edimin ifasında vekile yetki verildiği veya durumun zorunlu ya da teamülün mümkün kıldığı hâllerde TBK m. 83 hükmündeki temel ilkeye geri dönüş söz konusu olur. TBK m. 83 hükmü, borcun borçlu tarafından ifasını alacaklının menfaatine bağlamıştır. İş görme borcu yüklenen vekille vekalet veren arasında akdedilen vekalet sözleşmelerinde borcun vekil tarafından ifa edilmesinde vekalet verenin menfaatinin yani özel bir yararının varlığı söz konusudur. Dolayısıyla kanun koyucu vekalet sözleşmesinde vekilin borcunu şahsen ifa etmesinde vekalet verenin menfaatinden yola çıkarak TBK m. 83'e göre istisna olan borcun şahsen ifasını kural olarak düzenlemiştir.

Her ne kadar hükmün lafzından bu sonuca varılsa da TBK m. 506/1 hükmü, vekaletin bir saygınlık ve şeref meselesi olarak görüldüğü Roma Hukukunun adeta bir yansıması olup, iş bölümü esasına dayalı modern çağın ihtiyaçları ile bağdaşmamaktadır. Dolayısıyla sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmeler dikkate alındığında, istisna adeta kural haline gelmiştir. Ayrıca TBK m. 506/1'de vekilin şahsen ifa borcunun istisnalarının düzenlendiği hükümde istisnalar o kadar geniş tutulmuştur ki sanki TBK m. 83'e yeniden dönüş yapılmıştır denilebilir. Son olarak, vekalet verenin vekilin şahsından bizzat görmesini talep ettiği örneğin; alanında uzman ve ün yaptığı için tedaviye başvurduğu hekim ya da aynı şekilde o alanda uzmanlığıyla ünlenmiş avukat dışındaki vekillerin

somut olayın özellikleri dikkate alınarak ve vekilin özen borcuna aykırılık oluşturmayacak şekilde başkasına gördürmesi geçerli olan husustur.

Vekilin şahsen ifa borcuna aykırı davranması yani TBK m. 506/1 de sayılan istisnaların bulunmadığı durumlarda işi başkasına gördürmesi halinde caiz olmayan ikame vekalet ve caiz olmayan alt vekalet gündeme gelecektir.

Asıl vekilin yetkisiz olduğu durumlarda ikame vekalet sözleşmesi düzenlediğinde caiz olmayan ikame vekalet gündeme gelecektir. Yetkisizlik temsil yetkisinin hiç verilmediği, yetkinin kapsamı aşıldığı ya da önceden verilmiş olan yetkinin sona erdiği durumlarda ortaya çıkar ve vekilin bu durumlarda düzenlediği ikame vekalet sözleşmesi caiz olmayan ikame vekalet olacaktır.

Caiz olmayan ikame vekalet düzenleyen asıl vekil atadığı ikame vekilin tüm işlemlerinden doğabilecek borçlardan vekalet verene karşı kendisi yapmış gibi sorumlu olacaktır.

Asıl vekilin yetkisiz olduğu durumlarda vekalet sözleşmesi ile üstlendiği iş görme borcunu alt vekile devrettiğinde caiz olmayan alt vekalet gündeme gelecektir.

Asıl vekilin vekalet verene karşı sorumluluğu da caiz olmayan ikame vekaletteki gibidir. Yani caiz olmayan alt vekalet düzenleyen asıl vekil atadığı alt vekilin tüm işlemlerinden doğabilecek borçlardan kendisi yapmış gibi sorumlu olacaktır.

Kanun koyucu, vekalet sözleşmelerinin bizzat vekil tarafından ifa edilmesi gerektiğini düzenlediği, TBK m. 506/1'in devamında bazı durumlarda bu kuralın dışına çıkılabileceği hüküm altına alınmıştır.

Vekilin borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü olmadığı ilk istisna hali, vekalet verenin işin başkasına gördürülmesi konusunda açık yahut örtülü şekilde rıza göstermesidir. Vekalet veren gerekli rızayı vekalet sözleşmesi düzenlenirken başlangıçta yahut sonradan açık ya da örtülü şekilde verebilir.

Vekilin borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü olmadığı ikinci istisna ise, vekilin işi başkasına gördürme konusunda teamül yani örf ve adet gereği yetkili sayılması halidir.

Vekilin borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü olmadığı üçüncü istisna durumu vekilin işi başkasına gördürmeye mecbur olmasıdır.

Vekilin şahsen ifa borcu bulunmadığı durumlarda vekil vekalet sözleşmesi ile üstlendiği iş görme borcunu başkasına gördürebilir. Vekil bu durumlarda işlerin ifası için ikame vekil atayabilir ya da işleri alt vekile tevdi edebilir. Ancak vekil şahsen ifa borcu olsun ya da olmasın her durumda yardımcı kişiden yararlanabilir. Vekilin yardımcı kişi kullanması şahsen ifa borcuna aykırılık teşkil etmeyecektir.

Vekilin vekalet sözleşmesinden doğan iş görme borcunu, şahsen ifa etmeyip başka bir üçüncü kişiye gördürmesinin çeşitlerinden biri alt vekil kullanmasıdır. Vekilin vekalet sözleşmesinden doğan borçlarını gördürmek için, kendi adına düzenlediği bir sözleşmeyle başka bir üçüncü kişiye devretmesi durumunda alt vekalet sözleşmesinin varlığı gündeme gelecektir. Vekalet sözleşmesinin tarafları asıl vekille alt vekildir. Dolayısıyla alt vekalet sözleşmesi alt vekille asıl vekil arasında düzenlenen ve asıl vekalet sözleşmesinden tamamen bağımsız farklı bir sözleşmedir. Alt vekaletle, asıl vekille alt vekil arasında bir vekalet ilişkisi kurulmuş olur. Alt vekalet sözleşmesi de vekalet sözleşmesi niteliğindedir. Tarafların hak ve yükümlülükleri vekalet sözleşmesindeki gibidir.

Alt vekalet sözleşmesi ile asıl vekilin alt vekile gördürdüğü iş, asıl vekilin şahsen görmesi gereken işin tamamı yahut önemli bir kısmı olmalıdır aksi takdirde işi gören kişi alt vekil sayılmayıp yardımcı kişi kullanılması söz konusu olacaktır.

Vekilin şahsen ifa borcunun istisnalarından birinin olduğu durumlarda vekilin işi başkasına gördürmesi caiz olan alt vekalet sözleşmesi iken, istisnai durumlardan herhangi birisinin bulunmadığı durumlarda vekilin işi başkasına gördürmesi halinde caiz olmayan alt vekalet sözleşmesi gündeme gelecektir. Caiz olan yahut caiz olmayan alt vekalet ayırımında dikkat edilmesi gereken nokta vekilin işi başkasına gördürme yetkisinin var olup olmamasıdır. Caiz olan alt vekalette asıl vekilin sorumluluğu, alt vekili atarken ve alt vekile talimat verirken gerekli dikkat ve özeni göstermekle sınırlı tutulmuştur.

Alt vekalet sözleşmesinde alt vekil ile vekalet veren arasında kural olarak hukuki bir ilişki olmamasına rağmen kanun koyucu, kanun aracılığıyla vekalet verene doğrudan talep

hakkı tanımıştır. Vekalet veren sahip olduğu doğrudan talep hakkı kapsamında alt vekilden, vekalet sözleşmesinin gereği gibi ifasını talep edebilir, alt vekile talimat verip hesap sorabilir, vekalet sözleşmesi sebebiyle alt vekilin aldığı şeyleri kendisine iade etmesini isteyebilir ve ayrıca da vekalet verenin alt vekili her zaman azledebilmesi mümkündür. Doğrudan talep hakkının kapsamı sadece asıl vekilin alt vekilden talep edebileceği hususlarla sınırlıdır.

Vekilin vekalet sözleşmesinden doğan iş görme borcunu, şahsen ifa etmeyip başka bir üçüncü kişiye gördürmesinin çeşitlerinden bir diğeri de ikame vekil kullanmasıdır. Vekalet veren adına yaptığı bir sözleşmeyle vekilin, vekalet sözleşmesinden doğan borçlarının görülmesini üçüncü bir kişiye bırakması ikame vekalet olarak tanımlanmaktadır. İkame vekalet sözleşmesi üçüncü kişi ile asıl vekil arasında akdedilir. Fakat vekille üçüncü kişi arasında akdedilen bu sözleşmeyi vekil kendi adına ve hesabına yapmaz. Dolayısıyla asıl vekille ikame vekil arasında bir vekalet ilişkisi doğmayacağı için, aralarında herhangi bir vekalet sözleşmesinin varlığından bahsedilemez.

İkame vekil ile vekalet veren arasında akdedilen vekalet sözleşmesinin geçerli olması için asıl vekilin ikame vekalet sözleşmesi düzenlemeye yani ikame vekil atamaya yetkili olması gerekir. Buradaki yetki vekile, vekalet veren tarafından önceden verilebileceği gibi vekalet veren sonradan da asıl vekilin düzenlediği ikame vekalet sözleşmesine icazet vererek bu sözleşmeyi geçerli hale getirebilir. İkame vekalet sözleşmesi düzenleyen asıl vekil, sözleşmeyi akdederken vekalet verenin temsilcisi olarak hareket eder ve doğrudan temsile ilişkin hükümler burada uygulama alanı bulacaktır.

İkame vekaleti düzenleyen asıl vekil, vekalet verenin kendisine verdiği temsil yetkisinin sınırları içinde yetkisini kullandığı sürece yetkili temsilden söz edilir ve dolayısıyla da ikame vekalet, vekalet verenle ikame vekil arasında hüküm ve sonuç doğurur. Fakat asıl vekil, vekalet verenin kendisine verdiği yetkinin sınırlarını aştığında yahut kendisine bu yönde herhangi bir yetki verilmediği halde ikame vekalet düzenlediğinde de yetkisiz temsil meydana gelir. Vekalet verenin yetkisiz temsilci olduğu durumlarda ikame vekalet sözleşmesi geçerli olmayacağı için vekalet verenle, vekilin iş görme borcunu devrettiği üçüncü kişi arasında herhangi bir sözleşme ilişkisi mevcut olmayacaktır. Buna karşılık vekalet verenin, vekilin yetkisiz olarak düzenlediği ikame vekalet sözleşmesine makul sürede icazet verdiği durumlarda askı durumu ortadan kalkar, ikame vekalet sözleşmesi

baştan itibaren geçerli olur ve dolayısıyla vekalet veren ikame vekalet sözleşmesiyle bağlı olur. Vekalet verenin ikame vekalet sözleşmesine icazet vermediği durumlarda sözleşme hiçbir şekilde hüküm ve sonuç doğurmayacaktır. Ancak yetkisiz vekil tarafından kendisine iş görme borcu devredilen üçüncü kişi, işi gerçekleştirmesi durumunda TBK m. 526 vd. düzenlenen vekaletsiz iş görmeye ilişkin hükümler uygulama alanı bulabilir.

İkame vekalet sözleşmesi, asıl vekilin vekalet veren tarafından kendisine verilen yetki sınırları içinde yapılmışsa caiz olan ikame vekalet söz konusu olur. Ayrıca vekalet verenin yetkisiz vekilin düzenlediği ikame vekalet sözleşmesine icazet vermesiyle de askıda olan ikame vekalet sözleşmesi yine caiz hale gelir. Vekilin ikame vekil atamaya yetkili olduğu durumlarda sorumluluğu ikame vekili gerekli niteliklere uygun olarak seçmek ve ona gerekli talimatları vermekle sınırlıdır ki bunlarda asıl vekilin vekalet verenle arasındaki vekalet sözleşmesinden kaynaklanan özen yükümlülüğünün bir gereğidir. Ancak vekilin ikame vekili denetleme, gözetim altında tutma sorumluluğu bulunmamaktadır.

Vekilin işi görürken yardımcı kişiden de yararlanabilir. Borçlunun bilgisi ve iradesiyle, borçlunun üstlenmiş olduğu bir yükümlülüğü yerine getiren veya borçlu ile birlikte ifa faaliyetine katılan kişiye yardımcı kişi denilir ayrıca bir kişinin yardımcı kişi sayılması için borçlu ile alacaklı arasında herhangi bir sözleşmeye gerek yoktur, borçluya ifa sırasında yardım eden herhangi bir arkadaş, tanıdık veya bir ziyaretçinin bile yardımcı kişi sayılır. Vekilin şahsen ifa borcunun bulunduğu durumlarda dahi yardımcı kişi kullanması mümkündür. Bir avukatın büroda sekreter çalıştırması, hekimin ameliyat esnasında anesteziistten yardım alması bir zorunluluk haline gelmiştir ve bu çeşit iş gördürme borcun kişiye bağlı edim kısmıyla ilgili olmadığı için şahsen ifa borcuna aykırılık teşkil etmeyecektir. Vekilin yardımcı kişiden yararlandığı durumlarda, yardımcı kişinin fiilinden sorumluluk TBK m. 116 hükümlerine tabi olacaktır.

KAYNAKÇA

- AKCAN**, Recep: Vekilin Başkasını Tevkil Etme Yetkisi, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 3-4, Yıl: 2001, s. 7-29.
- AKINCI**, Şahin: Vekalet Sözleşmesinin Sona Ermesi, Konya, 2004.
- AKİL**, Cenk: Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu Kararları Işığında Avukatın Görevini Özenle Yerine Getirme Yükümlülüğü, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1 Yıl: 2012, s. 11-26.
- AKİPEK**, Şebnem: Alt Vekalet, Ankara, 2004.
- AKİPEK**, Jale /**AKINTÜRK**, Turgut: Türk Medeni Hukuku-Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, C. 1, Ankara, 2007.
- AKİPEK**, Şebnem /**KÜÇÜKGÜNGÖR**, Erkan: Sözleşmeler Rehberi, 2. Baskı, Ankara, 2002
- AKKANAT**, Halil: Alt Müteahhitlik(Taşeronluk) Sözleşmesi, İstanbul, 2000.
- AKMAN**, Galip Sermet: Sorumsuzluk Anlaşması, İstanbul, 1976.
- AKÜNAL**, Teoman: İsviçre Federal Mahkemesinin Mimarlık Sözleşmesinin Niteliği Konusunda 3 Ekim 1972 tarihli kararı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: XL, Sayı: 1-4, Yıl: 1974 (Çeviri), s. 701-707.
- AKYOL**, Şener: Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması, 2. Baskı, İstanbul, 2006, (**Akyol**, Dürüstlük Kuralı).
- AKYOL**, Şener: Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme, İstanbul, 2008.
- AKYOL**, Şener: Türk Medeni Hukukunda Temsil, İstanbul, 2009, (**Akyol**, Temsil).
- ALTAŞ**, Hüseyin: Eserin Teslimden Önce Telef Olması, Ankara, 2002.
- ANTALYA**, O. Gökhan: Hizmet Akdinin Tanımı, Unsurları ve Hukuki Niteliği, Yargıtay Dergisi, Sayı: 1-2, Yıl: 1987, s. 123-141.

- ANTALYA**, O. Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, İstanbul, 2015, (Antalya, Genel).
- ARAL**, Fahrettin /**AYRANCI**, Hasan: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 10. Baskı, Ankara, 2014.
- ARIKAN**, Mustafa: Eser Sözleşmesinde İfa İmkansızlığı ve Sonuçları, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 2, Yıl: 2008, s. 265-289.
- AYAN**, Mehmet: Tıbbi Müdahalelerden Doğan Hukuki Sorumluluk, Ankara, 1991.
- AYBAY**, Aydın: Borçlar Hukuku Dersleri, Genel Bölüm, 14. Baskı, İstanbul, 2016.
- AYDEMİR**, Efrail: Eser Sözleşmesi ve İnşaat Hukuku, Ankara, 2009.
- AYDOĞDU**, Murat: Tüketici Hukuku Dersleri, 28.11.2013 Tarih ve 6502 Sayılı(Yeni) Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun İle İlgili Açıklamalar Mevzuat ve Tablolar, Ankara, 2015.
- AYDOĞDU**, Murat /**KAHVECİ**, Nalan: Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Sözleşmeler Hukuku, 3. Baskı, Ankara, 2017.
- BAŞALP**, Nilgün: Sorumsuzluk Anlaşması, İstanbul, 2011.
- BAŞBUĞ**, Aydın: İşveren Vekilinin İşvereni Dolaylı Temsili İş Hukuku Açısından Sonuçları, Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 3, Yıl: 2004, s. 1-22.
- BAŞPINAR**, Veysel: Avukatlık Sözleşmesi ve Ücreti Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2004 Avukatlık Mesleği ve Savunma Hakkı, Yıl: 2004, s. 463-478.
- BAŞPINAR**, Veysel: Vekilin (Avukatın, Hekimin, Mimarın, Bankanın) Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu, 2. Baskı, Ankara, 2004, (**Başpınar**, Vekilin Özen Borcu).
- BAŞPINAR**, Veysel: Avukatın Özen Borcu, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: XII, Sayı: 1-2, Yıl: 2008, s. 39-62.

- BECKER**, Herman: İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, İkinci Bölüm, Çeşitli Sözleşme İlişkileri, Ankara, 1993, (çev. A. Suat **DORA**).
- BECKER EBERHARD**, Ekkehard: Avukat-İş Sahibi İlişkisinde Sigorta, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2004 Avukatlık Mesleği ve Savunma Hakkı, Yıl, 2004, s. 409-423.
- BİLGE**, Necip: Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri, Ankara, 1971.
- BOSTANCIOĞLU UYGUR**, Atiye.: Alt Vekalet Sözleşmesinde Müvekkil-Alt Vekil İlişkisi, Prof. Dr. Turgut Akıntürk'e Armağan, Ankara, 2008, s. 635-649.
- BÖRÜ**, Levent /**PARLAK**, Şafak: İkame Vekalet, Prof. Dr. Sarper Süzek' e Armağan, Cilt: III, İstanbul, 2011, s. 2767-2791.
- BURCUOĞLU**, Haluk: Avukatlık Sözleşmesi ve Avukatlık Ücreti İle İlgili Bazı Sorunlar, TBB Dergisi, Sayı: 49, Yıl: 2003, s. 49-82.
- BUZ**, Vedat: Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar, Ankara, 2005.
- BÜYÜKAY**, Yusuf: Eser Sözleşmesi, 2. Baskı, Ankara, 2014.
- CANBOLAT**, Ferhat: Kamu Hastanesinde Yapılan Tıbbi Müdahalede Hekimin Özel Hukuktan Doğan Sorumluluğunun Dayanakları, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 80, Yıl: 2003, s. 156-182.
- CANBOLAT**, Ferhat: Müteselsil Borcun Sona Erme Nedenleri, Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 3, Yıl: 2008, s. 68-82.
- CANBOLAT**, Ferhat: İstisna Sözleşmesinde İş Sahibinin Ayıba Karşı Tekeffülden Doğan Hakları, Ankara, 2009.
- ÇAKALIR**, Yalçın :Mimarlık Sözleşmesi, Ankara, 1976.
- DAYINLARLI**, Kemal: İnşaat Sektöründe Müşavir Mühendislik Sözleşmesi, Ankara, 1998.

- DAYINLARLI**, Kemal: İstisna Akdinde Müteahhidin Ve İş Sahibinin Temerrüdü, Ankara, 2008.
- DEMİR**, Mehmet: Hekimin Sözleşmeden Doğan Sorumluluğu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı: 3(Bülent Yurt' un Anısına), Yıl: 2008, s. 225-252.
- DONAY**, Süheyl: Vekilin Talimata Uyma Ve Dürüstlikle Hareket Etme Borcu, BATİDER, Cilt: V, Sayı: 4, Yıl: 1970, s. 728-749.
- EMİROĞLU**, Haluk: Roma Hukukunda Vekâlet Sözleşmesi ve Hukuki İşlemlerde Temsil, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 52, Sayı: 1, Yıl: 2003, s. 101-111.
- ERDEM**, Mehmet: Vekaletten Azil Ve İstifa(Vekalet Sözleşmesinin Tek Taraflı Sona Erdirilmesi), Erdoğan Teziç'e Armağan, İstanbul, 2007, s. 949-962.
- EREN**, Fikret: İnşaat Sözleşmelerinde Müteahhidin Borçları ve Bu Borçlarını Yerine Getirmemesinin Sonuçları(Yönetici, İşletmeci ve Hukukçular İçin Ortak Seminer), Ankara, 1996, (**Eren**, İnşaat Sözleşmeleri).
- EREN**, Fikret: Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2014.
- EREN**, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 19. Baskı, Ankara, 2015, (**Eren**, Genel).
- ERKAN**, Vehbi Umut: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Vekalet Sözleşmesinde Vekalet Veren Ücret Ödeme Borcu Dışındaki Diğer Borçları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 2, Sayı: 62, Yıl: 2013, s. 441-472.
- ERLÜLE**, Fulya: Alt Vekalet, Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay' ın Hatırasına Armağan, İstanbul, 1999, s. 259-269.
- ERZURUMLUOĞLU**, Erzan: Sözleşmeler Hukuku(Özel Borç İlişkileri), 2. Baskı, Ankara, 2012.

- ESENER**, Turhan: Borçlar Hukuku Akitlerin Kuruluşu ve Geçerliliği, Cilt 1, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1969.
- ESENER**, Turhan: Selahiyete Müstenit Temsil, Ankara, 1961.
- FRANKO**, Nisim İ.: Borçlar Kanununun 109'ncu Maddesine Göre Halefiyet Halleri, Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 2, Yıl: 1981, s. 202-221.
- GEZDER**, Ümit: Türk/İsviçre Hukukunda Culpa In Contrahendo Sorumluluğu, İstanbul, 2009.
- GÖKYAYLA**, K. Emre: Eser Sözleşmesinde Müteahhidin Sadakat ve Özen Borcu, Prof. Dr. Kemal Oğuzman' a Armağan, İstanbul, 2002, s. 785-806.
- GÜMÜŞ**, Mustafa Alper: Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda Vekilin Özen Borcu, İstanbul, 2001, (**Gümüş**, Vekilin Özen Borcu).
- GÜMÜŞ**, Mustafa Alper: Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Cilt: II, 3. Baskı, İstanbul, 2014.
- GÜMÜŞ**, Mustafa Alper: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Cilt: 1(Madde: 1-46), İstanbul, 2014, (**Gümüş**, Tüketici).
- GÜNAY**, Cevdet İlhan: Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Ankara, 2012.
- GÜNER**, Semih: Avukatlık Hukuk, 4. Baskı, Ankara, 2009.
- GÜNERGÖK**, Özcan: Avukatlık Sözleşmesi, Ankara, 2003.
- GÜVENÇ**, Özgür: Culpa In Contrahendo Sorumluluğu Bağlamında Sözleşme Görüşmelerinin Kesilmesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: XVIII, Sayı: 3-4, Yıl: 2014, s. 363-406.
- HAKERİ**, Hakan: Tıp Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, 2012.
- HAVUTÇU**, Ayşe: Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Temerrüt Ve Müspet Zararın Tazmini, İzmir, 1995.

HELVACI, Serap: Gerçek Kişiler, 6. Baskı, İstanbul, 2016.

İMRE, Zahit /**ERMAN**, Hasan: Miras Hukuku, 9. Baskı, İstanbul, 2013.

İNAN, Ali Naim /**ERTAŞ**, Şeref /**ALBAŞ**, Hakan: Miras Hukuku, 8. Baskı, İzmir, 2012.

İNAN, Ali Naim /**YÜCEL**, Özge: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Ankara, 2014.

İNCEOĞLU, Murat: İfanın Hukuki Niteliği Ve Borçlunun Edime Uygun Eyleminin İfa Teşkil Edip Etmeyeceği Sorunu AÜHFD, Sayı: 4 Yıl: 2005, s. 149-182.

İNCEOĞLU, Murat: Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil, İstanbul, 2009, (**İnceoğlu**, Doğrudan Temsil).

İŞGÜZAR, Hasan: Tek Satıcılık Sözleşmesi, Ankara, 1989

İYİMAYA, Ahmet: Temsil Yoluyla Bağtlanan Avukatlık Sözleşmesi İçin Özel Yetkinin Varlığı Zorunlu mudur? Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sorunları, Cilt-II, Ankara, 1995.

KALEMCİ TÜZÜN, İpek: Güven, Örgütsel Güven Ve Örgütsel Güven Modelleri, Karamanoğlu Mehmetbey İ.İ.B.F. Dergisi, Aralık, 2007, s. 93-118.

KALKAN OĞUZTÜRK, Burcu :Güven Sorumluluğu, İstanbul, 2008.

KAPLAN, İbrahim: Türk İsviçre Hukukunda Mimarlık Sözleşmesi Ve Mimarın Hukuki Sorumluluğu, Ankara, 1983.

KARACA, Mehmet: İfa yardımcısının Fiilinden Borçlunun Sorumluluğu, Terazi Hukuk Dergisi, Sayı: 49, Yıl: Eylül 2010, s. 47-62.

KARADAŞ, İzzet: Eser (İnşaat Yapım) Sözleşmeleri, 3. Baskı, Ankara, 2013.

KARAHASAN, Mustafa Reşit: İnşaat İmar İhale Hukuku, Cilt: 1-2-3, İstanbul, 1997, (**Karahasan**, İnşaat İmar İhale Hukuku).

- KARAHASAN**, Mustafa Reşit: Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Öğreti Yargıtay Kararları İlgili Mevzuat, 2. Cilt, Ankara, 2002 (**Karahasan**, Yargıtay Kararları).
- KARAHASAN**, Mustafa Reşit: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler Notlandırılmış Yasa Maddeleri ve Yargıtay Kararları, Cilt. 5: Ankara, 2004.
- KARATEKE**, Songül: Avukatlık Sözleşmesinde Ücret, Ankara, 2006.
- KAYIHAN**, Şaban /**ÜNLÜTEPE**, Mustafa: Vekâlet Sözleşmesinin Kendine Özgü Sona Erme Sebepleri, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, Sayı: 3, Yıl: 2014, s. 171-212.
- KILIÇOĞLU**, Ahmet Mithat: Müteahhidin Eseri Şahsen Yapma Veya Kendi İdaresi Altında Yaptırma Borcu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 32, Sayı: 1-4, Yıl: 1975, s. 185-199, (**Kılıçoğlu**, Eseri Şahsen Yapma).
- KILIÇOĞLU**, Ahmet Mithat: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 19. Baskı, Ankara, 2015.
- KORKMAZ SAYIN**, Bengi Sermet: Roma Hukukunda Vekalet Sözleşmesi (Mandatium), Ankara, 2014.
- KURT**, Leyla Müjde: Noterlerin Hukuki Sorumluluğu, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: XVIII, Yıl: 2014, s. 85-118.
- KÜRŞAT**, Zekeriya: Eser Ve Vekâlet Sözleşmelerinin Nitelendirilmesi Sorunu Ve Nitelendirmenin Hükmü, İÜHFM, Cilt: 67, Sayı: 1-2, Yıl: 2009, s. 143-166.
- KÜÇÜK**, Damla: Borçluya Halefiyet, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı: 1, Yıl: 2015, s. 55-90.
- MOLLAMAHMUTOĞLU**, Hamdi /**ASTARLI**, Muhittin /**BAYSAL**, Ulaş: İş Hukuku, 6. Bası, Ankara, 2014.
- NARMANLIOĞLU**, Ünal: Ferdi İş İlişkileri, 5. Baskı, İstanbul, 2014.

- NART**, Serdar: Noterlerin Hukuki Sorumluluğu, Dokuz Eylül Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 11, Özel Sayı, Yıl: 2010, s. 425-452.
- NOMER**, Haluk Nami: Halefiyet İle Rücu Hakkı Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar İle Özel Sigortaların Rücu Hakları Bakımından Halefiyetin Rolü, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: LV, Sayı: 3, Yıl: 1997, s. 243-260.
- NOMER**, Haluk Nami: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 14. Baskı, İstanbul, 2015 (Nomer, Genel).
- OĞUZ**, Arzu: Roma ve Türk Hukukunda İnançlı İşlem ve Vekâlet Sözleşmelerinin Karşılaştırılması, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 41, Sayı: 1-4, Yıl: 1989-1990, s. 225-284.
- OĞUZMAN**, M. Kemal /**SELİÇİ**, Özer /**OKTAY ÖZDEMİR**, Saibe: Kişiler Hukuku(Gerçek ve Tüzel Kişiler, 15. Baskı, Ankara 2015.
- OĞUZMAN**, M. Kemal /**ÖZ**, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, 12. Baskı, İstanbul, 2014.
- ÖKTEM**, Seda: Eser Sözleşmesinde İş Sahibinin Ayıptan Doğan Hakları, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt: 80, Sayı: 5, Yıl: 2006, s. 1947-1967.
- ÖNEN**, Turgut: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 5. Baskı, Ankara, 1999.
- ÖZDEMİR**, Hayrunnisa: Hekimin Fiilinden Dolayı Zarar Gören Üçüncü Kişinin Hastaneye Karşı Talebinin Hukukî Niteliği Ve Yargıtay'ın Görüşü, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 105, Yıl: 2013, s. 263-291.
- ÖZDİLEK**, Ali Osman: Tıpta Yanlış Uygulama (Malpraktis) Sebebiyle Hekimin Hukuki Sorumluluğu, http://www.turkhukuksitesi.com/makale_300.htm.
- ÖZEL**, Sibel: Yargıtay Kararları Eşliğinde Akreditif Ve Hukuki Niteliği, İstanbul, 1991.
- ÖZEL**, Çağlar: Tüketicinin Korunması Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 2014.

- ÖZKAN SUNGURTEKİN**, Meral: Avukatlık Hukuku, 1. Baskı, İzmir, 2006.
- ÖZKAYA**, Eraslan: Vekalet Sözleşmesi ve Kötüye Kullanılması, 2. Baskı, Ankara, 2003.
- ÖZMEN**, Saba Etem /**KARAMAN AKÇURA**, Tuba: Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmeleri Konusunda Uygulama Hataları, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt: 87, Sayı: 1, Yıl: 2013, s. 47-75.
- ÖZTAN**, Bilge: Miras Hukuku, 5. Baskı, Ankara, 2012.
- PARLAK**, Şafak /**BÖRÜ**, Levent: Alt Vekalet, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 96, Yıl: 2011, s. 17-49.
- PETEK**, Hasan: Güzelleştirme Amaçlı Estetik Ameliyatlardan Kaynaklanan Hukuki Sorumluluk, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 8, Sayı: 1, Yıl: 2006, s. 177-240.
- REİSOĞLU**, Safa: Türk Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 25. Baskı, İstanbul, 2014.
- REİSOĞLU**, Seza: Hukuki Açından Akreditif Ve Uygulama Sorunları, Türkiye Bankalar Birliği Dergisi, Sayı 52, Yıl: 2005, s. 39-55.
- RUHİ**, Cemal Ahmet: Örnek Sözleşme Metinler, 4. Baskı, Ankara, 2013.
- SARI**, Suat: Vekalet Sözleşmesinin Tek Taraflı Olarak Sona Erdirilmesi, İstanbul, 2004.
- SAYMEN**, Ferit H. /**ELBİR**, Halid K: Borçlar Hukuku Umumi Hükümler, İstanbul 1958.
- SEÇER**, Öz: Alım Satım Komisyonculuğu Sözleşmesi, İstanbul, 2013.
- SEÇER**, Öz: Vekalet Sözleşmesinin Vekalet Özgü Sebeplerle Sona Ermesi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı, Cilt: 2, Yıl: 2015, s. 877-944, (**Seçer**, Vekalet Sözleşmesinin Sona Ermesi).
- SELİÇİ**, Özer: Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İstanbul, 1977, (**Seliçi**, Sürekli Borç İlişkileri).

SELİÇİ, Özer: Mimarlık Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, Temsil ve Vekâlete İlişkin Sorunlar Sempozyum, İstanbul, 1977, s. 261-280, (**Seliçi**, Mimarlık Sözleşmesi).

SELİÇİ, Özer: İnşaat Sözleşmelerinde Müteahhidin Sorumluluğu, İstanbul, 1978.

SELİMOĞLU, Yaşar Ergin: İstisna (Eser) Sözleşmesi, Ankara 2010.

SEROZAN, Rona: “Culpa İn Contrahendo”, “Akdin Müspet İhlali” ve “Üçüncü Kişiyi Koruyucu Etkili Sözleşme”, Kurumlarının Ortak Temeli: Edim Yükümlerinden Bağımsız Borç İlişkisi, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 3, Yıl: 1968, 108-129.

SEROZAN, Rona: Medeni Hukuk(Genel Bölüm/Kişiler Hukuku), 6. Baskı, İstanbul, 2015.

SEROZAN, Rona (**KOCAYUSUFPAŞAOĞLU /HATEMİ /SEROZAN /ARPACI**): Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Üçüncü Cilt, İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme, 6. Baskı, İstanbul, 2014, (**Serozan**, İfa Engelleri).

SOYER, Polat /**URCAN**, Gülümden: Genel Hizmet Sözleşmelerine İlişkin Yeni Borçlar Kanunu Hükümlerinin İş Hukuku Bakımından Önemi, İstanbul Barosu İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku 2011 Yılı Toplantıları, İstanbul, 2012, s. 165-209.

SUNGURBEY, Ayfer Kutlu: Dolaylı Temsil, İstanbul, 1982.

SUNGURBEY, Ayfer Kutlu: Yetkisiz Temsil, İstanbul, 1988.

SUNGURTEKİN ÖZKAN, Meral: Avukatlık Hukuku, İzmir, 2006.

SÜZEK, Sarper: İş Hukuku(Genel Esaslar-Bireysel İş Hukuku,), 10. Baskı, İstanbul, 2014.

ŞATIR, Nejdet: Emsal Kararlar Işığında Kamu ve Özel Hastanelerde Çalışan Hekimlerin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu Yargıtay-Danıştay İçtihatları, Ankara 2015.

ŞEHİRALİ, Feyzan: Avukat İş Sahibi İlişkisinde Sigorta, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2004 Avukatlık Mesleği ve Savunma Hakkı, Yıl: 2004, s. 409-463.

- ŞENER**, Esat: Açıklamalı-Madde Atıflı Hukuk Sözlüğü, Ankara, 2001.
- ŞENOCAK**, Zarife: “Avukatın Akdi Sorumluluğunun Şartları”, Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 2, Yıl: 1998, s. 5-34.
- ŞENOCAK**, Zarife: Borçlunun İfa Yardımcılarından Dolayı Sorumluluğu, Ankara, 1995, (Şenocak, İfa Yardımcıları).
- ŞENOCAK**, Zarife: Özel Hukukta Hekimin Sorumluluğu, Ankara, 1998, (Şenocak, Hekim).
- ŞİMŞİRGİL**, Ahmed /**EKİNCİ**, Ekrem Buğra: Ahmed Cevdet Paşa Ve Mecelle, İstanbul, 2007.
- TAHİROĞLU**, Bülent: Roma Borçlar Hukuku, 11.07.2012’ de yürürlüğe giren Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Düzenlenmiş Yeni Baskı İstanbul, 2013.
- TANDOĞAN**, Haluk: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt: II, 5. Baskı, İstanbul, 2010.
- TANDOĞAN**, Haluk: Eser Sözleşmesinde Müteahhidin İşi Yardımcı Kişilere, Alt Müteahhitlere Yaptırması, Başkasına Devretmesi, Müteahhitler Konsorsiyumu(Joint Venture), Batıder, Cilt: XIII, Sayı: 3-4, Yıl: 1986, s. 57-89, (**Tandoğan**, Eser Sözleşmesi).
- TANDOĞAN**, Haluk: İstisna Akdi Kavramı, Unsurları ve Benzeri Akitlerden Ayırt Edilmesi, İmran Öktem Armağanı, Ankara, 1970, s. 311-332, (**Tandoğan**, İstisna Akdi).
- TANDOĞAN**, Haluk: Mukayeseli Hukuk Ve Hususiyle Türk İsviçre Hukuku Bakımından Vekaletsiz İş Görme, Ankara, 1957.
- TANRIVER**, Süha: Genel Vekalet (Temsil) Özel Vekalet(Temsil) Ayırımı, Prof. Dr. İhsan Tarakçıoğlu’na Armağan, Gazi üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1-2, Yıl: Haziran-Aralık 1998, s. 45-50, (**Tanriver**, Genel-Özel Vekalet).

- TANRIVER**, Süha: Noterlik Açısından Vekalet (Temsil), 2. Baskı, Ankara, 2001 (Tanriver, Noter).
- TEKBEN**, Tuğçe: Hekim İle Hasta Arasındaki İlişkinin Vekalet Sözleşmesi Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: VIII/2-IX/1, Özel Sayı, Prof. Dr. Erhan Adal'a Armağan İstanbul, 2011-2012, s. 859-907.
- TEKİNAY**, Selahattin Sulhi /**AKMAN**, Sermet /**BURCUOĞLU**, Haluk /**ALTOP**, Atilla: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul, 1993.
- TOKGÖZ**, Emrah /**AYTEMİZ SEYMEN**, Oya: Örgütsel Güven, Örgütsel Özdeşleşme Ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Arasındaki İlişki: Bir Devlet Hastanesinde Araştırma, Öneri Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 39, Yıl: 2013, s. 61-76.
- TOPUZ**, Seçkin: Acil Tıbbi Müdahalede Bulunan Hekimin Hukuki Sorumluluğu, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: III, Sayı: 1, Yıl: 2008, s. 293-313.
- TUNÇOMAĞ**, Kenan: Borçlar Kanunu Ve İş Sözleşmesinin Meydana Gelmesi Ve Hükümsüzlüğü, İş Hukuku Dergisi, Sayı: 2, Yıl: 1969.
- TUNÇOMAĞ**, Kenan: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt: 2, İstanbul, 4. Baskı, 1974.
- TUNÇOMAĞ**, Kenan: Türk Borçlar Hukuku, I, Genel Hükümler, 6. Baskı, İstanbul 1976 (**Tunçomağ**, Genel Hükümler).
- ULUTAŞ**, Ahmet: Banka Teminat Mektubu Ve Akreditifte Geçici Himaye Tedbirleri, Adalet Dergisi, Sayı: 27, Yıl: 2007, s. 58-91.
- UYAN**, Göktürk: İsviçre-Türk Hukukunda Mimari Proje Düzenleme Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, İş Görme Sözleşmeleri Kuramına Bir Katkı, İstanbul, 2006.
- UYGUR**, Turgut: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Cilt- 1 (Madde 1-236), 3. Baskı, Ankara, 2013.

Von TUHR, Andreas: Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, Cilt: 1-2, Ankara, 1983.

YALÇINDURAN, Türker: Alt İstisna (Taşeronluk) Sözleşmeleri, Ankara, 2000
(Yalçınduran, Alt İstisna Sözleşmeleri).

YALÇINDURAN, Türker: Vekalet Sözleşmesinde Ücret, 2. Baskı, Ankara, 2007
(Yalçınduran, Vekalet Sözleşmesi).

YAVUZ, Cevdet: Türk-İsviçre ve Fransız Hukuklarında Dolaylı Temsil, İstanbul, 1983.

YAVUZ, Cevdet /**ACAR**, Faruk /**ÖZEN**, Burak: Borçlar Hukuku Dersleri(Özel Hükümler), 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na göre Güncellenmiş ve Yenilenmiş 13. baskı, İstanbul, 2014.

YAVUZ İPEKYÜZ, Filiz: Türk Hukukunda Hekimlik Sözleşmesi, İstanbul, 2006.

YILMAZ, Ejder: Hukuk Sözlüğü, Ankara, 2005.

YÜKSEL, Sera Reyhani: Vekalet Sözleşmesinde Vekalet Verenin Borçları, Hukuk Ekonomi ve Siyaset Aylık İnternet Dergisi, Sayı: 134, Yıl: Aralık, 2013.

YÜREKLİ, Sabahattin: Türk Borçlar Kanununa Göre Hizmet Sözleşmesinin Sona Ermesi, 2. Baskı, Ankara 2014.

ZEVKLİLER, Aydın /**AYDOĞDU**, Murat: Tüketicinin Korunması Hukuku, Ankara, 2004.

ZEVKLİLER, Aydın /**GÖKYAYLA**, K. Emre: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 15. Baskı, Ankara, 2015.

ZEVKLİLER, Aydın /**ÖZEL**, Çağlar: Tüketicinin Korunması Hukuku, Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Ankara, 2016.

Elektronik Kaynaklar

www.hukukmedeniyeti.org.

http://dergipark.ulakbim.gov.tr/

<http://www.hukukkaynaklari.com>

<https://emsal.yargitay.gov.tr/>

www.hukukitavsiyeler.com

www.kazanci.com

<http://www.yargitay.gov.tr/dergi/yargitay-kararlari-dergisi>

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KURUL İZİN MUAFİYETİ FORMU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 06/06/2017

Tez Başlığı / Konusu: Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Şahsen İfa Borcu

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Serhat
Öğrenci No: TAY
Anabilim Dalı: Özel Hukuk
Programı: Tezli Yüksek Lisans
Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

S. Tay

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

Yrd. Doç. Dr. Burcu Gülseren ÖZCAN
BÜYÜKTANIR

Yrd. Doç. Dr. Burcu Gülseren ÖZCAN
BÜYÜKTANIR

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: 06/06/2017

Tez Başlığı / Konusu: Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Şahsen İfa Borcu

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 166 sayfalık kısmına ilişkin, 06/06/2017 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 9 'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç
- 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Serhat TAY
Öğrenci No: N13228422
Anabilim Dalı: Özel Hukuk
Programı: Tezli Yüksek Lisans
Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

S. Tay

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR

Yrd. Doç. Dr. Burcu Gülseren ÖZCAN BÜKÜKTANIR